๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์

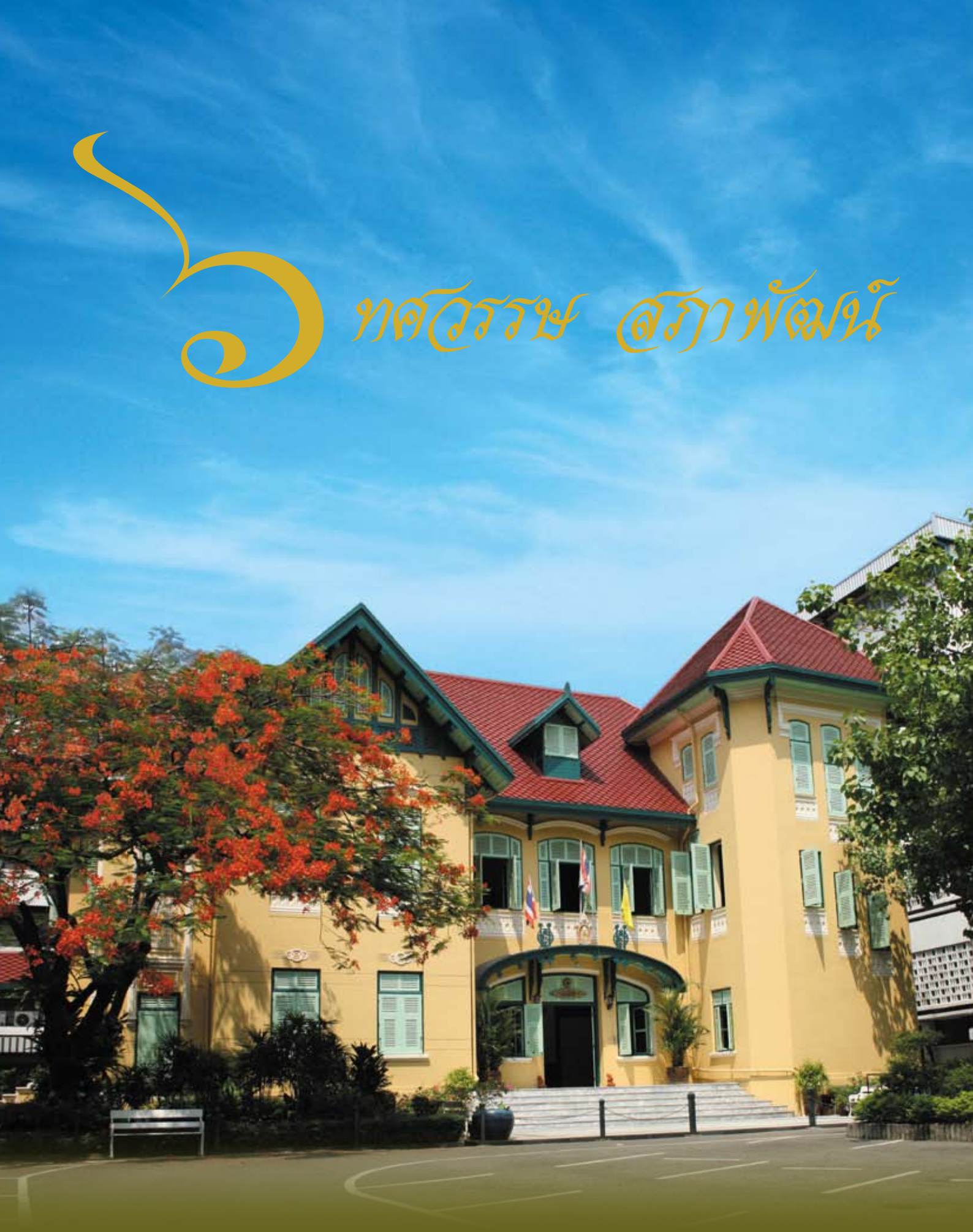

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานในวโรกาสเสด็จออกมหาสมาคม
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๒ พรรษา
วันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

"ขอขอบพระทัยและขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งที่มีไมตรีจิตพรั่งพร้อมกันมาให้พรวันเกิดด้วยถ้อยคำที่เลือกสรรมาจากใจจริง ซึ่งปรารถนาดี มุ่งหมายให้ข้าพเจ้ามีความสุข ความสวัสดี โดยประการต่าง ๆ

ความสุข ความสวัสดีของข้าพเจ้าจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยบ้านเมืองของเรา มีความเจริญมั่นคงเป็นปรกติสุข ความเจริญมั่นคงทั้งนั้นจะสำเร็จผลเป็นจริงไปได้ ก็ด้วยทุกคนทุกฝ่ายในชาติมุ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เต็มกำลัง ด้วยสติรู้ตัว ด้วยปัญญารู้คิด และด้วยความสุจริตจริงใจ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่น

จึงขอให้ท่านทั้งหลายในที่นี้ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญอยู่ในสถาบันหลักของประเทศ และชาวไทยทุกคนทุกหมู่เหล่า ทำความเข้าใจในหน้าที่ของตนให้กระจ่างแล้วทั้งตั้งจิตตั้งใจให้เที่ยงตรงหนักแน่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ส่วนรวมอันไพบูลย์ คือชาติบ้านเมืองอันเป็นถิ่นที่อยู่ที่ทำกินของเรามีความเจริญมั่นคงยั่งยืนไป

ขออำนาจแห่งคุณพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จงคุ้มครองรักษาท่านให้ปราศจากทุกข์ ปราศจากภัย และอำนวยสุขสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคลให้สัมฤทธิผลขึ้นแก่ท่านทั่วหน้ากัน"

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถอดข้อความจากที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ในวโรกาสเสด็จออกมหาสมาคม
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๒ พรรษา วันเสาร์ ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

พระมหากรุณาธิคุณ เทิดไว้เหนือเกล้าฯ ชาวสภาพัฒน์

ตลอดเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะขจัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมพสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ พระราชทานพระราชดำริเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศ ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อผลแห่งความผาสุกและความอยู่เย็นเป็นสุขของปวงชนชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) นำไปเผยแพร่เป็นแนวทางปฏิบัติแก่ประชาชนในทุกระดับ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานแนวพระราชดำริเรื่อง **"ธนาคารสมอง"** โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ สศช. รับผิดชอบในการขับเคลื่อนธนาคารสมองให้บรรลุผล เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยนำผู้ที่เกษียณอายุแล้ว แต่ยังมีความรู้ ความสามารถมาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ดำเนินตามรอยพระยุคลบาทในด้านการพัฒนา โดยทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นอนาคตของประเทศชาติ จึงทรงมีพระราชดำริริเริ่ม **"โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร"** ขึ้น ในปี ๒๕๕๒ ซึ่ง สศช. ได้มีส่วนร่วมดำเนินการในโครงการดังกล่าวด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยในงานด้านการพัฒนาเป็นอย่างมาก จึงได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาเยือน สศช. ถึง ๒ ครั้ง เพื่อทรงรับฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งเสด็จฯ เยี่ยมชมการพัฒนาตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่ง สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จเป็นองค์ประธานการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง **"สร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและโภชนาการ"** ของ สศช.

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ที่ทรงเสียสละเพื่อพสกนิกรชาวไทย บำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเสมอมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอเทิดไว้เหนือเกล้าฯ ชาวสภาพัฒน์

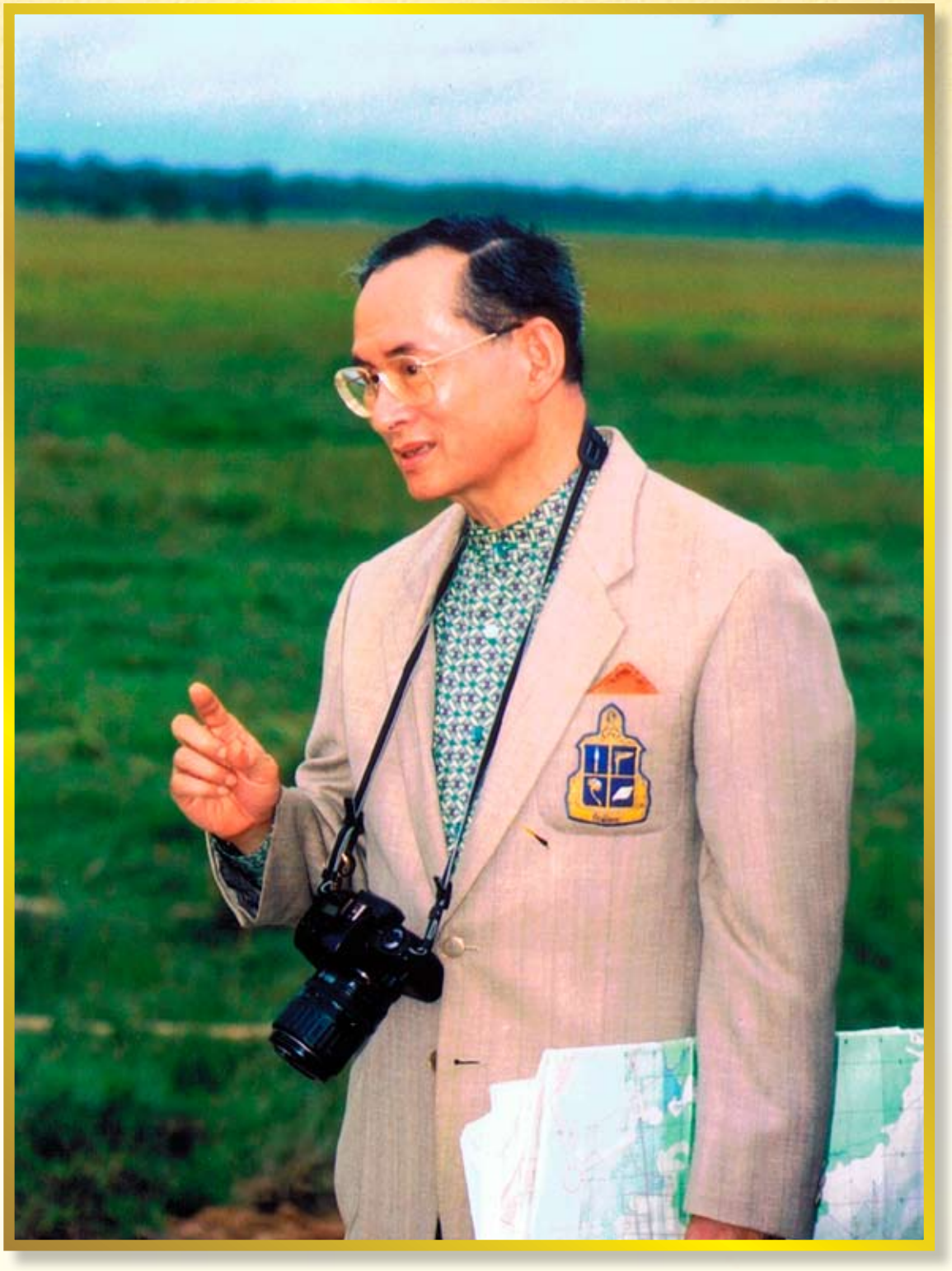

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทาน "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ *ความพอเพียง* หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ที่ รล 0003/18888

สำนักราชเลขาธิการ

พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

29 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรียน ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือที่ นร 1001/พ.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่แก้ไขแล้ว

ตามที่ท่านขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย บทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา

(หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร.2253457 - 62 ต่อ 2315, 2316

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทาน "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ นับตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ทรงมีพระราชหฤทัยเอื้ออาทรห่วงใยผูกพันอย่างลึกซึ้งกับพสกนิกรชาวไทยทั่วทุกภูมิภาค ทรงมีพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทพระราชทานแง่คิดและแนวปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่พสกนิกรชาวไทยได้เรียนรู้และน้อมนำไปปฏิบัติ ในโรกาสต่างๆ อย่างต่อเนื่องเสมอมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะ **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สศช. ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกลั่นกรองพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปออกมาเป็นนิยาม **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** และนำความกราบบังคมทูลฯ ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ สศช. นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไป

ต่อมา สศช. ได้อัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) และฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) รวมทั้งได้ริเริ่มสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดกิจกรรมและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และขยายผลการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และประชาชนอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ให้ภาคส่วนต่างๆ เห็นคุณค่าและนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็ง อันจะเป็นการเสริมสร้างพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน นำไปสู่ประโยชน์สุขของคนไทยในที่สุด

นอกจากนี้ พสกนิกรนานาประเทศทั่วโลกต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณ โดยได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณต่างๆ รวมถึงเหรียญรางวัล **“Lifetime Achievement Award on Human Development”** ซึ่งเป็นรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ที่องค์การสหประชาชาติทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยตระหนักในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยและประชาคมโลกอย่างหาที่เปรียบมิได้

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี ๒๕๕๐ เรื่อง **“เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน”** เผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ พรรษา

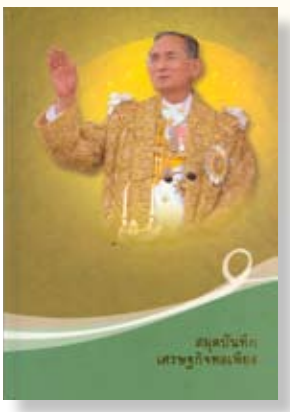

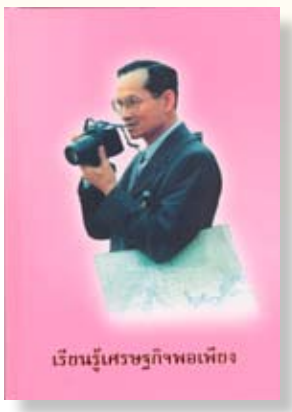

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดพิมพ์เอกสารต่างๆ เพื่อเผยแพร่สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ สมุดบันทึก “เศรษฐกิจพอเพียง” “เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” และหนังสือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย” “ชีวิตพอเพียง” “จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง... สู่การปฏิบัติ” “นานาคำถาม เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “เส้นทางสู่ความพอเพียง” “การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง” “Sufficiency Economy Implications and Applications” หนังสือการ์ตูน “เศรษฐกิจพอเพียง นำสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” เป็นต้น

สำนักงานฯ ได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสมุดบันทึกดังกล่าวแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ สำนักราชเลขาธิการ ได้มีหนังสือตอบว่า **“ได้นำสมุดบันทึกดังกล่าวทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ทรงขอบใจ”** และสำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ กองกิจการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้มีหนังสือตอบว่า **“ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระราชกระแสขอบใจมา ณ โอกาสนี้”** ซึ่งนำความปลื้มปิติแก่คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์เป็นล้นพ้น

ที่ รล ๐๐๐๑.๔/๒๒๒๐๙

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ทูลเกล้า ฯ ถวายสมุดบันทึก

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ นร ๑๑๐๑/ว ๕๕๕๔ ลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๒

ตามหนังสือที่อ้างถึงแจ้งว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวายสมุดบันทึก "เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง" แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จำนวน ๑๐๐ เล่ม ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำสมุดบันทึกดังกล่าวทูลเกล้า ฯ ถวายแล้ว ทรงขอบใจ

(นายกฤษณ์ กาญจนกุญชร)
รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองกลาง
โทร. ๐๒ ๔๓๑๓๒๙๓ ต่อ ๕๒๐๘
โทรสาร ๐๒ ๔๓๑๓๔๗๑
เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

ที่ พว ๐๐๐๕.๑/๔๕๒๒

สำนักงานราชเลขานุการในพระองค์
กองกิจการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร
วังศุโขทัย

๗ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสมุดบันทึก "เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง"

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือ ที่ นร ๑๑๐๑/ว.๕๕๕๔ ลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๒

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาท เรื่อง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสมุดบันทึก "เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง" จำนวน ๑๐๐ เล่ม แด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ความแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ฯ ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระราชกระแสขอบใจมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พลอากาศเอก

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)
ราชเลขานุการในพระองค์ ปฏิบัติหน้าที่
ผู้อำนวยการกองกิจการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ธุรการ/สารบรรณ
โทร. ๐-๒๒๔๑-๙๘๒๗

ธนาคารสมอง

ธนาคารแห่งภูมิปัญญา ร่วมพัฒนาประเทศ

ธนาคารสมอง
ธนาคารแห่งภูมิปัญญา ร่วมพัฒนาประเทศ

สืบเนื่องจากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งพระราชทานในที่ประชุมมหาสมาคม ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา มีประเด็นรับสั่งเกี่ยวกับเรื่องธนาคารสมอง โดยนำผู้ที่เกษียณอายุแล้ว แต่ยังมีความรู้ความสามารถมาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้ดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำรัสดังกล่าว โดยมีมติมอบหมายให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม สำรวจทรัพยากรบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วด้วยการลาออกหรือเกษียณอายุ แต่ยังมีสุขภาพดี มีความรู้ความสามารถในการประดิษฐ์ คิดค้น การวิจัย หรือการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมและสมัครใจสมัครเป็นวุฒิอาสาใน **“ธนาคารสมอง”** โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยทะเบียนกลางธนาคารสมอง เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลผู้ที่เกษียณอายุแล้วจากภาครัฐและเอกชน **ที่มีความพร้อมจะอาสาทำงาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ** ตลอดจนเป็นตัวกลางประสานเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้วุฒิอาสาได้นำความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ มาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนเสนอแนะมาตรการต่อคณะรัฐมนตรีในการนำวุฒิอาสาเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป

เพื่อให้การดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เป็นไปด้วยความคล่องตัวมีประสิทธิภาพ หน่วยทะเบียนกลางธนาคารสมองจึงดำเนินการภายใต้มูลนิธิพัฒนาไทของ สศช. และได้มีการแต่งตั้ง**คณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง** เพื่อทำหน้าที่กำหนดกรอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานธนาคารสมองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด โดยมี พลอากาศตรี กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี เป็นประธานที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต เป็นประธานกรรมการคนแรก ซึ่งในปัจจุบันมีนายไพโรจน์ สุจินดา อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ

ขณะนี้ มีผู้ที่เกษียณอายุจากภาครัฐและเอกชน มีสุขภาพดี พร้อมที่จะอุทิศตน นำความรู้และประสบการณ์อันมีค่าที่สั่งสมมายาวนานในสาขาต่างๆ มาช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติ แสดงความจำนงสมัครเป็นวุฒิอาสาธนาคารสมอง จำนวน ๓,๕๙๒ คน โดย สศช. ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูล **"วุฒิอาสาธนาคารสมอง"** ขึ้น เพื่อให้ธนาคารสมองเป็นศูนย์รวมข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ อย่างเป็นระบบ สามารถเรียกใช้ข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต มีระบบการค้นหาลักษณะคำสำคัญ (Keyword) เพื่อสืบค้นหาผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ได้ตรงตามความต้องการของผู้ขอความช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานที่ผ่านมาของธนาคารสมอง ได้มุ่งสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ของภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม เพื่อให้วุฒิอาสาธนาคารสมองได้มีโอกาสนำปัญญา ความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์การทำงานมาช่วยเสริมหรือเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ โดยการเป็นวิทยากร ที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำแก่หน่วยงานองค์กรและชุมชนต่างๆ **เพื่อสนองพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยการนำผู้ที่เกษียณอายุแล้ว แต่ยังมีความรู้ ความสามารถมาร่วมเป็นพลังแผ่นดินเพื่อพัฒนาประเทศ สร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ประชาชนชาวไทยตลอดไป**

ที่ รล 0010.1 / ๖๕๖

สำนักราชเลขาธิการ
สวนจิตรลดา กทม. 10303

๒๖ สิงหาคม 2547

เรื่อง เชิญพระราชกระแสทรงขอบใจ

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช)

อ้างถึง หนังสือที่ นร 1112/3278 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2547

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดส่งแผ่นซีดีสารคดีเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 1 แผ่น หนังสือ 72 พรรษา มหาราชินี ธนาคารสมองร่วมพัฒนาประเทศ จำนวน 1 เล่ม หนังสือสร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและโภชนาการ จำนวน 1 เล่ม หนังสือ ธนาคารสมองเพื่อสุขภาพ จำนวน 1 เล่ม เพื่อขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวาย แด่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงขอบใจท่าน.

(ท่านผู้หญิงมนัสนิตย์ วณิกกุล)
ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

กองราชเลขานุการในพระองค์
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
โทร. 0-2282-5531

โครงการทุนการศึกษาพระราชทาน

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

โครงการทุนการศึกษาพระราชทาน
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
น้ำพระราชหฤทัย และพระมหากรุณาธิคุณต่อเยาวชนไทย

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงมีพระราชดำริให้จัดทำ **"โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร"** ขึ้นในปี ๒๕๕๒ ด้วยพระราชปณิธานที่มุ่งสร้างความรู้ สร้างโอกาสแก่เยาวชนไทยที่มีฐานะยากจนและลำบาก แต่มีความประพฤติดี มีความสามารถในการศึกษา ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มั่นคงและต่อเนื่องในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีตามความสามารถของแต่ละคน อันเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ตลอดจนศักยภาพแก่เยาวชนไทยให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและเป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป

พระองค์ได้ทรงมีพระราชบัณฑูร แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและอำนวยการโครงการและคณะกรรมการบริหารจัดการทุนพระราชทาน ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาฯ เป็นองค์ประธาน โดยมีสำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ฯ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกันทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ

การดำเนินงานในปีแรก คณะกรรมการบริหารจัดการทุนพระราชทานได้น้อมรับพระราชดำริ ไปดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจนและลำบากที่เรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ประพฤติดี ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบจริยธรรมและศีลธรรม เพื่อรับทุนการศึกษาพระราชทาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีพ ต่อเนื่องไปจนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน

โดยในปี ๒๕๕๒ นี้ พระราชทานทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนในทุกจังหวัดๆ ละ ๒ ทุน รวมเป็น ๑๕๒ ทุน และให้มีสัดส่วนนักเรียนชายและนักเรียนหญิงเท่าๆ กัน โดยเริ่มกระบวนการคัดเลือก ภายใต้การดำเนินงานร่วมกันของสำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ฯ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมประสานดำเนินงานกับกลไกระดับจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน จนสามารถคัดเลือกคัดสรร และพิจารณากลั่นกรองจัดลำดับความสำคัญในสองลำดับแรกของทุกจังหวัด โดย**เน้นความสำคัญสูงที่สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว ความยากลำบาก ความไม่มั่นคงในอาชีพ การมีรายได้ไม่แน่นอน อยู่ในสภาวะเสี่ยง ตลอดจนความมุ่งมั่นในการเรียน และความพยายามในการช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง** จนสามารถคัดเลือกนักเรียนผู้สมควรได้รับพระราชทานทุนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ จำนวน ๑๕๒ ราย เป็นนักเรียนชาย ๗๖ ราย และนักเรียนหญิง ๗๖ ราย จำแนกเป็นนักเรียนทุนพระราชทานระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ๑๒๘ ราย และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ๒๔ ราย โดยได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานทุนจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ณ ศาลามิตราภิรมย์ วังศุโขทัย โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ได้รับทุนพระราชทานรายละ ๑๘,๐๐๐ บาทต่อปี และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ได้รับทุนพระราชทานรายละ ๒๒,๐๐๐ บาทต่อปี

ทุนพระราชทานนี้ มีค่าใช้จ่ายที่**สนับสนุนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและค่าครองชีพ เพื่อสร้างโอกาสความมั่นคงในการเรียนได้ต่อเนื่อง โดยไม่มีภาระผูกพันที่ต้องใช้ทุนคืน** อีกทั้งเมื่อจบการศึกษาแล้วก็จะเปิดโอกาสให้สมัครเข้าทำงานเป็นข้าราชบริพารในพระองค์ฯ ได้ตามความสมัครใจ

สำหรับนักเรียนที่ได้รับทุนพระราชทานไปแล้วในทุกรุ่น จะมีระบบการดูแล ช่วยเหลือให้คำปรึกษา และมีระบบการติดตามผลการเรียน ปัญหาอุปสรรค ความประพฤติ และการใช้จ่ายเงินทุนพระราชทานในทุกภาคเรียนและทุกปี ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนทุนพระราชทานในช่วงปิดภาคเรียน โดยมีคณะทำงาน รวม ๓ ชุด ภายใต้คณะกรรมการบริหารจัดการทุนพระราชทาน มาช่วยดูแลดำเนินการ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับมอบหมายให้ดูแลด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานคณะทำงาน

โครงการทุนการศึกษาพระราชทานฯ ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี และทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และจากที่มีผู้บริจาคทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศล มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในครั้งนี้ **นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นต่อเยาวชนไทยที่ขาดทุนทรัพย์ในการเรียนต่อ อันเนื่องมาจากสถานะความยากจนเป็นอุปสรรค ได้มีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และนำความรู้มาใช้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคมและประเทศชาติได้ต่อไป**

พระมหากรุณาธิคุณของ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ต่อชาวสภาพัฒน์

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเทิดไว้เหนือเกล้าฯ ชาวสภาพัฒน์ในหลายยุคหลายสมัย ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ มาเยือนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติถึง ๒ ครั้งด้วยกัน รวมทั้งยังได้ให้ความสนพระทัยเสด็จฯ เยี่ยมชมการพัฒนาตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จเป็นองค์ประธานการประชุมสัมมนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดขึ้น

เสด็จฯ เยือนสภาพัฒน์ครั้งแรก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยนิสิตระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มายังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันจันทร์ที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อทรงรับฟังการบรรยายสรุปเรื่อง **"แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕"** โดยมีข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานฯ ถวายการต้อนรับ

เสด็จฯ เยี่ยมชมโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำคณาจารย์และนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้นปีที่ ๕ ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๓๐๐ คน พร้อมผู้ติดตามเสด็จฯ อีกประมาณ ๑๐๐ คน ทัศนศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ณ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

เสด็จฯ เยือนสภาพัฒน์ ครั้งที่ ๒

เมื่อวันพุธที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ เวลา ๑๗.๐๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มายังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อทรงรับฟังการบรรยายสรุปเรื่อง **“แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘”** โดยมีข้าราชการ สศช. พร้อมใจกันเฝ้ารับเสด็จฯ อย่างพร้อมเพรียง

เสด็จฯ เป็นองค์ประธานเปิดการสัมมนาเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จเป็นองค์ประธานการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง **“สร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพ ด้วยอาหารและโภชนาการ”** ซึ่งวุฒิอาสาธนาคารสมอง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

สาร

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ครบรอบ ๖๐ ปี
วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ครบรอบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๓ นี้ ผมขอส่งความระลึกถึงและความปรารถนาดีมายังผู้บริหาร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ ทุกท่านด้วยความจริงใจ

ตลอดเวลาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ **“สภาพัฒน์”** เป็นหน่วยงานที่รับรู้กันในสังคมไทยโดยทั่วไปว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในการดำเนินนโยบาย มาตรการ แผนงานและโครงการต่างๆ ตามหลักวิชาการ ในยามที่ประเทศไทยต้องประสบกับภาวะวิกฤตหรือมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ **สภาพัฒน์ก็เป็นองค์การหนึ่งที่ได้เสนอแนะหรือช่วยกำหนดแนวนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างน่าชมเชย**

ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังประสบกับวิกฤตที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง ทั้งจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ทั้งจากปัญหาความขัดแย้งในสังคม ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเด็นความท้าทายใหม่ๆ ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างด้านประชากร ด้านอาหารและพลังงาน การก้าวสู่การเป็นสังคมของผู้สูงอายุ ปัญหาจากภาวะโลกร้อน และการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นต้น ปัญหาและสิ่งท้าทายต่างๆ เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่เข้มแข็งเข้ามาประกอบอ้างอิงเป็นแนวทางจัดการแก้ไขและวางแผนรองรับเพื่อป้องกันปัญหาไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกครั้ง เพื่อให้สังคมมีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ซึ่งนักวิชาการในสภาพัฒน์และที่สังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนสามารถช่วยกันนำเสนอแนวทางข้อศึกษาทางวิชาการ ทางเลือก ข้อจำกัด ตลอดจนสร้างตัวชี้วัดของการพัฒนาสังคม หรือความก้าวหน้าในแต่ละประเด็นปัญหา หรือนโยบายพื้นฐานของรัฐได้เป็นอย่างดี ผมจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสภาพัฒน์จะได้ทำหน้าที่ประสานการจัดทำแผน เป็นแหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิงและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ฝ่ายต่างๆ เพื่อทำให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศทุกด้านดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล **บังเกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนอย่างแท้จริงสืบไป**

ในโอกาสอันเป็นมงคลนี้ ผมขอขอบคุณผู้บริหาร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ทุกท่าน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดมา และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกท่านเคารพนับถือ อีกทั้งพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดปกป้องคุ้มครองทุกท่านพร้อมทั้งครอบครัว ให้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว รวมทั้งมีกำลังใจเข้มแข็งที่จะยืนหยัดปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้นไป

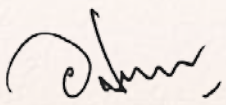

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)
นายกรัฐมนตรี

สาร

นายพนัส สิมะเสถียร
ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ครบรอบ ๖๐ ปี
วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๖ ทศวรรษที่ผ่านมา สภาพัฒน์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ และเป็นกำลังสำคัญของรัฐบาลในการช่วยกำกับดูแลนโยบายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกๆ ด้าน ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยสามารถก้าวพ้นยุคข้าวยากหมากแพง สู่ยุคโชติช่วงชัชวาล จนถึงยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลากว่า ๑๖ ปีที่ผมได้ร่วมงานกับสภาพัฒน์ ในฐานะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และประธานกรรมการฯ เป็นวาระที่ ๒ ในปัจจุบัน ได้ศึกษาและเรียนรู้กระบวนการทำงานของสภาพัฒน์อย่างใกล้ชิดพบว่า ในแต่ละย่างก้าวของ “สภาพัฒน์” ที่เดินไปข้างหน้าอย่างมั่นคงได้นั้น เกิดจากการ**ร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวกันของบุคลากรทุกท่าน**ในองค์กร ที่ต่างยึดมั่นปฏิบัติภารกิจอย่างทุ่มเท ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ ยึดมั่นความเป็นกลางและความถูกต้องตามหลักวิชา และประการสำคัญคือถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ครบรอบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ นี้ ผมจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “สภาพัฒน์” จะยังคงนำประเทศไทยก้าวเดินไปสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป เป็นแบบอย่างของข้าราชการที่ดี ช่วยกันสร้างคนและสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ พร้อมที่จะเผชิญโอกาส ลดความเสี่ยงจากภัยคุกคาม เพื่อให้เราคนไทยทุกคนได้ **“อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย”** สืบไป

ในวาระอันเป็นมงคลและเป็นวันสำคัญของสภาพัฒน์นี้ ขออานุภาพแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง ได้โปรดอภิบาลประทานพรให้พี่น้องชาว สศช. จงประสบแต่สิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล สัมฤทธิผลในสิ่งอันพึงปรารถนาทุกประการ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสภาพัฒน์ และของเจ้าหน้าที่ทุกท่านชั่วกาลนาน

(นายพนัส สิมะเสถียร)
ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สาร

นายอำพน กิตติอำพน
เลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ครบรอบ ๖๐ ปี
วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

ตลอด ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา **"สภาพัฒน์"** ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับชาติ วิเคราะห์และศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคม เสนอแนะมาตรการหรือนโยบายต่างๆ อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งได้ปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยวิสัยทัศน์ที่ยึดมั่นและเป็นหลักชัยของชาวสภาพัฒน์คือ **เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สู่ความสมดุลและยั่งยืน ที่ยึดประโยชน์ส่วนรวม ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพสูง**

นอกจากนี้ สำนักงานฯ ยังมีค่านิยมอันเป็นสิ่งที่ทุกคนได้ยึดมั่นในการปฏิบัติภารกิจนั่นคือ **มุ่งมั่น ทุ่มเทพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม ด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมืออาชีพ** อันเป็นการก้าวย่างตามวัฒนธรรมขององค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะและสังคม มีระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กร และมีบุคลากรเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดขององค์กรที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปี **"สภาพัฒน์"** ผมขอขอบคุณท่านประธานและกรรมการบริหาร สศช. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้ร่วมกันยึดมั่นในคุณธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติภารกิจ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นข้าราชการที่ดีตามรอยพระยุคลบาท มุ่งมั่นแน่วแน่แก้ไขปัญหาของประเทศชาติและประชาชน เสริมสร้างคุณประโยชน์ให้แก่แผ่นดินด้วยความสมัครสมานสามัคคี ยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก และสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ท้ายที่สุดนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนสรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก อีกทั้งพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดดลบันดาลให้ประชาคม สศช. ทุกท่าน ประสบแต่ความสุข ความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย พร้อมทั้งมีกำลังกาย กำลังใจ สติปัญญาในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตามหลักวิชาการอย่างมืออาชีพ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม และร่วมกันพัฒนาประเทศไปสู่ความวัฒนาสถาพรสืบไป

(นายอำพน กิตติอำพน)
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายพนัส สิมะเสถียร
ประธานกรรมการ

นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์
กรรมการ

นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
กรรมการ

นายณรงค์ชัย อัครเศรณี
กรรมการ

นายอาชว์ เตาลานนท์
กรรมการ

คุณพรทิพย์ จาละ
กรรมการ

นางจุรี วิจิตรวาทการ
กรรมการ

นายศักรินทร์ ภูมิรัตน
กรรมการ

นายสนิท อักษรแก้ว
กรรมการ

นายประยงค์ รณรงค์
กรรมการ

นางธาริษา วัฒนเกส
กรรมการ

นางเบญจวรรณ สร่างนิทร
กรรมการ

นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ
กรรมการ

นายสาธิต รังคสิริ
กรรมการ

นายอำพน กิตติอำพน
กรรมการและเลขานุการ

คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายอำพน กิตติอำพน
เลขาธิการฯ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ
รองเลขาธิการฯ

นายอุทิศ ขาวเธียร
รองเลขาธิการฯ

นางเพ็ญจา อ่อนชิต
รองเลขาธิการฯ

นางสุวรรณี คำมั่น
รองเลขาธิการฯ

นายสุวัฒน์ วาณีสุบุตร
รองเลขาธิการฯ

นายปรเมธี วิมลศิริ
รองเลขาธิการฯ

นายธานินทร์ ผะเอม
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นายชาญวิทย์ อมตะมาทุชาติ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางสาวลดาวัลย์ คำภา
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางนิตยา กมลวัทนนิศา
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นายสมชาย ศักดาเวคีอิศร
รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบาย
และแผนงาน

นายภูมิใจ อัตตะนันทน์
รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบาย
และแผนงาน

ผู้อำนวยการสำนัก

นายสมชาย ศักดาเวคีอิศร
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์
ด้านนโยบายสาธารณะ

นายภูมิใจ อัตตะนันทน์
ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์
โครงการลงทุนภาครัฐ

นางวนิดา มหากิจ
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์
และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค

นางสาวสุมาลี เดชานุรักษ์นุกูล
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมภาคกลาง

นางปัทมา เธียรวิศิษฏ์สกุล
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาฐานข้อมูล
และตัวชี้วัดภาวะสังคม

นางสาวภารณี วัฒนา
ผู้อำนวยการสำนักประเมินผล
และเผยแพร่การพัฒนา

นายมนตรี บุญพาณิชย์
ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการเกษตร
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

นายประพันธ์ มุสิกพันธ์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมภาคใต้

นายนพพร มนูญผล
ผู้อำนวยการสำนักบัญชีประชาชาติ

นางวิลาวัลย์ ตันรัตนกุล
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมภาคเหนือ

นายไพโรจน์ โพธิวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายสุทิน ลี้ปิยะชาติ
ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการ

นางสาวพจณี อรรถโรจน์ภิญโญ
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์
และการวางแผนพัฒนาพื้นที่

นายชูวิทย์ มิตรชอบ
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

นางสาวจินางค์กูร โรจนนันต์
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์
และการวางแผนพัฒนาทางสังคม

๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

บทนำ

ตลอดระยะเวลา **“6 ทศวรรษ”** นับจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือ **“สภาพัฒน์”** ได้สถาปนาขึ้นมา เมื่อวันพุธที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ จวบจนถึงปัจจุบัน นับเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ที่สำนักงานฯ แห่งนี้ ได้มีโอกาสดำเนินงานเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทย ในฐานะหน่วยงานวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผน ตลอดจนปฏิบัติภารกิจด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ตามนโยบายของรัฐบาล และติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศ

การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักวิชาการ มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะและสังคม ด้วยระบบธรรมาภิบาล และบุคลากรของสำนักงานฯ ถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดขององค์กร เพื่อนำพาประเทศไทยก้าวไปพร้อมกับยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีเสถียรภาพ

ในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปีแห่งการสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ สำนักงานฯ ได้จัดทำหนังสือ **“๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์”** ขึ้น เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และผลการดำเนินงานในช่วง ๖๐ ปีที่ผ่านมา เพื่อบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ รวมทั้งค้นหาแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ในส่วนแรกของหนังสือ **“๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์”** ได้อัญเชิญพระราชกรณียกิจของ **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ เหนือเกล้าฯ ชาวสภาพัฒน์ มาประดิษฐานไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สำหรับสาระภายในเล่มแบ่งเป็น ๕ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ รำลึกถึงปูชนียบุคคล ผู้มีคุณูปการต่อประเทศชาติและ สศช. อย่างอเนกอนันต์ ได้แก่ พระยาสุริยานุวัตร จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ม.ล.เดช สนิทวงศ์ นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

ตอนที่ ๒ ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตอนที่ ๓ ๖ ทศวรรษแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย นำเสนอวิวัฒนาการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ และ

การเตรียมจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ โดยกล่าวถึงสถานการณ์ของประเทศ และบทบาทของ สศช. ในการแก้ไขปัญหาของประเทศในช่วงเวลาต่างๆ ตลอดจนผลการดำเนินงาน โดยได้สัมภาษณ์บุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในแต่ละช่วงแผนฯ ทั้งอดีตนายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ สศช. อดีตเลขาธิการ สศช. และผู้มีบทบาทสำคัญ

ตอนที่ ๔ ทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคต นำเสนอทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคต พร้อมทั้งบทสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่เคยกำกับดูแล สศช. องคมนตรี ประธานกรรมการ สศช. และอดีตผู้บริหาร สศช.

ตอนที่ ๕ สาระน่ารู้เกี่ยวกับ สศช. นำเสนอรายนามคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ชุดแรกถึงชุดปัจจุบัน รายนามผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รายนามข้าราชการ สศช. ที่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรีและเป็นผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่างๆ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับ สศช. และประมวลภาพบุคคลสำคัญเยือน สศช. หรือร่วมงานของ สศช.

สำนักงานฯ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และอดีตผู้บริหารของ สศช. ทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า ให้ทีมงานจัดทำหนังสือ **“๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์”** เข้าพบและเรียนสัมภาษณ์ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาให้ท่านผู้อ่านได้เรียนรู้ รวมถึงได้รับทราบเบื้องหลังแนวคิดการพัฒนาประเทศจากบุคคลสำคัญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไทยอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

สารบัญ

หน้า

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระมหากรุณาธิคุณ เทิดไว้เหนือเกล้าฯ ชาวสภาพัฒน์ ๑
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ๒
ธนาคารสมอง ธนาคารแห่งภูมิปัญญา ร่วมพัฒนาประเทศ ๑๐
โครงการทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ๑๔
พระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๑๗
ต่อชาวสภาพัฒน์
สารจากนายกรัฐมนตรี ๒๒
สารจากประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๔
สารจากเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๖
คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๘
บทนำ ๓๔
ตอนที่ ๑ รำลึกถึงปูชนียบุคคล ๓๙

- พระยาสุริยานุวัตร
- จอมพล ป. พิบูลสงคราม
- จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์
- หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
- นายสุนทร หงส์ลดารมภ์
- ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

ตอนที่ ๒ ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๖๕

สารบัญ

ตอนที่ ๓ ๖ ทศวรรษแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ๘๐

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ (๒๕๐๔ - ๒๕๐๙)-ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ๘๔

บทสัมภาษณ์

นายฉลอง ปึงตระกูล

ดร.เสนาะ อูนากูล

นายมีชัย วีระไวทยะ

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ (๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) - ฉบับที่ ๖ (๒๕๓๐ - ๒๕๓๔) ๑๑๘

บทสัมภาษณ์

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ดร.เสนาะ อูนากูล

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕ - ๒๕๓๙) ๑๔๗

บทสัมภาษณ์

ดร.เสนาะ อูนากูล

ดร.อำนวย วีรวรรณ

ดร.พิสิฎฐ ภัคเกษม

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ๑๗๓

บทสัมภาษณ์

นายชวน หลีกภัย

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) ๒๐๐

บทสัมภาษณ์

ดร.ทนง พิทยะ

นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช

- ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ๒๒๖

บทสัมภาษณ์

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

ดร.อำพน กิตติอำพน

- ช่วงจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ๒๕๐

สารบัญ

ตอนที่ ๔ ทิศทางการดำเนินงาน สศช. ในอนาคต ๒๖๓

- แนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ สศช.
- นานาทัศนะ เกี่ยวกับบทบาทของ สศช.

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย
นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์
นายพนัส สิมะเสถียร
นายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ
นายธรรมรักษ์ การพิศิษฎ์

ตอนที่ ๕ นานาสาระเกี่ยวกับ สศช. ๓๐๗

- รายนามนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ก่อตั้ง สศช. ถึงปัจจุบัน
- รายนามกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติชุดแรกจนถึงชุดปัจจุบัน
- รายนามผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- รายนามข้าราชการ สศช. ที่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรีและเป็นผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่างๆ
- ประมวลภาพบุคคลสำคัญเยือน สศช. หรือร่วมงานของ สศช.
- เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับ สศช.
- ประมวลภาพบุคคลสำคัญเยือน สศช. หรือร่วมงานของ สศช. และภาพกิจกรรมสำคัญ

ตอนที่ ๑

รำลึกถึงปูชนียบุคคล

พระยาสุริยานุวัตร

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์

นายสุนทร หงส์ลดารมภ์

ศาสตราจารย์ ดร.สิปนนท์ เกตุทัต

รำลึกถึงปูชนียบุคคล

ในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปีแห่งการสถาปนาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานฯ ขอน้อมรำลึกถึงปูชนียบุคคลผู้สร้างคุณูปการมากมายต่อประเทศชาติและ สศช. ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการเปิดหน้าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย และร่วมสืบสานตำนานแห่งวิวัฒนาการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสำนักงานฯ จวบจนปัจจุบัน

"๖ทศวรรษ สภาพัฒน์" ขอจารึกเรื่องราวของท่านเพื่อย้อนรำลึกถึงคุณงามความดีและขอเชิดชูเกียรติคุณให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอดแบบอย่างที่ดีงามของท่านไว้ ณ ที่นี้

พระยาสุริยานุวัตร ผู้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยหลายประการ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ท่านแรกของประเทศไทย ผู้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย โดยบ้านพักของท่านได้เป็นที่ตั้งของสภาพัฒน์ รวมทั้งเป็นพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ก่อตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อมุ่งมั่นพัฒนาเศรษฐกิจให้เทียบทันกับอารยประเทศ

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้วางรากฐานการพัฒนาประเทศยุคใหม่ โดยเป็นผู้สนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาประเทศขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย รวมทั้งปฏิรูปสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ อันเป็นที่มาของชื่อเรียก "สภาพัฒน์" หรือ "สภาพัฒนาฯ" ในปัจจุบัน

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นนักพัฒนาที่ทุ่มเทงานด้านนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาโดยตลอด ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจให้เป็นประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติท่านแรก ซึ่งได้สร้างความก้าวหน้าให้แก่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นอย่างมาก

ดร.สุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการฯ ท่านแรก ผู้เลือกบ้านสุริยานุวัตรเป็นอาคารทำการถาวรของ สศช. และวางมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เคารพในหลักวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งประชาคมสภาพัฒน์ถือเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ผู้ทำงานใกล้ชิดกับ สศช. เป็นเวลายาวนานกว่า ๒๐ ปี ในตำแหน่งกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายชุด และประธานกรรมการฯ ๒ สมัยติดต่อกัน ท่านเป็นผู้นำในการกลั่นกรองพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสมาเป็นนิยาม "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"รวมทั้งเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมองให้กับ สศช. จวบจนวาระสุดท้ายของท่าน

พระยาสุริยานุวัตร

นักเศรษฐศาสตร์ไทยคนแรก

ผู้เขียน “ทรัพย์ศาสตร์” ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ผู้ก่อตั้ง “สราพัฒน์”

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ผู้ริเริ่มการวางแผนพัฒนาประเทศ

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์

ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก

ผู้ร่วมบุกเบิกและจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก

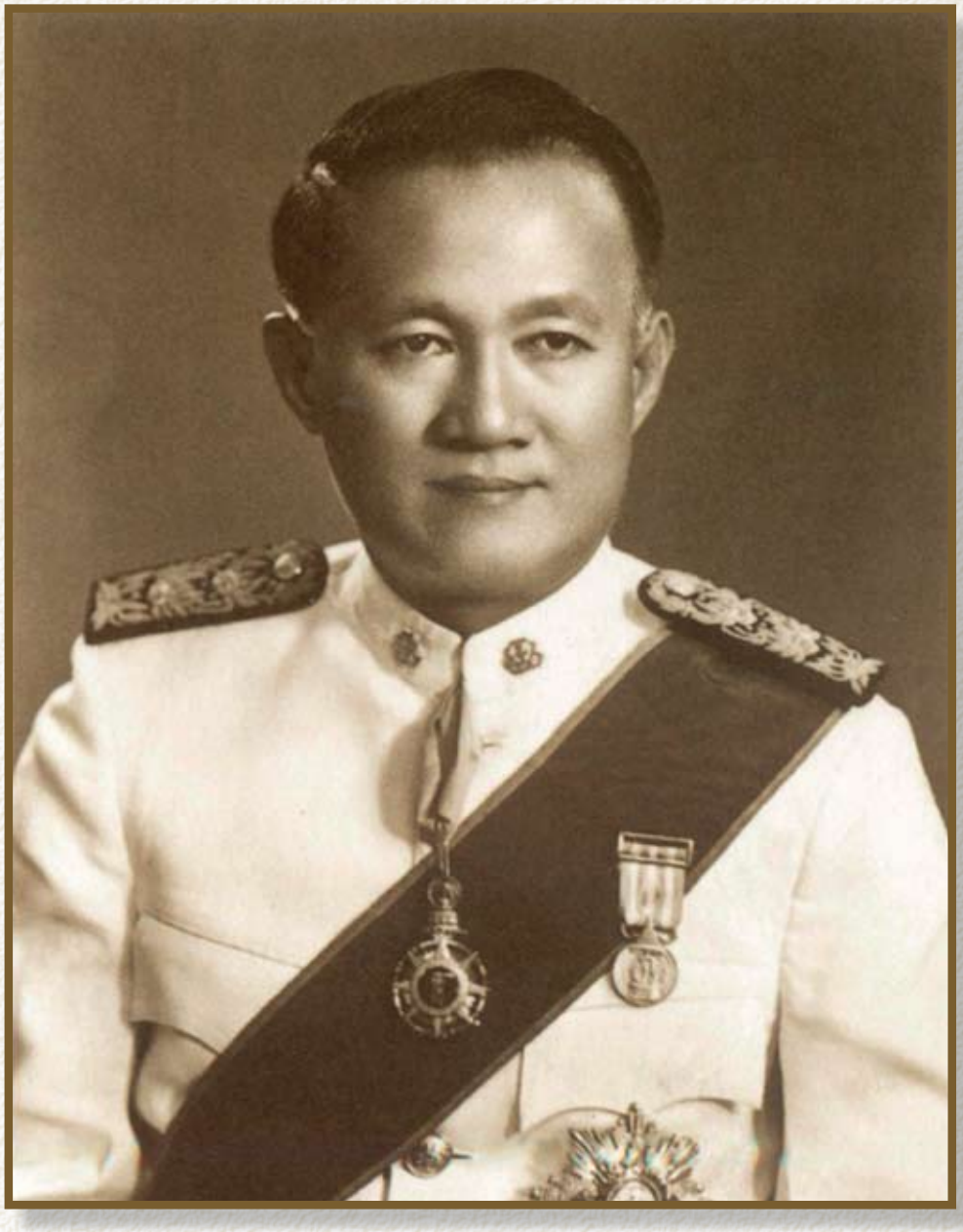

นายปรีดี พนมยงค์

เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

ประธานกรรมการ สศช. ๒ สมัย
ประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง
ผู้ริเริ่มการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

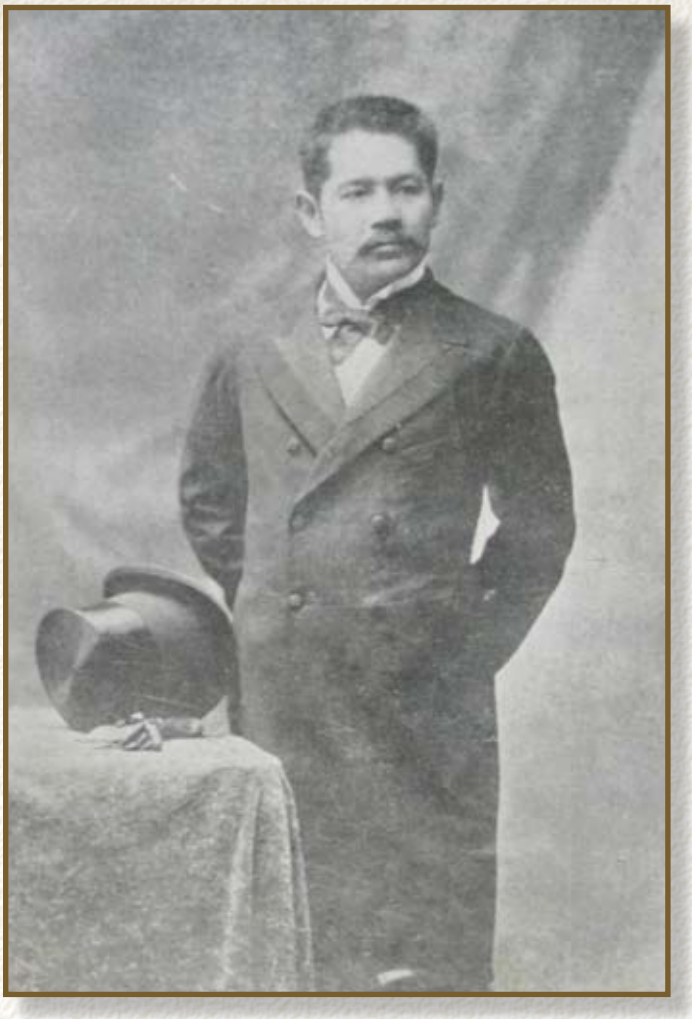

พระยาสุริยานุวัตร

นักเศรษฐศาสตร์ไทยคนแรก

ผู้เขียน “ทรัพย์ศาสตร์” ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) เป็นผู้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ซึ่งไม่ว่าท่านจะดำรงตำแหน่งใด ทั้งการเป็นอัครราชทูต เสนาบดีกระทรวง องคมนตรี และรัฐมนตรี ท่านได้ทำหน้าที่อย่างดีเลิศ

พระยาสุริยานุวัตร เป็นบุคคลผู้มีความคิดก้าวหน้าที่มีความทันสมัยเสมอ ทั้งนโยบายที่เสนอเมื่อครั้งเป็นเสนาบดีหรือในงานเขียน สาระสำคัญที่สื่อออกมาก็เพื่อประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ใจ และเป็นเกียรติอย่างสูง ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีโอกาสตั้งที่ทำการถาวร ณ บ้านของท่าน

ชีวิตและผลงานของพระยาสุริยานุวัตร

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร มีนามเดิมว่า **เกิด บุนนาค** เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นบุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) สมุหกลาโหมฝ่ายเหนือ กับหม่อมศิลา

พระยาสุริยานุวัตร รับราชการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ในตำแหน่งมหาดเล็กวิเศษ ในกรมมหาดเล็ก และมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตราชการโดยลำดับ เมื่อปี ๒๔๓๙ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น **อัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย** รวม ๔ ประเทศ ระหว่างประจำอยู่ที่กรุงปารีส รัฐบาลได้มอบให้เป็นผู้จัดการออกพันธบัตรกู้เงินในประเทศอังกฤษ นอกจากนี้ ท่าน**ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้เป็นผู้ดูแลการศึกษาของพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป**

พระยาสุริยานุวัตร กลับประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น **เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ** ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการโยธา การรถไฟ และการไปรษณีย์โทรเลข รวมทั้งเป็นผู้หนึ่งในกลุ่มเสนาบดีที่ริเริ่มการสร้างพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕

ต่อมาในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุริยานุวัตรย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ระหว่างดำรงตำแหน่งได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้หลายเรื่อง เช่น **การปฏิรูปการจัดเก็บภาษีอากร โดยโอนกิจการฝิ่นมาเป็นของรัฐบาล** ซึ่งช่วยขจัดการรั่วไหลรายได้ของรัฐบาล ช่วยให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้น **การพัฒนาระบบเงินตรา** โดยเปลี่ยนระบบเงินจาก **“ระบบมาตราเงิน”** เป็น **“ระบบมาตราทองคำ”** และ **คิดทำสตางค์ขึ้นใช้แทนอัฐ** และเป็น**สามัญชนคนแรกที่ได้ลงนามในธนบัตร**

“ทรัพย์ศาสตร์”★ ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

พระยาสุริยานุวัตรได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ภายหลังลาออกจากราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ในการเขียนหนังสือทรัพย์ศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย มี ๓ เล่ม โดยเล่ม ๑-๒ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๔ เล่ม ๓ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ นอกจากนี้ ยังได้เขียนบทความทางเศรษฐกิจตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย

“ทรัพย์ศาสตร์” เป็นผลงานชิ้นเอกของ **“พระยาสุริยานุวัตร”** และเป็นมรดกล้ำค่าของชาวไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย ที่เสนอแนวความคิดแบบก้าวหน้าเกี่ยวกับลัทธิทางเศรษฐศาสตร์ สะท้อนภาพโครงสร้างและปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมสมัยก่อน พร้อมเสนอแนวคิดและแนวทางปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าจนแทบไม่มีใครในยุคนั้นตามทัน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีการถกเถียงกันอยู่ อย่างเช่นเรื่องการเก็บภาษีมรดก

เมื่อมีการพิมพ์ **“ทรัพย์ศาสตร์”** เผยแพร่ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ปรากฏว่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง จนทางราชการขอร้องไม่ให้เผยแพร่ ราว ๒๐ ปีต่อมา ศาสตราจารย์ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ได้นำ “ทรัพย์ศาสตร์” เล่ม ๑ มาพิมพ์ใหม่โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “เศรษฐวิทยาชั้นต้น” แต่คงเนื้อหาไว้อย่างเดิม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ทรัพย์ศาสตร์ เล่ม ๓ จึงได้รับการตีพิมพ์โดยใช้ชื่อว่า “เศรษฐกิจ-การเมือง” หรือ “เศรษฐวิทยา เล่ม ๓”

แม้ว่าแนวคิดต่างๆ ในหนังสือทรัพย์ศาสตร์นี้จะมีมานานถึง ๙๘ ปีแล้ว แต่นับว่ามีความก้าวหน้าและมองการณ์ไกลเป็นอย่างยิ่ง เพราะแนวคิดหลายอย่างได้มีการนำมาปฏิบัติในระยะต่อมา เช่น โครงการธนาคารชาติ การให้การสงเคราะห์คนยากจนพร้อมยกระดับความเป็นอยู่ การกระจายการผลิตทางการเกษตร และการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อยกระดับการทำมาหากินของราษฎร เป็นต้น

★ *ในการจัดพิมพ์ครั้งแรกใช้ว่า “ทรัพยสาตร์” เป็นการสะกดตามอักขรวิธีในสมัยนั้น*

ส่วนหนึ่งของคำนำใน “ทรัพย์ศาสตร์”

“เมื่อได้อยู่ในนานาประเทศช้านานไป สังเกตเห็นความเจริญของเขาบางอย่างที่ดีกว่าของเรามากเท่าใด ก็อยากจะให้เราทำได้อย่างเขาบ้าง...จะช่วยด้วยกำลังร่างกายหรือด้วยความคิดก็ดี แม้แต่จะเป็นประโยชน์แก่ชาติแต่สักเล็กน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสช่วยได้บ้างแล้วก็ไม่ควรจะรั้งรออยู่...

...หวังใจว่าเศรษฐวิทยาของข้าพเจ้านี้ จะตั้งต้นชักชวนผู้อื่นที่มีความรู้ดีกว่า ริอ่านแต่งหนังสือและหาเรื่องมาแนะนำสั่งสอน และเพิ่มเติมข้อความบางข้อ ที่ข้าพเจ้าละเลยเสียนั้น ให้ดียิ่งขึ้นไปในภายหน้า เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่ชาติสยามยิ่งขึ้นเสมอไป...”

พระยาสุริยานุวัตร

เป็นองคมนตรี และรัฐมนตรีที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ท่านเป็น**องคมนตรี** ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ และเมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีทำหน้าที่**ที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล** และรับราชการในตำแหน่งรัฐมนตรีก่อนถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองตีบเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ สิริรวมอายุ ๗๔ ปี

บ้านสุริยานุวัตรจุดเชื่อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย

เพื่อตอบแทนคุณความดี ในการปฏิบัติราชการด้วยความสามารถ ความเพียร และซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอดของ “พระยาสุริยานุวัตร” พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาของพระยาสุริยานุวัตร รวมทั้งที่ดินประมาณ ๗ ไร่ครึ่ง และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกบ้านสุริยานุวัตร

“บ้านสุริยานุวัตร” ซึ่งเป็นชื่อที่ สศช. ตั้งขึ้นภายหลังเพื่อรำลึกถึงพระยาสุริยานุวัตรนี้ สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๒๔๔๘ และก่อนที่พระยาสุริยานุวัตรจะถึงแก่อนิจกรรมได้สั่งไว้ว่า หากลูกหลานไม่สามารถดูแลบ้านหลังนี้ไว้ได้ ให้คืนแก่หลวงไป เพราะเป็นของได้รับพระราชทานมา ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อมีการก่อตั้ง **สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติท่านแรก ได้ตัดสินใจซื้อบ้านหลังนี้มาเป็นอาคารสำนักงานตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และ**นับเป็นความบังเอิญอย่างน่าอัศจรรย์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งของบ้านสุริยานุวัตรกับภารกิจของ สศช.** เพราะในอดีตเป็นบ้านพักของพระยาสุริยานุวัตร ซึ่งนอกจากจะมีประวัติการทำงานและผลงานที่น่ายกย่องดังกล่าวข้างต้นแล้ว ท่านยังได้ชื่อว่าเป็น **“นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย”** ผู้เขียน **“ทรัพย์ศาสตร์”** ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย โดยท่านได้ใช้บ้านหลังนี้เป็นที่เขียนตำราทรัพย์ศาสตร์ทั้ง ๓ เล่ม

จากตึกสำนักงาน... สู่การเป็นพิพิธภัณฑ์

ภายหลังจากที่ **ดร.อำพน กิตติอำพน** เข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้ศึกษาประวัติของอาคารอย่างลึกซึ้ง และได้อ่านตำรา “ทรัพย์ศาสตร์” ทั้ง ๓ เล่ม ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณูปการของ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ที่มีต่อประเทศไทย จึงดำริให้บูรณะตึกสุริยานุวัตรและจัดทำเป็น **“พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ”** ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทย และชีวประวัติพระยาสุริยานุวัตร และเป็นที่ประกาศเกียรติคุณของท่าน ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ และสร้างคุณูปการไว้ให้แก่ประเทศไทยนานัปการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ผู้ก่อตั้ง “สภาพัฒน์”

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นับเป็นผู้นำรัฐบาลที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลอย่างยิ่ง ท่านเป็นผู้ก่อตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านมุ่งมั่นพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองเทียบทันกับอารยประเทศ

ตั้ง “สภาพัฒน์” ..ฟื้นฟูเศรษฐกิจชาติ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสงครามมีความเสียหายเป็นอันมาก อีกทั้งยังเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้นหลายประการ รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามที่จะทำให้เศรษฐกิจของชาติฟื้นฟูขึ้นอย่างรวดเร็ว **จึงได้ออกพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งถือเป็นวันสถาปนาของ “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”** โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ **ประการแรก** ให้ความเห็นและคำแนะนำแก่รัฐบาลเพื่อประโยชน์แห่งความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ **ประการที่สอง** ชี้แจงให้รัฐบาลทราบถึงวิธีการอันเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ผดุงส่งเสริมและทำความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคนิค ผลแห่งการศึกษาหรือสำรวจ และสถิติต่างๆ ตลอดจนผลจากการปฏิบัติที่ผ่านมา **ประการที่สาม** รวบรวมสถิติพยากรณ์ทั่วราชอาณาจักร

และจัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานด้านความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากสหรัฐอเมริกา ให้กับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามสนธิสัญญาความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศไทยและสหรัฐฯ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มุ่งมั่นพัฒนาฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมอย่างเข้มข้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะการขยายตัวของธุรกิจส่งออก ธุรกิจการธนาคาร และการประสานผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองและนักธุรกิจ ท่านมีนโยบายในการสร้างชาติ ซึ่งมีแนวโน้มเป็นลัทธิชาตินิยม เช่น ออกกฎหมายคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ สงวนอาชีพบางอย่างไว้เฉพาะคนไทย และปลูกฝังให้ประชาชนนิยมใช้สินค้าไทย ด้วยคำขวัญที่ว่า **“ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ”**

จุดเริ่มต้นระบบทุนนิยมแห่งชาติ

จอมพล ป. เร่งสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความทันสมัยตามแบบตะวันตกมาเป็นแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศภายหลังสงคราม รวมทั้งในช่วงนั้นเงินคงคลังของประเทศร่อยหรอลงไปมาก นโยบายของรัฐบาลในยุคนั้นจึงมุ่งเน้นเรื่องการส่งออกเป็นหลัก เพื่อดึงดูดเงินตราต่างประเทศเข้ามาพัฒนาประเทศให้มากที่สุด โดยเฉพาะสินค้าประเภท ข้าว ยางพารา และดีบุก ซึ่งทำให้เกิดเป็นยุคเฟื่องฟูของธุรกิจไทยเพื่อการส่งออกเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากปี พ.ศ. ๒๔๗๖ มีบริษัทส่งออกเพียง ๙๙ บริษัท แต่พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้เพิ่มขึ้นถึง ๑๕๔ บริษัท โดยบรรดานายทุนพาณิชย์ส่วนหนึ่งนั้น เดิมเคยเป็นพ่อค้าคนกลางที่ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นพ่อค้าส่งออกกันมากขึ้น

นอกจากธุรกิจการส่งออกของไทยจะเติบโตอย่างก้าวกระโดดในช่วงดังกล่าวแล้ว ยังมีธุรกิจการธนาคารซึ่งเป็นธุรกิจสำคัญที่สนับสนุนการประกอบกิจการการส่งออกที่เฟื่องฟูไม่ด้อยไปกว่ากันเลย โดยในยุคนี้นับเป็นช่วงการจัดตั้งธนาคารไทยขึ้นหลายแห่งแทนกิจการชาวตะวันตกที่ได้ถอนตัวไป ไม่ว่าจะเป็นการถือกำเนิดของธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ (พ.ศ. ๒๔๙๗) ธนาคารกรุงเทพ (พ.ศ. ๒๔๙๗) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๒๔๙๘) และธนาคารกสิกรไทย (พ.ศ. ๒๔๙๘)

พัฒนาสังคมไทยให้ก้าวทันอารยประเทศ

จอมพล ป. เป็นเจ้าของนโยบาย **“เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย”** ท่านเห็นว่าเมื่อมีชาติไทยแล้วก็จำเป็นต้องมีอาหารประจำชาติ คือ “ผัดไทย” ทั้งนี้ ได้พยายามสนับสนุนให้คนไทยทำอาชีพค้าขาย โดยได้รณรงค์ให้คนไทยรับประทานก๋วยเตี๋ยวเพื่อให้เงินหมุนเวียนอยู่ภายในประเทศ ก๋วยเตี๋ยวจึงได้กลายเป็นวัฒนธรรมการกินของไทยอย่างเต็มภาคภูมิตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

รัฐบาลจอมพล ป. ได้เปลี่ยนแปลงประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และให้เกิดความทันสมัย เช่น ประกาศให้ข้าราชการเลิกนุ่งผ้าม่วง เลิกสวมเสื้อราชปะแตน และให้นุ่งกางเกงขายาวแทน ให้ผู้หญิงเลิกนุ่งโจงกระเบน เปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงแทน ให้สวมหมวก สวมรองเท้า โดยมีคำขวัญในสมัยนั้นว่า **“มาลานำไทยสู่มหาอำนาจ”** มีการยกเลิกบรรดาศักดิ์และยศข้าราชการพลเรือนโดยให้ใช้เพียงชื่อสกุลเหมือนคนทั่วไป วางระเบียบการใช้คำแทนชื่อเป็นมาตรฐาน เช่น ฉัน ท่าน เรา และในการตั้งชื่อหญิงหรือชายต้องบ่งบอกเพศอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ท่านยังได้เปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ และเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จากวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากล ให้ข้าราชการกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในโอกาสแรกที่พบกัน ให้มีการเคารพธงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีในโรงมหรสพ ให้ประพันธ์เนื้อร้องเพลงชาติไทยที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้ประกาศให้มีวันแม่แห่งชาติ และวันครู โดยท่านได้ตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ เพื่อจัดระเบียบการดำเนินชีวิตของคนไทยให้เป็นแบบอารยประเทศ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นับเป็นผู้นำในการบุกเบิกการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ และตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ท่านได้สร้างคุณูปการแก่ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ผู้ริเริ่มการวางแผนพัฒนาประเทศ

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นนักปกครองที่เด็ดขาดแล้ว ยังเป็นผู้วางรากฐานการพัฒนาประเทศยุคใหม่ โดยเป็นผู้สนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาประเทศขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย รวมทั้งปฏิรูปสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ อันเป็นที่มาของชื่อที่นิยมเรียกขานกันว่า “สภาพัฒน์” หรือ “สภาพัฒนาฯ” มาจนถึงปัจจุบัน

ท่านเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒ บริหารราชการแผ่นดินด้วยวิธีการอันเฉียบขาด ฉับไว ท่านได้สร้างผลงานทั้งทางด้านการปรับปรุงการบริหารและการพัฒนาประเทศไว้มากมาย และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจ คือหัวใจของการพัฒนาประเทศ

จอมพล สฤษดิ์ ได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นอันดับแรก ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

"ในบรรดาจุดประสงค์และโครงการทั้งหลายของงานปฏิบัติที่ได้เริ่มทำมาตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เรื่องพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นจุดประสงค์และโครงการอันยิ่งใหญ่ที่สุด การปฏิวัติก็ดี การมีธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรและการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งกำลังทำอยู่ในเวลานี้ก็ดี มีความมุ่งหมายอันเดียว คือ เพื่อขจัดสิ่งกีดขวางแก่การพัฒนาเศรษฐกิจ และบากบั่นทำงานนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปให้จงได้ การปฏิวัติครั้งนี้จะได้ผลสำเร็จหรือล้มเหลวก็อยู่ที่เรื่องพัฒนาเศรษฐกิจนี้เอง ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหัวใจของงานปฏิวัติทั้งหมด"

การที่จอมพล สฤษดิ์ กล่าวเช่นนี้ คงเนื่องมาจากในขณะนั้นประเทศไทยมีมาตรฐานการครองชีพต่ำ ประชาชนรายได้น้อย ไร้การศึกษา การคมนาคมไม่สะดวก และมีอุปสรรคนานาประการที่คอยขัดขวางการพัฒนาประเทศ เช่น ขาดเงินทุน ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ จอมพล สฤษดิ์ จึงได้จัดตั้งหน่วยงานหลายแห่งทำหน้าที่พัฒนาประเทศด้านต่างๆ รวมทั้งได้ประกาศใช้ **พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒** ขึ้น โดยต่อมาได้มีการแก้ไขอีก ๒ ครั้งใน พ.ศ. ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งระบุให้สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นหัวหน้าสำนักงานฯ ขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การพิจารณาโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของหน่วยงานราชการ รวมทั้งพิจารณางบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ และเรื่องอื่นๆ ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

เนื่องจากรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า สศช. เป็นหน่วยงานที่สำคัญ จึงได้อนุมัติงบประมาณก่อสร้างอาคารสำนักงานฯ เพิ่มเติมขึ้นรอบๆ ตึกสุริยานุวัตร ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานฯ ณ วันจันทร์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๐๔ ซึ่งจอมพล สฤษดิ์ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"...สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่ยิ่งใหญ่ทั้งในคุณภาพและปริมาณงาน มีความกว้างใหญ่ไพศาล สมกับที่งานพัฒนาการเศรษฐกิจเป็นหัวใจของงานปฏิวัติ ซึ่งรัฐบาลได้ถือว่างานชิ้นนี้เป็นงานสำคัญที่สุด... ในการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารนี้ ข้าพเจ้าตั้งจิตอธิษฐานอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยโปรดดลบันดาลให้การสร้างอาคารสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ให้อาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่นี้ได้เป็นที่สร้างความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ขอให้ศิลาฤกษ์ที่ข้าพเจ้าวางเป็นรากฐานของอาคารนี้ จงเป็นนิมิตรหมายแห่งรากฐานมั่นคงของข้าพเจ้าลงไว้ในที่เดียวกัน เพราะว่าชีวิตจิตใจของข้าพเจ้าทั้งหมดอยู่ที่การพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ"

ผู้ผลักดันการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑

เพราะปรารถนาจะให้เมืองไทยเจริญทัดเทียมอารยประเทศ ประชาชนมีความสงบสุข มีรายได้เพียงพอกับการยังชีพ ตามคำขวัญที่ว่า **"น้ำไหล-ไฟสว่าง-ทางดี-มีงานทำ"** จอมพล สฤษดิ์ จึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ สศช. จัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกขึ้น โดยสนับสนุนให้นักวิชาการเข้ามามีบทบาทในการจัดทำแผนอย่างเต็มที่ ซึ่งในการจัดเตรียมทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะธนาคารโลกได้มาช่วยทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในช่วงก่อนจัดทำแผนจนสามารถประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙ ได้ในที่สุด โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ได้เน้นที่การส่งออกและการสร้างสาธารณูปโภคที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ให้กระจายไปทั่วทั้งในเมืองและชนบทเป็นสำคัญ ซึ่งผลจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเกินเป้าหมาย และแผนฯ ดังกล่าวได้กลายเป็นแม่แบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน

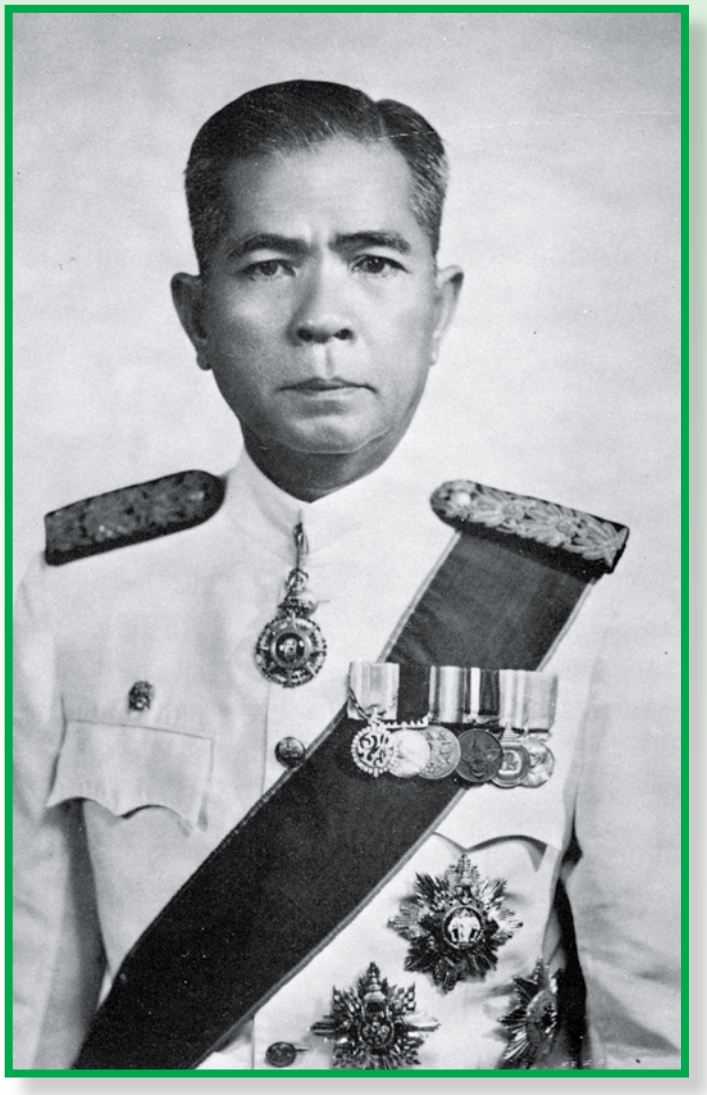

ม.ล.เดช สนิทวงศ์

ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก
ผู้ร่วมบุกเบิกและจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ นับได้ว่าเป็นนักพัฒนาอีกท่านหนึ่งที่ได้รับการยอมรับของประเทศ ท่านได้ทุ่มเทงานด้านนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาโดยตลอด ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจให้เป็น**ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติท่านแรก** ซึ่งได้สร้างความก้าวหน้าให้แก่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นอย่างมาก

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ (หลวงเดชสหกรณ์) เป็นบุตรชายคนที่ ๓ ของ พลเอก เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์ สท้าน กลาง สนิทวงศ์) กับท่านผู้หญิงวงษานุประพัทธ์ (ตาด สิงหเสนี ในสายเจ้าพระยามุขมนตรี (เกด) สิงหเสนี) เกิดเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๑

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ กับประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ได้เข้าร่วมเป็น**กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** มาตั้งแต่แรกเริ่มเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ และท่านดำรงตำแหน่งกรรมการตลอดมาจนถึงชุดที่ ๕ ซึ่งเป็นชุดสุดท้าย ก่อนมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ และได้รับแต่งตั้งเป็น**ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นคนแรก** นับตั้งแต่วันจัดตั้งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นมา และดำรงตำแหน่งนี้ตลอดมาจนถึงวันที่ได้รับอนุมัติให้ลาออกเนื่องจากชราภาพ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๕ จึงนับได้ว่า**ท่านเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับงานวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่ต้นและมีบทบาทสำคัญยิ่งในการริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย**

ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็น**ประธานคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ** (ก.ศ.ว.) จึงได้ปรึกษาหารือกับนายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการสภาเศรษฐกิจฯ ในยุคนั้น และลงความเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรวบรวมผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการให้เข้ามาช่วยกันกลั่นกรองพิจารณาโครงการต่างๆ ของรัฐบาลที่จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการเตรียมไว้ให้พร้อมและทันสมัยอยู่เสมอ

การจัดทำผังเศรษฐกิจของประเทศ

จากความเห็นดังกล่าว เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติจึงเสนอให้นายกรัฐมนตรี จัดตั้ง **“คณะกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศ”** โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และ ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นรองประธานฯ โดย ม.ล.เดชได้จัดทำบันทึกขึ้นฉบับหนึ่งชื่อว่า **“การทำผังเศรษฐกิจ”** เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้พิจารณายึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการต่อไป

ในบันทึกดังกล่าวกล่าวถึงการจัดลำดับความสำคัญของงาน (Priority) การทำแผนแม่บท (Master Plan) แล้วสรุปด้วยข้อเสนอให้พิจารณาว่า การทำผังเศรษฐกิจของประเทศไทยควรจะเริ่มอย่างไร และด้วยวิธีใด

การสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยร่วมกับธนาคารโลก

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ในฐานะรองประธานกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสำรวจเศรษฐกิจเพื่อให้ทราบสถานการณ์เศรษฐกิจและทรัพยากรของประเทศในขณะนั้น และมีความเห็นเพิ่มเติมว่าในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป การอาศัยเงินจากงบประมาณแผ่นดินอย่างเดียวคงไม่เพียงพอเพราะรายได้ของรัฐมีจำกัด จำเป็นต้องอาศัยเงินกู้จากภายนอกมาช่วยด้วย ซึ่งในระยะนั้นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ หรือที่เรียกกัน

ติดปากว่า ธนาคารโลก จึง**เสนอให้ขอความร่วมมือจากธนาคารโลกจัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทย**เสียทีเดียวก็จะได้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งในที่สุด**ธนาคารโลกตกลงให้ความร่วมมือส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจเดินทางเข้ามาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐**

การสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกนั้นจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากกระทรวง ทบวง กรม โดยใกล้ชิด ในการให้ข้อมูลและตอบคำถามแก่คณะผู้สำรวจเศรษฐกิจ คณะรัฐมนตรีจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก ๒ คณะ คือ **คณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก** ใช้ชื่อย่อว่า ก.ส.ธ. มีหน้าที่ดูแลประสานงานและให้ความร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก โดยมี ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นประธานกรรมการ **และคณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ.** มีหน้าที่บริหารราชการแทนคณะกรรมการใหญ่ มี ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นประธานกรรมการบริหาร

โครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย

คณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. ได้ปฏิบัติงานร่วมกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกอย่างใกล้ชิด เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๑ ทำรายงานการสำรวจชื่อว่า **“A Public Development Program for Thailand”** หรือ **“โครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย”** ซึ่งรายงานนี้ได้มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยนับตั้งแต่นั้นมา

คุณูปการของ ม.ล.เดช สนิทวงศ์

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ได้บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่งานด้านนโยบาย และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้แก่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของชาติบ้านเมืองอย่างกว้างขวาง ท่านได้เพียรสร้างรากฐานการดำเนินงานของสำนักงานฯ จนมีความมั่นคงและเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของกระทรวง ทบวง กรม

ต่างๆ ตลอดจนสถาบันการเงินระหว่างประเทศ และท่านยัง**เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนเป็นผลสำเร็จ** โดยท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการรวบรวมโครงการและนโยบายต่างๆ ในการทำแผน รวบรวมเจ้าหน้าที่หัวหน้าสาขาต่างๆ ในส่วนวางแผนออกร่วมเดินทางไปสำรวจภาวะเศรษฐกิจในต่างจังหวัดอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย

นอกจากนี้ ท่านเป็นผู้ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์เป็นพิเศษ ได้วางรากฐานและความเป็นปึกแผ่นแก่กิจการสหกรณ์ของประเทศ จนได้รับแต่งตั้งเป็น**ผู้จัดการธนาคารเพื่อการสหกรณ์** นอกเหนือจากนี้ท่านยังปฏิบัติภารกิจราชการการเมือง ราชการอื่นๆ อาทิ **ผู้อำนวยการองค์การข้าว ผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมท้องเย็น และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย** จนถึงราชการองคมนตรี โดยได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น**องคมนตรี** เมื่อ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๐ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น**ประธานองคมนตรี** เมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ และดำรงตำแหน่งนี้จนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘ สิริรวมอายุได้ ๗๗ ปี ๖ เดือน

จึงนับได้ว่า ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติบ้านเมืองเป็นอย่างมาก เป็นที่ปรากฏเด่นชัดว่า ท่านมีประวัติทั้งส่วนตัวและทางราชการขาวสะอาดเป็นที่นับถือทั่วไป ทั้งในวงราชการและประชาชนทั่วประเทศ เพราะประพฤติปฏิบัติด้วยหลักวิชาที่เฉียบแหลมเคร่งครัด และด้วยคุณธรรมอันดีงามเป็นแบบอย่างของบุคคลที่มุ่งกระทำความดีตลอดชีวิต

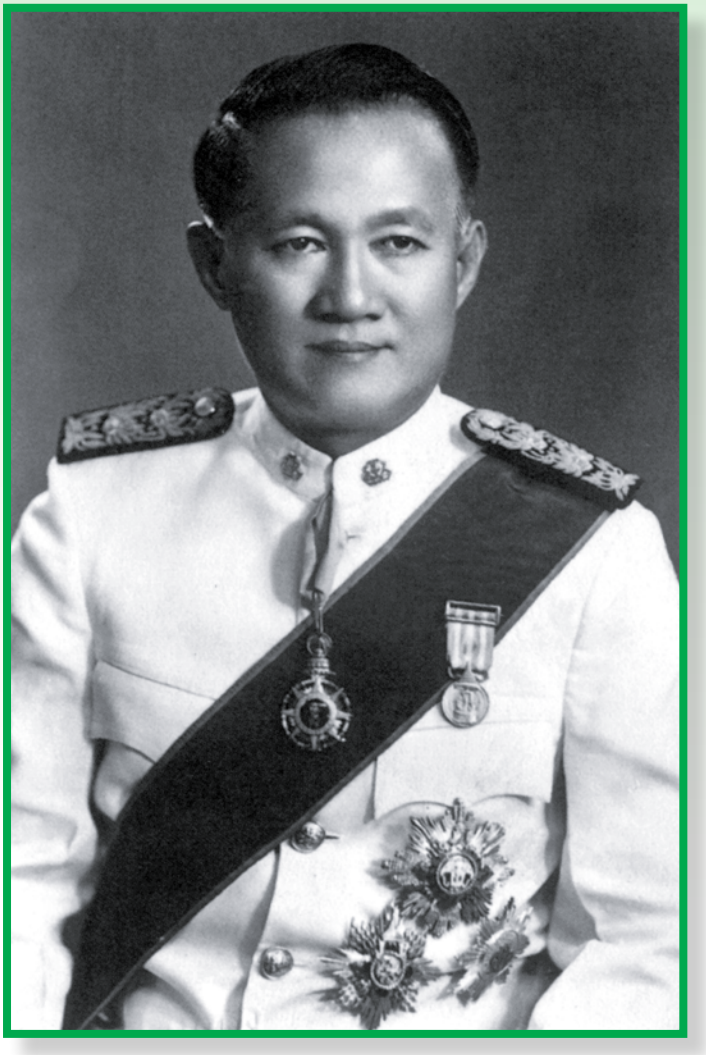

สุนทร หงส์ลดารมภ์

เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก

ท่านสุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก เป็นผู้ที่วางมาตรฐานการปฏิบัติงานของสภาพัฒน์ ที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และเคารพในหลักวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งประชาคมสภาพัฒน์ถือเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งยังเป็นผู้นำในการสร้างระบบบัญชีรายได้ประชาชาติขึ้นสำเร็จเป็นครั้งแรกของประเทศไทย

ท่านเป็นผู้มีความสามารถ และประสบการณ์หลากหลายด้าน จึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญมากมาย ทั้งทางราชการ การเมือง องค์กรระหว่างประเทศ และทางการทูต ซึ่งขณะดำรงตำแหน่งต่างๆ ดังกล่าว ท่านได้ฝากผลงานไว้ให้เป็นที่ประจักษ์แก่อนุชนรุ่นหลังไว้ศึกษาและทำตามแบบอย่าง

เลขาธิการฯ คนแรกของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ผู้เลือกที่ทำการถาวรของ สศช.

ท่านสุนทร หงส์ลดารมภ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ เริ่มเข้ารับราชการครั้งแรกเป็นอาจารย์สอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์พิเศษตามโรงเรียนต่างๆ ต่อมาย้ายไปเป็นหัวหน้าแผนกวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ กรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน) และต่อมาเป็นผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และเมื่อได้มีการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๙๓ เพื่อให้ความเห็นในทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งท่านสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็น**เลขาธิการคนแรกของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** ใน พ.ศ. ๒๔๙๓ ด้วยวัยเพียง ๓๘ ปี และภายหลังจากนั้นยังได้รับแต่งตั้งเป็น**กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ๒ สมัย** ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ – ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ และเป็น**ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒ สมัย** ระหว่างวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๓ – ๖ มิถุนายน ๒๕๓๑

เนื่องจากสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ จึงยังไม่มีสถานที่ทำงานถาวร ทำให้มีการย้ายสถานที่ตั้งหลายครั้ง นับตั้งแต่ที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ ท่าช้างวังหน้า สี่แยกคอกวัว และท้ายที่สุดอยู่ที่สะพานขาว ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานฯ ในปัจจุบัน โดยท่านสุนทรให้เหตุผลในการเลือกที่ตั้งในปัจจุบันว่าเพราะ**อยู่ใกล้ทำเนียบรัฐบาล และเห็นว่างานของสภาเศรษฐกิจฯ จะต้องทำงานใกล้ชิดกับรัฐบาล จึงขอซื้อบ้านของพระยาสุริยานุวัตร มาเป็นที่ทำการถาวรของสภาพัฒน์**

ด้วยความสามารถอันหลากหลายกับตำแหน่งสำคัญอื่นๆ

ด้วยความสามารถและเป็นนักพัฒนาที่มีภาวะผู้นำสูง ท่านจึงได้รับการส่งเสริมให้ดำรงตำแหน่งราชการสำคัญๆ อีกมากมาย โดยในทางการทูตท่านได้ดำรงตำแหน่งสำคัญถึง ๓ แห่ง คือ เอกอัครราชทูตประจำสหพันธรัฐมลายู (มาเลเซียในปัจจุบัน) สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา รวมถึงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ รองนายกรัฐมนตรี เลขาธิการซีโต้ (**Southeast Asia Collective Defense Treaty** หรือ **Southeast Asia Treaty Organization** : SEATO) และอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

ผลงานสำคัญ

ขณะดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านได้เป็น**ผู้นำในการสร้างระบบ**

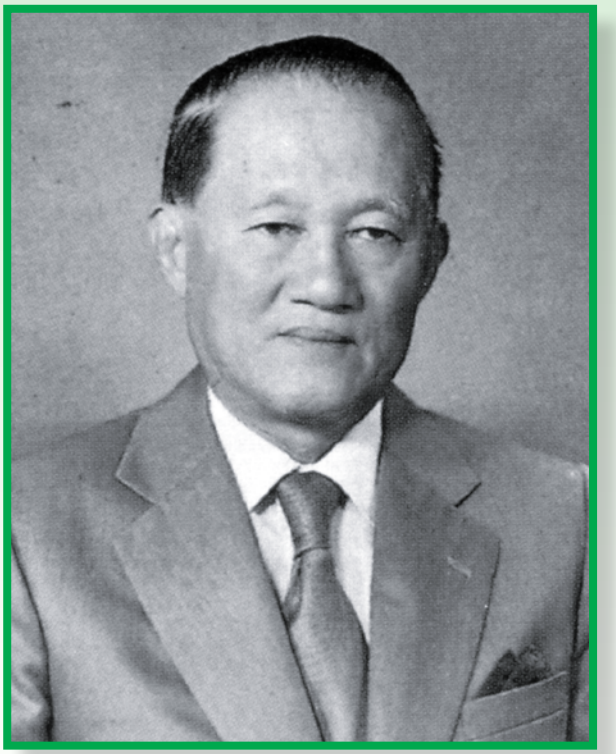

บัญชีรายได้ประชาชาติขึ้นสำเร็จเป็นครั้งแรก และได้ใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในเวลาต่อมา และนับว่าท่านเป็นผู้บุกเบิกงานนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ ตามลำดับ ได้สร้างผลงานที่สำคัญๆ กล่าวคือ ระยะนั้นเงินคงคลังเป็นศูนย์ จึงต้องสะสม**เงินคงคลังด้วยวิธีขึ้นภาษีศุลกากรประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์สินค้าทุกประเภท** โดยออกเป็นพระราชกำหนดและเมื่อประกาศใช้มีผลให้ได้รายได้จากภาษีเสริมเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาทในระยะเวลาไม่นาน

ท่านยังได้เสนอให้**แก้กฎหมายภาษีการค้า**โดยเปลี่ยนวิธีการให้เก็บต้นทางหรือปลายทาง คือเก็บเมื่อนำเข้าหรือเก็บเมื่อเวลามีการจำหน่าย ซึ่งเป็นวิธีเก็บภาษีที่ง่าย สะดวก และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลปรากฏว่าจนถึงปัจจุบัน กรมสรรพากรได้เงินจากภาษีการค้ามากที่สุด และท่านยังมีส่วน**ผลักดันให้ตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร** ซึ่งสามารถนำเงินของรัฐบาลและจากต่างประเทศมาให้ชาวไร่ชาวนาได้กู้ไปเพื่อการลงทุน พร้อมทั้ง**ฟื้นฟูและค้ำจุนธนาคารกรุงไทย**ไม่ให้ล้ม ต่อมาท่านได้ขอ**แก้ไขปัญหาโควต้าข้าว**โดยเข้าไปจัดสรรใหม่ให้เกิดความยุติธรรม

ในสมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านสุนทรได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น**รองนายกรัฐมนตรี ท่านได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพัฒน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะเรื่องที่สภาพัฒน์เสนอไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณา** เช่น เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งท่านสนับสนุนทุกเรื่อง และท่านได้เชิญประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรรมการฯ รวมทั้งเลขาธิการฯ บางท่าน เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ และคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจด้วย ตลอดจนได้เจรจาราคาแก๊สธรรมชาติกับยูโนแคล จนทำให้ประเทศไทยได้เป็น Industrial Horizon

ต่อมา ขณะดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา ท่านมีความภาคภูมิใจมากที่มีส่วนเจรจาจนกระทั่ง**ได้โควต้าน้ำตาล และโควตาผ้าส่งไปขายสหรัฐอเมริกา** ซึ่งยังประโยชน์แก่ประเทศไทยในเรื่องการส่งออกเป็นอย่างมาก

จากประสบการณ์ของท่านทั้งด้านข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง บริษัทต่างๆ จึงเชิญท่านเป็นที่ปรึกษามากมาย แต่ท่านรับทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการเพียง ๒ บริษัทเท่านั้น คือ บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมิคัลไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารนครธน จำกัด (มหาชน)

แบบอย่างที่ชาวสภาพัฒน์ยึดถือปฏิบัติ

ท่านสุนทร เป็นผู้ที่มีความโดดเด่นเรื่องความซื่อสัตย์ โปร่งใสในหน้าที่การงาน ท่านเป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่อ่อนอาวุโสกว่าเสนอความคิดเห็น และยอมรับหากความคิดนั้นดีมีเหตุผล จึงเป็นแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังมีความมั่นใจที่จะพัฒนาความคิดต่อไปอีก รวมทั้งท่านได้วางรากฐานแนวคิดและหลักการปฏิบัติหลายๆ ประการ ที่ชาวสภาพัฒน์รุ่นหลังนำมาศึกษาและเป็นแบบอย่างการทำงานจนถึงปัจจุบัน

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

ประธานกรรมการ สศช. ๒ สมัย
ผู้ริเริ่มการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ได้ทำงานใกล้ชิดกับ สศช. เป็นเวลายาวนานกว่า ๒๐ ปี ในตำแหน่งกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายชุด และประธานกรรมการฯ ๒ สมัยติดต่อกัน ท่านเป็นผู้นำในการกลั่นกรองพระราชดำรัสมาเป็นนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” รวมทั้งได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำมาเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่าย และเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมองให้กับ สศช. จวบจนวาระสุดท้ายของท่าน

ผู้นำการอัญเชิญพระราชดำรัส... สู่การประมวลเป็น "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า ประธานกรรมการของสภาพัฒน์ถึง ๒ สมัยในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๔ โดยก่อนหน้านี้ท่านเป็นกรรมการหลายสมัยติดต่อกัน ซึ่งท่านได้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่างอเนกอนันต์

ท่านได้ให้ความสำคัญและสนใจเป็นพิเศษในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นงานหลักของ สศช. โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ และฉบับที่ ๙ ท่านได้เข้าร่วมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศด้วยตนเอง ในหลายโอกาสและหลายจังหวัด ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์มีกำลังใจในการทำงานเป็นอย่างมาก

ที่สำคัญ ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ **ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มกระบวนการอัญเชิญกระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับ "เศรษฐกิจพอเพียง"** ที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ โดยเชิญชวนผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันประมวล กลั่นกรอง และเรียบเรียง เป็นนิยามความหมาย **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"**

จากนั้นได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ซึ่ง**ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป** เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ หลังจากนั้น สศช. ได้อัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และฉบับที่ ๑๐ อย่างต่อเนื่อง

งานสำคัญของคณะกรรมการ สศช.

คณะกรรมการมีวาระประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อพิจารณาแผนงานและโครงการต่างๆ งานสำคัญหลายด้านที่ผ่านการพิจารณาของ สศช. ในสมัยที่ท่านเป็นประธาน อาทิ การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางการกู้วิกฤต

ของประเทศ แผนปรับปรุงประสิทธิภาพการทำข้อมูลเพื่อการวางแผนและเตือนภัยทางเศรษฐกิจและสังคม ร่างกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนฯ ๙ แผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน : เมืองน่าอยู่ การดำเนินการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่างแผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนฯ ๙ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

นอกจากนี้ ท่านยังริเริ่มให้ สศช. จัดทำ **วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะยาวถึง พ.ศ. ๒๕๖๐** และเป็น**ประธานการจัดทำประชาพิจารณ์โรงไฟฟ้าบ้านหินกรูด** อ.บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งขณะนั้นมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่อย่างมาก แต่ท่านได้ใช้ความกล้าหาญนำคณะลงไปทำประชาพิจารณ์ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง

งานธนาคารสมองสนองพระราชดำรัส

ภายหลังจากหมดวาระการเป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เป็นช่วงจังหวะที่ สศช. ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้ดูแลงานธนาคารสมองพอดี ด้วยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของท่าน สศช. จึงขอให้ท่านเป็น **ประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมองท่านแรก**ทันที

ท่านได้ทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับงาน **“ธนาคารสมอง”** เพื่อสนองพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการนำผู้เกษียณอายุที่มีความรู้ความสามารถสูง พร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม มารวมพลังทำประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยบทบาทของวุฒิอาสาจะทำงานในลักษณะเป็น **“คลังปัญญาของประเทศ”** ที่พร้อมจะเข้ามาร่วมพัฒนาสังคมและประเทศ โดยการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันแล้วค่อยๆ ถอนตัวออกมา

ท่านได้ให้คำแนะนำและเข้ามาดูแลธนาคารสมองอย่างใกล้ชิด รวมทั้งท่านยังอุทิศตนสมัครเป็นวุฒิอาสาของธนาคารสองและได้นำทีมวุฒิอาสาไปให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มาหลายแห่ง อาทิ **โครงการความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** ซึ่งเป็นความร่วมมือเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อชายแดนไทย-ลาว การพัฒนาโรงพยาบาล และความร่วมมือด้านอาหาร

และยา **โครงการติดตามประเมินผลการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเกษตรป่าไม้ควันตัน** จังหวัดบัคซาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ความช่วยเหลือระหว่างไทย-เวียดนาม เกี่ยวกับการฟื้นฟูป่า โดยใช้ต้นแบบจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้ **โครงการฟื้นฟูและพัฒนาคน ชุมชน และวิถีชุมชนผู้ประสบมหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิ โครงการคืนความหลากหลายทางชีวภาพแก่หุบเขาภูเวียง** จังหวัดขอนแก่น และ**เป็นที่ปรึกษากลั่นกรองข้อมูลธุรกิจและความรู้ด้านการบริหารจัดการ** ร่วมกับสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แนวทางการบริหารงานธนาคารสมองมีความคล่องตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากท่านได้วางระบบให้มีการดำเนินงานภายใต้มูลนิธิพัฒนาไทของสภาพัฒน์ โดยท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือ “๗๒ พรรษา มหาราชินี ธนาคารสมองร่วมพัฒนาประเทศ” ว่า **“ที่ต้องเชื่อมโยงกับสภาพัฒน์ ก็เพราะสภาพัฒน์เป็นแหล่งข้อมูลที่กว้างขวางครอบคลุมที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งมีคณะผู้บริหารและคณะเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้มแข็งและมองภาพกว้าง ในเรื่องการพัฒนาในแง่มุมต่างๆ ของประเทศ”**

นอกจากนี้ ท่านยังกล่าวว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้งานวุฒิอาสาประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง ก็เพราะพระบารมีของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

“สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงคิดเรื่องนี้มานานแล้วและพระองค์ท่านได้มีพระราชดำรัสมา ถ้าไม่ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่าน คงทำงานไม่ได้เท่านี้ และคงไม่มีผู้มาสมัครเป็นวุฒิอาสามากขนาดนี้ ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่านที่แผ่ไพศาลไปทั่วแผ่นดินไทย จึงได้ก่อเกิดธนาคารสมองขึ้นมา”

เสาหลักของสภาพัฒน์

ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต ถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคมะเร็งกระดูกเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ท่านเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมควรค่าแก่การเคารพนับถือเป็นอย่างสูง เป็นผู้มีบุคลิกและมีเมตตาธรรมสูงมาก เป็นผู้ที่ได้ประกอบคุณงามความดีไว้ให้แก่ชาติบ้านเมืองเป็นอันมาก ท่านเปรียบเสมือนเสาหลักให้แก่พวกเราชาว สศช. ที่ได้เรียนรู้งานจากท่านในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะหลักการทำงานจากบทสัมภาษณ์ของท่านในอินไซด์ สภาพัฒน์ ในโอกาสครบวาระการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการเรื่อง “๒๒ ปี แห่งความทรงจำของ ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต กับสภาพัฒน์” ท่านได้ฝากถึงชาว สศช. ว่า

“ผมคิดว่าที่สำคัญที่สุดอยากให้ทำงานด้วยใจรัก ทำงานด้วยสมอง ทำด้วยมือ ขยัน หมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ทำงานอย่างมีจุดยืน แล้วก็เรียนรู้ให้รู้วิธีเรียนรู้ ให้เรียนรู้การทำงาน การพักผ่อนหย่อนใจให้สมดุลกัน ดูแลครอบครัวด้วย”

ตอนที่ ๒

ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ในส่วนนี้ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของสภาพัฒน์ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งขึ้น เมื่อวันพุธที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ออกพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓ จัดตั้ง **“สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”** ขึ้น เพื่อช่วยฟื้นฟูประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดของ **“สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)”** หรือที่นิยมเรียกกันว่า **“สภาพัฒน์”** หรือ **“สภาพัฒนาฯ”** ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึง**วิสัยทัศน์ ค่านิยม และบทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน** ที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ภายใต้พระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อให้องค์กรมีความทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และพร้อมรับต่อสถานการณ์โลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่งต่อไป

ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “สภาพัฒน์” หรือ “สภาพัฒนาฯ” ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันพุธที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓ และในวาระที่สภาพัฒน์ครบรอบ ๖๐ ปีแห่งการสถาปนา “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ขอเปิดบันทึกประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ ถ่ายทอดเรื่องราววิวัฒนาการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสภาพัฒน์ได้มีส่วนสำคัญในการวางแผนพัฒนา รวมทั้งริเริ่มและผลักดันแผนงาน โครงการ นโยบาย และมาตรการต่างๆ สู่การปฏิบัติ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วงสถานการณ์ขณะนั้น

ด้วยเหตุนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานฯ จึงได้ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่หลายประการเพื่อให้มีขอบเขตความรับผิดชอบที่กว้างขวางสมบูรณ์มากขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นได้ว่ามีการประกาศพระราชบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสำนักงานฯ เป็นจำนวนถึง ๕ ฉบับ “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” จึงได้ตามลำดับเหตุการณ์ความเป็นมาและบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ยุคแรกจนถึงปัจจุบันไว้ ดังนี้

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ : ต้นกำเนิดสภาพัฒน์

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสงคราม ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองเป็นอย่างมาก อีกทั้งเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจขึ้นอีกหลายประการ รัฐบาลในยุคนั้นซึ่งมี**จอมพล ป. พิบูลสงคราม** เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พยายามที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติโดยเร็วที่สุด ความพยายามประการหนึ่งคือ **การจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น** โดยการประกาศพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ (ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ ๑๐ เล่มที่ ๖๗ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้สภาเศรษฐกิจแห่งชาติมีนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ ส่วนคณะกรรมการนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีจำนวน ๒๐ คน และตามความในมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้สภาเศรษฐกิจฯ ทำหน้าที่ ๓ ประการคือ

- ให้ความเห็นและคำแนะนำแก่รัฐบาลเพื่อประโยชน์แห่งความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจของชาติ
- ชี้แจงให้รัฐบาลทราบถึงวิธีการอันเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ผดุงส่งเสริมและทำความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญทางเทคนิค ผลแห่งการค้นคว้าหรือสำรวจ และสถิติต่างๆ ตลอดจนผลแห่งการปฏิบัติอันได้ทำมาแล้ว
- ทำหน้าที่รวบรวมการสถิติ พยากรณ์ทั่วราชอาณาจักรไทย

สำนักงานสภาเศรษฐกิจฯ กลไกเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

พระราชบัญญัติดังกล่าว แบ่งงานของสภาเศรษฐกิจฯ ออกเป็น ๕ สาขา ได้แก่ สาขาเศรษฐกิจการเกษตร เศรษฐกิจการคลัง เศรษฐกิจการพาณิชย์ เศรษฐกิจการอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจการคมนาคม และในแต่ละสาขามีกรรมการซึ่งสภาเศรษฐกิจฯ แต่งตั้งขึ้นมาเป็นผู้ดำเนินงาน โดยในทางปฏิบัติ สภาเศรษฐกิจฯ มีหน้าที่แต่งตั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นประธานสาขา ส่วนกรรมการนั้นสุดแต่ประธานของแต่ละสาขาจะเสนอให้สภาฯ เป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง

การทำงานของกรรมการสภาเศรษฐกิจฯ และกรรมการในสาขาต่างๆ จำเป็นต้องมีคณะเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้การสนับสนุน ดังนั้น **สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นพร้อมกับสภาเศรษฐกิจฯ เพื่อทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการและปฏิบัติงานธุรการต่างๆ ของสภาเศรษฐกิจฯ โดยสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นทบวงการเมืองอิสระ มีฐานะเทียบเท่ากับกรม ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีในฐานะประธานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยมีเลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงาน

สภาเศรษฐกิจฯ... ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ (ก.ศ.ว.) เพื่อทำหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากสหรัฐอเมริกาให้กับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามสนธิสัญญาความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ในการนี้รัฐบาลได้มอบหมายให้เลขาธิการสภาเศรษฐกิจฯ ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการของ ก.ศ.ว. อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ซึ่งเท่ากับว่าสำนักงานสภาเศรษฐกิจฯ ทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานงานให้กับสภาเศรษฐกิจฯ

นอกจากงานที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านเศรษฐกิจและการประสานงานเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาแล้ว สำนักงานสภาเศรษฐกิจฯ ยังได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลสำนักงานสถิติกลาง ซึ่งดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้แก่ การจัดทำสำมะโนประชากร และการสำรวจต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศด้วย

การวางผังเศรษฐกิจ : จุดเริ่มต้นการวางแผนพัฒนาประเทศ

ในการประสานงานเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกานั้น ปรากฏว่ามีปัญหาสำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ จะต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลได้ผลเสียทางเศรษฐกิจโดยละเอียดถี่ถ้วน แล้วจัดทำเป็นโครงการเสนอขอรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ดังกล่าว ในส่วนของ ก.ศ.ว. นั้น ทำหน้าที่เป็นเพียงหน่วยประสานงาน ไม่มีนักวิชาการ และในส่วนของสำนักงานสภาเศรษฐกิจฯ ก็ยังขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะสามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้

ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ประธานสภาเศรษฐกิจฯ ในฐานะประธาน ก.ศ.ว. ได้หารือกับ**นายสุนทร หงส์ลดารมภ์** เลขาธิการสภาเศรษฐกิจฯ ในขณะนั้น ได้ลงความเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาทางรวบรวมผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิชาการให้เข้ามาช่วยกันพิจารณากลั่นกรองโครงการต่างๆ เนื่องจากสนธิสัญญาความตกลงดังกล่าวเป็นการให้ความช่วยเหลือในระยะยาว ประกอบกับขณะนั้นมีประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ ริเริ่มที่จะให้ความช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาด้วย จึงควรที่จะมีการพิจารณากลั่นกรองโครงการต่างๆ ของรัฐบาลที่จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการ เพื่อเตรียมไว้ให้พร้อมและทันสมัยอยู่เสมอ

จากความเห็นดังกล่าว เลขาธิการสภาเศรษฐกิจฯ จึงเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวง ทบวง กรม เท่าที่จำเป็น ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วมีมติให้จัดตั้ง “คณะกรรมการดำเนินการวางผังเศรษฐกิจของ

ประเทศ" โดยมี**จอมพล ป. พิบูลสงคราม** นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ **ม.ล.เดช สนิทวงศ์** เป็นรองประธานฯ และมีผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และจากส่วนราชการอื่นๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการ เจ้าหน้าที่จากธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการและเลขานุการ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการให้คณะกรรมการนั้นได้ใช้เจ้าหน้าที่ของแผนกผังเศรษฐกิจ กองการเศรษฐกิจฯ สำนักงานสภาเศรษฐกิจฯ เป็นผู้ดำเนินงาน

ในขณะนั้นคำว่า **"ผังเศรษฐกิจ"** หรือ **"การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ"** ที่เรียกอยู่ในปัจจุบัน เป็นคำใหม่และยังไม่แพร่หลายในประเทศไทยเหมือนในเวลานี้ แม้ในหมู่นักวิชาการก็มีบางท่านเท่านั้นที่เข้าใจ ม.ล.เดช สนิทวงศ์ รองประธานคณะกรรมการดำเนินการวางผังเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้จัดทำบันทึกขึ้นฉบับหนึ่งชื่อว่า **"การทำผังเศรษฐกิจ"** เสนอต่อคณะกรรมการฯ เพื่อให้พิจารณายึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ต่อไป โดยในบันทึกดังกล่าว กล่าวถึงการจัดลำดับความสำคัญของงาน (Priority) การทำแผนแม่บท (Master Plan) แล้วสรุปด้วยข้อเสนอให้พิจารณาว่า การทำผังเศรษฐกิจของประเทศไทยควรจะเริ่มอย่างไร และด้วยวิธีใด

ขั้นตอนการวางผังเศรษฐกิจ

แม้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับผังเศรษฐกิจจะยังไม่แพร่หลาย แต่**คณะกรรมการดำเนินการวางผังเศรษฐกิจได้เริ่มดำเนินงานทันทีในปี ๒๔๙๖ โดยกำหนดแนวทางในการดำเนินงานไว้เป็น ๒ ขั้นตอน** คือ

ขั้นตอนแรก คณะกรรมการฯ ร่วมกับกระทรวงการคลังพิจารณากลั่นกรองงบลงทุนทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้รู้เห็นและเข้าใจข้อเท็จจริงของงบลงทุนเหล่านั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การพิจารณางบลงทุนทั้งหมดนับเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาขอรับความช่วยเหลือของ ก.ศ.ว. อีกด้วย เมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินการขั้นนี้ไปได้ระยะเวลาหนึ่งจนเข้าใจการลงทุนของรัฐบาลเป็นอย่างดีแล้ว จึงดำเนินงานในขั้น**ตอนที่สอง** คือ **การวางผังเศรษฐกิจของประเทศ**

คณะกรรมการดำเนินงานวางผังเศรษฐกิจของประเทศ ได้ดำเนินการพิจารณางบลงทุนของรัฐบาลตามขั้นตอนแรกเป็นระยะเวลาติดต่อกันถึง ๔ ปี (พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๔๙๙) จนเจ้าหน้าที่เกิดความชำนาญในการพิจารณาและได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงบลงทุนของรัฐบาลเป็นอย่างดี แต่จำเป็นต้องหยุดลง เนื่องจากผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนี้ ต้องไปร่วมสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยร่วมกับธนาคารโลก เพื่อใช้ในการวางผังเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในขั้นตอนที่สองที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม ผลพวงที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณากลั่นกรองงบลงทุนของรัฐบาลของคณะกรรมการดำเนินงานวางผังเศรษฐกิจของประเทศคือ การสร้างคน สร้างนักวิชาการจำนวนมากที่เข้ามาร่วมในกระบวนการนี้ ให้มีประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ทำให้บุคคลเหล่านี้หลายท่านได้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่องานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะต่อๆ มา

การสำรวจเศรษฐกิจของประเทศครั้งแรก

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศไทยยังไม่เคยมีการสำรวจทรัพยากรในประเทศเพื่อให้ทราบฐานะที่แท้จริงทางเศรษฐกิจของประเทศแต่ประการใด

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี จึงได้ส่งเรื่องนี้ให้สภาเศรษฐกิจแห่งชาติพิจารณาร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศ ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายต่าง**เห็นชอบที่จะให้มีการสำรวจเศรษฐกิจของประเทศ** เพราะจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของประเทศในระยะต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางผังเศรษฐกิจของชาติ

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป การอาศัยเงินจากงบประมาณแผ่นดินอย่างเดียวคงไม่เพียงพอเพราะรายได้ของรัฐมีจำกัด จำเป็นต้องอาศัยเงินกู้จากภายนอกมาช่วยด้วย ซึ่งในระยะนั้นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า **“ธนาคารโลก”** ซึ่งการขอกู้เงินจากธนาคารโลกนี้จะต้องมีการพิจารณาโครงการที่ขอกู้เงินแต่ละโครงการก่อน รวมทั้งสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศผู้ขอกู้นั้นด้วย ดังนั้นเมื่อประเทศไทยมีความจำเป็นจะต้องขอกู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อนำมาพัฒนาเศรษฐกิจอยู่แล้ว ก็ควรขอความร่วมมือจากธนาคารโลกให้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาประเทศต่อไป ซึ่งรัฐบาลได้พิจารณาและเห็นชอบตามข้อเสนอดังกล่าวและมีมติให้ขอความช่วยเหลือจากธนาคารโลกจัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญมาทำการสำรวจเศรษฐกิจในประเทศไทย และทำรายงานเสนอรัฐบาลต่อไป โดยมอบให้กระทรวงการคลังกับสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติร่วมมือดำเนินการติดต่อกับธนาคารโลก และในที่สุดธนาคารโลกก็ตกลงให้ความร่วมมือส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจเดินทางเข้ามาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

เมื่อธนาคารโลกตกลงส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจเข้ามาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทยดังกล่าวแล้ว เกิดปัญหาคือฝ่ายไทยจะร่วมมือกับธนาคารโลกในการสำรวจเศรษฐกิจโดยวิธีใด เนื่องจากการสำรวจนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากกระทรวง ทบวง กรม โดยใกล้ชิดในการให้ข้อมูลและตอบคำถามแก่คณะผู้สำรวจเศรษฐกิจ และต้องอำนวยความสะดวกแก่คณะสำรวจในการเดินทางไปหาข้อเท็จจริงตามจังหวัดต่างๆ ซึ่งต้องทำอย่างรีบด่วน เนื่องจากธนาคารโลกมีระยะเวลาในการทำงานเพียง ๑ ปี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก ๒ คณะ คือ **คณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก** ใช้ชื่อย่อว่า ก.ส.ธ. มีหน้าที่ดูแลประสานงานและให้ความร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก และ**คณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. มีหน้าที่บริหารราชการแทนคณะกรรมการใหญ่**

ธนาคารโลกได้จัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญซึ่งนำโดย Professor Paul T. Ellsworth จากมหาวิทยาลัย Wisconsin ร่วมกับคณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ประธานกรรมการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย นายป่วย อึ๋งภากรณ์ และนายฉลอง ปึงตระกูล เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ร่วมกันสำรวจเศรษฐกิจของประเทศเป็นระยะเวลา ๑ ปีเต็ม ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๐๐ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๐๑ และได้จัดทำรายงานชื่อ “A Public Development Program for Thailand” โดยต่อมานางสุภาพ ยศสุนทร กรรมการและเลขานุการ ก.ส.ธ. ได้จัดแปลเป็นภาษาไทยชื่อว่า **“โครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย”** ซึ่งรายงานนี้ได้มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยนับตั้งแต่นั้นมา

กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการสำรวจ

ความสำเร็จในการสำรวจเศรษฐกิจในครั้งนั้นเป็นที่ยอมรับว่าเกิดขึ้นเนื่องจากวิธีการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายไทยและคณะสำรวจของธนาคารโลกที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นแนวทางการทำงานที่ยังสามารถนำมาปรับใช้ได้ในปัจจุบัน โดยเมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการสำรวจ คณะสำรวจก็นำปัญหานั้นเข้าร่วมปรึกษาหารือในที่ประชุมกับคณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. สัปดาห์ละครั้ง ซึ่งการที่คณะกรรมการ ก.ส.ธ. จะตอบคำถามและสามารถแนะนำแก่คณะสำรวจฯ ได้เป็นอย่างดีนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็ต้องทำการบ้านกันอย่างหนัก ขณะที่ประธาน

ฝ่ายไทย คือ ม.ล.เดช และหัวหน้าคณะสำรวจฯ คือ Professor Paul T. Ellsworth ได้เข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง[๑]

นอกจากนี้ ฝ่ายไทยยังได้กำหนดวิธีการทำงานว่า คณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. ต้องจัดประชุมเพื่อพิจารณาตอบคำถามของคณะสำรวจเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นคำถามที่ต้องตอบเป็นส่วนรวม แล้วเสนอประธานกรรมการบริหาร เพื่อส่งให้คณะสำรวจเศรษฐกิจ แต่ถ้าเป็นคำถามที่เป็นเฉพาะเรื่องของกระทรวงใดๆ และเรื่องนั้นๆ มีความสำคัญมาก ก็ให้ประธานกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. หรือกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการคนใดคนหนึ่งออกไปพบเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงนั้นๆ เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง แล้วจัดทำคำตอบร่วมกันเพื่อส่งให้คณะสำรวจเศรษฐกิจต่อไป

ธนาคารโลกชื่นชมการทำงานของ “สภาเศรษฐกิจฯ”

จากวิธีการทำงานที่รัดกุมและคำนึงถึงผลงานของฝ่ายไทยดังกล่าวแล้วนั้น ทำให้เกิดผลดีตามมาหลายประการ โดยเฉพาะ **เกิดภาพลักษณ์อันดีงามต่อประเทศไทย** ดังจะเห็นได้จากคำนำในรายงานของคณะสำรวจที่มีชื่อว่า “A Public Development Program for Thailand” ซึ่งได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า

“...คณะสำรวจเศรษฐกิจยังได้รับประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยซึ่งมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับภาวการณ์และสภาพเศรษฐกิจของประเทศ อันที่จริงคำแนะนำตลอดจนผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยนี้ทำให้คณะสำรวจเศรษฐกิจสามารถวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจและจัดทำข้อแนะนำขึ้นได้สำเร็จ...”

นอกจากนี้ นับว่าการสำรวจเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นการฝึกฝนข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิของไทยให้มีความรู้ความชำนาญในการวางผังเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ “คนสภาพัฒน์” อาทิ **ม.ล.เดช สนิทวงศ์ นายฉลอง ปึงตระกูล** และ**นายบุญมา วงศ์สวรรค์** ที่ได้เข้ามาช่วยคณะกรรมการบริหาร ก.ส.ธ. ในด้านวิชาการเป็นประจำ ซึ่งได้กลายมาเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติภารกิจจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในระยะเริ่มแรกเป็นอย่างมาก

ธนาคารโลกให้ตั้งสถาบันการวางผังเศรษฐกิจ

นอกจากรายงานฉบับดังกล่าว คณะผู้สำรวจยังได้มีบันทึกข้อเสนอให้จัดตั้งสถาบันการวางผังเศรษฐกิจสำหรับประเทศไทยต่อรัฐบาลด้วย ข้อความตอนหนึ่งในบันทึกฉบับดังกล่าวได้ระบุไว้ว่า

“...ทรัพยากรที่นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจมีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ ฉะนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นจากการแข่งขันในระหว่างกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะดึงเอาทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ตน ซึ่งต่างก็ถือว่าโครงการแต่ละโครงการของตนมีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการ ทั้งนี้ นอกจากว่าโครงการต่างๆ ที่แก่งแย่งกันเรียกร้องเอาเงินทุนไปดำเนินการดังกล่าวนั้น จะได้ถูกประเมินคุณค่าและความสำคัญของโครงการว่ามีมากหรือมีน้อย โดยให้มีองค์กรประสานงานแห่งหนึ่งเป็นผู้กำหนดและแบ่งทรัพยากรแก่โครงการที่ได้รับเลือกให้ดำเนินการก็จะทำให้มีการเปลืองเปล่าในการใช้คน ทุน และทรัพยากรอื่นๆ น้อยกว่าที่ควรจะเป็น...”

“....ในปัจจุบันการพิจารณาโครงการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เพื่อจะเรียกร้องเอาเงินลงทุนสำหรับการพิจารณาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นก็ตอนตระเตรียมงบประมาณประจำปี ด้วยเหตุผลที่ว่า ค่าใช้จ่ายประจำจะได้ถูกพิจารณาพร้อมกันไปในเวลาเดียวกัน โดยวิธีนี้ทำให้การพิจารณาไม่สามารถแบ่งแยกให้เห็นได้เด่นชัดถึงความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น การบำบัดความจำเป็นก็หาได้ถูกชี้ขาดด้วยวิธีการหาความสำคัญของแต่ละโครงการตามวิธีประเมินค่าที่ถูกต้อง แต่อาศัยแรงผลักดันผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ทางแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวนั้นก็คือ การตั้งศูนย์กลางการวางผังเศรษฐกิจขึ้น...”

---

๑ *หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ กับ งานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิมพ์ที่ บริษัท บพิธ จำกัด กรุงเทพฯ ๒๕๑๘*

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ หน่วยงานวางแผนชาติถาวร

ในข้อเสนอดังกล่าวได้**ให้ความสำคัญกับองค์กรถาวรสำหรับการวางผังเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อดูแลเรื่องโครงการรายจ่ายเพื่อการพัฒนา** เนื่องจากความผันแปรของเหตุการณ์ต่างๆ อาจทำให้ข้อสมมติฐานของโครงการไม่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของโครงการอาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมด้วย กล่าวคือ

"...ความผันแปรของเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจตราแก้ไขโครงการพัฒนาที่เสนอมาอยู่เสมอ ดังนั้นเพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าการตรวจตราแก้ไขนี้จะดำเนินไปได้ผลจึงจำเป็นที่จะต้องมีองค์การประจำสำหรับวางผังส่วนกลางขึ้น..."

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลและสภาเศรษฐกิจแห่งชาติได้เห็นพ้องต้องกันว่า สมควรที่จะได้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่วางแผนพัฒนาประเทศอย่างถาวรขึ้น **จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์** นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีแผนพัฒนาประเทศ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๒ จัดตั้ง **"สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ"** และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓ ทั้งนี้ เพื่อ**ให้สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติทำหน้าที่หลักในการศึกษา ติดตาม วิเคราะห์ วิจัย สภาวะเศรษฐกิจและประการสำคัญคือให้มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งนับเป็นการขยายบทบาทการทำงานของสภาพัฒน์ให้มีความลึกและครอบคลุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น**

นอกจากนี้ จอมพล สฤษดิ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ จึงได้รวบรวมคนเก่งๆ อาทิ **นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ม.ล.เดช สนิทวงศ์** และ**นายบุญชนะ อัตถากร** ซึ่งถือว่าเป็นนักวิชาการชั้นนำในยุคนั้น มาระดมความคิดเห็นในการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และโดยการสนับสนุนของจอมพล สฤษดิ์ "สภาพัฒน์" จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างชัดเจนในการวางแผนพัฒนาประเทศตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จึงอาจกล่าวได้ว่า จอมพล สฤษดิ์ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการวางรากฐานการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และมีความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ จนทำให้ประเทศไทยสามารถดำเนินการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องมาได้จนถึงปัจจุบัน ดังคำปรารภของท่านที่ปรากฏในคำนำของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ที่กล่าวไว้ว่า

"...การปฏิวัติครั้งนี้ วัตถุประสงค์อันใหญ่ที่สุดก็อยู่ที่การพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ... วิธีการใหม่อีกอย่างในระบบปฏิวัตินี้ คือ ให้เกียรติแก่ทางวิชาการ ยึดหลักวิชาไว้แล้ว วางแนวปฏิบัติตามนโยบายที่เหมาะสม ดีกว่าที่จะวางนโยบายโดยไม่นึกถึงหลักวิชาเลย ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้เรียกระดมนักวิชาการทั้งหลายเข้ามาช่วยกัน สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติและสภาการศึกษาจึงเป็นสภาใหญ่ ประกอบด้วยผู้ที่ได้เล่าเรียนศึกษามาอย่างจริงจัง และยังมีสภาวิจัยซึ่งเป็นสภาสูงสุดทางวิชาการช่วยอยู่เบื้องหลังอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สติปัญญาที่เรามีอยู่อย่างเต็มที่ ช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ..."

การแบ่งส่วนราชการในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

จากพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติดังกล่าว จึงได้มีการแบ่งส่วนราชการใหม่ แตกต่างไปจากสมัยที่เป็นสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยแบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนการวางผังพัฒนาการเศรษฐกิจ ส่วนรายได้ประชาชาติ และสำนักงานสถิติกลาง และตั้งกองพิเศษอีก ๑ กอง คือ กองการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ (ก.ศ.ว.) ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๕ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้ปรับปรุงส่วนราชการภายในใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยมีส่วนราชการซึ่งประกอบด้วยส่วนวางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ส่วนรายได้ประชาชาติ สำนักงานสถิติกลางและส่วนการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการต่างประเทศ

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๐๖ รัฐบาลได้ออกพระราช

บัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม โดยตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้น และโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นผลให้ส่วนการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ (ก.ศ.ว.) แยกตัวออกไปเป็นกรมเรียกว่า กรมวิเทศสหการขึ้นกับกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และสำนักงานสถิติกลางแยกตัวออกไปเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรมขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี

ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๕๐๖ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติจึงได้แบ่งส่วนราชการใหม่อีกครั้งหนึ่ง ประกอบด้วยส่วนราชการ ๒ ส่วนคือ ส่วนวางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และส่วนรายได้ประชาชาติ

องค์ประกอบของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ต่อมา ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓[๒] ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๐๓ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๙[๓] ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙ เพื่อปรับปรุงบทบาทหน้าที่และองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วนคือ

ส่วนแรก สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน และกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีหน้าที่พิจารณาข้อเสนอต่างๆ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติภายใต้การกำกับของคณะกรรมการบริหาร เสนอเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย และเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่นายกรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

ส่วนที่สอง คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ประกอบด้วย เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง ซึ่งต่อมาภายหลังได้เพิ่มกรรมการบริหารโดยตำแหน่งขึ้นอีกคือ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และอธิบดีกรมวิเทศสหการ และกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารจะเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร มีอำนาจหน้าที่ตามที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติมอบหมาย และกำกับการปฏิบัติงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ส่วนที่สาม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรมสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีหน้าที่โดยสรุป ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะยาวเสนอรัฐบาล ปรับปรุงแผนพัฒนาดังกล่าวในระหว่างปีงบประมาณ ของแผนโดยร่วมมือกับกระทรวง ทบวง กรม และพิจารณาโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งงบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ และเรื่องอื่นใดที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้พิจารณา

ขั้นตอนการจัดทำแผนฯ

นอกเหนือจากการพิจารณาโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งงบลงทุนของรัฐวิสาหกิจในระหว่างปี และเรื่องอื่นๆ ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้พิจารณาแล้ว ในปี ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก สำนักงานสภาพัฒนาฯ มีปัญหาเรื่องการดำเนินงานจัดทำแผนฯ หลายประการ ดังนี้

---

๒ *เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือเพื่อกำหนดหน้าที่ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำต้องแก้ไขพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ เสียใหม่ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๗ ตอนที่ ๖๒ ฉบับพิเศษหน้า ๖ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๓*

๓ *ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๘๓ ตอนที่ ๑๓ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙*

ประการแรก ขณะนั้นยังมีเจ้าหน้าที่ทางวิชาการจำนวนน้อย **ประการที่สอง** คือ คณะรัฐมนตรีและกระทรวง ทบวง กรม ได้ส่งเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจทั่วๆ ไป มาให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นจำนวนมาก และ**ประการที่สาม**ซึ่งสำคัญที่สุด คือ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และผู้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ คือ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จึงทำให้คณะกรรมการบริหารสภาพัฒน์ ต้องใช้เวลาและความคิดอ่านอย่างมากในการพิจารณาจัดทำแผนฯ และในที่สุดคณะกรรมการบริหารฯ ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ ๒ ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่

ขั้นตอนที่หนึ่ง กำหนดจุดหมายและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้ศึกษา และเสนอให้คณะกรรมการบริหารฯ พิจารณาเสนอต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณารับเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ขั้นตอนที่สอง กำหนดโครงการที่กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดหมายและนโยบายตามขั้นที่หนึ่ง โดยกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เป็นผู้จัดทำเสนอให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติพิจารณารวบรวมเสนอคณะกรรมการบริหารฯ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่หนึ่ง โดยสำนักงานสภาพัฒนาฯ เป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มและให้คำชี้แจง

ก่อนดำเนินงานในขั้นตอนที่สองนี้ ประธานกรรมการบริหารฯ พร้อมด้วยเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่สำนักงานฯ จะร่วมหารือกับรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี และเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นรายกระทรวง เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาฯ และเมื่อกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้จัดทำโครงการพัฒนาฯ ในหน้าที่ของตนเสนอให้สำนักงานสภาพัฒนาฯ พิจารณาแล้ว ต่อจากนั้นสำนักงานฯ จะพิจารณาโครงการต่างๆ ของกระทรวงแต่ละกระทรวง แล้วกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาด้านต่างๆ เสนอให้คณะกรรมการบริหารฯ พิจารณาเพื่อนำไปกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ

แผนฯ ๑... ประสบผลสำเร็จเกินคาด

เมื่อสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้นำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารฯ พิจารณาเสนอต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔ ซึ่งแผนฯ ฉบับแรกนี้เป็นแผนฯ ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศช่วงระยะเวลา ๖ ปี โดยแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ระยะแรกเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๐๔ ถึงปีงบประมาณ ๒๕๐๖ และระยะที่สองเริ่มปีงบประมาณ ๒๕๐๗ ถึงปีงบประมาณ ๒๕๐๙

แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสภาพัฒนาฯ และหน่วยงานปฏิบัติต่างๆ ยังไม่คุ้นเคยกับการใช้แผนเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนานักก็ตาม แต่ปรากฏว่าการดำเนินงานในระยะแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ประสบผลสำเร็จอย่างสูง จากเอกสารรายงานความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ สรุปผลของการพัฒนาไว้ว่า

*“...ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นไปได้ด้วยดีตรงเป้าหมาย และในบางกรณีก็เกินกว่าเป้าหมายทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลใหญ่สองประการคือ **ประการแรก** รัฐบาลได้ดำเนินงานพัฒนาประเทศโดยมีแผนและโครงการที่แน่นอนเป็นหลักและ**ประการที่สอง** กิจการอันเป็นส่วนเอกชนได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมากโดยเฉพาะในด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม...”*

จากจุดเริ่มต้นในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ สภาพัฒน์ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาฉบับต่อๆ มาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ในปัจจุบัน ซึ่งมีวิวัฒนาการในการจัดทำแผนฯ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา โดยจะกล่าวรายละเอียดในตอนต่อไป

จากสภาพัฒนาฯ สู่สำนักงานคณะกรรมการฯ

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่การบริหารประเทศโดยมีคณะปฏิวัติเป็นผู้รับผิดชอบเป็นระยะเวลาหนึ่ง

คณะปฏิวัติซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ ว่า ปรารถนาที่จะปรับปรุงระเบียบบริหารราชการของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และได้มีคำสั่งยกเลิกพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการของสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๖ และบัญญัติส่วนราชการของสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้นใหม่ ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นส่วนราชการหนึ่งที่อยู่ในประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ ต่อมาคณะปฏิวัติได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๗ ให้โอนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมใหม่ของคณะปฏิวัติที่ต้องการให้มีระบบการดำเนินงานที่รัดกุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันก็ได้รวมเอาการพัฒนาสังคมเข้ามาในงานของสำนักงานฯ เพื่อเน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านนี้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานวางแผนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม งานหลักของสำนักงานฯ ยังคงเป็นการจัดทำแผนพัฒนาฯ การวิเคราะห์โครงการพัฒนาต่างๆ ซึ่งปัจจุบันสำนักงานฯ ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาฯ เสร็จสิ้นไปแล้วจำนวน ๑๐ แผน และกำลังอยู่ในระหว่างการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

พ.ร.บ.พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน

เนื่องจากภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพงานที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลจึงได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๓ และ พ.ศ. ๒๕๐๙ และประกาศใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑

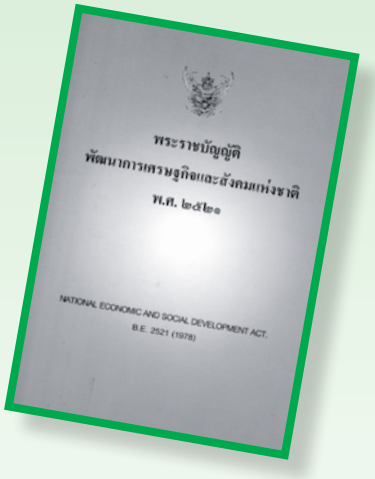

ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๑ จนถึงปัจจุบัน

จากพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ ฉบับนี้ ได้กำหนดให้มีองค์ประกอบหรือกลไกในการดำเนินงาน ๒ ระดับ คือ ระดับที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้กลไกทั้ง ๒ ส่วนทำงานเชื่อมโยงประสานกัน เพื่อผลักดันให้งานกำหนดกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กลไกส่วนแรก : คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีองค์ประกอบตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติดังกล่าว จำนวน ๑๕ ท่าน ประกอบด้วยประธานกรรมการ ๑ ท่าน กรรมการอื่นๆ ที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ในทางเศรษฐกิจและสังคมจำนวนไม่เกิน ๙ ท่าน และกรรมการโดยตำแหน่ง ๕ ท่าน ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี หากครบวาระอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้

กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน ๕ ท่าน ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการฯ ด้วย โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

• เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อคณะรัฐมนตรี

• พิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับข้อเสนออื่นๆ ของ สศช. แล้วทำความเห็นเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

• เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่นายกรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

• จัดให้มีการประสานงานระหว่าง สศช. กับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาและการปฏิบัติงานตามแผนฯ

กลไกส่วนที่สอง : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีบทบาทหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ถึงมาตรา ๑๖ ในพระราชบัญญัติ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๑[๔] สรุปได้ ๕ ประการ ซึ่งล้วนเป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับวงจรการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งสิ้น ดังนี้

• การสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ เป็นภารกิจเบื้องต้นก่อนการจัดทำแผนฯ แต่ละฉบับจำเป็นต้องมีการดำเนินงานสำรวจ และศึกษาภาวะเศรษฐกิจและข้อเท็จจริงในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการจัดทำเครื่องชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนระดับการพัฒนาประเทศ ในลักษณะรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและบัญชีประชาชาติ ซึ่งได้จัดทำอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อเสนอแนะนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจและการพัฒนาให้แก่คณะรัฐมนตรี และเพื่อเผยแพร่การพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่างๆ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

• การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุด โดยในทางปฏิบัติแล้ว ในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำแผนตั้งแต่เริ่มต้นเตรียมการจนกระทั่งสำเร็จออกมาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น สำนักงานฯ มิได้ดำเนินการแต่เพียงลำพัง แต่จะร่วมปรึกษาหารือกับกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานเอกชนต่างๆ อย่างใกล้ชิด และตั้งแต่แผนฯ ๘ เป็นต้นมา สศช.ได้ปรับกระบวนการจัดทำแผนฯ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ให้เป็นแผนที่จัดทำ **“โดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชน”**

• พิจารณาโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนฯ การพิจารณารายละเอียดโครงการที่หน่วยงานอื่นจัดส่งมา กรณีโครงการที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสม สศช. จะนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี หากกรณีที่ปรากฏชัดว่าเป็นโครงการที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่คุ้มกับค่าลงทุน หรือบางครั้งข้อมูลไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ อาจขอให้เจ้าของโครงการถอนโครงการหรือรับไปปรับปรุง ก่อนนำมาพิจารณาตามกระบวนการต่อไป

• การติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบผลการพัฒนา เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์ แผนงาน วิธีการดำเนินงานให้ทันสถานการณ์ และความจำเป็น ในระหว่างการดำเนินงานตามแผน รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและวางแผนพัฒนาฯ ในระยะต่อไป

• หน้าที่เฉพาะกิจ ตามที่ได้รับมอบหมายหรือ

๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๕ ตอนที่ ๘๙ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๒๑

สั่งการจากคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีโดยตรง เช่น งานสำคัญเร่งด่วนเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ หรืองานคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

หน่วยงานที่เริ่มต้นในสภาพัฒนาฯ

หน่วยงานภายใต้ความดูแลของสำนักงานฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นตามภารกิจที่ขยายแขนงออกไปเป็นงานด้านต่างๆ ตามสถานการณ์ขณะนั้น ได้แยกตัวออกไปเพื่อปฏิบัติภารกิจในด้านนั้นๆ ให้ลึกและครอบคลุมยิ่งขึ้น มี ๓ หน่วยงาน ได้แก่

๑. สำนักงานสถิติแห่งชาติ หรือเดิมคือสำนักงานสถิติกลาง ได้แยกส่วนราชการออกจากสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๖ และยกฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีนาย**บัณฑิต กันตะบุตร** เป็นเลขาธิการฯ คนแรก โดยก่อนหน้านี้สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลสำนักงานสถิติกลาง เพื่อบริหารกิจการสถิติของรัฐ ส่งเสริมและประสานงานสถิติ จัดทำสำมะโนประชากร และสำรวจต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ

๒. สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ หรือกรมวิเทศสหการ ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ (ก.ศ.ว.) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากสหรัฐอเมริกาให้กับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ โดยให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้แยกออกไปเป็นกรมวิเทศสหการ สังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ โดยมี**นายบุญชนะ อัตถากร** เป็นอธิบดีคนแรก และปัจจุบันคือสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ

๓. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสังกัดอยู่ในกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติงบประมาณ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประเมินผลโครงการ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายเพื่อสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๕ ได้แยกออกไปตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เป็นเลขาธิการฯ คนแรก

หน่วยงานที่ สศช. มีส่วนในการร่วมก่อตั้ง

นอกจากนี้ สศช. ยังได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อตั้งหน่วยงานสำคัญๆ ที่มีส่วนอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ได้แก่

๑. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๘ สภาพแวดล้อมของประเทศไทยเสื่อมโทรมมาก รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ สศช. ร่วมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว อาทิ **ดร.พร้อม พานิชภักดิ์ นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา นายมนูญ มุกประดิษฐ์** และได้จัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้น มีสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ เพื่อดูแลรักษาและกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม โดยมี **ดร.พร้อม พานิชภักดิ์** เป็นเลขาธิการฯ คนแรก

ต่อมาได้มีการปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมใหม่ ตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อขยายขอบเขตงานด้านสิ่งแวดล้อมให้กว้างขวางขึ้นมีผลให้เกิดหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น ๓ หน่วยงาน คือ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สส.) และปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้โอนไปเป็นสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

๒. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) ในช่วงที่ ดร.เสนาะ อูนากูล เป็นเลขาธิการ สศช. ได้เสนอรัฐบาลให้ปรับโครงสร้างกิจการน้ำมันและพลังงานให้มีการแข่งขันและลดการผูกขาด ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ และได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ มี ดร.เสนาะ อูนากูล เลขาธิการ สศช. เป็นเลขานุการ โดยมี **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** รองเลขาธิการฯ และ **ดร.ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์** ร่วมเป็นผู้ช่วย และมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักเลขานุการ

ต่อมารัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและของ สศช. ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมี **ดร.ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์** เป็นเลขาธิการฯ คนแรก

๓. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ หมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๘๙ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ให้ความเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาฯ และแผนอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติก่อนจะพิจารณาประกาศใช้ ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน ความยุติธรรม และโปร่งใสเป็นสำคัญ

สภาที่ปรึกษาฯ เริ่มก่อตั้งขึ้นโดยใช้บุคลากรของ สศช. ในการเริ่มบริหารจัดการจนเป็นองค์กรที่สมบูรณ์ โดยมี **นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม** เลขาธิการ สศช. ในขณะนั้นเป็นเลขาธิการสภาที่ปรึกษาฯ คนแรก และเมื่อแยกตัวออกไปตั้งเป็นสำนักงาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ **นางสาวพรรณราย ขันธกิจ** รองเลขาธิการ สศช. ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาฯ ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาที่ปรึกษาฯ ในลำดับต่อมา

มูลนิธิจัดตั้งโดย สศช.

๑. มูลนิธิพัฒนาไท ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการวางแผนพัฒนาคนและสังคมในลักษณะที่เป็นองค์รวมแบบบูรณาการ รวมทั้งสนับสนุนการแปลงแผนสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่ศึกษาวิจัย วางแผนและสนับสนุนการพัฒนาคน ชุมชนและสังคมในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ สนับสนุนส่งเสริมการวางแผนทุกสาขา การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น การติดตามประเมินผลและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในทุกระดับ โดยสำนักงานของมูลนิธิฯ ตั้งอยู่ที่ สศช.

๒. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการศึกษาวิจัย การสร้างองค์ความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศและภายในประเทศ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อการขับเคลื่อนและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในทุกระดับ เป็นศูนย์กลางให้การสนับสนุนหรือการรับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่นๆ ไม่ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยสำนักงานของมูลนิธิฯ ตั้งอยู่ที่ สศช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)ในปัจจุบัน

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแส**โลกาภิวัตน์** สศช. ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทและภารกิจภายใต้กรอบพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยได้กำหนด**วิสัยทัศน์** คือ

"เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สู่ความสมดุลและยั่งยืน ที่ยึดประโยชน์ส่วนรวมทันต่อการเปลี่ยนแปลงและมีประสิทธิภาพสูง"

โครงสร้างองค์กรของ สศช. มีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้บริหารสูงสุด และผู้บริหารระดับรองลงมา ได้แก่ รองเลขาธิการฯ ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน และผู้อำนวยการสำนัก โดยในปัจจุบันมีบุคลากรรวมประมาณ ๖๐๐ คน

สศช. แบ่งส่วนราชการตามภารกิจรวม ๑๕ สำนัก ๒ กลุ่มงาน ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการ สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และกลุ่มงานตรวจสอบภายใน

นอกจากนี้ สภาพัฒน์ได้ยึดมั่น**ค่านิยม**ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานในการปฏิบัติภารกิจ คือ ***"มุ่งมั่นทุ่มเท พัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม ด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมืออาชีพ"*** ภายใต้วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการที่มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะและสังคม มีระบบธรรมาภิบาล และบุคลากรของสำนักงานฯ เป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดขององค์กร ที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุ**พันธกิจสำคัญ ๓ ประการ**ที่ สศช. ได้กำหนดไว้ ได้แก่ การเป็นหน่วยงานยุทธศาสตร์ หน่วยงานข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมเชิงลึก และหน่วยงานความรู้สมัยใหม่ โดยมีภารกิจที่สำคัญๆ ภายใต้แต่ละพันธกิจ ดังนี้

พันธกิจที่ ๑ หน่วยงานยุทธศาสตร์ (Strategic Unit) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ และการพัฒนาในระดับต่างๆ รวมทั้งให้คำปรึกษารัฐบาลประสานการแปลงนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนติดตามประเมินผลนโยบายของรัฐบาล โดยมีภารกิจที่สำคัญ ได้แก่

- **จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** ระยะ ๕ ปี และการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ รวมทั้งผลักดันสู่การปฏิบัติ
- **ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะนโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อรัฐบาล** หรือประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี
- **วิเคราะห์งบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ** โดยกำหนดกรอบงบประมาณลงทุนประจำปี ของรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้การลงทุนมีทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- พิจารณาและให้ความเห็นเรื่องโครงการที่ให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี
- **เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติที่สำคัญ** เช่น คณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) และคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เป็นต้น
- **จัดทำรายงานสรุปสภาวะของประเทศเสนอ**นายกรัฐมนตรีหลังจากได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และเป็นเลขานุการในการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน
- **เป็นฝ่ายเลขานุการและหน่วยงานประสานหลักของกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาค** อาทิ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS) และแผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ๓ ฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT)
- **เป็นหน่วยงานประสานและผลักดันการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และธนาคารสมอง**

พันธกิจที่ ๒ หน่วยงานข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมเชิงลึก (Intelligence Unit) โดยเป็นหน่วยงานวิเคราะห์ข้อมูลและเฝ้าระวังภัยเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล (Warning Center) ตลอดจนเป็นหน่วยเจาะข้อมูลเชิงลึกต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย เพื่อใช้ในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์บริหารเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีภารกิจที่สำคัญ ได้แก่

• **จัดทำตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ** หรือ GDP รายไตรมาสและรายปี และจัดทำประมาณการเศรษฐกิจ ซึ่งครอบคลุมภาวะเศรษฐกิจด้านต่างๆ อาทิ ภาวะเศรษฐกิจโลก และภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมทั้งการนำเสนอประเด็นนโยบายการบริหารเศรษฐกิจมหภาค นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด

• **จัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาสและรายเดือน** เพื่อสะท้อนภาวะสังคมโดยรวมและการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งจัดทำข้อมูลด้านสังคมที่สำคัญ

• **พัฒนาการจัดทำข้อมูลสถิติบัญชีประชาชาติ** ของประเทศไทยให้มีความทันสมัยตามมาตรฐานสากลทัดเทียมนานาประเทศ

พันธกิจที่ ๓ หน่วยงานความรู้สมัยใหม่ (Knowledge Organization) ที่เสาะแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ สำหรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งเพียบพร้อมด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการวางแผนยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ และการประสานงานเพื่อผลักดันการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีภารกิจที่สำคัญ ได้แก่

• **พัฒนาตัวชี้วัดผลลัพธ์การพัฒนา** อาทิ ดัชนีอยู่ดีมีสุข ซึ่งวัดผลลัพธ์การพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ วัดคุณภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน วัดประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยประมวลจุดเด่นของดัชนีทั้ง ๓ ชุดดังกล่าวข้างต้นเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประเมินผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐

• **เป็นองค์กรกลางในการสร้างเครือข่ายการศึกษาวิจัย และเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อสนับสนุนให้ภาคส่วนต่างๆ น้อมนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะการเสนอแนะแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาฯ ภายใต้มูลนิธิพัฒนาไทของ สศช. เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนาต่างๆ

• **จัดทำแผนการจัดการความรู้ (Knowledge Management)** เพื่อสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ใน สศช. ให้เป็นกลไกช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ สศช. ไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรและเสริมสร้างฐานความรู้ระยะยาว

• **พัฒนาบุคลากรอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง** โดยจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะด้าน แลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้กับธนาคารโลกและองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งจัดส่งข้าราชการไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับปริญญาโท/เอก และอบรมในต่างประเทศ เพื่อเตรียมสร้างบุคลากรรุ่นใหม่และเสริมฐานความรู้ระยะยาว

การให้บริการแก่สังคม

นอกจากการดำเนินงานทางด้านวิชาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยแล้ว สศช. ยังให้ความสำคัญในการให้บริการแก่สาธารณชน อาทิ

• **พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ** แสดงชีวประวัติและผลงานของพระยาสุริยานุวัตร นักเศรษฐศาสตร์ท่านแรกของไทย และวิวัฒนาการของการจัดทำแผนพัฒนาฯ โดยเปิดให้ชมฟรีทุกวันในเวลาราชการ

• **ห้องสมุดสุริยานุวัตร** e-Library ให้บริการหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ข้อมูลออนไลน์จากเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ท หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) และบริการสารสนเทศอื่นๆ ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยประชาชนทั่วไปสามารถสมัครเป็นสมาชิกเพื่อใช้บริการได้

• **ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร** ให้บริการข้อมูลข่าวสารของ สศช. แก่ประชาชนตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยจัดส่วนให้บริการภายในห้องสมุดสุริยานุวัตร และหน่วยงานของ สศช. ทั้ง ๔ ภาค

ตอนที่ ๑

๖ ทศวรรษแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

๖ ทศวรรษ แห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

นำเสนอเรื่องราววิวัฒนาการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ จนถึงปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ และเตรียมการจัดทำฉบับที่ ๑๑ โดยนำเสนอตามช่วงเวลาของแผนฯ มาตามลำดับ ซึ่งในแต่ละช่วงแผนฯ จะฉายภาพสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในขณะนั้น และบทบาทของสภาพัฒน์ในการเสนอแนะนโยบายหรือมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงผลักดันแผนงานและโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนผลการดำเนินงานสำคัญที่มีส่วนนำพาประเทศไทยก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยแบ่งตามสถานการณ์เป็นช่วงแผนฯ ต่างๆ ดังนี้

ช่วงแผนฯ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๙) – แผนฯ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔)

ช่วงแผนฯ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) – แผนฯ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๔)

ช่วงแผนฯ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙)

ช่วงแผนฯ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔)

ช่วงแผนฯ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙)

ช่วงแผนฯ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)

ช่วงแผนฯ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอบทสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องและร่วมอยู่ในเหตุการณ์ในแต่ละช่วงแผนฯ เพื่อย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์และเบื้องหลังการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ช่วงแผนฯ ๑ – ๔

นายฉลอง ปึงตระกูล ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๑ และเป็นเลขาธิการฯ ที่ได้ร่วมฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการจนจัดทำแผนฯ ๑ สำเร็จ **ดร.เสนาะ อูนากูล** ผู้บุกเบิกยุคพัฒนา โดยท่านร่วมจัดทำแผนฯ ตั้งแต่ปรับปรุงแผนฯ ๑ ระยะที่ ๒ จนถึงแผนฯ ๓ โดยแผนฯ ๑ – ๒ เป็นแผนที่เร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ขณะนั้นไทยยังขาดแคลน ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และแผนฯ ๓ ที่มีจุดเด่นคือ ลดอัตราการเพิ่มของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมี**นายมีชัย วีระไวทยะ** หัวหน้ากองประเมินผลการพัฒนา สภาพัฒน์ในสมัยนั้น เป็นแกนหลักในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของการคุมกำเนิดตามคำขวัญ “ลูกมากจะยากนาน”

ช่วงแผนฯ ๕ – ๖

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งยาวนานถึง ๘ ปี และอยู่ในช่วงของแผนฯ ๕ – ๖ โดยช่วงเตรียมจัดทำแผนฯ ๕ เป็นช่วงที่อยู่ในภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย และไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในช่วงนั้นเอง **ดร.เสนาะ อูนากูล** เลขาธิการฯ ๒ สมัย ได้เป็นผู้นำในการจัดทำแผนฯ ทั้ง ๒ ฉบับ และท่านได้รับความไว้วางใจอย่างสูงจากนายกรัฐมนตรี โดยได้รับการสนับสนุนและร่วมผลักดันโครงการต่างๆ ในแผนฯ ๕ – ๖

จนทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกโลกถดถอยในขณะนั้น และนำไทยเข้าสู่ยุคโชติช่วงชัชวาล และบังเกิดผลการดำเนินงานตามนโยบายหรือโครงการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมดังปรากฏให้เห็นอยู่ทุกวันนี้

ช่วงแผนฯ ๗

ดร.เสนาะ อูนากูล ในฐานะรองนายกรัฐมนตรีผู้กำกับดูแลงานของสภาพัฒน์ ได้ร่วมผลักดันงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพัฒน์ อาทิ ปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากร ปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งขณะนั้นมี **ดร.อำนวย วีรวรรณ** เป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์ ท่านได้ร่วมผลักดันนโยบายต่างๆ อาทิ นำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ วางนโยบายให้ประเทศไทยเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก และ **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๗ และผลักดันการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ช่วงแผนฯ ๘

นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีคนแรกที่เข้าร่วมระดมความคิดในการจัดทำแผนฯ ๘ ซึ่งมีการเปลี่ยนกระบวนทรรศน์การพัฒนาครั้งใหญ่ ทั้งแนวคิดการพัฒนาประเทศและการจัดทำแผนฯ โดย **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการฯ ขณะนั้นเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแนวคิดมาเน้น “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ กว้างขวางที่สุดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ **นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม** เลขาธิการฯ ท่านต่อมา ได้ร่วมดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อแก้วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว

ช่วงแผนฯ ๙

ดร.ทนง พิทยะ ประธานกรรมการสภาพัฒน์ ได้นำแนวคิดกลยุทธ์และหลักวิชาการบริหารภาคเอกชนมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้แผนฯ มีแนวทางการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วน **นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม** เลขาธิการฯ ผู้นำในการจัดทำแผนฯ ๙ ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนฯ และเลขาธิการฯ ในลำดับต่อมาคือ **นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช** เป็นช่วงที่สถานการณ์จากวิกฤตเศรษฐกิจเริ่มคลี่คลาย และได้เน้นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งริเริ่มให้จัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาส

ช่วงแผนฯ ๑๐

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ผู้ให้ความเห็นชอบแผนฯ ๑๐ และได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางบริหารประเทศ โดยแผนฯ ๑๐ ซึ่งมี **ดร.อำพน กิตติอำพน** เลขาธิการฯ ท่านปัจจุบันเป็นผู้นำในการจัดทำแผนฯ ยังคงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อนำสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” สืบไป

ช่วงแผนพัฒนาฯ

ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)-ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔)

เร่งรัดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาสังคม สู่การกระจายความเจริญ

ช่วงเริ่มต้นของการวางแผนพัฒนาประเทศ

ความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ นำไปสู่การเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศ โดยมีสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานถาวรในปี ๒๕๐๒ เป็นหน่วยงานหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของไทย

นอกจากนี้ ได้มีการสร้างความร่วมมือกับต่างชาติ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก องค์การเงินทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งได้ส่งผลให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการแก่ประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาตามแผนฯ ที่ได้เริ่มต้นใช้เป็นครั้งแรกด้วย

แนวคิดและการจัดทำแผนฯ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)

ในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก ประเทศไทยอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจ และถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำ เพียง ๒,๑๕๐ บาทต่อคน โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก คือภาคเกษตร รวมทั้งยังขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐาน ทั้งในด้านชลประทาน ประปา ไฟฟ้า และคมนาคม

ดังนั้น การวางแผนพัฒนาในขณะนั้น จึงมีปรัชญาหลักหรือแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งในเบื้องต้นยังไม่ได้มองภาพของประเทศในระยะยาวอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นแผนแรก แต่จะ**เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเน้นการลงทุนสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจจำนวนมาก** ได้แก่ สร้างทางหลวง พัฒนาเส้นทางรถไฟ ท่าเรือ ปรับปรุงการประปา สร้างเขื่อนเพื่อการชลประทานและเขื่อนอเนกประสงค์ และโรงไฟฟ้า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน และเพิ่มผลผลิตทางสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนด้านอุตสาหกรรมสินค้าสำเร็จรูป และส่งเสริมการศึกษาขั้นอุดมศึกษาโดยกระจายไปในส่วนภูมิภาค เช่น การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่**นายบุญชนะ อัตถากร** สมัยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการ สศช. ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ว่า

"...ในเบื้องต้น รัฐบาลได้เตรียมการที่จะพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Basic Facilities) ให้มั่นคงเสียก่อน กล่าวคือ รัฐบาลมุ่งที่จะพัฒนาการขนส่งการคมนาคม โครงการสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า การชลประทาน การประปา และสาธารณูปโภคอื่นๆ รวมตลอดถึงจัดระบบการศึกษาและสาธารณสุขให้เป็นหลักก่อน ต่อจากนั้นจะพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม...." [๑]

แผนฯ ๑ ระยะแรก ฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะแรก พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ และระยะที่สอง พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙ โดยในภาพรวมเป็นการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจโดยภาครัฐบาล ถึงแม้จุดหมายที่กำหนดไว้จะได้ประมาณผลที่จะเกิดในภาคเอกชนไว้ด้วยก็ตาม โดยในระยะ ๓ ปีแรก เป็นการประมาณทั้งวงเงินรายรับและรายจ่ายตามแผนฯ แต่สำหรับระยะ ๓ ปีหลัง ถือเป็นการประมาณในขั้นต้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขใหม่ ในช่วงปี ๒๕๐๕ เนื่องจาก ปัญหาเกี่ยวกับสถิติและข้อมูลต่างๆ ทำให้ไม่อาจคาดคะเนเหตุการณ์ในระยะยาวกว่า ๓ ปีได้ ซึ่งเป็นเทคนิคการวางแผนที่มีการนำมาใช้ในขณะนั้น โดยอดีตเลขาธิการฯ **ดร.เสนาะ อูนากูล** ได้เขียนไว้ในหนังสือนโยบายการเงิน การคลัง และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยว่า

"...เนื่องจากขาดแคลนข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนอยู่มาก การวางแผนจึงใช้วิธีวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของผลผลิตระดับประชาชาติระยะที่ผ่านมาเป็นหลัก และทำการประมาณการอัตราและปริมาณเพิ่มของผลผลิตและรายได้ประชาชาติในช่วงระยะของแผน โดยอาศัยการศึกษาภาวการณ์ตลาดและโครงการเพิ่มผลผลิตในสาขาต่างๆ ประกอบกัน ..." [๒]

การดำเนินโครงการในระยะ ๓ ปีแรก ของแผนฯ ๑ ส่วนใหญ่เป็นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจที่กระทรวง ทบวง กรมได้ดำเนินงานอยู่แล้ว เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้มีข้อผูกพันอยู่แต่เดิม เช่น ใช้เงินกู้จากต่างประเทศ เป็นต้น หรือเพราะกิจการเหล่านี้มีสถานที่ อุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่แล้ว บางกรณีเพียงแก้ไขปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานก็อาจเกิดผลดี ประกอบกับในปีแรกๆ มีงบประมาณจำกัด จึงไม่อาจริเริ่มโครงการใหม่ๆ ได้กว้างขวาง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามแผนฯ ๑ สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตามความเหมาะสมและตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีการสำรวจและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับแผนฯ ให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สำคัญของแผนฯ ๑ ระยะแรก[๓] ให้ความสำคัญกับการยกระดับอัตราเพิ่มรายได้ประชาชาติจากร้อยละ ๔ เป็นร้อยละ ๕ ต่อปี เมื่อคิดเทียบกับจำนวนประชากรที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๒ ต่อปีแล้ว รายได้ประชาชาติโดยเฉลี่ยต่อหัวควรจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๓ ต่อปี ในด้านการรักษาระดับการสะสมทุน ให้อยู่ในอัตราเฉลี่ยที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ ของรายได้ประชาชาติ

โครงการพัฒนาเศรษฐกิจสาขาต่างๆ เน้นหนักการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การชลประทาน การพลังงาน ถนน รถไฟ และโทรคมนาคม เป็นต้น โดยมุ่งเพิ่มการผลิตพลังงานไฟฟ้าจาก ๑๓๘,๐๐๐ กิโลวัตต์ ในปี ๒๕๐๓ ให้ถึง ๓๗๐,๐๐๐ กิโลวัตต์ ในปี ๒๕๐๖ และในระหว่างปี ๒๕๐๔-๒๕๐๖ จะก่อสร้างทางหลวงใหม่เป็นระยะทาง ๑,๐๐๐ กิโลเมตร และปรับปรุงถนนที่มีอยู่ให้เข้าสู่มาตรฐานเป็นระยะทาง ๑,๐๐๐ กิโลเมตร

---

๑ *บุญชนะ อัตถากร, พัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๐๓, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔, หน้า ๒๘.*

๒ *เสนาะ อูนากูล, นโยบายการเงินการคลังและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โรงพิมพ์รามินทร์ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๐๔, หน้า ๔๘๙.*

๓ *หนังสือ ๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓*

ในขณะเดียวกัน ได้**เน้นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร**ร้อยละ ๓ ต่อปี พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการผลิตพืชสำคัญ คือ ข้าว ยาง ข้าวโพด ไม้สัก มันสำปะหลัง ครั่ง และปศุสัตว์ สำหรับการเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ มีเป้าหมายเพิ่มจากร้อยละ ๑๐ ของรายได้ประชาชาติในปี ๒๕๐๔ ให้เท่ากับร้อยละ ๑๒ ของรายได้ประชาชาติในปี ๒๕๐๖ และกำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มมูลค่าผลผลิตซีเมนต์ ผ้า น้ำตาล กระดาษ กระสอบป่าน บุหรี่ ดีบุก ถ่านลิกไนต์ และยิบซั่ม

ผลการพัฒนาแผนฯ ๑ ระยะแรก ได้ผลดี

ผลการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดในแผนฯ ๑ ระยะแรก โดยในช่วงระยะเวลา ๓ ปีแรกของแผนฯ ๑ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕ ต่อปี ผลผลิตในสาขาเกษตรและอุตสาหกรรมเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ยกเว้นการผลิตไม้สักและถ่านลิกไนต์ที่ต่ำกว่าที่คาดการณ์ ในส่วนของโครงการที่จัดทำสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนด ยกเว้นโครงการทางหลวง ด้านการส่งออกสินค้าที่สำคัญ เช่น ข้าว ดีบุก และปอ เฉลี่ยแล้วสูงกว่าปีก่อนที่มีการจัดทำแผนฯ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ทั้งนี้ ปัจจัยที่สนับสนุนให้การพัฒนาดำเนินการได้ผลดีนั้น จากเอกสารรายงานความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ สรุปไว้ว่า

*"ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นไปได้ด้วยดีตรงเป้าหมาย และในบางกรณีก็เกินกว่าเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลใหญ่สองประการ คือ **ประการแรก**รัฐบาลได้ดำเนินงานพัฒนาประเทศโดยมีแผนและโครงการที่แน่นอนเป็นหลัก และ **ประการที่สอง** กิจการอันเป็นส่วนเอกชนได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก โดยเฉพาะในด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม"*

อุปสรรคในการดำเนินงานระยะแรก

ในระยะแรกของการดำเนินงานจัดทำแผนฯ ๑ มีปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ ซึ่งปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ในช่วงนั้น สศช. มีนักวิชาการน้อย ขณะที่คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานต่างๆ มีเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจส่งให้พิจารณาความเห็นเสนอคณะรัฐมนตรีเป็นจำนวนมาก ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สศช. ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานและชี้แจงหน่วยงานต่างๆ ให้เข้าใจร่วมกัน โดยกำหนดการจัดทำแผนฯ ๑ ไว้ ๒ ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดเป้าหมายและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ และขั้นตอนที่ ๒ เป็นการรวบรวมโครงการพัฒนาต่างๆ พร้อมทั้งระบุงบประมาณพัฒนาสาขาต่างๆ ไว้คร่าวๆ ซึ่ง สศช. ได้ออกไปพบกับกระทรวงต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

การกำหนดกรอบการสร้างโครงการจะต้องมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน ทั้งด้านเศรษฐกิจและวิศวกรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้สามารถเสนอขอกู้เงินหรือรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้โดยสะดวก ดังนั้น จึงต้องสร้างโครงการที่มีความเหมาะสม และภาครัฐต้องพัฒนาคนและเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในระหว่างการวางแผนและการปฏิบัติการตามแผน คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานระดับนโยบาย คือ สศช. สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง กรมวิเทศสหการของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และหน่วยงานวางแผนของกระทรวงต่างๆ โดยจะเป็นปัญหาในเรื่องการวางแผนฯ การใช้งบประมาณแผ่นดิน และความช่วยเหลือเงินกู้จากต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งปัญหาความซ้ำซ้อนของโครงการพัฒนาจากหน่วยงานระดับปฏิบัติของกระทรวงต่างๆ

แผนฯ ๑ ระยะสอง คงการพัฒนาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานในระยะแรกที่ผ่านมา ช่วยให้ สศช.สามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปเตรียมการจัดทำแผนฯ ๑ ระยะที่สองได้อย่างเหมาะสม และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องของการจัดกลไกประสานกับหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสร้างและปรับปรุงสถิติข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนให้มีคุณภาพสูงขึ้น และการรวบรวมข้อมูลจากเดิมที่เก็บได้เฉพาะโครงการและวงเงินรายได้และรายจ่ายเฉพาะของรัฐบาลเท่านั้น ในระยะที่สองนี้สามารถรวบรวมข้อมูลได้มากขึ้นทั้งด้านรายได้ รายจ่ายงบพัฒนาของรัฐวิสาหกิจ และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกันเข้าเป็นงบพัฒนาของรัฐอย่างเต็มรูปแบบมากขึ้น

สาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ระยะที่สอง ที่ได้รับการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน คือ

➢ ***การกำหนดเป้าหมายและนโยบายสำคัญ*** เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศชัดเจนยิ่งขึ้น โดย สศช. เริ่มประมาณการแนวโน้มของโครงสร้างเศรษฐกิจระยะยาว ๑๕-๒๐ ปี เพื่อประกอบการจัดทำแผนฯ รวมทั้งเพิ่มเติมสาระและปรับปรุงแนวทางการทำงาน ดังนี้

- **การให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนของภาคเอกชน** ซึ่ง สศช. ได้จัดตั้งหน่วยงานวางแผนและศึกษาเรื่องกำลังคนขึ้น โดยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญจากสหประชาชาติและประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับการวางแผนด้านเอกชนนั้น มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ให้ สศช. ตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการบริหารของ สศช. ประกอบด้วย ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นแรกให้คณะอนุกรรมการศึกษาและรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ใน ๓ สาขาก่อน คือ สาขาโรงงานอุตสาหกรรม การค้า และบริการ โดยจุดมุ่งหมายอยู่ที่การใช้แผนฯ เป็นแนวทางให้ภาคเอกชนเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามแผนฯ ได้ดีขึ้น และเป็นแนวทางให้ภาคเอกชนหาช่องทางลงทุนและปรับปรุงธุรกิจอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับแผนฯ

- **การปรับปรุงแนวทางการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาการประสานงานในการจัดทำแผนฯ** สศช. ได้ตั้งคณะทำงานประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ แบ่งออกเป็นเรื่องๆ เช่น คณะทำงานพิจารณาโครงการพัฒนาการศึกษา คณะทำงานของคณะกรรมการพิจารณาโครงการถนนและระบบระบายน้ำสำหรับพระนครและธนบุรี และคณะทำงานประสานงานการเงินการคลัง เป็นต้น

➢ ***เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง*** ทิศทางหลักการพัฒนาของแผนฯ ๑ ระยะที่สอง ประกอบด้วย

- **การยกระดับการพัฒนาให้มีอัตราการขยายตัวจากร้อยละ ๕ ต่อปี ในช่วงระยะแรก เป็นร้อยละ ๖ ต่อปี ในช่วงระยะที่สอง** โดยภาครัฐจะยังคงสนับสนุนการก่อสร้าง ปรับปรุงขยายพื้นฐานของเศรษฐกิจ เพื่อให้เอกชนปรับปรุงกิจกรรมของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณในช่วงปี ๒๕๐๗-๒๕๐๙ เป็นรายจ่ายเพื่อการพัฒนาคมนาคมและ

ขนส่งเพิ่มขึ้นกว่าแผนฯ ๑ ในระยะแรกกว่าเท่าตัว จาก ๓,๒๐๐ ล้านบาท เป็น ๗,๐๐๐ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๕ จากวงเงินงบประมาณทั้งหมด ในขณะที่การศึกษาได้รับจัดสรรร้อยละ ๙.๒ และการสาธารณสุขได้ร้อยละ ๕.๐ สำหรับโครงการสำคัญในสาขาคมนาคมและขนส่งที่ขยายออกไปมาก คือ โครงการบูรณะและก่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งได้รับงบประมาณและเงินกู้เพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว

- **การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงขึ้น** โดยการเพิ่มผลผลิตในกิจกรรมต่างๆ ทำให้สัดส่วนการผลิตของประเทศเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น คือ มีสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ในปี ๒๕๐๔ ร้อยละ ๑๙ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ในปี ๒๕๐๗ และตั้งเป้าไว้ว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ ๒๑ ในปี ๒๕๐๙

- **การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ** โดย สศช. ได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมกับกระทรวงการคลัง สำนักงบประมาณ และธนาคารแห่งประเทศไทย ในการพิจารณาปัญหาด้านการเงิน การคลัง การลงทุน ดุลการค้า และดุลการชำระเงิน

การดำเนินงานตามแผนฯ ๑ ระยะที่สอง : การเรียนรู้และพัฒนารูปแบบ

สำนักงานสภาพัฒนาฯ ได้ร่วมมือกับหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดหาและปรับปรุงข้อมูลสถิติต่างๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการวางแผนฯ เป็นการช่วยให้การพิจารณาโครงการ วงเงินและนโยบายพัฒนาการเศรษฐกิจละเอียดยิ่งขึ้น โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมีบทบาทสำคัญในงานนี้ อาทิ สำมะโนประชากร เกษตร อุตสาหกรรม ที่สำรวจเสร็จแล้วและกำลังสำรวจอยู่ นอกจากนี้ ในแผนระยะที่ ๒ นี้ สศช. ได้คาดคะเนความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสำหรับอนาคตและแนววิวัฒนาการของโครงสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะ ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้าไว้ด้วย เพื่อแสดงให้เห็นโดยสังเขปว่าการปฏิบัติตามแผนฯ จะเป็นคุณประโยชน์สำหรับอนาคตอย่างใดบ้าง

แผนฯ ๑ ระยะที่สอง ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยต้องพิจารณาภาวะการเงิน การคลัง ในระยะของแผนพัฒนาฯ อย่างละเอียดถี่ถ้วน กล่าวได้ว่า แม้ว่าจะมีการเร่งรัดในการดำเนินงานต่างๆ ของรัฐก็ตาม แต่ไม่ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อซึ่งจะเป็นภัยแก่พัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งมีการจัดทำการคาดคะเนฐานการค้าและการเงินกับต่างประเทศเข้าไว้ในเป้าหมายส่วนรวมของแผนฯ ด้วย เพื่อมิให้ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

ผลการพัฒนาแผนฯ ๑ ระยะสอง เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ผลการพัฒนาในระยะที่สอง ในระยะ ๓ ปีแรก ถือได้ว่าเป็นการวางแผนขั้นต้น โครงการและวงเงินงบประมาณรายจ่ายต่างๆ เป็นการประมาณการไว้อย่างหยาบๆ เนื่องจากเป็นช่วงที่มีข้อจำกัดและขาดข้อมูลด้านสถิติ และเมื่อเข้าสู่**ระยะที่สองใน ๓ ปีหลัง** สศช. ได้พัฒนาปรับปรุงวิธีการในการวางแผนและประมาณการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลการพัฒนาโดยรวมในแผนฯ ๑ โดยเป้าหมายการพัฒนาเพิ่มจากร้อยละ ๕ ในช่วงแรกของแผนฯ เป็นร้อยละ ๖ และประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ต่อปี จากเดิมที่คาดไว้ร้อยละ ๒

สำหรับโครงการพัฒนายังคงมุ่งเน้นด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านคมนาคมขนส่ง ที่มีการจัดสรรงบประมาณและความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เพิ่มกว่าเท่าตัว ผ่านโครงการที่สำคัญในช่วง ๓ ปีหลัง ได้แก่ โครงการชลประทาน ๒ โครงการใหญ่ คือ โครงการแม่กลอง และโครงการแม่น้ำน่าน โครงการพลังงานไฟฟ้าจากโครงการยันฮี และโครงการไฟฟ้าลิกไนต์ที่กระบี่ ตลอดจนการขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคเพิ่มมากขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่น เป็นต้น

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงแผนฯ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๑ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยเน้นหนักในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณของการผลิตพืชผลเกษตรกรรม ปรับปรุงการขนส่งและการสื่อสาร ส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรม กิจการด้านพลังงานและสาธารณูปโภคอื่นๆ ช่วยให้สามารถขับเคลื่อนแผนฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยสรุป คือ

➢ ***การตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ*** ปี ๒๕๐๖ เพื่อสนับสนุนการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยรวบรวมหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาที่สำคัญเข้าไว้ด้วยกัน เช่น กรมทางหลวง กรมชลประทาน การพลังงานแห่งชาติ กรมทรัพยากรธรณี กรมวิเทศสหการ เป็นต้น

➢ ***การจัดทำแผนพัฒนาภาค*** ในช่วงที่มีการจัดทำแผนฯ ระดับชาติ สมัยรัฐบาล**จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์** ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจในต่างจังหวัดด้วย เนื่องจากภาคต่างๆ ต้องได้รับการพัฒนาควบคู่ไปด้วย จึงได้ริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาภาคขึ้นเป็นครั้งแรกภายใต้การดำเนินงานของ สศช. และจอมพล สฤษดิ์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นในเดือนมกราคม ๒๕๐๔ โดยรับเป็นประธานเอง และให้คณะกรรมการฯ ทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะ ๕ ปี ระหว่างปี ๒๕๐๕-๒๕๐๙

ต่อมาได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาภาคอื่นๆ ตามมา คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก โดยมีรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นประธานตามลำดับ ทั้งนี้ มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่จอมพล สฤษดิ์ เป็นคนจังหวัดขอนแก่น มองเห็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและความเป็นอยู่ที่ล้าหลังและยากจนในระดับพื้นที่มาโดยตลอด จึงมีแนวคิดที่จะให้จัดทำแผนพัฒนาภาคขึ้น

แผนพัฒนาภาคที่จัดทำขึ้นในระยะแรก มีลักษณะคล้ายกับแผนระดับชาติ โดยเน้นนโยบายและโครงการพัฒนารายสาขา กลยุทธ์ที่ดำเนินการให้ความสำคัญกับการลงทุนขั้นพื้นฐาน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ คือ การขาดข้อมูลสถิติในระดับพื้นที่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดแคลนบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการวางแผน รวมทั้งขาดความเชื่อมโยงระหว่างแผนระดับชาติกับระดับภาค ทั้งในด้านนโยบายและแนวทางการพัฒนายังไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ภายหลังการวางแผนระดับภาคได้มีการพัฒนาปรับปรุงและผลักดันอย่างจริงจังเมื่อเข้าสู่แผนฯ ๒

➢ ***การวางแผนด้านเอกชน*** คณะรัฐมนตรีมีมติปี ๒๕๐๗ ให้ สศช. วางแผนด้านเอกชน โดยตั้งเป็นคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการบริหารของ สศช. โดยในขั้นแรกให้ศึกษาและรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ในสาขาโรงงานอุตสาหกรรม การค้า และบริการ เพื่อให้เป็นแนวทางของภาคเอกชน และเข้าใจนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามแผนฯ ได้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางให้เอกชนหาช่องทางการลงทุนและพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป

➢ ***การประสานงานในการจัดทำแผนฯ*** มีการตั้งคณะทำงานประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น คณะทำงานพิจารณาโครงการพัฒนาการศึกษา คณะทำงานพิจารณาโครงการถนนและระบบระบายน้ำสำหรับพระนครและธนบุรี คณะทำงานของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงโครงการทางหลวง คณะทำงานประสานงานการเงินการคลัง เป็นต้น

➢ ***การปรับปรุงคณะอนุกรรมการพิจารณาการก่อหนี้ต่างประเทศ*** ซึ่งตั้งภายใต้คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มี ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นประธาน ทำหน้าที่ดูแลปริมาณและเงื่อนไขการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่กระทบกับเสถียรภาพการเงินการคลัง รวมถึงติดตามความเคลื่อนไหวของเงินกู้ต่างประเทศของภาคเอกชน เพื่อดูผลกระทบการชำระหนี้ของรัฐและเอกชนที่มีต่อดุลการชำระเงินของประเทศ

ผลการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในแผนฯ ๑ : เศรษฐกิจเติบโตเกินคาด

ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงแผนฯ ๑ เจริญเติบโตอย่างมาก เห็นได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นจาก ๕๙,๘๗๖ ล้านบาท ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๙๒,๒๓๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๐๙ หรือเพิ่มขึ้นอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗.๒ ต่อปี รายได้ของประชากรต่อคนเพิ่มขึ้นจาก ๒,๐๓๔ บาท ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๒,๙๒๕ บาท ในปี ๒๕๐๙ ในแง่ผลทางเศรษฐกิจส่วนรวมนับว่าได้ผลเกินเป้าหมาย

ด้านโครงการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานที่รัฐได้ลงทุนก่อสร้าง ได้มีส่วนช่วยอำนวยประโยชน์และสนับสนุนตลอดจนเร่งรัดการผลิตของภาคเอกชนให้มีอัตราการขยายตัวเร็วขึ้นกว่าเดิม ดังจะเห็นได้จากผลการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ

➢ ***ผลผลิตด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และอื่นๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว*** ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะสมดุล มีการกระจายการผลิตในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ มากขึ้น

➢ ***การค้าระหว่างประเทศ มูลค่าการส่งออกและนำเข้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว*** ถึงแม้ว่ายังมีการขาดดุลการค้าตลอดระยะของแผนฯ ๑ แต่ปรากฏว่ามีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศด้านอื่นๆ เช่น เงินทุนสุทธิจากต่างประเทศเกินดุล มีผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศมีปริมาณสูงขึ้นเป็นประมาณ ๘๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ (๑๖,๖๔๐ ล้านบาท) เมื่อสิ้นปี ๒๕๐๙ และค่าเงินบาทมีเสถียรภาพเป็นที่เชื่อถือทั่วไป

➢ ***การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในการรักษาความมั่นคงทางการคลังและการเงินของประเทศ*** เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จด้วยดีตลอดมา

➢ ***งบประมาณดำเนินงาน*** รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจได้จ่ายเงินลงทุนในโครงการต่างๆ รวมทั้งสิ้น ๒๘,๑๘๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินกู้ต่างประเทศ ๔,๘๔๐ ล้านบาท ได้รับเงินช่วยเหลือลงทุนทางวิชาการ ๒,๔๐๐ ล้านบาท คิดเป็นแหล่งเงินจากต่างประเทศประมาณร้อยละ ๒๖.๘ ของเงินลงทุนทั้งสิ้น

โดยสรุป ความสำเร็จจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนฯ ๑ ที่ทำให้อัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐ ในปีสุดท้ายของแผนฯ ถือว่าเป็นการขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งเหตุผลสำคัญที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวได้มาก เนื่องจาก**นโยบายของรัฐบาล**ที่ส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยและต่างประเทศลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจโดยไม่แข่งกับเอกชน การเร่งรัดโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้การบริการพื้นฐานมีความสะดวกยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้ปรับปรุงระบบภาษีอากรทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำมาลงทุนในกิจการต่างๆ ได้มากขึ้น สามารถส่งออกไปต่างประเทศได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับ**สงครามเวียดนาม** มีส่วนสนับสนุนให้เกิดอุปสงค์ในสินค้าต่างๆ มากขึ้น และ**ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ** โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาก็หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยอย่างมากมาย เพื่อปิดล้อมลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้ประเทศไทยขยายตัวสูงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

การปรับตัวของ สศช. เพื่อจัดทำแผนฯ ๒

แม้ว่าผลการพัฒนาในระยะแผนฯ ๑ จะออกมาค่อนข้างดี ยังจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการ กลไก และบุคลากรของ สศช. ให้มีความสามารถยิ่งขึ้น เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๑ ในปี ๒๕๐๙ จึงได้มีการปรับปรุงองค์กรครั้งใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในหลายประเด็นที่สำคัญ คือ

➢ ***การคงองค์กรระดับนโยบายไว้ คือ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และเพิ่มคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ*** มีอำนาจหน้าที่ตามที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติมอบหมาย และกำกับการปฏิบัติงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

➢ ***การปรับปรุงองค์กรระดับปฏิบัติของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ*** มีการจัดตั้งกองที่รับผิดชอบงานตามสาขาเศรษฐกิจโดยเฉพาะขึ้น คือ มี**กองวางแผนเศรษฐกิจและสังคม** ดูแลงานวางแผนส่วนรวม วางแผนเอกชน วางแผนการเงิน การคลัง และเทคนิควางแผน กองวางแผนกำลังคน ดูแลงานวิจัย ประเมินผลและวางแผนกำลังคน **กองประเมินผลการพัฒนา** ดูแลงานประเมินผลส่วนรวมและโครงการ **กองโครงการเศรษฐกิจ** ดูแลงานสาขาเกษตรและสหกรณ์ อุตสาหกรรม คมนาคมขนส่ง และพลังงาน **กองโครงการสังคม** ดูแลงานสาธารณูปการ พัฒนาสังคม การศึกษา สาธารณสุข **กองโครงการรัฐวิสาหกิจ** ดูแลงานวิเคราะห์งบลงทุนและวิเคราะห์โครงการรัฐวิสาหกิจ **กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจ** ดูแลงานวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ งานวิจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม งานห้องสมุด **กองบัญชีประชาชาติ** ดูแลงานรายได้ประชาชาติ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ งานรายจ่ายเพื่อบริโภค สะสมทุน งานสถิติ และประมวลบัญชีประชาชาติ

นอกจากนี้ ตลอดระยะเวลาในช่วงของแผนฯ ๑ สศช. มีการพัฒนาองค์กรและบุคลากรเพื่อยกระดับคุณภาพการวางแผนตลอดมา เพื่อให้สามารถดำเนินภารกิจได้อย่างต่อเนื่องในแผนฯ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) และยกระดับคุณภาพของแผนฯ โดย **ดร.เสนาะ อูนากูล** อดีตเลขาธิการ สศช. ได้กล่าวไว้ว่า

"...ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย มิได้อยู่ที่การขาดกำลังเงินที่อาจนำมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ หากแต่อยู่ที่ปัญหาการขาดกำลังคนชั้นผู้บริหารงานตลอดจนผู้ชำนาญและนักวิชาการที่สามารถจัดทำโครงการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอันดับสูงเป็นจำนวนเพียงพอ ตลอดจนสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสมตามเป้าหมาย..." [๔]

รวมทั้ง ยังได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สศช. ไว้ โดยสรุปว่า

"สำนักงานสภาพัฒนาฯ มีหน้าที่กว้างขวางเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาฯ แต่อำนาจในการชี้ขาดตกลงใจมิได้เป็นของตัวเอง ต้องอาศัยมติคณะรัฐมนตรี ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นชอบกับความเห็นของสำนักงานสภาพัฒนาฯ เป็นส่วนมากก็ย่อมสนับสนุนให้โครงการสำเร็จไปได้ โดยเฉพาะโครงการที่ดี และป้องกันโครงการที่ไม่ดีไม่ให้เล็ดลอดออกไป การทำงานให้ได้ผลดีต่อประเทศชาติต้องขึ้นอยู่กับความตั้งใจดีและกำลังใจของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญด้วย"

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔)

จากชื่อ **"แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑"** แผนฯ ๒ ได้เปลี่ยนมาเป็น **"แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒"** เนื่องจาก สศช. ได้จัดทำแผนฯ ที่มีความชัดเจนและมีประเด็นการพัฒนาครอบคลุมและหลากหลายมากกว่าแผนฯ ๑ โดยใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำแผนฯ ๑ มาประกอบ ซึ่งอดีตเลขาธิการ สศช. **ดร.เสนาะ อูนากูล** ได้กล่าวในหนังสือเรื่อง นโยบายการเงินการคลังและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ว่า

"...ตลอดระยะเวลาที่ได้จัดทำแผนฯ มา ได้ใช้เทคนิคการวางแผนเพื่อจะปรับปรุงแผนฯ ให้ดีขึ้นเป็นลำดับ เช่น ในแผนฯ ๒ ซึ่งต่อจากแผนฯ ๑ ก็ได้จัดทำให้เข้ารูปเข้าร่างมากขึ้น โดยในแผนฯ ๒ ได้เริ่มงานด้านความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและเอกชน มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเอกชน จนกระทั่งเป็นพื้นฐานของ กรอ. ในปัจจุบัน นอกจากนี้ งานด้านการดูแลผลการก่อหนี้กับ

---

๔ *เสนาะ อูนากูล, หน้า ๑๘๙.*

ต่างประเทศ ซึ่งริเริ่มในสมัย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ก็ได้ดำเนินการต่อ เพื่อจะปรับปรุงระบบการดูแลการก่อหนี้กับต่างประเทศไม่ให้เกินขอบเขต ซึ่งเข้าใจว่าเป็นการปูพื้นฐานอีกทางหนึ่ง ที่ช่วยให้การบริหารเรื่องนโยบายการก่อหนี้ของประเทศอยู่ในกรอบที่ช่วยบรรเทาภาระหนี้ในขณะนี้ของเรา เพราะฉะนั้นในแผนฯ ๒ จึงเน้นในหลายเรื่อง โดยเฉพาะเน้นในเรื่องการวางระบบเงินกู้ต่างประเทศ เรื่อง นโยบายการเงินการคลัง เรื่องพัฒนาทางด้านเอกชน โดยขยายกรอบการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ทั้งระบบมากขึ้น...”

แผนฯ ๒ กระจายโครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบท

การพัฒนาภายใต้แผนฯ ๒ ยังคงให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อเนื่องจากแผนฯ ๑ โดยได้ขยายขอบเขตของแผนฯ ให้ครอบคลุมการพัฒนาประเทศโดยสมบูรณ์ โดยได้รวมการพัฒนาด้านรัฐวิสาหกิจและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้าไว้ด้วย และได้เพิ่มเติมสาระเน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคม เพื่อให้ระบบสังคมเจริญก้าวหน้าควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน เน้นความสำคัญของเอกชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการกระจายการพัฒนาให้เกิดผลทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อลงทุนในส่วนภูมิภาคถึงร้อยละ ๗๕-๘๐ ของงบพัฒนาทั้งหมด รวมทั้งยังมีโครงการพิเศษ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท และโครงการช่วยเหลือชาวนา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป นอกจากแผนฯ ๒ จะเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้สมบูรณ์มากขึ้นแล้ว ยังคำนึงถึงการกระจายผลการพัฒนาไปยังพื้นที่ภูมิภาคและชนบท ทั้งนี้ สาระสำคัญของแผนฯ ๒ สรุปไว้ดังนี้

➢ ***เป้าหมายสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในแผนฯ ๒***[๕] ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของประเทศจะอยู่ในอัตราร้อยละ ๘.๕ ต่อปี การขยายตัวภาคเกษตรร้อยละ ๔.๓ และถ้าประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๓.๓ ต่อปี มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัวจะเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี หรือรายได้ต่อหัวหรือต่อบุคคลในปี ๒๕๑๔ จะเป็นเงินประมาณ ๓,๙๐๐ บาท การลงทุนจะเพิ่มขึ้นประมาณ ๒ เท่าตัว จากการลงทุนตามแผนฯ ๑ โดยกำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับการพัฒนาของรัฐไว้ทั้งสิ้น ๕๗,๕๒๐ ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนเพื่อสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจ เช่น การชลประทาน การพลังงานและการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกรณีพิเศษ

➢ ***วิธีการวางแผนฯ ๒*** ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในส่วนรวมและตามสาขา โดยมีการพิจารณาขนาดของแผนพัฒนาหรือการลงทุน และแหล่งที่มาของทุน ทั้งภายในและขยายนอกประเทศ ตลอดจนความสามารถของรัฐบาลในการสรรหาโครงการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งในขณะนั้นมีปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดแคลนผู้บริหารงานที่มีความชำนาญ จึงทำให้การลงทุนจริงมักทำได้น้อยกว่าปริมาณเงินทุนที่หาได้ และอาจใช้ทรัพยากรได้ไม่เต็มที่

อดีตเลขาธิการ สศช. **กฤช สมบัติสิริ** กล่าวถึงการวางแผนในช่วงแผนฯ ๑-๒ ไว้ว่า

---

๕ หนังสือ ๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓.

"...ตอนที่ทำแผนฯ ๑-๒ ข้อมูลอะไรก็ยังไม่มี เทคนิคก็ไม่มี เราใช้วิธีรวมโครงการเข้าด้วยกัน เรียกว่าเป็น Allocative Plan..." [๖]

รวมทั้งอดีตเลขาธิการ สศช. **ดร.เสนาะ อูนากูล** ได้กล่าวถึงการวางแผนฯ ๒ ว่า

"...หน่วยวิชาการและวางแผนบางกระทรวงยังไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการเพียงพอ ที่จะจัดเตรียมทำโครงการอันเหมาะสมสำหรับบรรจุลงในแผนพัฒนาฯ และบางกระทรวงก็ยังไม่ได้ตั้งหน่วยงานนี้ขึ้น...แผนพัฒนาห้าปี เพียงแต่ชี้แนวทางกว้างๆ ในการดำเนินงานพัฒนาเท่านั้น ตัวเลขรายรับ รายจ่ายของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนฯ เป็นการประมาณชั่วคราวที่จะต้องปรับปรุงทุกปีในแผนพัฒนาประจำปี ..." [๗]

➢ ***การพยากรณ์ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในการกำหนดเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในแผนฯ ๒*** เป็นผลของการพยากรณ์ปริมาณผลิตผลในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การก่อสร้าง การค้าและบริการ โดยคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและอาศัยความเห็นจากภาคเอกชน โดยมี สศช. เป็นผู้ปรับตัวเลขในราคาคงที่ของปี ๒๕๐๔ และนำไปสู่งานที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ดุลยภาพของโครงสร้างระบบเศรษฐกิจตามที่ได้พยากรณ์ไว้ ซึ่งมีข้อสังเกตขณะนั้นว่า ควรมีการปรับปรุงวิธีพยากรณ์ผลผลิตในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งในระยะสั้นเพื่อใช้ในการวางแผนประจำปี และในระยะยาวเพื่อใช้ในการวางแผนห้าปี และในการพยากรณ์ควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในด้านต่างๆ ให้มาก

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงแผนฯ ๒

การพัฒนาประเทศในแผนฯ ๒ ส่วนใหญ่เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดในด้านการวางโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม แต่จะเห็นได้ว่าการเติบโตที่เกิดขึ้นเป็นผลจากปัจจัยภายนอกจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือและค่าใช้จ่ายของรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งเฉลี่ยประมาณปีละ ๔,๕๕๐ ล้านบาท รวมทั้งผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ปอ ข้าวโพด มีราคาส่งออกในตลาดโลกดี จึงอาจกล่าวได้ว่าภาวะเศรษฐกิจในขณะช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๔ เป็นช่วงที่ขึ้นกับมหามิตร คือ สหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก รวมทั้งเป็นยุคทองของการเกษตรอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม มีประเด็นการพัฒนาสำคัญในช่วงแผนฯ ๒ ดังนี้

➢ ***เงินกู้และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ*** นอกจากเงินงบประมาณของรัฐในขณะนั้นแล้ว เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการลงทุนในโครงการสำคัญของรัฐเพื่อเพิ่มโอกาสความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยในช่วงแผนฯ ๒ รัฐบาลได้ใช้จ่ายเงินกู้ไปในการพัฒนาโครงการด้านชลประทาน การพลังงาน การคมนาคม และการศึกษาในวงเงินกว่า ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมีการเบิกจ่ายเงินกู้จริงในช่วงดังกล่าวเพียงประมาณร้อยละ ๕๑.๕ ของเป้าหมาย หรือประมาณ ๕,๕๐๐ ล้านบาท ซึ่งถูกใช้ในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น โครงการชลประทานขนาดใหญ่ การสร้างเขื่อนเพื่อติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การปรับปรุงโทรศัพท์ในพระนคร-ธนบุรี

แหล่งเงินกู้ต่างประเทศของไทยในช่วงแผนฯ ๒ ได้กระจายออกไปมากขึ้นจากแหล่งสำคัญเดิม คือ ธนาคารโลก โดยมีแหล่งอื่นมาเพิ่ม ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และธนาคารพัฒนาเอเชีย เป็นต้น โดยไทยได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งเงินทุนต่างประเทศเป็นเงิน ๔,๓๕๗ ล้านบาท โดยประเทศที่เข้ามามีบทบาทในการให้เงินช่วยเหลือขณะนั้นได้แก่ สหรัฐอเมริกา คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ ๗๐ รองลงมาคือ สหประชาชาติ และกลุ่มแผนโคลัมโบ

---

๖ *วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๒๒ ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔.*

๗ *เสนาะ อูนากูล, นโยบายการเงินการคลังและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย, หน้า ๒๓๐*

ความช่วยเหลือต่างประเทศในช่วงนี้เน้นการสนับสนุนด้านการศึกษาเป็นอันดับแรก เนื่องจากไทยยังมีปัญหาเรื่องความทั่วถึงทางการศึกษาอยู่มาก โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา รองลงมา คือการพัฒนาเมืองและท้องถิ่น และการพัฒนาเกษตรและสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม ธนาคารโลกยังคงเป็นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญร้อยละ ๖๕-๗๐ ในช่วงต้นแผนฯ ๒ โดยลดความสำคัญลงเหลือประมาณร้อยละ ๔๐ ในช่วงปลายแผนฯ ๒

➢ ***การขาดดุลการชำระเงินเป็นครั้งแรก*** การพัฒนาในปี ๒๕๑๒ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยยังไม่ดีนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรหลักของไทย เช่น ข้าว ต้องเผชิญกับการแข่งขันจากต่างประเทศอย่างหนัก ในขณะที่ข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ อันเนื่องมาจากภาวะฝนแล้ง เป็นผลให้ในปีนั้นไทยขาดดุลการค้าถึง ๑๒,๐๓๐ ล้านบาท และทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุลประมาณ ๗๕๐ ล้านบาทด้วย นับเป็นการขาดดุลครั้งแรกในรอบ ๑๐ ปี ที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี ๒๕๐๓-๒๕๑๒ จึงกล่าวได้ว่า**เป็นปีแรกที่มีการใช้แผนพัฒนาฯ และมีการขาดดุลชำระเงิน**

➢ ***การจัดทำแผนประจำปี*** จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแผนฯ ๒ รวมทั้งมีมติให้สภาพัฒนาฯ ปรับปรุงแผนฯ เป็นประจำทุกปี ตามเหตุผลที่สรุปได้ดังนี้

"...เนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สองนี้มีระยะเวลาห้าปี ซึ่งได้คาดว่าเหตุการณ์และสถานการณ์ด้านต่างๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นการสมควรที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จึงมีมติอนุมัติให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำการปรับปรุงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นรายปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นไป โดยร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเน้นหนักในเรื่องการประเมินผลงาน การปรับปรุงเป้าหมาย การแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ และการพิจารณาสถานการณ์การเงินการคลัง และงบพัฒนาของโครงการต่างๆ และนำเสนอสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติอนุมัติก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีเป็นประจำทุกปีไป" [๘]

เนื่องจากแผนฯ ๒ ยังคงมีลักษณะชี้นำโครงการ จึงเห็นตรงกันว่าในการกำหนดเป้าหมายนโยบายวงเงินและโครงการ จะทำได้ใกล้เคียงที่สุดเฉพาะในปีแรกของแผนฯ เท่านั้น ดังนั้น ในปีต่อไป จึงควรปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาประจำปีจะช่วยให้การปรับปรุงเป้าหมายและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางนโยบายการเงินการคลัง และการวางแผนเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น

➢ ***การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเร่งด่วนแก่คณะรัฐมนตรี*** การจัดเตรียมแผนฯ ๒ ฉบับปรับปรุงประจำปี ๒๕๑๒ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นในการพิจารณาการริเริ่มและเปลี่ยนแปลงมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่ง สศช. ได้จัดเตรียมข้อเสนอแนวทางให้การแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนในคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในการเร่งรัดปฏิบัติ โดยข้อเสนอแนวทางแก้ไขสำคัญที่รัฐบาลอนุมัติให้ดำเนินการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับโครงการที่ให้ผลโดยตรงแก่ราษฎร โดยเฉพาะเกษตรกร โดยร่วมกับสำนักงบประมาณและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาต่อไป

ในด้านกำลังข้าราชการเพื่อแก้ไขการขาดแคลนได้มอบ สศช. ร่วมกับกระทรวงการคลัง สำนักงาน ก.พ. สำนักงบประมาณ พิจารณาเสนอมาตรการแก้ไข และในด้านการรักษาอัตราเพิ่มของประชากรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้มอบหมายให้ สศช. รวบรวมผลการสัมมนาและวิจัยเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

---

๘ ข้อความจากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปรับปรุงปี ๒๕๐๑

ผลการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในแผนฯ ๒ : เริ่มปรากฏความไม่สมดุลในการพัฒนา

การพัฒนาประเทศในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๔ โดยเปรียบเทียบกับในช่วงแผนฯ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) พบว่า **อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๑ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศลดลงถึงร้อยละ ๗ จากในปี ๒๕๐๙ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยทางเศรษฐกิจในต่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งเคยเป็นปัจจัยสนับสนุนเศรษฐกิจไทย กลับไม่เอื้ออำนวยดังเช่นในอดีต ได้แก่

ประการแรก โครงสร้างความต้องการของตลาดโลกสำหรับสินค้าหลายประเภทได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ราคาสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว และยางพารา ลดลงมาก ทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้ต่ำไปด้วย

ประการที่สอง รายจ่ายทางทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยลดลง ประมาณปีละ ๑,๐๐๐ กว่าล้านบาท ทำให้เศรษฐกิจไทยในช่วงนั้นไม่เฟื่องฟูเช่นในแผนฯ ๑ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการก่อสร้างและการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ

ประการที่สาม การลงทุนจากต่างประเทศซึ่งเคยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะก่อนหน้านี้ กลับลดลงมากในระยะนี้

ภาคเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมาก จากการที่ราคาสินค้าส่งออกสำคัญ คือ ข้าวและยางพาราตกต่ำในช่วงแผนฯ ๒ ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจไทยไม่สามารถถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ ๘.๕ ต่อปีได้ โดยเหลือเพียงร้อยละ ๗.๕ ต่อปี อย่างไรก็ตาม **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไทยจากการพึ่งพาภาคเกษตรเป็นหลักไปสู่อุตสาหกรรมมากขึ้นมีความชัดเจนในช่วงแผนฯ ๒** เช่นกัน โดยสัดส่วนของภาคการเกษตรในมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศได้ลดลงจากประมาณร้อยละ ๓๔.๕ ในปี ๒๕๐๙ เหลือเพียงร้อยละ ๒๙.๕ ในปี ๒๕๑๔ จึงนับว่าในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนขึ้น เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมขยายตัวถึงร้อยละ ๑๑.๕ ขณะที่ภาคเกษตรขยายตัวเพียงร้อยละ ๔.๒

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงแผนฯ ๒

ในแผนฯ ๒ เริ่มเห็นความไม่สมดุลระหว่างภูมิภาคและสาขาการผลิต รวมทั้งยังมีปัญหาในด้านงบประมาณและความไม่พร้อมของบุคลากรที่สำคัญ คือ

➢ ***ในปี ๒๕๑๑ ซึ่งเป็นปีที่ ๒ ของการดำเนินงานตามแผนฯ ๒ และเป็นปีแรกที่มีการจัดทำแผนประจำปี*** ซึ่งมีการประมาณค่าใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐไว้ ๑๓,๔๐๖ ล้านบาท ปรากฏว่ามีการใช้จ่ายเงินตามงบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจำนวนต่ำกว่าที่ประมาณไว้ในแผนฯ โดยจ่ายเพียง ๑๓,๔๗๑ ล้านบาท ต่ำกว่าที่ประมาณไว้ ๓๓๕ ล้านบาท เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงการในงบพัฒนาการคมนาคมขนส่ง สาธารณูปการ และการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นปัญหาการขาดความพร้อมในด้านบุคลากรในการกำหนดโครงการและดำเนินโครงการของหน่วยงานปฏิบัติในช่วงนั้น

➢ ***แม้ว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะลดลงจากช่วงแผนฯ ๑ แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับสูง*** คือ ร้อยละ ๗.๕ ต่อปี โดยเฉลี่ย ขณะที่ด้านรายได้ของประชาชนเกิดความแตกต่างหรือช่องว่างของรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มประชากรของประเทศในเมืองและในชนบท โดยจำนวนครัวเรือนยากจนในเขตชนบทที่มีรายได้เป็นตัวเงินต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๔๓ ในปี ๒๕๐๔ เป็นร้อยละ ๔๕ ในปี ๒๕๑๒ ในขณะที่ครัวเรือนยากจนในภาคกลาง และภาคตะวันออกลดลงจากร้อยละ ๑๙ เหลือร้อยละ ๑๐ ในช่วงเวลาเดียวกัน

ความแตกต่างของรายได้ เนื่องจากแนวทางการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ๑ และ ๒ นั้น เน้นการบูรณะและเสริมสร้างโครงการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าการเพิ่มการผลิตของประเทศจะต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ ความเชื่อนี้แม้จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในด้านการเพิ่มผลผลิต แต่ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการของรัฐเหล่านี้เป็นประชาชนเพียงบางส่วนเท่านั้น

➢ ***นักวางแผนเริ่มคำนึงถึงความจำเป็นในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจกันมากขึ้น*** เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น การสั่งซื้อสินค้าต่างประเทศเข้ามามากกว่าการส่งออก การพัฒนาเป็นไปในด้านการก่อสร้างและการบริการมาก ในขณะที่การผลิตด้านการเกษตรไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จึงนำไปสู่ปัญหาอัตราการพัฒนาลดลงในช่วงแผนฯ ๒ ซึ่งสาเหตุหลักมาจาก**ผลผลิตการเกษตรมีปัญหาตลาดต่างประเทศและภาวะฝนแล้ง** แม้จะมีการสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำขึ้นมาหลายเขื่อน และควรจะมีพื้นที่ได้ผลประโยชน์จากชลประทานกว่า ๒๒ ล้านไร่ แต่ปรากฏว่าการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ไร่นาของเกษตรกรยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่วนในด้านการส่งเสริมการเกษตรในขณะนั้น เพิ่งจะมีการตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นมา ก็ยังขาดบุคลากรในการพัฒนาการเกษตรอยู่อีกมาก

ปัญหาสำคัญที่เป็น**เรื่องที่ต้องเร่งปรับปรุงนโยบายในช่วงแผนฯ ๒ ที่สำคัญ จึงเป็นเรื่องการเกษตร** ซึ่งงบประมาณในการพัฒนาการเกษตรในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเขื่อนชลประทาน ส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการค้นคว้าทดลองในด้านกสิกรรม และดำเนินการในลักษณะเป็นโครงการเล็กๆ กว่า ๒๐๐ โครงการ ซึ่งมีการดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน สศช. จึงตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยสมบูรณ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำแผนฯ ๒

➢ ***ด้านการศึกษาและประชากร*** แนวโน้มในขณะนั้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาด้านการศึกษายังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาชนบทและการพัฒนาการเกษตร ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการศึกษาส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในการสนองความต้องการของคนในเมืองหลวงมากกว่า จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการเคลื่อนย้ายของประชากรจากชนบทสู่เมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพฯ ประเด็นการพัฒนาดังกล่าว จึงเป็นเรื่องสำคัญที่มีการปรับปรุงในแผนประจำปีในช่วงแผนฯ ๒

โดยสรุป แผนฯ ๒ มีผลสำเร็จที่ค่อนข้างชัดเจน โดยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ ๗.๕ แม้จะต่ำกว่าในแผนฯ ๑ ที่มีอัตราเจริญเติบโตถึงร้อยละ ๑๐ แต่ผลการพัฒนาเริ่มชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยในขณะนั้นจำเป็นต้องมีการปรับตัว เนื่องจากมีปัจจัยภายนอกที่สำคัญเข้ามากระทบ อันเกิดจากการพึ่งพิงการส่งออกของไทย ความเหลื่อมล้ำระหว่างประชาชนในภาคต่างๆ ในด้านรายได้ และการเติบโตที่รวดเร็วของอุตสาหกรรม ทำให้**โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรเป็นหลักไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น** นอกจากนั้น ความจำกัดของงบประมาณและกำลังคน เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ปรากฏชัดในแผนฯ ๒ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

แผนฯ ๓-๔ (พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๒๔)

แนวคิดและการจัดทำแผนฯ

ปลายแผนฯ ๒ เริ่มมีความกดดันด้านสังคม มีการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้นๆ เนื่องจากประชากรมีจำนวนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับบริการที่รัฐจัดให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ได้เริ่มให้ความสำคัญกับนโยบายการพัฒนาสังคมขึ้นมาคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นสำนักงานคณะกรรมการ**พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** เป็นการวางแผนพัฒนาด้านสังคมอย่างเข้มข้นมากขึ้นและจุดเด่นอยู่ที่การพัฒนาสาขาสาธารณสุข แม้จะมีการจัดตั้งสภาการศึกษาขึ้นมาวางแผนการศึกษาแต่ผลการดำเนินงานไม่เด่นเท่าที่ควร ขณะที่ด้านประชากรเป็นนโยบายหลักด้านสังคม ที่เน้นการลดอัตราการเพิ่มประชากรการสร้างโอกาสและขีดความสามารถของประชาชนให้ได้รับประโยชน์จากบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ มีแนวคิดการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ มุ่งให้ความสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างชนบทและเมือง การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคงเพื่อแก้ไขปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอันเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการเมือง รวมทั้งได้มีการนำการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน

สถานการณ์การพัฒนาประเทศในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๒๔

ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจอันเนื่องจากราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น ปัญหาในช่วงแผนฯ ๓ เปลี่ยนจากการมุ่งขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นปัญหาเรื่องค่าครองชีพ ปัญหาเงินเฟ้อและสินค้าขาดตลาด การพัฒนาประเทศเปลี่ยนจากการที่จะมองไปข้างหน้ามาเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่รุนแรงมาก รวมทั้งปัญหาการเมืองที่รุนแรงจนกระทั่งถึงจุดแตกหัก

เห็นได้ว่า ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง ด้านการเมือง มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด **ระบบเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนโครงสร้างไปในลักษณะที่เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น** จากสัดส่วนของมูลค่าสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๔ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศในปี ๒๕๑๔ เป็นประมาณร้อยละ ๔๘ ในตอนสิ้นแผนฯ ๓ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีความสัมพันธ์และมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจของโลกมากขึ้น

แต่ในช่วงปี ๒๕๑๖-๒๕๒๔ ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยมีอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ ๑๕.๕ - ๒๔.๓๐ การลงทุนชบเชา มีการชะงักงันของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ทั้งในสาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ การโรงแรม และการจ้างงานในเขตเมืองลดต่ำลง เนื่องจากสาเหตุสำคัญๆ ดังนี้

➢ ***วิกฤตการณ์น้ำมันที่เกิดขึ้นถึง ๒ ครั้งในช่วงของการใช้แผนฯ*** วิกฤตการณ์น้ำมันครั้งแรกเกิดขึ้นในปี ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นผลจากสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอล ประเทศกลุ่มอาหรับรวมตัวกันเป็นกลุ่มโอเปค (OPEC) ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกำลังการผลิตและตั้งราคาการจำหน่ายน้ำมัน ในช่วงนี้ได้มีการลดกำลังการผลิตและยุติการจำหน่ายน้ำมันแก่หลายประเทศ ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำมันอย่างรุนแรงทั่วโลก และราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นถึง ๔ เท่า สำหรับ วิกฤตการณ์น้ำมันในครั้งที่ ๒ ที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๒๓ ซึ่งเป็นผลจากสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่านได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยรุนแรงกว่าในครั้งแรก เนื่องจากมีการขาดแคลนน้ำมันที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต

➢ ***ความผันผวนของระบบการเงินโลก*** จากการที่ค่าเงินดอลล่าร์สหรัฐฯ ลดต่ำลง การเพิ่มของระดับราคาสินค้าสำคัญในตลาดโลกประเภทอาหารและวัตถุดิบ ตลอดจนการที่ประเทศชั้นนำใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด มีผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดโลกสูงขึ้น ประเทศไทยจึงประสบปัญหาการส่งออกอย่างรุนแรง ขณะเดียวกันประเทศไทยได้มีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้มีภาวการณ์ขาดดุลทางการค้าขยายตัวอย่างรวดเร็วตามไปด้วย

➢ ***สถานการณ์การเมืองไทย มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง ส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามไปด้วย*** โดยในช่วงดังกล่าวมีการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีถึง ๖ คน และเปลี่ยนแปลงรัฐบาลถึง ๙ ครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการปฏิวัติและเหตุการณ์รุนแรงซึ่งเกิดขึ้นจากพลังมวลชน ที่รวมตัวกันต่อต้านรัฐบาลทหารของจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพล ประภาส จารุเสถียร จนเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ต่อเนื่องถึงช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ เป็นช่วงที่บ้านเมืองกำลังสับสนมาก จากระบบที่ใช้อำนาจรวบยอดเบ็ดเสร็จ มาเป็นระบบที่มีเสรีภาพ เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมือง

ไม่นิ่ง ซ้ำเติมด้วยภาวะเศรษฐกิจโลก การวางแผนในระยะ ๕ ปี จึงเป็นเรื่องยาก การนำแผนไปปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และยากที่จะทำให้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

บทบาท สศช. ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ

สศช. ได้ร่วมกับนักวิชาการในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาตามแผนฯ ๓ ในช่วงกลางแผนฯ เป็นครั้งแรก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างแผนฯ ได้ทันสถานการณ์ โดย สศช. มีบทบาทในการผลักดันการแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญๆ ดังนี้

การแก้ปัญหาภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน

ดร.เสนาะ อูนากูล ในฐานะเลขาธิการ สศช. ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาวางแผนและแก้ไขปัญหาระยะยาว เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๗ ซึ่งต่อมาได้ยกระดับเป็นคณะกรรมการระดับรัฐมนตรีและเปลี่ยนชื่อเป็น **"คณะกรรมการวางแผนเตรียมการและแก้ไขภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน"** โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และเลขาธิการ สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยฝ่ายเลขานุการ ได้เตรียมประเด็นต่างๆ เสนอคณะกรรมการฯ และคณะรัฐมนตรี ดังนี้

➢ ***การแก้ปัญหาการใช้จ่ายเงินตามโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน และเงินกู้จากต่างประเทศล่าช้า*** เพราะราคาสินค้าและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเพิ่มสูงขึ้นมาก ส่งผลให้ต้นทุนของผู้รับเหมาก่อสร้างโครงการพัฒนาต่างๆ สูงขึ้น ทำให้ขาดทุน และมีการหยุดงานทิ้งงาน จึงเสนอให้มีการปรับราคาค่ารับเหมาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายรัฐบาลและผู้รับเหมา

➢ ***รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายสมหมาย ฮุนตระกูล ได้เสนอมาตรการที่สำคัญ*** ประกอบด้วย การเร่งรัดให้มีการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐเร็วขึ้น การเร่งรัดให้มีการไถ่ถอนพันธบัตรรัฐบาลเพื่อปล่อยเงินออกมาสู่ระบบเศรษฐกิจให้เร็วขึ้น เพิ่มเงินชดเชยค่าภาษีสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกแก่สินค้าที่มีภาระภาษีสูงขึ้นและประสบปัญหาการส่งออก กำหนดมาตรการการเงินของประเทศไทย เพื่อแก้ไขเงินฝืด และมาตรการแก้ไขปัญหาการว่างงานในเมืองและชนบท

➢ ***คณะกรรมการฯ เสนอมาตรการแก่รัฐบาล เพื่อบรรเทาปัญหาเงินเฟ้อและเศรษฐกิจตกต่ำ*** จากวิกฤตการณ์น้ำมัน โดย (๑) กำหนดมาตรการด้านการเงินการคลัง เพื่อตรึงราคาน้ำมันและรักษาระดับราคาสินค้า ด้วยการควบคุมการขยายตัวของปริมาณเงินโดยจำกัดสินเชื่อภาคเอกชน การนำกฎหมายควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นมาใช้ เช่น ข้าว น้ำตาล ซีเมนต์ เหล็กเส้น (๒) การจัดตั้งกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาน้ำมัน (๓) การลดภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้า การลดอัตราภาษีน้ำมัน ลดภาษีการค้า และเพิ่มภาษีสินค้าส่งออก (๔) **การประกาศลดค่าเงินบาท ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ซึ่งลดลงร้อยละ ๙.๘๙ และครั้งที่ ๒ เมื่อ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๖ ลดลงอีกร้อยละ ๑๐** และ (๕) การนำนโยบายการเงินแบบเข้มงวดมาใช้เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงินและรักษาเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ เพิ่มอัตราส่วนเงินสดสำรอง เพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มาตรฐาน เพิ่มเพดานดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ และการขยายบริการรับช่วงซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของกิจการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการในประเทศ รวมทั้ง (๖) การจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยขึ้นในปี ๒๕๑๗ เพื่อระดมเงินทุนมาใช้ในการลงทุนและพัฒนาประเทศ

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน และบริการทางสังคม สศช. มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

➢ ***เสนอให้เพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน*** โดย (๑) การก่อสร้างทางหลวงและถนนเป็นพิเศษทำให้ในช่วงปี ๒๕๒๒-๒๕๒๓ ประเทศไทยมีทางหลวงและถนนทุกประเภทยาวถึง ๑๐๔,๐๐๐ ก.ม. เทียบกับปี ๒๕๐๔ ซึ่งมีเพียง ๘,๕๐๐ ก.ม. ซึ่งภายหลังเรียนรู้ว่าทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบการขนส่ง เพราะเน้นการขนส่งด้วยระบบถนนมากเกินไป (๒) เร่งรัดการขยายการพัฒนาไฟฟ้าไปสู่ชนบท ทำให้ในปี ๒๕๒๓ หมู่บ้านในชนบทมีไฟฟ้าใช้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘,๕๑๑ หมู่บ้าน หรือร้อยละ ๓๖ ของหมู่บ้านทั้งหมด (๓) ดำเนินโครงการระบบการสูบน้ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งแบ่งออกเป็นสองระบบใหญ่ คือ ระบบการสูบน้ำโดยอาศัยเครื่องสูบน้ำที่ใช้น้ำมัน ภายใต้การดำเนินงานของกรมชลประทาน กรมการปกครอง กรมโยธาธิการ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ และระบบสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานพลังงานแห่งชาติ

➢ ***ผลักดันให้มีการบรรจุแผนงานอาหารและโภชนาการในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*** พบว่าผลการดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และขาดเงินทุนสนับสนุน

➢ ***จัดทำแผนพัฒนาประชากรของประเทศไทย และนำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาประเทศ*** การกำหนดนโยบายประชากรส่งผลให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ ที่มีการขับเคลื่อนนโยบายลดอัตราเพิ่มประชากรด้วยการนำยุทธศาสตร์การสาธารณสุขมูลฐานที่ดึงเอาชุมชนและหน่วยงานนอกสาธารณสุขเข้ามาร่วมให้ความสำคัญบทบาทของชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในการรณรงค์ชักชวนให้มีการส่งเสริมสุขภาพ การวางแผนครอบครัว รวมทั้งการทำหมันชายจนปรากฏผลให้สามารถลดอัตราการเพิ่มประชากรได้ตามเป้าหมายและเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคด้วย

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สาธารณสุขมูลฐานที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น เป็นบทเรียนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการมีส่วนร่วมจากชุมชนและหลายหน่วยงานเป็นหัวใจสำคัญ สศช. ได้นำหลักการดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ที่เริ่มจัดทำแผนในลักษณะแผนงาน ควบคู่กับการจัดทำแผนรายสาขา โดยเฉพาะการจัดทำแผนบรรเทาปัญหาความยากจน ด้วยความร่วมมือของสี่กระทรวงหลักและแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

ฉลอง ปิงตระกูล

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๑

วางรากฐานการวางแผนพัฒนาประเทศ

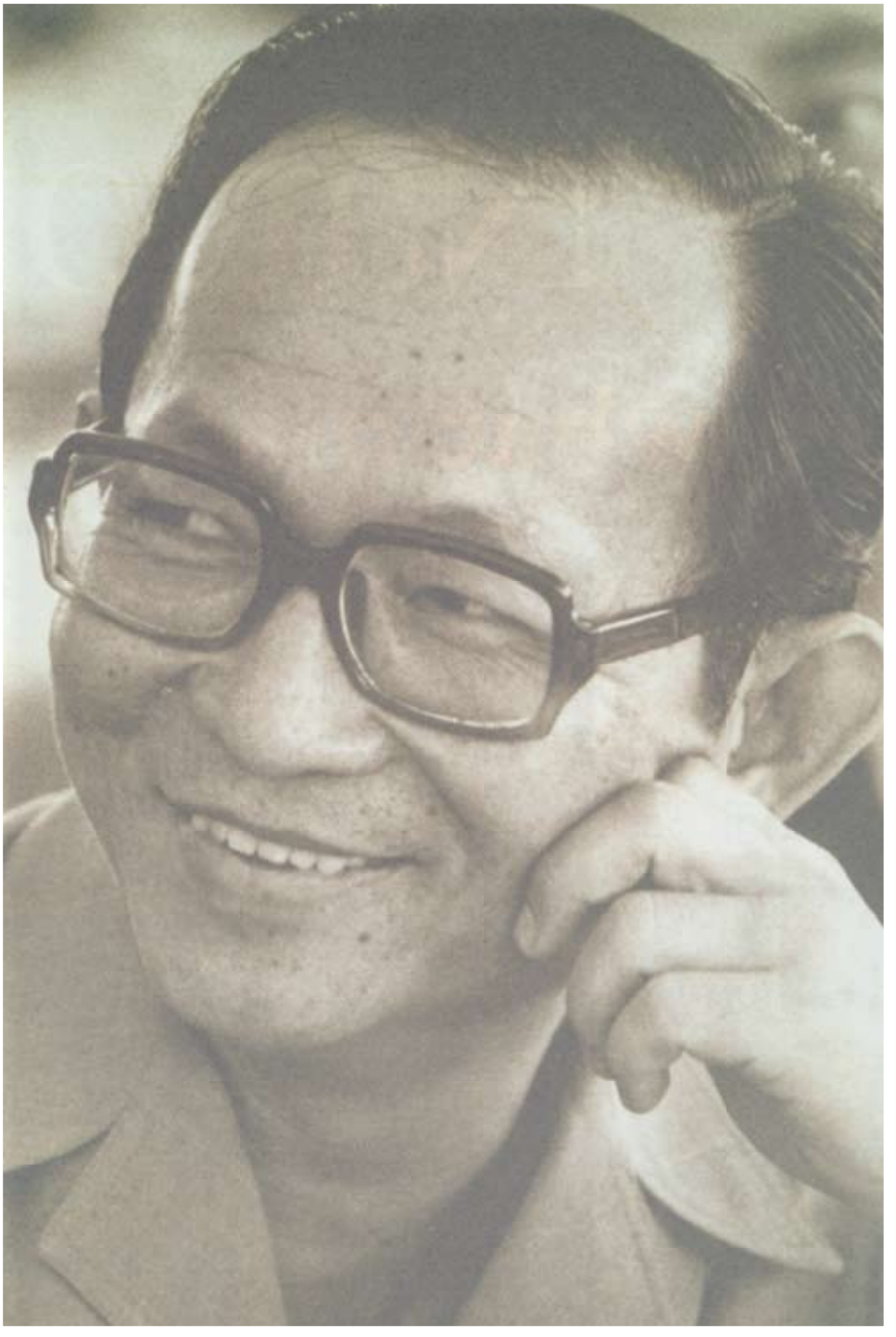

ดร.เสนาะ อูนากูล

เลขาธิการ สศช. ๒ สมัย

ผู้เริ่มบุกเบิกยุคพัฒนา แผนฯ ๑ – แผนฯ ๓

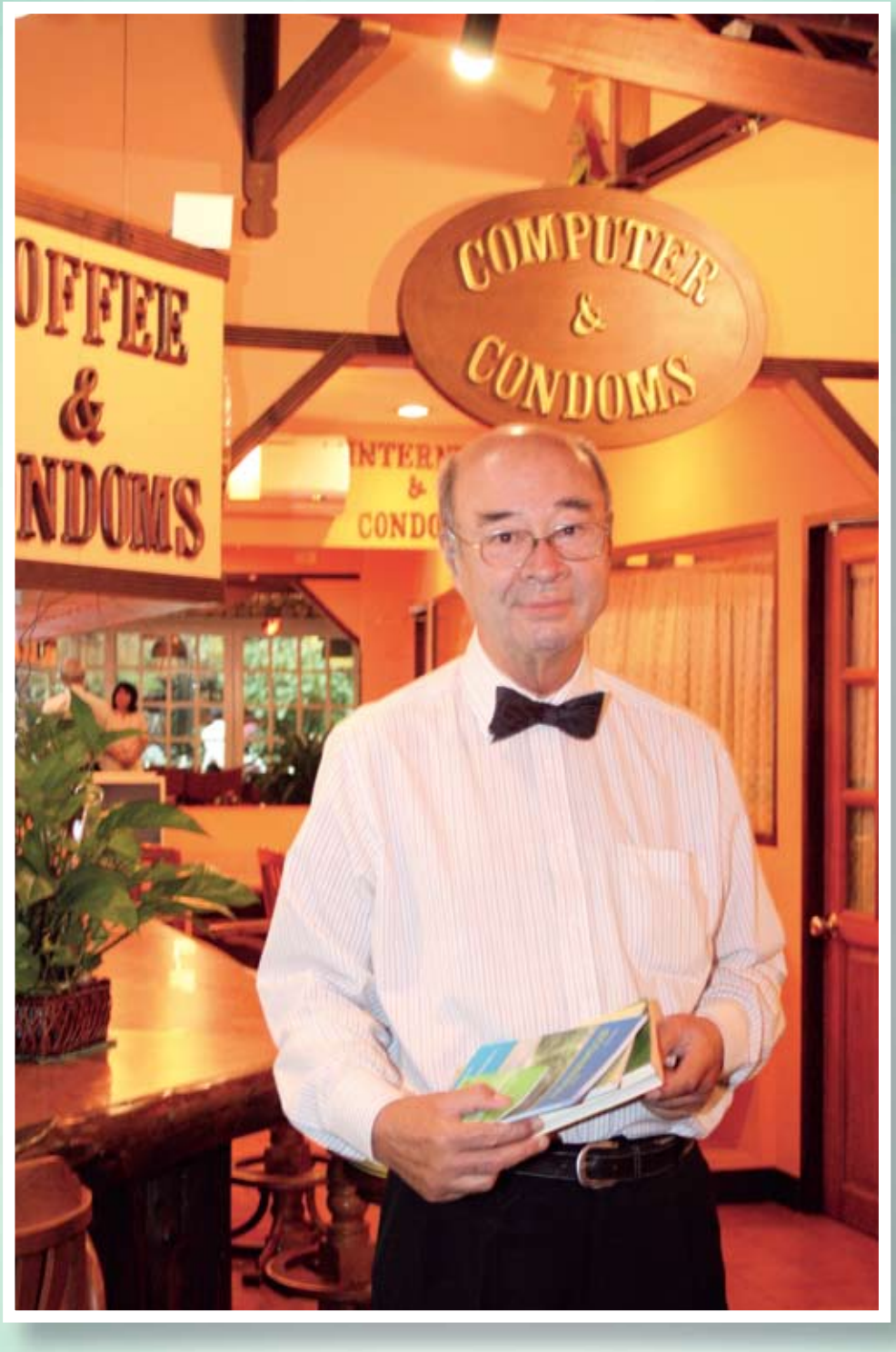

มีชัย วีระไวทยะ

ผู้จุดประกายปัญหาประชากร

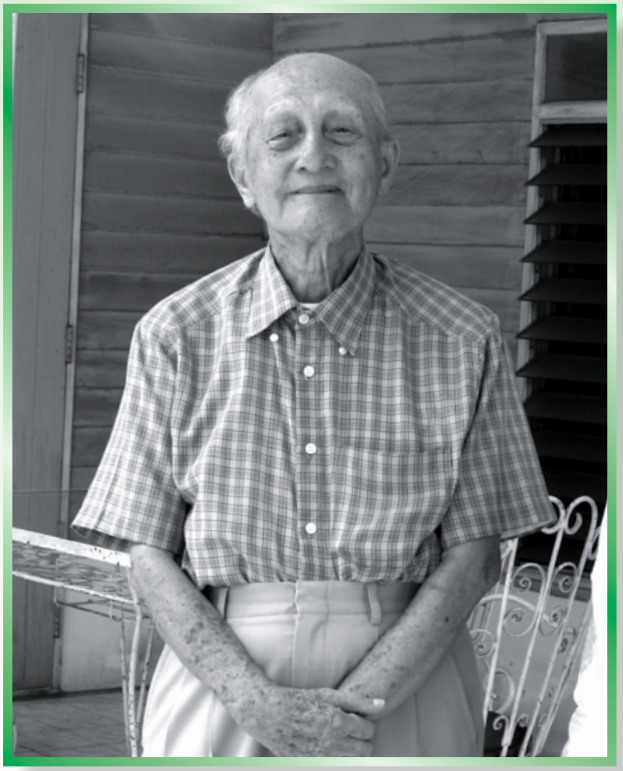

ฉลอง ปึงตระกูล

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๑ วางรากฐานการวางแผนพัฒนาประเทศ

ฉลอง ปึงตระกูล เลขาธิการคนที่ ๒ ของสภาพัฒน์ เป็น**ผู้บุกเบิกการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑** ซึ่งเป็นครั้งแรกที่สภาพัฒน์ได้รับมอบหมายภารกิจนี้ ท่านได้ใช้ความสามารถทั้งในเชิงวิชาการและการประสานกับหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นระบบในการจัดทำแผนฯ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการจนกระทั่งแผนฯ สำเร็จลุล่วงและนำมาใช้เป็นกรอบพัฒนาประเทศไทย

ท่านฉลอง ปึงตระกูล เข้ารับราชการครั้งแรก ณ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๓ ย้ายมาปฏิบัติงาน ณ สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ จนได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการฯ (พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๐๖) จากนั้นได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนประเทศไทยประจำธนาคารโลก และที่ปรึกษาสถานทูตด้านเศรษฐกิจ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาย้ายกลับมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง จากนั้นได้รับแต่งตั้งเป็นรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในสมัยรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาท่านได้กลับมาช่วยงานสภาพัฒน์อีกครั้งหนึ่ง ในฐานะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งเข้าร่วมในคณะกรรมการที่สำคัญอีกหลายคณะ

ในวาระโอกาสครบรอบ ๕๐ ปี ของวันคล้ายวันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ สำนักงานฯ ได้จัดทำหนังสือ “๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์” และได้มีโอกาสเรียนสัมภาษณ์ท่านฉลอง ปึงตระกูล ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวท่านมีอายุประมาณ ๘๐ ปี

และเมื่อ ๑๐ ปีผ่านไป คณะจัดทำหนังสือ “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ก็ได้มีโอกาสกราบเรียนสัมภาษณ์ท่านอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่ท่านมีอายุถึง ๙๐ ปีแล้ว และเพื่อไม่เป็นการรบกวนเวลาของท่านมากเกินไป คณะสัมภาษณ์จึงขอเรียนสัมภาษณ์ท่านในประเด็นใหม่ๆ โดยประเด็นที่เคยเรียนสัมภาษณ์แล้วได้ใช้บทสัมภาษณ์เดิม

บทบาทของสภาพัฒนาฯ

ในช่วงแรกที่ผมเป็นเลขาธิการฯ นั้น สภาเศรษฐกิจฯ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ ดัชนีค่าครองชีพแก่รัฐบาลและคณะรัฐมนตรีตามที่ต้องการให้ช่วยเหลือ จนกระทั่งในปี ๒๕๐๐ ประเทศไทยได้ขอให้ธนาคารโลกเข้ามาสำรวจภาวะเศรษฐกิจ จากนั้นได้เปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น **“สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ”** ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ พร้อมทั้งเพิ่มบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศเป็นหลัก และการวิเคราะห์โครงการต่างๆ ด้วย

ในตอนนั้นเรายังไม่มีประสบการณ์เลย ทั้งยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในเรื่องการวิเคราะห์โครงการ ส่วนในด้านงบลงทุนนั้น สำนักงบประมาณเป็นผู้รับผิดชอบ และสภาพัฒน์จะเข้าไปร่วมในการประสานงานกับสำนักงบประมาณ ต่อมาในช่วงแผนฯ ๒-๓ เมื่อได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารสภาพัฒน์แล้ว เมื่อกระทรวงต่างๆ หรือรัฐวิสาหกิจจะดำเนินการลงทุนต้องผ่านคณะกรรมการสภาพัฒน์ก่อน

เมื่อสภาพัฒน์วิเคราะห์โครงการไปแล้วส่วนใหญ่รัฐบาลเห็นด้วย การเมืองไม่เคยมาบีบการทำงานของเรา อาจเป็นเพราะว่าขณะนั้นบทบาทของเราไม่โดดเด่นเท่าไรนัก เราก็ทำงานของเราไป กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จะดูมีความสำคัญมากกว่า

การที่สภาพัฒน์มีบทบาทสำคัญมากขึ้น เป็นเพราะการที่เราไปปรึกษาเขา และเขาให้คำปรึกษามาเกิดการแลกเปลี่ยนกัน ก็ช่วยทำให้การทำงานเร็วขึ้น และเนื่องจากมีกฎหมายระบุไว้ว่า ในการจะพัฒนาโครงการต่างๆ งบลงทุนจะต้องผ่านสภาพัฒน์ก่อน โดยในตอนแรกเกิดจากการร่วมมือกัน จะใช้กฎหมายอย่างเดียวไม่ได้ อีกทั้งเรามีความตั้งใจ ในการร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นมาก

เศรษฐกิจไทยยุคปี ๒๕๐๐

เศรษฐกิจไทยมีจุดอ่อนมาก พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นปีที่ข้าวยากหมากแพง เศรษฐกิจฝืดเคือง ตกต่ำมาก ฝนไม่ตกหรือตกน้อยมาก ข้าวปลูกไม่ได้ คนต้องไปขุดขุยไม้มารับประทาน ในปี ๒๕๐๑ เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ปริมาณสินค้าส่งออกยังมีจำนวนน้อย ได้แก่ น้ำตาล ข้าวโพด ยาง ดีบุก ซึ่งสภาเศรษฐกิจฯ ได้เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยการให้คำแนะนำแก่รัฐบาล ซึ่งต้องมีการศึกษาเรื่องที่เป็นปัญหาและอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาช่วยเป็นครั้งคราว โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากองค์การสหประชาชาติมาประจำอยู่ ๒ คน

การสำรวจสภาวะเศรษฐกิจของธนาคารโลก

ในช่วงที่มีผู้แทนจากธนาคารโลกเข้ามาช่วย ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ขึ้น ซึ่งผมเป็นหนึ่งในกรรมการ และมี ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นประธานกรรมการ โดยมีผู้แทนจากธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงต่างๆ ร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งใช้เวลาในการสำรวจเศรษฐกิจประมาณ ๑ ปี

การทำงานกับชาวต่างประเทศเป็นไปได้เรียบร้อยดี ต้องมีการหารือกันเป็นประจำ โดยเจ้าหน้าที่ธนาคารโลกมาทำงานทุกวัน มีหัวหน้าชื่อ ศาสตราจารย์เอ็ดเวิร์ด พี.ที. มาจากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิล แต่มีปัญหาการขาดข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น รายได้ประชาชาติ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ส่วนเรื่องเกษตรนั้นพอมีอยู่บ้าง เพราะกระทรวงเกษตรฯ ได้ทำไว้นานแล้ว การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลต้องขอความร่วมมือจากกระทรวงต่างๆ ช่วยรวบรวมข้อมูล

เกี่ยวกับตัวเลขบัญชีรายได้ประชาชาตินั้น สภาเศรษฐกิจฯ ธนาคารชาติ และกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมมือกันจัดทำ และได้มีการจัดตั้งกองรายได้ประชาชาติขึ้น ณ สภาเศรษฐกิจฯ ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ หลังจากที่ธนาคารโลกให้มีการจัดทำตัวเลขรายได้ประชาชาติ

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นกรรมการบริหารตั้งแต่เป็นสภาเศรษฐกิจฯ ในขณะที่ท่านเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่ง**ท่านได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญของสภาพัฒน์ ในการสนับสนุนข้อมูลด้านการเงิน**

ผู้นำ.. ทำแผนฯ ๑

การจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก นับเป็นเรื่องใหม่มากของประเทศไทย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความรู้ในด้านนี้จึงมีปัญหาหลายประการ **แต่ก็สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากความร่วมมือร่วมใจและความตั้งใจจริงในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งภายในและภายนอกสำนักงานฯ** มีการปรับปรุงแผนฯ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเพื่อความสมบูรณ์ของแผนฯ อันเป็นแนวทางในการจัดทำแผนฯ จนถึงปัจจุบัน

เหตุที่ต้องทำแผนฯ ตามคำแนะนำของธนาคารโลก เนื่องจากว่า สมัยนั้นประเทศด้อยพัฒนาต่างๆ มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศได้มีการจัดทำแผนบ้าง เราจึงได้ความคิดจากประเทศเหล่านั้น สำหรับประเทศด้อยพัฒนานั้น เนื่องจากมีภาระมาก **กิจการที่จะทำจะต้องมีแผนคาดการณ์ล่วงหน้าว่าต้องการทำอะไร อย่างไร หน่วยราชการและประชาชนทั่วไปจะต้องรู้เพื่อให้ความร่วมมือกันทำ คนละไม้คนละมือ ก็เลยต้องมีการจัดทำแผนฯ ขึ้น**

แผนฯ ๑ เราทำกันเอง ช่วยกันเขียนทุกกอง ทุกคนมีความตั้งใจร่วมมือกันเป็นอย่างดี ในการศึกษาวิเคราะห์ และประสานขอข้อมูลจากกระทรวงต่างๆ โดยมีข้อมูลด้านเกษตรครบถ้วนที่สุด นอกจากนี้ ยังต้องพึ่งกระทรวงต่างๆ ในด้านการทำโครงการต่างๆ อย่างมากด้วย

แผนฯ ๑ เป็นแผนฯ ๖ ปี

ตอนทำแผนฯ ๑ มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก แต่ไม่ถึงกับต่อต้าน เพราะว่าบุคคลภายนอกไม่เข้าใจ และไม่แน่ใจในความเป็นไปได้และประโยชน์ที่จะได้รับจากแผนฯ เมื่อประกาศใช้แผนฯ ๑ ก็ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี เนื่องจากการมีส่วนร่วมของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ในการกำหนดโครงการและการประสานงานอย่างใกล้ชิดจากสภาพัฒน์ ฉะนั้น เมื่อประกาศใช้แผนฯ กระทรวงต้องรับโครงการเหล่านั้นไปดำเนินการ โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ได้แก่ รายได้ประชาชาติ การเงินการคลัง และส่วนที่ ๒ คือ โครงการต่างๆ ได้แก่ เกษตร อุตสาหกรรม คมนาคม ศึกษา สาธารณสุข

แผนฯ ๑ เดิมตั้งใจจะทำเป็นแผนฯ ๕ ปี แต่เป็นแผนฯ ๖ ปี เนื่องจากข้อมูลไม่สมบูรณ์ โครงการต่างๆ ที่ได้มาจากกระทรวงต่างๆ ยังมีข้อบกพร่อง โดยแบ่งเป็น ๒ ช่วงๆ ละ ๓ ปี ช่วง ๓ ปีแรก มีการพิจารณาข้อบกพร่องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนในช่วง ๓ ปีหลังเพิ่มเติมข้อมูลโครงการต่างๆ ให้ครบถ้วน และปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งในแผนฯ ๑ มีการถกเถียงกันว่าการศึกษาภาคบังคับจะมีแค่ ป. ๖ หรือ ป. ๗ ดี

กระทรวงให้ความร่วมมือดี

การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ไม่มีปัญหา ให้ความร่วมมือดี เนื่องจากกระทรวงเป็นเจ้าของโครงการต่างๆ ว่าจะทำอะไรกัน แต่อาศัยที่เราได้อำนาจตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจฯ ซึ่งตามกฎหมายมีข้อหนึ่งระบุว่า โครงการต่างๆ และงบประมาณจะต้องผ่านการพิจารณาจากสภาพัฒน์ก่อน

เรามีเจ้าหน้าที่ไปประสานงานกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านเพื่อให้เป็นไปตามแผน และร่วมกันแก้ไขปัญหา หน่วยงานปฏิบัติยินดีที่จะทำตามแผนฯ เนื่องจากได้รวบรวมโครงการของกระทรวงต่างๆ ไว้ในแผนชาติ โดยสภาพัฒน์เป็นผู้พิจารณาเรื่องงบประมาณ

เจ้าของเงินกู้มีบทบาทชี้นำ

ตอนนั้นมีการใช้เงินกู้จากธนาคารโลก เจ้าของเงินกู้ได้เข้ามามีบทบาทมากในการชี้แนะการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ โครงการส่วนใหญ่ต่างประเทศเสนอมา เพราะว่ากระทรวง ทบวง กรม สมัยนั้นใช้ผู้เชี่ยวชาญจากองค์การสหประชาชาติมาช่วย และก่อนที่จะกู้เงินได้จะต้องมีคณะผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้ามาสำรวจและศึกษาร่วมกันก่อน ไม่ว่าจะทำโครงการอะไร แล้วมาทำความตกลงกันว่าจะแก้ไขตรงไหน ควรจะทำอะไรและควรจะได้เงินจำนวนเท่าใด เพราะเจ้าของเงินกู้จะต้องดูแลการใช้งบประมาณให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โดยโครงการเงินกู้ช่วงแรกเน้นในด้านเกษตรและการชลประทาน เพราะเป็นอาชีพหลักของคนไทย นอกจากนี้ ยังมีด้านพลังงาน ไฟฟ้า ประปา โครงสร้างพื้นฐาน ส่วนด้านอุตสาหกรรมยังมีน้อย

ในการวิเคราะห์โครงการจะแบ่งเป็นสาขา (Sector) เช่น เกษตร อุตสาหกรรม คมนาคม ศึกษา สาธารณสุข งบลงทุนรัฐวิสาหกิจ เมื่อได้ข้อมูลโครงการมาจากใคร ก็จะจ่ายงานไปที่หน่วยนั้นทำการศึกษาดูว่าถูก

ต้องเรียบร้อย ข้อมูลครบสมบูรณ์หรือไม่ หลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการส่วนใหญ่นำมาจากต่างประเทศ ด้านเกษตรจะพิจารณาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากองค์การสหประชาชาติว่าควรพัฒนาพืชผลอย่างไร ใช้ปุ๋ยมากหรือน้อยเพียงใด

ผลของการจัดทำแผนฯ

ผมพอใจกับแผนฯ ๑ เศรษฐกิจในช่วงนั้นส่วนใหญ่เดินไปตามแผนที่วางไว้ เพราะว่าทำไปแก้ไป ที่เขียนไว้ไม่ถูกก็แก้ไข เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ไม่มีการประเมินผล เพราะว่ายังไม่ได้ตั้งกองประเมินผล ผลสำเร็จของแผนใช้วิธีการพิจารณาว่าเป็นอย่างไร กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ก็พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ

คนสภาพัฒน์ทำงานด้วยใจ

สิ่งที่ผมประทับใจในการทำงานที่สภาพัฒน์ คือ การร่วมมือของคนทำงาน ทุกคนร่วมใจกันดี สนุกตลอดเลย ชุลมุนกันไปหมด เรียกว่า ทุกคนใหม่กันทั้งนั้น ยังไม่มีประสบการณ์ก็มาหาประสบการณ์กันไป **ช่วยกันทำคนละไม้คนละมือ เพราะว่าทำด้วยน้ำใจ ทุกอย่างเริ่มต้นจากศูนย์ ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา แต่ได้พยายามและประสบความสำเร็จด้วยดี**

ผลงานที่ภาคภูมิใจที่ฝากไว้ให้ สศช. คือ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ เพราะว่าได้ทำมากับมือ เจ้าหน้าที่ช่วยกันเขียนแบ่งเป็นสาขาต่างๆ เช่น เกษตร อุตสาหกรรม คมนาคม แล้วผมก็มาตรวจแก้อีกครั้งหนึ่ง

บทบาทสภาพัฒน์ในอนาคต

บทบาทของ สศช. ในอนาคตนั้น เรื่องสังคม เช่น การศึกษา สาธารณสุข ควรจะเน้นมากขึ้น เพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ มีการกระจายให้คนได้รับการศึกษาและความรู้มากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการจัดทำแผน วิเคราะห์โครงการ พิจารณางบลงทุนของรัฐวิสาหกิจควรที่จะคงไว้ เพราะกระทรวงต่างๆ รัฐวิสาหกิจยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า ประปา ถนน นอกจากนี้ **สศช. ควรมีบทบาทในการเป็นหน่วยงานวิชาการมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์ ซึ่งการทำโครงการหนึ่งๆ จะต้องมีการลงพื้นที่สำรวจศึกษาร่วมกับกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ**

สศช. เดินไปถูกทางดีแล้ว แต่ควรให้น้ำหนักในด้านสังคมมากขึ้น เพราะว่าเศรษฐกิจจะเจริญเติบโตได้ดีต้องขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของประชาชน นอกจากนั้น บุคลากรในภาคเอกชนควรได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องแผนพัฒนาประเทศ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศของเรา ผมเห็นด้วยกับการพัฒนาคนในแผนฯ ๘

ในเรื่องการเมืองกับ สศช. นั้น ความจริงทุกหน่วยงานก็ต้องพาดพิงกับการเมืองมาก รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องก็ต้องมีความคิดเห็น มีข้อปรึกษาหารือบ้าง ในด้านการบริหารหน่วยงาน ควรห่างการเมืองไว้ สศช. ควรปฏิบัติงานตามหลักวิชาการ

ประเทศไทยควรจะต้องมีแผนพัฒนาฯ เพราะแผนพัฒนาฯ นี้เป็นการประกาศให้รู้ว่าเราจะทำอะไร เดินไปทางไหน จะได้ก้าวไปพร้อมๆ กันทั้งภาครัฐเอกชน และทั้งประเทศ การที่จะรู้อะไรกันก็ต้องอาศัยแผนพัฒนาฯ มีการประสานงานให้รู้ทั่วๆ กัน

ฝากถึงชาวสภาพัฒน์

ในโอกาสที่ สศช. จะครบรอบ ๖๐ ปี **ขอให้ชาว สศช. เชื่อมั่นในตนเอง รู้หน้าที่ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นข้าราชการทำงานต้องให้เกิดประโยชน์แก่บ้านเมือง** และขอให้มีความสุข ความเจริญในหน้าที่การงานทุกคน

กิจวัตรประจำวันในวัย ๙๐ ปี

แม้จะมีวัยถึง ๙๐ ปีแล้วก็ตาม ท่านฉลอง ปึงตระกูล ยังมีสุขภาพที่แข็งแรง และมีความสุขในบ้านที่ร่มรื่นกับคุณหญิงศศิวงศ์ ปึงตระกูล ภรรยา และลูกๆ หลานๆ โดยท่านจะตื่นนอนแต่เช้าทุกวัน อ่านหนังสือพิมพ์และดูโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าวการเมือง และสารคดี ซึ่งท่านเห็นว่าขณะนี้ประชาชนให้ความสนใจในเรื่องของบ้านเมืองมากกว่าสมัยที่ท่านเริ่มทำงาน และประชาชนมีความรู้มากขึ้นจะเห็นว่ามีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจำนวนมากในขณะนี้

ท่านจะเดินไปรับประทานอาหารกลางวันที่ห้างโลตัสปากซอยสุขุมวิท ๕๐ เกือบทุกวัน ซึ่งห่างจากบ้านของท่านที่ตั้งอยู่ในซอยแสงอุทัยประมาณ ๕๐๐ เมตร ต้องใช้เวลาเดินทางไปและกลับประมาณ ๕๐ นาที ทั้งนี้ท่านให้เหตุผลว่าต้องการออกกำลังกาย และออกไปดูบ้านเมือง พบกับผู้คน

ดร.เสนาะ อูนากูล

เลขาธิการ สศช. ๒ สมัย

ผู้เริ่มบุกเบิกยุคพัฒนา แผนฯ ๑ – แผนฯ ๓

ดร.เสนาะ อูนากูล เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงต่อการวางรากฐานการพัฒนาประเทศ นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๗–๒๕๐๙) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ และ ๓ ตามลำดับ และดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒ สมัย (พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๒๓–๒๕๓๒) และเป็นเลขาธิการฯ ที่อยู่ในตำแหน่งนานที่สุดถึงเกือบ ๑๐ ปี เป็นนักพัฒนาที่มีบทบาทอย่างสูง ผลงานของท่านล้วนสร้างประโยชน์ให้กับประเทศชาติอย่างมหาศาล ประกอบกับความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรมของท่าน จึงได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ อาทิ รองนายกรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา รองปลัดกระทรวงพาณิชย์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งยังเป็นผู้ก่อตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI) และเป็นประธานคนแรกอีกด้วย

ท่านเป็นปูชนียบุคคลอีกท่านหนึ่งที่ชาวสภาพัฒน์ยึดถือเป็นแบบอย่างของการทำงาน ท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในงานพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานนโยบายระดับชาติ ซึ่งช่วยให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤตและรอดพ้นจากภาวะล้มละลาย รวมถึง**เป็นทั้งผู้ริเริ่มและผลักดันงานนโยบายเพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาวซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง**

จึงนับเป็นเกียรติอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้สัมภาษณ์ และสำนักงานฯ ขอจารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศของ สศช. ใน “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” นี้

การก้าวสู่สภาพัฒน์

ปลาย พ.ศ. ๒๔๙๗ ภายหลังจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ผมได้เข้าทำงานที่กรมบัญชีกลางตามคำแนะนำของ **ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์** ต่อมาขณะที่ผมได้ลาศึกษาต่อปริญญาเอก สาขาเศรษฐศาสตร์พัฒนา ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ดร.ป๋วยได้มีจดหมายมาแนะนำว่าจะมีการตั้งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่วางแผนและประสานการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติซึ่งเป็นงานสำคัญ จึงอยากให้ไปช่วยบุกเบิกงานที่สภาพัฒน์

นำประเทศไทยบุกเบิกสู่ยุคพัฒนา

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑* (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) เริ่มประกาศใช้ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งเป็นเวลาเพียง ๑ ปี ๓ เดือน นับจากวันที่ตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเพื่อรับผิดชอบการจัดทำแผนฯ นับว่าเป็นเวลาที่กระชั้นชิดมาก ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนฯ ทั้งในสภาพัฒน์และในกระทรวง ทบวง กรม ยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้ อีกทั้งระบบข้อมูลทางเศรษฐกิจของประเทศก็ยังมีอยู่น้อยมาก ด้วยความจำกัดในด้านข้อมูลและความไม่พร้อมของโครงการพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ผู้จัดทำแผนฯ จึงไม่สามารถบรรจุรายละเอียดของโครงการพัฒนาฯ ในช่วงครึ่งหลังของแผนฯ คือ ปีงบประมาณ ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙ คงปล่อยว่างไว้โดยระบุว่าจะมีการปรับปรุงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ระยะที่ ๒ ในภายหลัง

เมื่อเรียนจบผมกลับมาทำงานที่สภาพัฒน์ในตำแหน่งหัวหน้าสาขาการเงิน การคลัง และจุดหมายส่วนรวมใน พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยขณะนั้นเป็นช่วงที่มีการจัดตั้ง**คณะทำงานปรับปรุงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ระยะที่ ๒** ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙ โดยมีท่านเลขาธิการฯ **ฉลอง ปึงตระกูล** เป็นประธาน และผมทำหน้าที่เลขานุการของคณะทำงานซึ่งในทางปฏิบัติ ต้องเป็นผู้ลงมือทำงานเป็นส่วนใหญ่ โดยได้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้แผนฯ ๑ ระยะที่ ๒ มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ในช่วงของการจัดทำแผนฯ ๑ ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศยากจนหรือด้อยพัฒนา ต้องพึ่งผลผลิตและรายได้จากภาคเกษตรดั้งเดิมเป็นหลัก ประชากรมีรายได้ต่อหัวต่ำ ขาดแคลนการบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะด้านการชลประทาน พลังงาน และคมนาคมขนส่ง **แผนฯ ๑ จึงกำหนดแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศโดยเน้นการระดมทุนเพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศให้เพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว** โดยกำหนดเป็นโครงการพัฒนาที่มีเป้าหมาย แผนงาน ระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอนและมีการกำหนดวงเงินสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ตลอดจนเงินกู้แบบผ่อนปรนจากธนาคารโลก และเงินให้เปล่าจากรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจของเอกชนทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรที่จะขยายการลงทุนและเพิ่มผลผลิต นับเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้ก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง ดังคำขวัญในช่วงของแผนฯ ๑ นี้ว่า **“น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ”**

แผนฯ ๑ นำประเทศไทยสู่ยุคพัฒนาอย่างแท้จริง

ผลประโยชน์ที่สำคัญมากของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ก็คือใช้แผนฯ **เป็นจุดดึงดูดในการระดมทรัพยากรทั้งเงินและคน ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ** เพื่อมาดำเนินการตามโครงการพัฒนาที่วางไว้ ให้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ประสานกันเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องนานพอที่จะเสร็จสิ้นได้ตามโครงการ การดำเนินงานอย่างมีแผนนี้แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการดำเนินงานตามระบบงบประมาณไทยก่อนยุคพัฒนาที่ใช้งบการจร[๒] หรือแม้แต่งบวิสามัญลงทุนที่เริ่มใช้ในระยะ

๑ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) มีระยะเวลา ๕ ปี ๙ เดือน ต่างจากแผนพัฒนาฯ ฉบับอื่นๆ ซึ่งมีช่วงระยะเวลาของแผนฯ ๕ ปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีการเปลี่ยนปีงบประมาณจากเดิมซึ่งเริ่มวันที่ ๑ มกราคม ถึง ๓๑ ธันวาคม มาเป็นวันที่ ๑ ตุลาคม ถึง ๓๐ กันยายน ดังนั้นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ จึงมีระยะเวลา ๙ เดือน จาก ๑ มกราคม ถึง ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ หลังจากนั้นเริ่มปีงบประมาณใหม่ ๑ ตุลาคม ถึง ๓๐ กันยายน ต่อไปอีก ๕ ปี

ก่อนมีแผนฯ ซึ่งขาดความแน่นอน บางปีก็ได้งบประมาณ แต่ปีถัดไปอาจจะไม่มีงบฯ เสียแล้ว ทำให้งานก่อสร้างรากฐานเศรษฐกิจของประเทศล่าช้าและบางครั้งต้องล้มเลิกสูญเปล่า นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น คือ **จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์** ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ท่านกล่าวไว้เมื่อตอนเดินทางไปเปิดสภาพัฒน์ว่า *"การพัฒนาเป็นนโยบายอันดับ ๑ ของประเทศ"*

ผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ได้มีส่วนช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจไทยรุดหน้าไปอย่างเห็นได้ชัด อาจกล่าวได้ว่าเข้าสู่ยุคพัฒนาอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ ๗.๙ ต่อปี (เพิ่มสูงกว่าเป้าหมายของแผนฯ ๑ ที่จะขยายตัวร้อยละ ๕-๖ ต่อปี) จากฐานเศรษฐกิจที่มีมูลค่าการผลิตเพียง ๕๙,๐๐๐ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นประมาณ ๘๙,๐๐๐ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ มูลค่าสินค้าส่งออกนอกจากสินค้าหลักประจำคือ ข้าว ยาง ดีบุก และไม้สัก ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดุลการชำระเงินมีฐานะเกินดุล ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศมีมูลค่าสูงถึง ๙๒๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ใน**ด้านโครงการขั้นพื้นฐาน** นอกจากเร่งรัดการขยายงานชลประทานในเขตเจ้าพระยาใหญ่แล้ว ยังได้เริ่มงานชลประทานซึ่งเป็นโครงการใหญ่สองโครงการ คือโครงการแม่น้ำแม่กลอง และโครงการแม่น้ำน่าน การขยายระบบการชลประทานทำให้ผลผลิตการเกษตรในเขตชลประทานเพิ่มขึ้น การบูรณะและก่อสร้างถนนทั่วประเทศตามแผนพัฒนาทางหลวงแผ่นดินแปดปีและแผนทางหลวงจังหวัดหกปี เชื่อมต่อจังหวัดต่างๆ ได้สะดวกขึ้นเกือบทุกภาคของประเทศ ทำให้พื้นที่การผลิตทางการเกษตรขยายตัวขึ้นมากและสามารถนำผลผลิตส่งตลาดได้รวดเร็วขึ้น การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าทั้งจากเขื่อนภูมิพล และโครงการไฟฟ้าลิกไนต์ที่จังหวัดกระบี่ ทำให้การพาณิชย์ บริการ และการลงทุนทั้งเพื่ออุตสาหกรรมการเกษตรและกิจการที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ส่วน**ด้านการสาธารณสุข**ได้พัฒนาไปมากทั้งการพัฒนาโรงเรียนแพทย์สามแห่ง คือ ศิริราช จุฬาลงกรณ์ และรามาธิบดี รวมทั้งมีการพัฒนาโรงพยาบาลในเมืองใหญ่และเมืองรอง ฯลฯ **ด้านการศึกษา**มีการตั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาค โดยเริ่มที่จังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา และเร่งเพิ่มวิทยาลัยฝึกหัดครูเพื่อให้ทันกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ฯลฯ

ในช่วงแผนฯ ๑ มีเรื่องพิเศษที่มีผลต่อเนื่องในการพัฒนาในระยะต่อไป คือ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๙ ให้**แก้ไขระเบียบการก่อหนี้กับต่างประเทศ และปรับปรุงคณะอนุกรรมการพิจารณาการก่อหนี้ต่างประเทศ (อพน.)** ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยผมได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการของ อพน. เพื่อดูแลปริมาณและเงื่อนไขการชำระเงิน ตลอดจนภาระการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยในแต่ละปีให้อยู่ในเกณฑ์ที่จะไม่กระทบเสถียรภาพการเงินการคลัง เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการกู้เงินต่างประเทศทั้งโดยภาครัฐและเอกชน แต่การละเลยไม่สร้างเสริมต่อจากฐานรากที่วางไว้ให้อย่างดีแล้ว จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤต **"ต้มยำกุ้ง"** ใน พ.ศ. ๒๕๔๐

แผนฯ ๒ มุ่งเน้นกระจายโครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบท

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) **ยังคงใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาส่วนใหญ่ต่อเนื่องจากพื้นฐานที่ได้วางไว้และได้ผลดีแล้วในช่วงของแผนฯ ๑** กล่าวคือยังคงระดมทรัพยากรเพื่อลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะ **"ถนน น้ำ ไฟ"** โดยสานต่อโครงการที่เริ่มไว้แล้วในแผนฯ ๑ แต่ยังไม่แล้วเสร็จ ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์นำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ต่อเติมจากโครงการพื้นฐานในแผนฯ ๑ ซึ่งส่วนมากเน้น

---

๒ *ระบบงบประมาณก่อนยุคพัฒนามีการกำหนดรายจ่ายงบประมาณเพียง ๓ ประเภท คือ (๑) งบเงินเดือน (๒) งบค่าใช้สอย ซึ่งงบ ๒ ประเภทนี้เป็นงบประจำ (๓) งบการจร เป็นงบลงทุน ซึ่งสมัยนั้นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวตามนโยบาย*

โครงการที่เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ เช่น ถนน ก็เน้นการสร้างทางหลวงที่เชื่อมภาคต่างๆ ของประเทศ หรือเป็นถนนที่เชื่อมเมืองใหญ่ๆ ในแต่ละภาคให้ติดต่อถึงกันได้

ทั้งนี้ในแผนฯ ๒ ได้หันมา**ทุ่มเทกับการสร้างถนนที่เชื่อมจังหวัดและอำเภอที่อยู่ห่างไกลมากขึ้น** ตลอดจนเร่งสร้างถนนที่เสริมสร้างความมั่นคงของประเทศซึ่งส่วนมากจะอยู่ในเขตทุรกันดารและเขตที่อยู่ติดกับชายแดนของประเทศ

การสร้างถนนในเขตห่างไกลเหล่านี้นอกจากจะช่วยให้ผู้มีฐานะยากจนในชนบทมีงานทำแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลสามารถเพิ่มผลิตผลการเกษตรนอกจากข้าว เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง และปอ เพื่อป้อนตลาดในประเทศและเพื่อส่งออกได้เพิ่มขึ้นมาก

ส่วนในเรื่องน้ำ เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จริงๆ **แผนฯ ๒ ได้เน้นเรื่องการจัดทำแผนการจัดการน้ำ โดยสร้างระบบคลองส่งน้ำถึงไร่นาประชาชน** เพราะฉะนั้นเมื่อระบบการส่งน้ำและการบริหารน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเมื่อบวกกับการเร่งพัฒนาวิชาการเกษตรและปรับปรุงระบบการส่งเสริมการเกษตรด้วยแล้ว ผลผลิตเกษตรในเขตชลประทานก็เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก นอกจากนั้น แผนฯ ๒ ก็ให้ความสำคัญกับประชาชนนอกเขตชลประทานด้วย โดยเน้นเรื่องน้ำกิน น้ำใช้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ขาดแคลนน้ำและต้องเสียเวลาเป็นอันมากที่ต้องไปหาบน้ำใช้ น้ำบริโภคจากที่ห่างไกล กระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัยก็ได้เร่งทำโครงการประปาหมู่บ้านและทำส้วมที่ถูกสุขอนามัยเพื่อให้ประชาชนที่ยากจนมีสุขอนามัยดีขึ้น

ในด้านพลังงานไฟฟ้า แผนฯ ๒ ก็เน้นการก่อสร้างระบบสายส่งเพื่อให้อำเภอ ตำบล หรือแม้แต่**หมู่บ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้ทั้งในครัวเรือนและธุรกิจอุตสาหกรรมชนบท** นอกจากนั้นยังมุ่งปรับปรุงคุณภาพของระบบสายส่งทั่วประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาไฟฟ้าดับซึ่งเป็นปัญหามากในระยะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า **“แผนฯ ๒ เป็นแผนที่กระจายโครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบท”**

เหตุการณ์สำคัญในช่วงแผนฯ ๒

ในช่วงปลายแผนฯ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๓–๒๕๑๔) ได้มีเหตุการณ์สำคัญที่เข้ามากระทบเศรษฐกิจของประเทศไทยค่อนข้างมากสองประการ เหตุการณ์แรก **กองทัพสหรัฐฯ ได้ประกาศถอนทหารออกจากประเทศไทย** ทำให้รายได้จากธุรกิจบริการเพื่อสนองความต้องการ rest and recreation (R&R) ของทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยที่ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ดลดลงอย่างรวดเร็ว

อีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนฯ ๒ คือ **สภาวะการค้าระหว่างประเทศตกต่ำลง โดยเฉพาะราคาข้าวและยาง ซึ่งขณะนั้นยังเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทยตกต่ำลงอย่างมาก** แต่โดยที่มูลค่าสินค้าเกษตรส่งออกบางประเภท เช่น ข้าวโพดและปอกลับสูงขึ้น และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมส่งออกได้เพิ่มขึ้นมากจึงทดแทนผลกระทบของราคาส่งออกข้าวและยางได้ นอกจากนี้ การลงทุนจากต่างประเทศซึ่งเคยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะก่อนหน้า กลับลดลงมากในระยะนี้ เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศและภัยคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ตาม การวางรากฐานอย่างดีของประเทศในช่วง ๒ แผนแรก ช่วยทำให้สถานการณ์โดยรวมของประเทศไม่เลวร้ายมากนัก ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและรายได้ประชาชาติในแผนฯ ๒ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ ๗.๒ ต่อปี สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ ๗ ต่อปี การขยายตัวอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาถึง ๑๐ ปี ทำให้ประเทศไทยเริ่มพ้นสภาพจากประเทศด้อยพัฒนาที่สุด มาเป็นด้อยพัฒนาปานกลาง

ลดอัตราการเพิ่มประชากร... จุดเด่นของแผนฯ ๓

แม้รายได้ส่วนรวมของประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ความแตกต่างหรือช่องว่างของรายได้ของประชากรกลับเพิ่มขึ้น และมีความแตกต่างกันในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่กว้างใหญ่กว่าภาคอื่นๆ และจำนวนประชากรก็มากถึงหนึ่งในสามของประเทศ ถึงแม้ว่าแผนฯ ๒ นี้จะมีการเร่งรัดพัฒนาชนบทโดยเฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเขตชนบทห่างไกลได้มากเท่าที่ควร ประกอบกับการให้ความสำคัญในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคต่างๆ ทำให้อัตราเด็กเสียชีวิตน้อยลง และเริ่มมีจำนวนประชากรมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) จึงต้องมาเน้นในเรื่องการช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน ทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาความยากจนคือ ต้องให้ความรู้และบริการในการวางแผนครอบครัวแก่ครอบครัวที่ยากจน การมีลูกน้อยลง ซึ่งจะทำให้ภาระโดยรวมของประเทศลดลง** จะได้มุ่งจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติให้ดีขึ้น ดังนั้น ในแผนฯ ๓ จึงเน้นการวางแผนครอบครัวเพื่อลดอัตราเพิ่มของประชากรจากร้อยละ ๓.๒ ให้เหลือร้อยละ ๒.๕ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นและทำสำเร็จ

ในการเตรียมจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ได้จัดให้มีการอภิปรายนโยบายวางแผนครอบครัวหลายครั้ง ในที่สุดมีการอภิปรายครั้งสุดท้ายที่จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่าที่ประชุมได้สนับสนุนการบรรจุโครงการวางแผนครอบครัวเพื่อชะลอการเพิ่มของประชากรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ อย่างท่วมท้น อีกประการหนึ่งคือ **พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ เน้นในเรื่องการเข้าถึงคนยากจนมากขึ้น** ถึงแม้จะยังไม่มีระบบที่ดีมากนัก แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นในเรื่องนี้ โดย**การจัดสรรงบพัฒนาเพื่อดำเนินการต่างๆ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในชนบทยากจนเพิ่มขึ้น** ทั้งในด้านการคมนาคม การจัดหาน้ำกินน้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร รวมทั้งเร่งรัดการกระจายบริการทางสังคม การศึกษาและสาธารณสุขของรัฐให้ถึงมือประชาชนในชนบทห่างไกล และประชาชนที่มีฐานะยากจนในเขตกรุงเทพฯ และในเขตเมืองต่างๆ โดยทั่วถึงยิ่งขึ้น การกระจายบริการตลอดจนการก่อสร้างออกไปในชุมชนยากจนเหล่านี้แทนที่จะเน้นการก่อสร้างโครงการใหญ่ๆ กลับเน้นโครงการที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนที่ยากจนอีกทางหนึ่ง

นโยบายสำคัญอื่นๆ ในแผนฯ ๓ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนากำลังคนและการมีงานทำ และการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนา ล้วนแสดงถึงความพยายามที่จะปรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่กำลังบีบรัดเข้ามา และประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งตัวเองให้แข่งขันในสังเวียนเศรษฐกิจโลกได้มากขึ้นทั้งสิ้น เช่น นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้าก็หันมาเน้นการส่งเสริมการส่งออกทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมโดยใช้มาตรการทางการคลัง ลดต้นทุน เน้นการรักษาคุณภาพและชื่อเสียงของสินค้าไทยและสร้างขบวนการเจาะตลาดต่างประเทศให้หลากหลายมากขึ้น มีการเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวที่เริ่มเกิดขึ้นในสมัยที่ทหารอเมริกันเข้ามา R&R ในประเทศไทย ให้เป็นอุตสาหกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปในลักษณะที่ยั่งยืน

เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งด้านการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจกำลังมีความไม่แน่นอนมากขึ้นเรื่อยๆ แผนฯ ๓ จึงได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนประจำปีเพื่อปรับนโยบายและมาตรการให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

โดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่าความสำเร็จของการพัฒนานั้นเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของชาวสภาพัฒน์ผมไม่สามารถทำด้วยตัวคนเดียว ส่วนใหญ่เพื่อนฝูงในสภาพัฒน์ช่วยกันทำ **เรามีเป้าหมายที่ถูกต้อง มีแนวทาง วิธีการทำงาน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการเริ่มยุคพัฒนาซึ่งธนาคารโลกใช้อ้างอิงเป็นตัวอย่างประเทศหนึ่งของโลก**

มีชัย วีระไวทยะ

ผู้จุดประกายปัญหาประชากร

มีชัย วีระไวทยะ *อดีตหัวหน้ากองประเมินผลการพัฒนาของสภาพัฒน์เป็นผู้มองเห็นและตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ตั้งแต่ครั้งทำงานอยู่ที่สภาพัฒน์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ และได้พยายามหาแนวทางขจัดปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันในฐานะทูตพิเศษองค์การสหประชาชาติ (UNAIDS Ambassador) ผู้ก่อตั้งและนายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (พ.ศ. ๒๕๐๗-ปัจจุบัน) และยังดำรงตำแหน่งประธานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน ในรัฐบาลปัจจุบันอีกด้วย*

ในระยะที่ผ่านมาท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาลหลายยุคหลายสมัย อาทิ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น ได้รับรางวัลเกียรติคุณทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล อาทิ รางวัล Asian Hero Award (พ.ศ. ๒๕๔๙) จากนิตยสาร Time Magazine ให้เป็นหนึ่งในฮีโร่ ๖๐ คน จากทวีปเอเชีย รางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะประจำปี ๒๕๓๗ จากมูลนิธิรามอน แมกไซไซ และรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลประจำปี ๒๕๕๒ สาขาการสาธารณสุข

ทีมงาน “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” มีโอกาสสัมภาษณ์ คุณมีชัย วีระไวทยะ ซึ่งย้อนรำลึกความหลัง และประสบการณ์ของท่านให้ได้เรียนรู้ร่วมกัน

พบปัญหาเด็กเพิ่มมากขึ้น และประชาชนไม่มีส่วนร่วม

ขณะเป็นเจ้าหน้าที่กองประเมินผลการพัฒนาสภาพัฒน์ ได้ลงพื้นที่เพื่อประเมินผลการพัฒนาอยู่เสมอ ทำให้ได้พบปัญหา ๒ ประเด็น **คือ หนึ่ง มีเด็กเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว** จึงศึกษาต่อว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นจำนวนเท่าใด และสิ่งที่รัฐจัดให้เพียงพอที่จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ ผลการศึกษารวมทั้งข้อมูลของธนาคารโลกทำให้เห็นชัดว่าไม่เพียงพอ ความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นมากกว่าสิ่งที่รัฐจัดให้ ผมเห็นว่าเราไม่สามารถที่จะเพิ่มเรื่องการให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงได้ จึงหันมาหาทางลดการเพิ่มประชากร ซึ่งใช้เวลา ๕ - ๖ ปี ในการชักจูงให้รัฐบาลสนใจเรื่องดังกล่าว

สอง การไม่มีส่วนร่วมของชาวบ้าน จากประสบการณ์พบว่า แม้ว่าชาวบ้านจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่ชาวบ้านกลับไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีบทบาทในการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงการใดๆ ทั้งสิ้น เช่น มีบ้านอยู่ใกล้เขื่อน พอทางการสร้างเขื่อนเสร็จชาวบ้านกลับไม่ได้ใช้ไฟฟ้า สายกำลังส่งไฟฟ้าแรงสูงกลับพาดผ่านข้ามหมู่บ้านไป หรือในที่ชนบทยากจน แม้มีการตัดถนนใหม่เข้าไป แต่เขาไม่ได้ใช้เพราะไม่มีรถ และหากจะนำเกวียนขึ้นไปใช้บนถนนก็ไม่ได้ เพราะผิดกฎหมาย จึงกลายเป็นว่าสิ่งที่รัฐบาลนำเข้าไปให้ ไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ ๒ ฟากถนนมีชีวิตที่ดีขึ้นเท่าใดนัก

นอกจากนี้ สิ่งที่ผมสังเกตเห็นอีกคือ ในช่วงที่เกิดสงครามเวียดนาม สิ่งที่ชาวบ้านต้องเผชิญคือการสูญเสียลูกสาวไปอยู่ในเพศพาณิชย์ ทำให้เห็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่าวิทยาการสอบกลับ เป็นบูมเมอแรงสะท้อนกลับมาที่เราว่า **เราไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในการให้เขาเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการโครงการ มองชาวบ้านเป็นแต่เพียงผู้รับเท่านั้น**

เริ่มต้นและผลักดันงานวางแผนครอบครัว

ผมพยายามที่จะผลักดันเรื่องการวางแผนครอบครัวตั้งแต่สมัยที่ทำงานอยู่สภาพัฒน์ ซึ่งทั้งมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุขต่างเห็นด้วยและพยายามผลักดัน แต่ในขณะนั้นทางรัฐบาลยังไม่ค่อยเห็นด้วย ในที่สุดจึงได้เสนอว่า **ควรหันมาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ที่อยู่ในรัฐบาลมากขึ้น** จึงได้จัดการประชุมสัมมนาและอภิปรายเพื่อกระตุ้นให้เกิดนโยบาย โดยเชิญผู้ทำหน้าที่สื่อทุกประเภทมาประชุมที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดี เมื่อกลับมามีข่าวออกทั้งวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ จนภายใน ๖ เดือน รัฐบาลยอมให้มีนโยบายลดอัตราการเพิ่มประชากร แต่ยังไม่มีงบประมาณด้านประชาสัมพันธ์ และการให้บริการและความรู้เรื่องคุมกำเนิดยังไม่ทั่วถึง

ภายหลังผมจึงมาทำเรื่องการวางแผนครอบครัว **โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ปฏิบัติจริง ให้เขาเป็นอาสาสมัครฝึกอบรมชี้แจง จ่ายยาคุมกำเนิดและถุงยางทั่วประเทศ จนอัตราการเพิ่มของประชากรลดลงจาก ๓.๓ เปอร์เซ็นต์ เหลือ ๑.๕ เปอร์เซ็นต์ และขณะนี้เกือบจะถึง ๑.๔ เปอร์เซ็นต์แล้ว โดยจำนวนบุตรต่อครอบครัวลดลงจาก ๗ คน เหลือประมาณ ๑.๕ คน**

เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้สภาพัฒน์

สมัยที่ยังอยู่สภาพัฒน์ ทุกคืนผมยังได้จัดรายการวิทยุ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งมีผู้ฟังจำนวนมาก โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัย และจัดรายการโทรทัศน์บ้าง รวมทั้งเขียนคอลัมน์เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ และบางกอกเวิร์ลทุกสัปดาห์

เรื่องนี้เริ่มจากการที่ผมมีความเห็นว่า ทำไมเราไม่มีเรื่องเกี่ยวกับแผนพัฒนาฯ พิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์บ้าง ผมจึงเสนอ**คุณประยัด บุรณศิริ** เลขาธิการสภาพัฒน์ในขณะนั้นว่า ผมอยากจะ**เขียนบทความรายงานพิเศษเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวถึงแผนพัฒนาฯ ว่าเราทำมาแล้วเป็นอย่างไร และมีภาพ**

ประกอบ โดยตั้งชื่อว่า “Report to the Nation” ผมรายงานคุณประหยัดว่า ตามระเบียบราชการนั้นเขาห้ามเขียนหนังสือพิมพ์ และผมก็เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย ผมจะไม่ใช้ชื่อผมในหนังสือพิมพ์ และขอใช้ชื่อว่า “GNP” ความหมายก็แล้วแต่จะแปล ถ้าแปลจากหน้าไปหลังก็คือ Gross National Product และถ้าแปลถอยหลังก็คือ Personna Non Grata คือบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ

เสียงตอบรับจากการเขียนบทความดีน่าพอใจ คนอ่านชอบและบอกว่าเมื่อก่อนไม่มีเรื่องแผนพัฒนาฯ สื่อสารไปถึงเขาเลย เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ก็ชอบมากและอยากให้มีเนื้อหาอย่างนี้ในหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกสัปดาห์

ตั้งแต่นั้นมาผมจึงมีรายการทีวีเพื่อประชาชนทั่วไป วิทยุสำหรับผู้ที่คิดถึงบ้าน และหนังสือพิมพ์สำหรับคนทำงานและชาวต่างชาติ เพราะหนังสือพิมพ์มีเรื่องราวเกี่ยวกับแผนฯ หรือควรเกี่ยวข้องกับแผน และประเด็นสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างเช่น เรื่องการคอร์รัปชั่น **ผมจึงเป็นเหมือนกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ของสภาพัฒน์ ช่วยให้ผมได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศมากมาย เพราะการเขียนคอลัมน์ลงหนังสือพิมพ์บังคับให้ผมต้องค้นคว้าเอกสารเป็นจำนวนมาก**

เหตุผลที่ผมให้ความสำคัญกับเรื่องประชาสัมพันธ์ เพราะคิดว่า**เมื่อเราทำงานพัฒนาแล้วไม่ให้คนรู้ เราจะทำไปเพื่ออะไร เวลาไปประเมินผลแล้วประชาชนไม่รู้ว่าดีหรือไม่ดี มีจุดอ่อนที่ไหน ดังนั้น ต้องให้เจ้าของประเทศรู้และมีส่วนร่วม** และหากทำเป็นรายงาน คนส่วนใหญ่มักไม่อ่าน แต่ถ้าเขียนให้เข้าใจง่ายๆ ลงในหนังสือพิมพ์คนจะอ่านกันมากและตัดเก็บได้ด้วย

เริ่มต้นเรียนรู้ที่สภาพัฒน์ ยังผูกพันถึงวันนี้

อาจกล่าวได้ว่า หลายอย่างที่ผมเรียนรู้จากสภาพัฒน์ เป็นเครื่องมือประจำตัวของผมมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าขณะนี้ผมจะไม่ได้อยู่สภาพัฒน์ แต่ผมก็ไม่เคยลืม ไม่เคยรู้สึกว่าเป็นตึกที่แปลกประหลาดหรือไม่คุ้นเคย เวลาผมเดินผ่าน ยังมองและรู้สึกว่า นี่คือตึกของผม นี่คืออาคารของผม ห้องของผม **ผมผูกพันกับสภาพัฒน์มาตลอด สภาพัฒน์เป็นแหล่งสร้างคนดีและไม่โกง** ส่วนใหญ่เป็นคนนิสัยดี

ช่วงที่อยู่สภาพัฒน์ เป็นช่วงปลายแผนฯ ๑ และแผนฯ ๒ นโยบายต่างๆ ที่สภาพัฒน์เสนอแนะรัฐบาลได้นำมาใช้เกือบทั้งหมด เพราะขณะนั้นสภาพัฒน์มีความหมายและรัฐบาลเชื่อถือมาก โดยเรามีหน้าที่เขียนแผนและติดตามประเมินผล **เป็นช่วงที่ได้เรียนรู้ บรรยากาศการทำงานเป็นมิตร จนถึงวันนี้งานที่ทำได้รับความร่วม**

มือจากคนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี รางวัลที่ได้มาทั้งหลายก็มีคนช่วยกันทำมากมายไม่ใช่ผมทำคนเดียว

ฝากคนสภาพัฒน์ให้ช่วยคนปลายทาง

แผนฯ ของสภาพัฒน์น่าจะทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เราควรไปทำกับคนด้อยโอกาสที่เขามีความต้องการ บางคนเขาไม่ต้องการเรากลายเป็นเราเข้าไปยุ่งกับเขา **ผมเห็นว่าสภาพัฒน์ควรจะเปลี่ยนแปลงบทบาทอย่างยิ่ง** เพราะสมัยนี้การวางแผนให้คนอื่นโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเอกชนเขาไม่ทำกันแล้ว วิธีการในอดีตอาจใช้ไม่ได้ผลในวันนี้ สภาพัฒน์น่าจะดูว่า **มีอะไรที่เราควรจะให้ความสำคัญ และเข้าไปช่วยวางแผนในจุดที่เขาต้องการให้เราช่วยวางแผน** อย่างเช่น เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน รัฐต้องเป็นผู้ทำและทำอย่างซื่อสัตย์สุจริต

อีกประการหนึ่ง **ควรกระตุ้นให้วงการธุรกิจเข้ามาช่วยเหลือสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) สภาพัฒน์ต้องเปลี่ยนบทบาทลงไปถึงประชาชน** ทำอย่างไรไม่ให้การศึกษาทำลายหมู่บ้าน โดยไม่เจตนา ต้องให้คนที่เรียนดีกลับไปหมู่บ้าน และให้เขามีงานทำ เช่น ด้านการเกษตร อาจมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องที่คนในตำบลนั้นทำเป็นอาชีพ โดยอาจจะมีเจ้าหน้าที่หมูตำบล ไก่ตำบล แล้วก็ส่งไปเรียน จะช่วยให้เขาสามารถอยู่ในตำบลหรืออำเภอและมีงานทำ ไม่ต้องทิ้งบ้านช่องไป เป็นการ**ช่วยยกระดับคนที่อยู่ปลายทางสังคมให้เขาดีขึ้น และเข้ามาใกล้คนข้างบนมากขึ้น** แล้วต้องดูเรื่องสภาพจิตใจของคนด้วย ถ้า**เรามีความรู้หรือทรัพยากรน้อย ก็ดึงคนอื่นเข้ามาช่วย อย่างเช่น ภาคธุรกิจเอกชน**ให้เขาเข้ามาช่วยคิดตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ ควรเข้าไปในโรงเรียน **สอนให้เด็กมีจิตสาธารณะอยากช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมมากขึ้น**

นอกจากนี้ **สิ่งที่สภาพัฒน์ควรเข้าไปแก้ไขคือ เรื่องความไม่เสมอภาค ความไม่เท่าเทียมกัน และสิทธิ** ลองดูว่ากรรมการในรัฐวิสาหกิจและบริษัทมหาชนทั้งหลายมีผู้หญิงไม่กี่คน ทั้งที่มีผู้หญิงที่ดีและเก่งมากมายที่ควรให้เข้ามาบริหารงาน **และที่น่าจะต้องเลิกไปก็คือ การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ** เป็นการดูถูกคน ทำไมเราไม่มีการกำหนดค่าแรงขั้นสูงของเศรษฐกิจบ้าง เราน่าจะเรียกว่าค่าแรงพอเพียงแทนค่าแรงขั้นต่ำ

ดังนั้น ต้องเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติหมด ผมขอย้ำว่าคนที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด คือ คนปลายทาง และสภาพัฒน์น่าจะช่วยให้คนไทยพ้นจากความยากจนแร้นแค้น

ช่วงแผนพัฒนาฯ

ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)-ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔)

วางรากฐาน... สู่ความโชติช่วงชัชวาล

เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกและวิกฤตการณ์น้ำมัน : จุดเริ่มต้นของความยากลำบาก

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ นับเป็นยุคแห่งความยากลำบากของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกชบเชา และการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ ๒ ที่กลุ่มประเทศผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก (OPEC) ได้ปรับราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ จนกระทั่งราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกพุ่งขึ้นถึงบาร์เรลละ ๓๔ ดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลกตกต่ำลง เกิดปัญหาทั้งด้านเงินเฟ้อ การว่างงาน การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ระบบเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมโดยรวมขยายตัวเพียงร้อยละ ๐.๙ ประเทศเหล่านี้จึงใช้นโยบายกีดกันทางการค้าควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายการเงินการคลัง โดยการลดค่าใช้จ่ายและควบคุมการกู้ยืมเงินภาครัฐบาลอย่างเข้มงวด เพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลงบประมาณและภาระหนี้สิน

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก ก็ประสบปัญหาการขาดดุลงบประมาณอย่างรุนแรงเช่นกัน ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มสูงขึ้น กระทบต่อค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวสูงขึ้น ประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ จึงจำเป็นต้องคงอัตราดอกเบี้ยไว้ในระดับสูง เพื่อบรรเทาปัญหาการไหลออกของเงินทุน ส่งผลให้ระดับการลงทุนลดลง นอกจากนี้ การขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ เลวร้ายลง รัฐบาลสหรัฐฯ จึงต้องเพิ่มความเข้มงวดในการใช้มาตรการกีดกันทางการค้ากับประเทศต่างๆ ความยากลำบากจึงตกอยู่กับประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออก และอยู่ในสภาวะไม่สามารถชำระคืนหนี้ต่างประเทศได้

ไทยเผชิญปัญหาทั้งการขาดดุลการค้าและเงินทุนไหลออก

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาต่างประเทศอย่างมากโดยเฉพาะในด้านการค้า จึงได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกอย่างรุนแรงเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ การส่งออกลดลงเนื่องจากความต้องการสินค้าของโลกลดลงตามภาวะเศรษฐกิจ อีกทั้งราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกตกต่ำลงอย่างมาก ส่งผลให้

สินค้าเกษตรซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทยในขณะนั้นมีราคาตกต่ำตามไปด้วย ทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับภาวะขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์น้ำมันในระยะต่อมา ส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าพุ่งสูงขึ้น มูลค่าสินค้าส่งออกเมื่อเทียบกับสินค้านำเข้า หรือ “อัตราการค้า” ลดลงถึงร้อยละ ๓๖ การขาดดุลการค้าสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ในช่วงต้นแผนฯ ๕

ราคาสินค้านำเข้าที่เพิ่มขึ้นตามราคาน้ำมันทำให้อัตราเงินเฟ้อพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ ๒๐ ในปี ๒๕๒๓ ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศสูงขึ้น ส่งผลให้เงินทุนไหลออกจากไทยจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์คุกคามจากภายนอก จากการที่ประเทศเวียดนามและกัมพูชาถูกคอมมิวนิสต์ยึดครอง ทำให้นักลงทุนไม่มั่นใจว่าไทยจะเป็นประเทศต่อไป เนื่องจากเป็นผลกระทบต่อเนื่องกันตาม **“ทฤษฎีโดมิโน”** ที่ทั่วโลกกำลังหวั่นวิตก จึงเกิดการโยกย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ทำให้สถานการณ์ด้านเงินทุนไหลออกเลวร้ายลงไปอีก

นอกจากนี้ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยมาตรการควบคุมราคาและการตั้งกำแพงภาษีศุลกากรเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ ทำให้โครงสร้างราคาในประเทศถูกบิดเบือน นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม และเกิดความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ อาทิ การใช้งบประมาณจำนวนมากอุดหนุนการควบคุมราคาน้ำมัน ทำให้เกิดการใช้น้ำมันอย่างฟุ่มเฟือย และขาดดุลการค้ามากขึ้น

ภาระหนี้สาธารณะสูงขึ้น

การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ส่งผลให้ภาระหนี้ต่างประเทศเพิ่มขึ้น และทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงจนเหลือเพียง ๒,๕๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี ๒๕๒๖ ประกอบกับหนี้สินทั้งในประเทศและต่างประเทศที่สะสมมาตั้งแต่แผนฯ ๔ ทำให้ภาระหนี้กลายเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนี้ ในช่วงแผนฯ ๕ ประเทศไทยยังได้ก่อหนี้ที่ส่วนใหญ่นำมาลงทุนในกิจการ ๒ ประเภท ได้แก่

- ***การลงทุนเพื่อพัฒนากองทัพไทย*** เนื่องจากกองทัพสหรัฐอเมริกาได้ถอนฐานทัพออกจากประเทศไทย กองทัพไทยจึงต้องพึ่งตนเอง โดยอาศัยเงินกู้เพื่อพัฒนากองทัพและจัดซื้ออาวุธ ซึ่งในสมัยนั้นการกู้เงินเพื่อซื้ออาวุธมีเงื่อนไขเข้มงวดและระยะคืนหนี้สั้นเพียง ๕-๗ ปี และอัตราดอกเบี้ยสูง เป็นภาระหนักในการใช้คืน

- ***การลงทุนในรัฐวิสาหกิจ*** รัฐบาลได้ให้เงินอุดหนุนหรือเงินชดเชยการขาดทุนแก่กิจการสาธารณูปโภคต่างๆ อาทิ ระบบไฟฟ้า การวางท่อก๊าซ และระบบขนส่ง ที่ต้องประสบกับภาวะขาดทุนอย่างมหาศาล เนื่องจากกิจการสาธารณูปโภคคิดอัตราค่าบริการต่ำกว่าราคาที่เป็นจริง ด้วยเหตุผลความจำเป็นทางด้านการเมือง

มาตรการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤต

สถานการณ์ปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรงดังกล่าว **รัฐบาลไทยได้เร่งแก้ไขปัญหาอันดับแรก ได้แก่ ภาระหนี้สินและรายได้จากการเก็บภาษีที่ต่ำกว่าเป้าหมายเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลจึงตัดสินใจเจรจาขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ถึง ๓ ครั้ง รวมทั้งขอกู้เงินจากธนาคารโลก** โดยมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของไทย คือ การควบคุมอุปสงค์ภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยลดการบิดเบือนกลไกราคาและการปกป้องทางการค้า ลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด เพื่อเสริมฐานะเงินตราต่างประเทศให้มั่นคง สามารถรองรับสถานการณ์ที่ผันผวนในช่วงต่อไปได้

รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่างๆ ตามเงื่อนไขการขอกู้เงินอย่างเต็มที่ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ทั้งการตัดงบประมาณที่ไม่จำเป็น และใช้จ่ายอย่างประหยัด รวมทั้งได้ดำเนินมาตรการสำคัญใน ๒ ส่วน ได้แก่ มาตรการการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมการส่งออกและชะลอการนำเข้า และมาตรการฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจ ดังนี้

มาตรการการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมการส่งออกและชะลอการนำเข้า ประกอบด้วย

➢ ***มาตรการจำกัดการขยายสินเชื่อ*** ของธนาคารพาณิชย์ที่สูงขึ้นมากในปี ๒๕๒๖ มีผลกระทบในทางลบต่อดุลการค้า เนื่องจากทำให้การนำเข้าสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการขาดดุลการค้าอย่างรุนแรง ดังนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงดำเนินมาตรการจำกัดการขยายตัวของสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ให้แก่ภาคเอกชน โดยกำหนดให้เพิ่มขึ้นได้ไม่เกินร้อยละ ๑๘ ของยอดสินเชื่อในปีก่อนหน้า พร้อมทั้งควบคุมการให้สินเชื่อเพื่อการนำเข้าขยายตัวไม่เกินร้อยละ ๕ ต่อปี และควบคุมยอดคงค้างของสินเชื่อและการขยายตัวของสินเชื่อที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิตอย่างเข้มงวด

นอกจากนี้ ยังดำเนินการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานจากร้อยละ ๑๑.๕ ในช่วงต้นปี ๒๕๒๖ เป็นร้อยละ ๑๓ ต่อปี ณ ปลายปี ๒๕๒๖ เพื่อจำกัดการขยายสินเชื่อ ขึ้นภาษีดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และปรับอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินในประเทศปรับตัว ตลอดจนออกพระราชกำหนดในการปรับโครงสร้างเงินกู้ต่างประเทศ เพื่อแปลงสภาพหนี้ต่างประเทศภาครัฐที่ถึงกำหนดต้องชำระคืนพร้อมกันเป็นจำนวนมากในช่วงปี ๒๕๒๘-๒๕๒๙ โดยการยืมเงินกู้จากแหล่งใหม่ที่เงื่อนไขดีกว่า (Refinancing) การทำ Currency Swap และ Interest Rate Swap ตลอดจนมีการควบคุมการเปิด L/C เพื่อการนำเข้าสินค้า รวมทั้งเร่งรัดการส่งออกสินค้าเกษตรโดยให้ระบบการค้าเป็นไปอย่างเสรี ปราศจากการแทรกแซง

อย่างไรก็ตาม มาตรการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเพื่อจำกัดการขยายตัวของสินเชื่อ ได้ส่งผลกระทบที่ชัดเจนใน ๒ ด้าน คือ (๑) ทำให้เกิดการขาดดุลเงินสดอย่างรุนแรงในปี ๒๕๒๙ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องกระตุ้นการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โดยการลดเพดานอัตราดอกเบี้ยลงเพื่อขยายสินเชื่อ ร่วมไปกับการรักษาสมดุลระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ส่งเสริมการส่งออก ตลอดจนกระจายฐานเศรษฐกิจด้านการผลิตและการค้า และ (๒) ทำให้บริษัทเงินทุนต่างๆ เกิดปัญหา จนกระทั่งรัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการบริหารของบริษัทเงินทุนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งออกพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกู้ยืมเงินนอกระบบ

➢ ***การลดค่าเงินบาทและเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน*** จากสถานการณ์การขาดดุลงบประมาณ รัฐบาลจำเป็นต้องใช้มาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยลดค่าเงินบาทและเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยน ที่เดิมค่าเงินบาทผูกพันอยู่กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียว ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในด้านการค้ากับต่างประเทศ รัฐบาล**ได้ดำเนินการปรับอัตราแลกเปลี่ยนรวมสามครั้ง** ครั้งแรกในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔ จาก ๒๐.๗๗๕ บาท เป็น ๒๑ บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ครั้งที่สองในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๔ จาก ๒๑

บาท เป็น ๒๓ บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ และครั้งที่สามในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ จาก ๒๓ บาท เป็น ๒๗ บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ พร้อมทั้งเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน โดยผูกค่าเงินบาทไว้กับค่าของตะกร้าเงินของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ (Basket of Currencies) เพื่อให้เงินบาทมีเสถียรภาพ

นอกจากนี้ ในช่วงปลายปี ๒๕๒๘ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม ๕ ประเทศ (จี๕) ประกอบด้วยเยอรมันตะวันตก ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ได้จัดประชุมร่วมกันเพื่อหาทางลดค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสม ทำให้ได้ข้อตกลงที่รู้จักกันในนามของ **"พลาซาแอคคอร์ด"** (Plaza Accord) โดยร่วมกันแทรกแซงตลาดการเงิน เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เป็นผลให้ค่าเงินดอลลาร์ปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว

➢ ***การปรับปรุงโครงสร้างและอัตราภาษีอากร*** รัฐบาลได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างและอัตราภาษีอากร เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๘ โดยการขึ้นภาษีสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อการครองชีพ อาทิ สุรา เบียร์ เพื่อเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษี การเพิ่มอากรขาเข้าสินค้าประเภทเคมีภัณฑ์ เครื่องจักรกล และผลิตภัณฑ์วัตถุดิบและวัตถุกึ่งสำเร็จรูป ๕๘๐ ประเภทพิกัด เพื่อลดการนำเข้า พร้อมไปกับการกระตุ้นการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมการผลิต การปรับปรุงโครงสร้างและอัตราภาษีอากร เครื่องจักรกล รถยนต์ และวัตถุดิบที่ใช้ในด้านพลังงาน เพื่อลดการนำเข้ารถยนต์ และส่งเสริมการใช้พลังงานของประเทศอย่างประหยัด รวมทั้งลดอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อการส่งออก

มาตรการฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจ รัฐบาลได้กำหนดมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ เน้นการรณรงค์ปลูกฝังให้ประชาชนประหยัด หันมาใช้สินค้าไทย ลดการฟุ่มเฟือย ชะลอการนำเข้า และส่งเสริมการส่งออก โดยมีแผนงานขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และหน่วยงานรับผิดชอบอย่างชัดเจนใน ๓ ด้าน ดังนี้

➢ ***การประหยัด*** ดำเนินการทั้งในระดับประชาชน ธุรกิจเอกชน รัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ โดยมีมาตรการที่มีเป้าหมาย หน่วยงานรับผิดชอบ ตลอดจนขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การเลื่อนหรือชะลอการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐวิสาหกิจออกไปจากแผนการลงทุน

➢ ***การใช้ของไทย*** รณรงค์ให้ใช้ของที่ผลิตภายในประเทศ ตั้งแต่ระดับประชาชน ธุรกิจเอกชน รัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติหลายประการ อาทิ การรณรงค์ใช้สินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศอย่างจริงจัง การให้การสนับสนุนเป็นพิเศษต่อการลงทุนของธุรกิจเอกชนในการผลิตวัตถุดิบหรือในกิจกรรมซึ่งใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่ผลิตได้ในภายในประเทศ

➢ ***การส่งเสริมการส่งออก*** กำหนดให้การพัฒนาการส่งออกเป็นกระบวนการระดับชาติ โดยผนึกกำลังจากทุกฝ่ายทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนทุกระดับและทุกรูปแบบเข้าด้วยกัน และกำหนดแผนงานรองรับ ๓ ด้าน คือ แผนการผลิต แผนการตลาด และแผนสนับสนุนบริการเพื่อการส่งออก

บทบาทของ สศช. ในการพลิกโฉมหน้าเศรษฐกิจไทย

ในทศวรรษนี้ ดร.เสนาะ อูนากูล เลขาธิการ สศช. ขณะนั้น เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากทั้งในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้าและการวางรากฐานของประเทศให้มั่นคงในระยะยาว โดยเป็นผู้นำในการจัดทำแผนฯ ๕ และแผนฯ ๖ รวมทั้งได้ปรับแนวทางการพัฒนาประเทศใหม่ที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก มุ่งสร้างสมดุลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนา โดย สศช. ได้ริเริ่มจัดตั้งกลไกในรูปของคณะกรรมการระดับชาติขึ้น มีอำนาจตัดสินใจและสั่งการได้อย่างฉับไว

ทันท่วงที กลไกนี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและผลักดันนโยบายแต่ละด้านไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศ และมีส่วนพลิกวิกฤตไปสู่ความโชติช่วงชัชวาลในช่วงแผนฯ ๖ ดังนี้

การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนอันดับหนึ่งในยุคนั้น จำเป็นต้องมีกลไกที่จะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา สศช. จึงได้เสนอให้มีการจัดตั้ง**คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ (รศก.)** ขึ้น โดยมี สศช. ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการดังกล่าว ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการนโยบายกลาง รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อแก้ปัญหาที่ **“ยิ่งพัฒนายิ่งขาดดุล”** ด้วยการส่งเสริมปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๓ เรื่อง ได้แก่ การลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยว ผลงานส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ รศก. ยังได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดจากนโยบายที่ทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และเป็นปัญหาที่สะสมมาหลายรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายราคาที่มีการควบคุมและถูกกำหนดให้ต่ำกว่าความเป็นจริงในระบบตลาด รวมทั้งให้เงินชดเชยเป็นจำนวนมากเพื่อกดราคาสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันฐานเสียงทางการเมือง ทำให้เป็นภาระทางการคลังมากขึ้น รศก. จึงได้ดำเนินการรักษาวินัยการคลังอย่างเคร่งครัด เพื่อกู้ฐานะทางการคลังของประเทศ ทั้งยังปรับปรุงการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการอุดหนุนรัฐวิสาหกิจ

การพัฒนาชนบทแนวใหม่

การพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะที่ผ่านมา โดยใช้มาตรการเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่ได้รับประโยชน์ และยังคงยากจน สศช. จึงได้เสนอนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่กำหนดเป้าหมายเชิงพื้นที่ และมีกลไกขับเคลื่อนที่ชัดเจน ดังนี้

➢ ***กำหนดพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา*** ในปี ๒๕๒๕ รัฐบาลประกาศให้ ๑๒,๕๘๖ หมู่บ้าน ใน ๓๘ จังหวัด ๒๘๘ อำเภอและกิ่งอำเภอ เป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาในระยะแรก เนื่องจากปัญหาความยากจนในพื้นที่เหล่านี้มีความจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

➢ ***กำหนดกลไกในการพัฒนา*** โดยแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

- **กลไกระดับชาติ** ได้แก่ **คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.)** ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับการดำเนินงานในภาพรวม พร้อมทั้งจัดทำระบบการประสานแผนและการปฏิบัติทั้งในแนวดิ่ง ซึ่งเป็นการประสานงานในระดับต่างๆ ของหน่วยงานเดียวกัน และในแนวราบ คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในระดับเดียวกัน เพื่อให้**การทำงานเป็นระบบครบวงจร** โดยมี สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งได้ตั้ง**กองประสานการพัฒนาชนบท** และ**ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ** เป็นหน่วยงานภายใน สศช. เพื่อดูแลงานด้านนี้โดยเฉพาะ

• **กลไกระดับจังหวัด** ได้แก่ **คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กพจ.)** มีหน้าที่พิจารณาวางแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแนวนโยบายการพัฒนาชนบท และเป็นผู้จัดทำแผนปฏิบัติการบริหารงบประมาณประจำปี

• **กลไกระดับอำเภอ** ได้แก่ **คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.)** และ**คณะกรรมการพัฒนากิ่งอำเภอ (กพอ.กิ่งอำเภอ)** มีหน้าที่กำหนดพื้นที่ที่มีความยากจนสูง ประสานและวิเคราะห์โครงการที่สภาตำบลขอมา

• **กลไกระดับตำบลและหมู่บ้าน** สภาตำบลเป็นผู้จัดทำโครงการพัฒนาด้านต่างๆ เสนอ กพอ. และองค์กรระดับท้องถิ่นที่จะร่วมประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเขตตำบล โดยมีคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่สภาตำบล และตรวจสอบความเป็นไปได้ของโครงการที่สภาตำบลเสนอไว้ในแผนพัฒนาตำบล

➢ ***จัดทำระบบติดตามประเมินผล*** ดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานเพื่อการบริหารการพัฒนาชนบท ได้แก่ ข้อมูลระดับครัวเรือน (จปฐ.) และข้อมูลระดับหมู่บ้าน (กชช.๒ ค.) เพื่อใช้ร่วมกันในทุกหน่วยงาน และเกิดการประสานงานที่ดี

แผนพัฒนาชนบทแนวใหม่นี้ นับเป็นความพยายามที่จะวางรากฐานอันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาด้วยการพึ่งตนเอง ให้คนยากจนได้รับบริการพื้นฐานด้านสาธารณสุข การศึกษา และความรู้ในการประกอบอาชีพจากรัฐครบทุกเขตยากจน เพื่อให้มีความเท่าเทียมกับชุมชนอื่นๆ

การประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยและได้ทรงดำเนินพระราชกรณียกิจอันหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของพสกนิกร โดยได้เสด็จฯ ไปเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือราษฎรในถิ่นทุรกันดารด้วยพระองค์เอง และทรงเข้าพระทัยถึงปัญหาของประชาชนในชนบทห่างไกลอย่างลึกซึ้ง จึงทรงแก้ปัญหาความยากจนได้ตรงจุด พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาภายใต้โครงการต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาเพื่อความกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาชนในชนบท โดยเฉพาะคนยากจนที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกล แต่การดำเนินงานของรัฐบาลที่ผ่านมาเพื่อสนองพระราชดำริในโครงการต่างๆ ยังไม่เป็นระบบ ต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการประสานงานที่เหมาะสม

ในปี ๒๕๒๔ รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง**คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)** ขึ้นเป็นองค์กรกลางที่รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทำงานควบคู่กับ กชช. และมี **สำนักงานเลขานุการ กปร. (สน.กปร.)** อยู่ภายใต้สังกัดของ สศช.

ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มตั้งแต่การรับกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริ โดยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้น สน.กปร. จะทำหน้าที่ตรวจสอบเบื้องต้นว่าหน่วยงานใดดำเนินโครงการสอดคล้องตามพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริ หากมีหน่วยงานดำเนินโครงการอยู่แล้ว สน.กปร. ก็จะสนับสนุนโครงการนั้นให้มีความสำคัญมากขึ้น และเร่งรัดการดำเนินงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่วนพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ สน.กปร. จะพิจารณาวางแผนและแนวทางการดำเนินงานต่อไป

เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติและเริ่มดำเนินการแล้ว กปร. และ สน.กปร. ก็จะทำหน้าที่ติดตามผลความคืบหน้า ปัญหา และอุปสรรคของโครงการ เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายรายงานทุก ๔ เดือน พร้อมทั้งประเมินผลกระทบด้านต่างๆ อย่างรอบด้านให้ทรงทราบโดยตลอด การดำเนินงานของ กปร. และ สน.กปร. เป็นไปอย่างราบ

รื่น และได้รับผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างดี โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กปร. ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๕-๒๕๕๑ มีจำนวนถึง ๔,๔๐๔ โครงการ ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างมาก และแต่ละโครงการสามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจังและตรงจุด

ในปี ๒๕๓๕ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ขยายขอบเขตการพัฒนาออกไปกว้างขวาง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้แยกออกจาก สศช. ยกฐานะขึ้นเป็น สำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะระดับกรม

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

การขนส่งสินค้าทางเรือในช่วงก่อนปี ๒๕๒๕ ต้องอาศัยท่าเรือน้ำลึกที่มีเพียงแห่งเดียว คือ ท่าเรือคลองเตย ซึ่งเป็นท่าเรือขนาดเล็ก เรือที่เข้ามาเทียบท่าได้ต้องเป็นเรือขนาดเล็ก และมีจำนวนเรือที่รอเข้าเทียบท่าจำนวนมาก ต้องใช้เวลานาน ทำให้การเดินเรือบริเวณท่าเรือติดขัด **การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จึงถือเป็นแผนรุกเพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจและชุมชนแห่งใหม่** โดยมุ่งพัฒนาให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกบริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง และแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นประตูการค้าใหม่ของประเทศ และสนับสนุนนโยบายการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

นอกจากนี้ **การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากการพึ่งพิงผลิตผลการเกษตรเพียงไม่กี่ชนิดและอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้ามาเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ที่มีการพัฒนาโดยไม่ละเลยภาคเกษตร แต่กลับเพิ่มมูลค่าผลิตผลการเกษตรโดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร และนำประเทศเข้าสู่ยุคใหม่ที่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจในเวทีนานาชาติ** โดยปรับปรุงทั้งด้านอุตสาหกรรม โลจิสติกส์ การบริหารจัดการต่างๆ รวมทั้งคำนึงถึงประเด็นสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดแบ่งพื้นที่ กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งเขตแนวกันชน คือ Buffer Zone ระหว่างนิคมอุตสาหกรรมและชุมชน

สศช. ได้เสนอให้แต่งตั้ง**คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) พร้อมทั้งตั้งศูนย์วิเคราะห์และประสานแผนปฏิบัติการ** ขึ้นภายใน สศช. เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และทำหน้าที่ประสานแผนปฏิบัติการ ตลอดจนกำกับดูแลการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้สอดคล้องและบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาฯ ที่กำหนดไว้ ทำให้ประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่ครบครันทันสมัย ทั้งท่าเรือน้ำลึก สำหรับอุตสาหรรมหนักขนาดใหญ่ของประเทศ และท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือพาณิชย์ขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่มีความทันสมัยระดับโลก นิคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ อ่างเก็บน้ำ ท่อส่งน้ำ โครงข่ายถนน รถไฟ ระบบโทรคมนาคม ไฟฟ้า และประปา ที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการลงทุนต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในการนี้จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสมดุล ตลอดจนดูแลประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงทั้งด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ด้วยความเป็นธรรม โดยการกำหนดให้ธุรกิจอุตสาหกรรมในบริเวณนั้นมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับมาตรฐานสากล จึงจะอนุญาตให้ดำเนินกิจการในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกต่อไปได้

การผลักดันนโยบายพลังงานให้เกิดผลทางปฏิบัติ

หลังจากเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นถึงสองครั้งในระยะเวลาที่ไม่ห่างกัน ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๖ และครั้งที่ ๒ ในช่วงแผนฯ ๔ ในปี ๒๕๒๒ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างรุนแรงไปทั่วโลก ทุก

ประเทศจึงหันมาเอาใจใส่ในการบริหารจัดการพลังงานอย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทย แม้มีการค้นพบก๊าซธรรมชาติที่อ่าวไทยในปี ๒๕๒๓ ซึ่งส่วนใหญ่นำมาใช้เป็นพลังงาน เนื่องจากราคาถูกกว่าน้ำมัน และส่วนหนึ่งนำไปใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมี แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการพลังงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดนโยบายในด้านการผลิต การจำหน่าย และการกำหนดราคาพลังงานที่เป็นเอกภาพ ซึ่งสามารถผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ แต่นโยบายและงานด้านพลังงานไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น เนื่องจากงานด้านพลังงานกระจัดกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานและหลายกระทรวง

รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง**คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.)** ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารพลังงานที่ไม่มีเอกภาพ โดยมี สศช. ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ พร้อมทั้งจัดตั้ง**สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ** (สพง) เป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ พร้อมทั้งวางแนวทางให้รวบรวมหน่วยงานทางด้านพลังงานทั้งหมด ตั้งเป็นกระทรวงพลังงานในระยะต่อมา

ผลการจัดตั้ง กพช. ทำให้การบริหารนโยบายพลังงานมีความเป็นเอกภาพและคล่องตัว ประเทศไทยสามารถกำหนดนโยบายพลังงานในเชิงรุก เช่น การจัดทำแผนพัฒนาพลังงาน การยกเลิกการชดเชยราคาน้ำมัน การลอยตัวราคาผลิตภัณฑ์น้ำมัน และการสนับสนุนให้ใช้หลักเกณฑ์และกำหนดราคาฐานก๊าซธรรมชาติให้สัมพันธ์กับราคาพลังงานทดแทน เป็นต้น

การสร้างบรรยากาศความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน

ในอดีต การติดต่อระหว่างรัฐและเอกชนไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน สศช. จึงได้เสนอให้มีการแต่งตั้ง**คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.)** โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีผู้แทนจากภาครัฐบาลได้แก่รัฐมนตรีเศรษฐกิจและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สำหรับภาคเอกชนประกอบด้วยผู้แทนสถาบันเอกชน ๓ สถาบัน ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย โดย สศช. ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรอ. มุ่งสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยให้รัฐบาลเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบมาเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนา มีภาคเอกชนเป็นผู้นำการพัฒนา รวมทั้งได้จัดตั้ง**กองประสานความร่วมมือภาครัฐบาลและเอกชน**ภายใน สศช. เพื่อวิเคราะห์ ประสานนโยบายเกี่ยวกับภาครัฐและภาคเอกชน ทำหน้าที่เป็นสำนักเลขานุการของคณะกรรมการ กรอ. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน เป็นแรงผลักดันสำหรับการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภาคเอกชนให้มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

การจัดตั้ง กรอ. ทำให้มีระบบการปรึกษาหารือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และการนำนโยบายการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ควบคู่ไปกับการพัฒนาสถาบันเอกชนให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ส่วนรวมที่ได้รับจากการร่วมมือกัน โดย กรอ. เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่องค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายและสั่งการโดยตรง

การที่ภาครัฐและเอกชนได้มีโอกาสหารือร่วมกันโดยตรง ทำให้สามารถนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นไปพิจารณาแก้ไขได้อย่างตรงจุด รวดเร็ว ทันสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้มีการขยายระบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในในรูปของ กรอ. ออกไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งได้แก่ การจัดตั้ง กรอ. จังหวัด โดยเป็นการจำลองรูปแบบมาจาก กรอ. ส่วนกลาง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีหน้าที่เสนอแนะนโยบาย แนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในจังหวัด เพื่อให้เป็นกระบวนการในการเสนอแนะแนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ซึ่งนับได้ว่า กรอ. จังหวัด มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถาบันภาคเอกชน และสร้างความเข้มแข็งของสถาบันเอกชนในระดับจังหวัดให้เป็นระบบมากขึ้น ทั้งในด้านการค้าและอุตสาหกรรม

แผนฯ ๖ ช่วงเห็นผลจากการวางรากฐานในแผนฯ ๕

เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๕ ประเทศไทยสามารถฝ่าฟันวิกฤตเศรษฐกิจและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคง ทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจนเกิน ๓,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ นานาประเทศให้การยอมรับและเชื่อถือประเทศไทยมากขึ้น และนับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศในช่วงต่อมา

แผนฯ ๖ จึงเป็นการดำเนินแผนงานต่อยอดจากแผนฯ ๕ ที่ได้วางโครงไว้ดีแล้ว รวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องการเปลี่ยนจุดเน้นจาก **“ปริมาณ” ไปสู่ “คุณภาพ” การดำเนินแผนงานด้วยวิธีผนึกกำลังอย่างเป็นระบบครบวงจร** การพัฒนาคนในด้านจิตใจและทัศนคติในการทำงาน ไม่ให้เป็นระบบต่างคนต่างทำ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเริ่มเสื่อมโทรมลงเนื่องมาจากการเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนการพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และเทคโนโลยี

สู่ความโชติช่วงชัชวาล

ในช่วงแผนฯ ๖ กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจของไทยทะยานเข้าสู่ความโชติช่วงชัชวาลอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยในปี ๒๕๓๐ เศรษฐกิจขยายตัวสูงถึงร้อยละ ๙.๕ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๒๙ ซึ่งขยายตัวเพียงร้อยละ ๔.๙ ต่อมาในปี ๒๕๓๑ การขยายตัวของเศรษฐกิจได้พุ่งขึ้นสูงสุดเป็นประวัติการณ์ คือสูงถึงร้อยละ ๑๓.๒ และแม้จะชะลอตัวลงไปบ้างในปี ๒๕๓๒ การขยายตัวก็ยังอยู่ในระดับที่สูงมาก คือร้อยละ ๑๒.๒

เศรษฐกิจไทยที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง ๓ ปีแรกของแผนฯ ๖ จากการวางรากฐานที่มั่นคงในช่วงแผนฯ ๕ และมีปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันสำคัญ ได้แก่ การขยายตัวของ**การส่งออก การท่องเที่ยว และการลงทุน** ดังนี้

➢ ***การส่งออก*** ขยายตัวสูงสุดถึงร้อยละ ๒๕ ในช่วงปี ๒๕๒๙-๒๕๓๓ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ดังนี้

• **สถานการณ์เศรษฐกิจโลกเอื้ออำนวย** ในปี ๒๕๓๐-๒๕๓๓ สถานการณ์เศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ความต้องการสินค้าจึงอยู่ในระดับสูง ประกอบกับราคาน้ำมันที่อยู่ในระดับต่ำ คือ บาร์เรลละ ๑๘-๒๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ อ่อนตัวลงเมื่อเทียบกับเงินสกุลหลักอื่นๆ ของโลก ทำให้ค่าเงินบาทภายใต้ระบบตะกร้าเงินของประเทศคู่ค้าที่สำคัญมีค่าอ่อนลงตามไปด้วย ส่งผลดีต่อการส่งออกของไทยอย่างมาก ปริมาณการค้าระหว่างประเทศจึงอยู่ในระดับสูง มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ ๙.๑ ในปี ๒๕๓๑ และร้อยละ ๗.๓ ในปี ๒๕๓๒ ประเทศอุตสาหกรรมมีการสั่งสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกได้สูงตามไปด้วย

• **ราคาน้ำมัน อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ** ทำให้ประเทศไทยได้เปรียบราคาสินค้าส่งออกของไทยมีราคาต่ำ สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และมาเลเซีย

• **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการส่งออก** การพัฒนาอุตสาหกรรมการส่งออกของประเทศนับตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ เป็นต้นมา ทำให้สินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๘.๙ ของสินค้าส่งออกทั้งหมดในปี ๒๕๒๕ เป็นร้อยละ ๖๒.๘ ของสินค้าส่งออกทั้งหมดในปี ๒๕๓๓ ในขณะที่สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรลดลง จากร้อยละ ๔๙.๘ ของสินค้าส่งออกทั้งหมดในปี ๒๕๒๕ เหลือเพียงร้อยละ ๒๑.๐ ของสินค้าส่งออกทั้งหมดในปี ๒๕๓๓ เนื่องจากการผลิตในภาคเกษตรกรรมมีความผันผวนสูง และขยายตัวเพียงร้อยละ ๒.๙ ต่อปี และโดยที่สินค้าอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าเกษตร จึงทำให้มูลค่าการส่งออกโดยรวมสูงขึ้น

• **อัตราค่าจ้างแรงงานของประเทศไทยอยู่ในระดับไม่สูงจนเกินไป** ทำให้ประเทศผู้ส่งออกหลักๆ อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และฮ่องกง ได้โยกย้ายฐานการผลิตส่วนหนึ่งเข้ามาในประเทศไทย เพื่อส่งออกไปยังตลาดโลก เนื่องจากรัฐบาลได้ผ่อนคลายมาตรการการเงินการคลัง ลดอัตราดอกเบี้ยในประเทศ และลดภาษีอากรบางประเภท ลดราคาขายปลีกผลิตภัณฑ์น้ำมัน ลดค่ากระแสไฟฟ้าฯลฯ ทำให้ประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานเท่าเทียมกับสินค้าอื่นๆ ในตลาดโลกในราคาที่แข่งขันได้ และส่งผลให้ปริมาณสินค้าส่งออกโดยรวมเพิ่มขึ้น

➢ ***การท่องเที่ยวและการลงทุน*** ขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ทั้งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ สภาวการณ์ที่อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ราคาน้ำมัน และอัตราค่าจ้างแรงงานมีการปรับตัวอยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้

สัญญาณเตือนภัยของความไม่ยั่งยืนในการพัฒนา

ในขณะที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัว เกิดสัญญาณเตือนภัยที่ส่อแววความไม่ยั่งยืนให้เห็นอย่างเด่นชัดในปี ๒๕๓๓ เนื่องจากความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภคพื้นฐาน และการขาดแคลนแรงงานฝีมือและผู้เชี่ยวชาญ ที่ไม่สามารถขยายตัวเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการเก็งกำไรในตลาดอสังหาริมทรัพย์และหลักทรัพย์อย่างมาก ส่งผลให้ราคาอสังหาริมทรัพย์และหลักทรัพย์พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ต้นทุนการผลิตของประเทศจึงสูงขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมายังส่งผลให้มูลค่าการนำเข้าและบริการขยายตัวอย่างรวดเร็วร้อยละ ๒๗ ต่อปี ทำให้ประเทศไทยเริ่มขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอีกครั้งในปี ๒๕๓๓ ถึงร้อยละ ๙.๑ ของ GDP

ต่อมาในปี ๒๕๓๔ และ ๒๕๓๕ แม้ว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคยังอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากมีการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจกลับชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ ๗.๕ และ ๗.๐ ต่อปี เนื่องจากการลงทุนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ภาคอุตสาหกรรมและบริการชะลอตัวลง จากยุคที่ขยายตัวถึงร้อยละ ๑๓.๗ และ ๙.๙ กลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๙.๑ และ ๗.๒ ในปี ๒๕๓๔ และ ๒๕๓๕ ตามลำดับ

ภาพรวมผลการพัฒนาในช่วงแผนฯ ๕-๖

เศรษฐกิจไทยในช่วงของแผนฯ ๕-๖ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๔) นับเป็นช่วงแห่งความน่าภาคภูมิใจที่ประเทศไทยสามารถพลิกวิกฤตเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญด้วยความยากลำบากในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ ๕ ไปสู่ความโชติช่วงชัชวาล จนกระทั่งเศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้สูงในแผนฯ ๖ จนเป็นที่กล่าวขานและยกย่องของนานาประเทศ

ความสำเร็จดังกล่าว เกิดจากการกำหนดแนวทางมาตรการและดำเนินการอย่างรอบคอบ ทั้งที่เป็น **"แผนรับ"** อาทิ แผนแก้ปัญหาเศรษฐกิจขาดดุลและปัญหาเงินเฟ้อ เพื่อการรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังอยู่ในสถานการณ์คับขัน รวมทั้งแผนพัฒนาชนบทยากจน เพื่อแก้ปัญหาความยากจนที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประเทศมายาวนาน

ในขณะเดียวกัน ก็ได้กำหนด **"แผนรุก"** เพื่อวางอนาคตของประเทศให้พร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้ประเทศในระยะยาว อาทิ แผนพัฒนาเมืองหลัก และพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก รวมทั้งให้ความสำคัญกับการผลักดันแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยการสร้างกลไกในรูปของคณะกรรมการระดับชาติและสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งเป็นการวางรากฐานการบริหารการพัฒนาประเทศที่ภาคราชการได้ประสานความร่วมมือภาคภาคเอกชนให้เข้ามีส่วนร่วมกันพัฒนานำประเทศไทยก้าวสู่ความโชติช่วงชัชวาลในช่วงแผนฯ ๖

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของเศรษฐกิจในอัตราสูงต่อเนื่องตลอดช่วงแผนฯ ๖ เริ่มสร้างแรงกดดันต่อพื้นฐานรองรับการพัฒนา โดยเฉพาะการให้บริการพื้นฐานของรัฐที่ไม่พอเพียงต่อความต้องการ ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงไปมาก ซึ่งถือเป็นสัญญาณเตือนภัยถึงความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา

การพัฒนาในทศวรรษนี้ จึงนับได้ว่าเป็นบทเรียนอันมีค่าต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ การวางรากฐานการพัฒนาประเทศ และการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นแนวทางอันสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะต่อมา

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ
ผู้นำประเทศไทยก้าวสู่ยุคโชติช่วงชัชวาล

ดร. เสนาะ อูนากูล

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๕ และแผนฯ ๖
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศครั้งสำคัญ

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ
ผู้นำประเทศไทยก้าวสู่ยุคโชติช่วงชัชวาล

ในช่วงที่ **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๑ ประเทศไทยมีภัยคุกคามรอบด้าน ทั้งภัยจากคอมมิวนิสต์ ภัยจากภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย เสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศไม่มั่นคง แต่ด้วยสำนึกในความเป็นคนไทย ที่ต้องตอบแทนคุณของแผ่นดิน ท่านได้ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง นำประเทศชาติฟันฝ่าอุปสรรคและภยันตรายต่างๆ มาได้ตลอดรอดฝั่ง

ช่วง ๘ ปีที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สภาพัฒน์ได้รับความไว้วางใจจากพลเอกเปรมอย่างมากในการให้คำปรึกษาด้านนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นผู้กลั่นกรองนโยบาย และพิจารณาประเด็นปัญหาสำคัญๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานนโยบายระดับชาติที่ดำเนินการเป็นกรณีพิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อาทิ การพัฒนาชนบท การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประกอบกับสภาวะการเมืองโดยรวมขณะนั้นมีความมั่นคงค่อนข้างสูง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕–๒๕๒๙) และฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐–๒๕๓๕) สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จ สามารถฝ่าฟันวิกฤตภัยต่างๆ สู่ความโชติช่วงชัชวาล และได้วางรากฐานการพัฒนาสำคัญในหลายๆ ด้านให้กับประเทศไทยมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

*สำนักงานฯ ได้รับเกียรติเป็นอย่างยิ่งที่ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษได้กรุณาให้สัมภาษณ์ เพื่อบันทึกเรื่องราวการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลง นับเป็นประวัติศาสตร์หน้าสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย ที่นายกรัฐมนตรีท่านหนึ่งสามารถดำรงตำแหน่งและบริหารประเทศได้ติดต่อกันยาวนานถึง ๘ ปี ซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วย **"ความรัก"** รักในการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวบ้าน รักที่จะช่วยให้พวกเขาได้มีความสุข รักที่จะแก้ไขปัญหาบ้านเมือง และรักที่จะตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน อันนับเป็นตัวอย่างที่เยาวชนและคนรุ่นใหม่ควรยึดปฏิบัติและดำรงไว้เป็นแบบอย่างสืบไป*

ผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จ

สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผมเป็นนายกรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาชนบท การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก หรือมาตรการใดๆ เพื่อรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้รัฐบาลสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้นั้น **ผมไม่ได้ทำคนเดียว** และ**คนที่ทำเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองเป็นที่ตั้ง** ผมเองไม่มีความรู้เรื่องเหล่านี้มากนัก แต่ผมรู้ว่าใครมีความรู้บ้าง ผมจึงไปขอร้องคนที่มีความรู้ให้มาช่วยทำ **คนที่มีความรู้ก็คือ "สภาพัฒน์"** และผมโชคดีที่เลขาธิการสภาพัฒน์ขณะนั้นคือ **ดร.เสนาะ อูนากูล** คุณเสนาะเป็นคนเก่งมากๆ เป็นคนดี ซื่อสัตย์ โปร่งใส และเป็นผู้ที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้รัฐบาลของผมได้พื้นฐานที่ดีมั่นคง ช่วยทำให้ประเทศของเรามีความแข็งแกร่ง

"สภาพัฒน์" เป็นสมองของรัฐบาล เป็นผู้ที่คอยให้ความรู้ ให้ความเห็นต่อรัฐบาลซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของสภาพัฒน์ เพราะฉะนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ของสภาพัฒน์เป็นคนดีทุกคน ต้องใช้คำว่า **"ทุกคน"** เพราะเท่าที่ผมรู้จักเลขาธิการฯ คนต่อๆ มาจากคุณเสนาะ ล้วนเป็นคนดีทั้งนั้น เลยทำให้งานประสบผลสำเร็จดีมากๆ ดังนั้น หากจะบันทึกเรื่องราวของคุณงามความดี ก็ต้องบันทึกชื่อของคนเหล่านี้ไว้ด้วย

ผลงานและเรื่องราวแห่งความสำเร็จ

สำหรับผลงานที่น่าบันทึกไว้คือเรื่อง **คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ** หรือ กรอ. รัฐบาลต่อๆ มาก็ได้ปรับเปลี่ยนชื่อไปตามสถานการณ์ จนกระทั่งมาถึงทุกวันนี้ กลไกเหล่านี้ก็ยังใช้อยู่

เรื่อง กรอ. นี้ต้องยกความดีความชอบให้กับคุณเสนาะอีก เพราะคุณเสนาะเป็นคนมาเสนอผมว่าเราควรจะตั้ง กรอ. ขึ้น โดยได้ชี้แจงถึงผลดีของการตั้ง กรอ. ผมฟังแล้วคิดว่าดี ก็เลยเห็นชอบ คุณเสนาะได้เขียนบันทึกไว้ในหนังสืออัตชีวประวัติและผลงานของคุณเสนาะว่า ทำไม กรอ. ถึงได้ยืนยงคงกระพัน และทำงานได้เจริญก้าวหน้าดี คุณเสนาะเขียนไว้ว่า *"เพราะนายกรัฐมนตรีท่านให้ความเอาใจใส่ มาเป็นประธานในการ*

ประชุมทุกครั้ง เว้นแต่ไม่อยู่ ไปราชการต่างประเทศ” เพราะฉะนั้น กรอ. นี่เองที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจกันดีระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และที่ดียิ่งไปกว่านั้นก็คือ แต่ก่อนภาคเอกชนเขาจะไม่ค่อยศรัทธา และไม่กล้าเข้ามาหาภาครัฐ รวมทั้งไม่ค่อยเชื่อฝีมือของข้าราชการเท่าไรนัก แต่ในที่สุด **กรอ. ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ถ้าภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันก็จะเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ**

ที่มาของแผนพัฒนาชนบทยากจน

สำหรับ **คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ** ซึ่งแต่งตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยผมนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และทุกวันนี้ก็ยังต้องเดินหน้าสานต่อ ตอนที่ผมเป็นแม่ทัพอยู่ทางภาคอีสาน ผมพบชาวบ้านที่เขายากจน ผมไม่คิดว่าจะมีคนจนขนาดนั้นในประเทศของเรา คือไม่มีเงินเลย

โดยปกติผมมักพยายามหาเวลาไปเยี่ยมเยียนชาวบ้าน บางแห่งต้องเดินไปเพราะไม่มีทางรถยนต์ มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผมและนายทหาร ๔-๕ คน เดินเข้าไปในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง พบบ้านหลังหนึ่ง เห็นมีผลมะพร้าวอยู่เต็มต้น และบังเอิญว่าผมกำลังกระหายน้ำมาก จึงขอซื้อมะพร้าวกับเจ้าของบ้าน เขาปีนขึ้นไปนำมะพร้าวลงมาเฉาะให้เราดื่มกัน ผมถามเขาว่า *“ขายผลละเท่าไร”* เขาบอกว่า *“ไม่เคยขาย”* เลยไม่รู้จะคิดเงินอย่างไร”

ถ้าผมไม่ได้เจอกับตัวเอง ผมคงไม่เชื่อ นี่แสดงว่าเขาไม่มีความรู้ในเรื่องการค้าขาย แม้แต่ของๆ เขาเอง เขาก็ไม่รู้ว่าจะขายอย่างไร **ผมจึงคิดว่าเราต้องช่วยเขา อย่างน้อยช่วยให้เขาได้มีความรู้** ว่าเรื่องนี้ควรจะทำอย่างไร เอาไปขายที่ตลาด จะขายได้ผลละบาทสองบาทก็ว่าไป จะได้เป็นรายได้

ในใจตอนนั้นผมคิดว่า**ถ้าเราปล่อยให้ประเทศของเราเป็นแบบนี้ ก็คงจะพัฒนาไปได้ไม่ไกลเท่าไร** ตั้งแต่นั้นผมมักบอกทุกคนว่า เราต้องมาช่วยกันให้คนหายจน คิดกันในระหว่างพวกเราในกองทัพภาคที่ ๒ คิดกันเท่าที่สมองจะช่วยได้

“สุขภาพดี มีความรู้ มีงานทำ” ๓ หลักสำคัญใช้ต่อสู้ความยากจน

ตอนนั้นผมคิดออกแต่เพียง ๓ เรื่อง เดี๋ยวนี้ผมก็ยังยึดถืออยู่คือ **หนึ่ง** เขาจะต้องมีสุขภาพดี **สอง** เขาจะต้องได้เรียนหนังสือ มีความรู้ **สาม** เขาจะต้องมีงานทำ ผมยึด ๓ หลักนี้ตลอดว่า จะต้องให้เขาทั้ง ๓ อย่างนี้ เขาจึงจะไม่จน หรืออย่างน้อยก็จะจนน้อยลง เมื่อผมเป็นนายกรัฐมนตรี ผมนำความคิดนี้มาเล่าให้เพื่อนฝูงในคณะรัฐมนตรีฟังว่า เราจะต้องต่อสู้กับปัญหาความยากจน สภาพัฒน์ได้ช่วยผมอย่างมากในการผลักดันโครงการพัฒนาชนบทขึ้นมา และผมคิดว่าได้ผลมากทีเดียว

การไปเยี่ยมชาวบ้านมีประโยชน์หลายอย่าง และแปลกมากที่ทำให้ผมมีความสุข ซึ่งถ้าให้ผมเลือกระหว่างเป็นนายกรัฐมนตรีกับเป็นแม่ทัพฯ ผมว่าเป็นแม่ทัพฯ นี่ดีได้ใกล้ชิดประชาชน ได้คุยกับเขา ได้ฟังเขาต่อว่ารัฐบาลระบายความคับแค้นต่างๆ ให้ฟัง หาฟังได้ยาก ได้รับรู้ปัญหาความทุกข์ยากของชาวบ้าน

“การให้” คือหน้าที่ของข้าราชการ จะรับได้อย่างเดียวคือ ความทุกข์ยากของราษฎร

ผมมีความสุขมากเวลาไปลงพื้นที่และได้ช่วยเหลือชาวบ้าน เวลาผมไปเยี่ยมราษฎรที่ไหน ผมมักเขียนไว้ในสมุดเยี่ยมตามหมู่บ้านหรือตามสถานที่ราชการทุกแห่งที่ไป ผมจะเขียนในสมุดเยี่ยมว่า **“ข้าราชการมีหน้าที่ในการให้ จะรับได้อย่างเดียวคือ รับความทุกข์ยากของราษฎรมาพิจารณาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหา”**

ผมต้องขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาที่ให้โอกาสผมที่ส่งผมไปเป็นแม่ทัพฯ ทำให้ผมได้มีโอกาสได้ไปช่วยดูแลชาวบ้าน แต่ก่อนผมไม่เคยรู้จักความยากจนของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร ผมเพิ่งมารู้ตอนไปอยู่สกลนคร ตอนนั้นแม้จะมีปัญหาเรื่องคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของทหาร แต่เรื่องช่วยเหลือคนยากจน ผมคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของแม่ทัพฯ โดยตรง แต่ผมก็อยากช่วยเขา คือ เห็นแล้ว

รู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของเราที่ต้องเข้าไปดูแลเขา เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตอนนั้น

คนอื่นจะเป็นอย่างไรผมไม่ทราบ แต่สำหรับผม **ได้ช่วยคนอื่นแล้วรู้สึกว่ามีความสุข แจ่มใส คลายเครียด มีความสบายอกสบายใจที่ได้ช่วยเหลือ** แม้แต่เล็กน้อยนิดหน่อย เมื่อได้ช่วยหรือได้ทำแล้วรู้สึกว่ามีความสุข

คณะกรรมการและงานนโยบายระดับชาติกับสภาพัฒน์

นอกจากนี้ สภาพัฒน์ยังได้เสนอให้ผมแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติอีก ๔ คณะ นอกจากที่กล่าวข้างต้น ๒ คณะ ผมคิดว่ากรรมการทั้ง ๔ คณะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นฐานสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ (รศก.) คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) และคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) ซึ่งทุกคณะมีสภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการ

นอกจากนี้ สภาพัฒน์ยังได้ช่วยวางนโยบายและมาตรการสำคัญๆ หลายประการที่ช่วยกู้วิกฤตเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในขณะนั้น เช่น นโยบาย **“ประหยัด เร่งรัดใช้ของไทย ร่วมใจกันส่งออก”** หลักการและแนวปฏิบัติ **“๒๔ มาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ”** เป็นต้น

“ความรัก” นำมาซึ่งความสุข

ผมคิดว่า**การทำงานให้มีความสุขและประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ “ความรัก” เป็นสำคัญ** ไม่ใช่ความรักอย่างหนุ่มสาว รักพ่อ รักแม่ แต่เป็นความรักในสิ่งที่เราอยากทำ ถ้าเราไม่มีความรัก เราไม่อยากทำหรอก หรือหากจะทำก็สักแต่ว่าทำ เป็นครูถ้าไม่รักลูกศิษย์ สอนเสร็จกลับบ้าน เธอมาเรียนหนังสือ ฉันก็สอนให้ ถ้าเป็นอย่างนั้น ก็คงเป็นครูที่ดีไม่ได้ แต่ถ้าครูรักลูกศิษย์ ก็จะคอยดูแลเอาใจใส่ว่า ลูกศิษย์จะเป็นเด็กดีไหม เป็นอย่างไรบ้าง ดังนั้น การจะทำอะไรต้องเริ่มต้นจากความรัก

ความรักจึงเป็นคำที่วิเศษมาก ผมว่าคนเราต้องมีความรักในสิ่งที่ทำ ผมจึงเริ่มต้นด้วยความรัก เพราะผมรัก

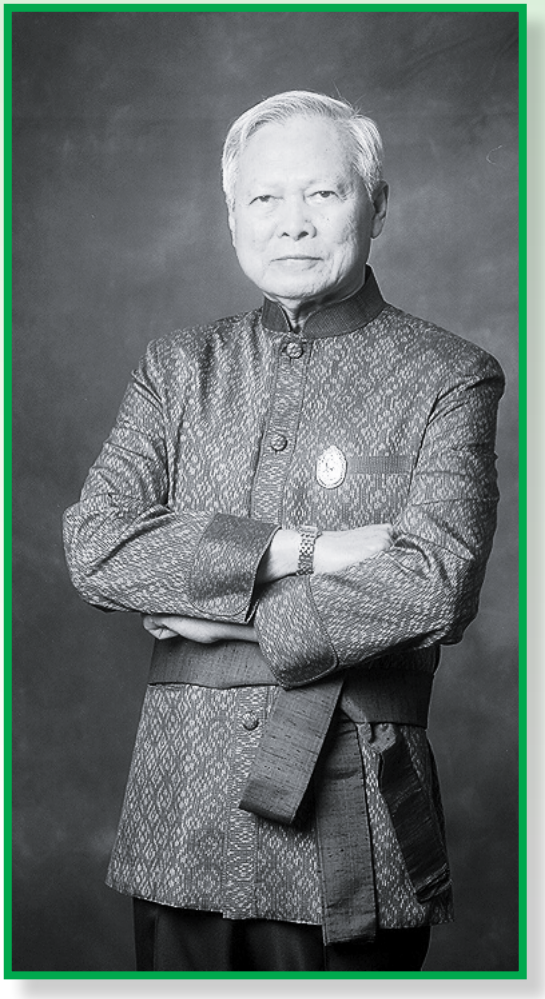

เขา รักราษฎรที่ยากจน ผมจึงมีความสุขในการที่ได้ไปช่วยเหลือเขา

“ผู้นำที่ดี” อีกหนึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สมัยผมเป็นนายกรัฐมนตรี ผมได้พบแต่คนดีๆ ในรัฐบาลของผม ส่วนมากทีเดียวที่เป็นคนดี ส่วนคนที่ไม่ดีก็อยู่ได้ไม่นาน ผมคิดว่า**ลักษณะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง** สภาพัฒน์จะต้องเน้นเรื่องนี้ พูดถึงจริยธรรมก็เป็นเรื่องดี แต่ถ้าลักษณะผู้นำไม่ดี เขาก็ไม่นำจริยธรรมมาใช้ และประการสำคัญคือต้อง**ซื่อสัตย์สุจริต** เคยได้ยินใครพูดว่าผมจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่ ผมคิดว่าคนที่กล้าพูดเช่นนี้ ตัวเองจะต้องบริสุทธิ์จริงๆ

เพราะฉะนั้น ลักษณะผู้นำที่ดีซึ่งผมเขียนไว้ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดอย่างยิ่ง ผมเขียนไว้ว่า **ผู้บังคับบัญชาต้องประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หวังว่าจะมีคนใส่ใจและนำไปใช้**

ดร.เสนาะ อูนากูล

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๕ และแผนฯ ๖ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศครั้งสำคัญ

*ภายหลังจากที่ **ดร. เสนาะ อูนากูล** ได้บุกเบิกพัฒนาในยุคแรกด้วยการจัดทำแผนฯ ๑ – แผนฯ ๓ แล้ว ท่านได้รับการทาบทามให้ไปอยู่กระทรวงพาณิชย์ ในตำแหน่งรองปลัดกระทรวงพาณิชย์ เพื่อทำเรื่องแผนพัฒนาการส่งออกซึ่งเพิ่งบรรจุเข้าไว้ในแผนฯ ๓ และท่านคิดว่าวางแผนให้คนอื่นปฏิบัติมา ๑๐ กว่าปีแล้ว ถ้าไปอยู่ฝ่ายปฏิบัติบ้างก็จะได้ประสบการณ์ที่สมบูรณ์ขึ้น*

ต่อมาคณะรัฐบาลที่นำโดยท่านอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้เสนอให้ท่านอาจารย์เสนาะกลับคืนสู่สภาพัฒน์ในตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ เพื่อผลักดันงานสำคัญที่สภาพัฒน์รับผิดชอบอยู่ให้ดำเนินต่อไปได้ โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศซึ่งกำลังถาโถมเข้ามารอบด้าน

วิกฤตการณ์น้ำมันและเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

ในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓–๒๕๒๕ ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ ๒ และภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างรุนแรง ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้การบริโภคและการลงทุนในธุรกิจ อุตสาหกรรม และการบริการในประเทศชบเซาลงอย่างมาก เกิดสภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ในขณะที่ประชากรในวัยทำงานก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงขึ้นมากนับตั้งแต่เริ่มยุคพัฒนา และเมื่อเกิดปัญหาฝนแล้ง ชาวชนบทจึงมุ่งเข้ามาหางานทำในเมืองมากขึ้น ทำให้ปัญหาการว่างงานในเมืองเพิ่มสูงขึ้น

ก้าวสู่การเป็นเลขาธิการ สศช. คนที่ ๔

เมื่อผมได้กลับคืน**สู่สภาพัฒน์ในฐานะเลขาธิการ สศช. คนที่ ๔** เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๗ สิ่งที่ผมรีบทำเมื่อเข้ารับตำแหน่งคือ เริ่ม**กำหนดบทบาทของสภาพัฒน์ให้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชะงักงันของประเทศ** โดยเสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาวางแผนและแก้ไขปัญหาระยะยาวเกี่ยวกับแรงงานทั่วไปเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๗ ซึ่งต่อมาได้ยกระดับจากคณะทำงานเป็นคณะกรรมการระดับรัฐมนตรีและเปลี่ยนชื่อเป็น **คณะกรรมการวางแผนเตรียมการป้องกันและแก้ไขภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน** โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และเลขาธิการ สศช. ทำหน้าที่กรรมการและเลขานุการ โดยมีหน้าที่จัดนักวิชาการและนักวางแผนของสภาพัฒน์เข้าดำเนินงานในสำนักงานเลขานุการเพื่อเตรียมประเด็นต่างๆ เสนอคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติประการใดก็มีหน้าที่ติดตามเร่งรัดให้มีการปฏิบัติตามนั้น

เรื่องแรกที่เสนอให้คณะกรรมการฯ พิจารณาคือ **การแก้ปัญหาการใช้จ่ายเงินตามโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดินและเงินกู้จากต่างประเทศล่าช้า** เพราะราคาสินค้าและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้ต้นทุนของผู้รับเหมาก่อสร้างโครงการพัฒนาต่างๆ สูงขึ้น ทำให้ขาดทุน และมีการหยุดงานและทิ้งงานเป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับราคาค่ารับเหมาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายผู้รับเหมา โดยทำงานร่วมกับคณะกรรมการพิจารณาระบบการก่อสร้างสถานที่ราชการและถาวรวัตถุของประเทศ ซึ่งต้องเสียเวลาไม่น้อยในการหาสูตรที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่าย แต่ในที่สุดก็ได้สูตรซึ่งใช้การได้ ช่วยให้สภาวะชะงักงันจากการหยุดงานและทิ้งงานโดยเฉพาะโครงการก่อสร้างทางเริ่มคลี่คลายลง

นอกจากนี้ ได้มีการเสนอมาตรการแก้ไขทั้งในด้านการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อเร่งรัดให้มีการใช้จ่ายเร็วขึ้น และมาตรการแก้ไขปัญหาเงินฝืด ปัญหาการว่างงานโดยตรง ทั้งในเมืองและชนบท นับเป็นผลงานซึ่งนักวิชาการและนักวางแผนของสภาพัฒน์มีส่วนร่วมทำงานอย่างใกล้ชิด

กิจกรรมสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักวิชาการและนักวางแผนของสภาพัฒน์ได้ร่วมกันทำงาน คือ **การประเมินผลกลางแผนฯ ๓** หรือที่เรียกว่า mid-plan review ปรากฏว่าผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจชะงักงันในเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของไทยทำให้ผลการดำเนินงานในช่วงแผนฯ ๓ ต่ำกว่าเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การขยายตัว การผลิต และรายได้ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นเราจึงเร่งให้มีการจัดทำแผนประจำปีงบประมาณ ๒๕๑๘ เพื่อปรับปรุงเป้าหมายและเร่งแก้ปัญหาให้ตรงกับผลของการประเมิน

สู่การเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในต้น พ.ศ. ๒๕๑๘ พรรคกิจสังคมได้ร่วมกับพรรคอื่นๆ อีกหลายพรรคจัดตั้ง

รัฐบาล โดยมีนโยบายและแผนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของตนเองที่ชัดเจน โดยเฉพาะนโยบาย “เงินผัน” ซึ่งเป็นการโอนเงินจากรัฐบาลสู่ท้องถิ่นโดยตรง โดยไม่ผ่านระบบราชการ บทบาทของสภาพัฒน์ในระยะนี้จึงลดลง ช่วงนั้นเองผมได้รับการทาบทามให้ไปรับตำแหน่ง **ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย** ซึ่งผมรู้สึกยินดี เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศ

แก้ไขกฎหมาย เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

อาศัยประสบการณ์ด้านการวางแผนจากสภาพัฒน์ เมื่ออยู่ในตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผมจึงเริ่มลงมือดำเนินมาตรการเพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องปล่อยสินเชื่อให้ภาคเกษตร กำหนดมาตรการให้ธนาคารพาณิชย์ที่ประสงค์จะขอเปิดสาขาในเขตกรุงเทพฯ ต้องรับภาระในการเปิดสาขาในอำเภอในเขตชนบทซึ่งมีกำไรน้อยกว่าด้วย เพื่อเป็นการกระจายบริการของธนาคารพาณิชย์ให้ทั่วถึงมากขึ้น รวมทั้งแก้ไข พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยให้มีการกระจายหุ้นจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ไปยังผู้ถือหุ้นรายย่อย และให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนเป็นเจ้าของธนาคาร เพื่อช่วยแก้ปัญหาการผูกขาดกิจกรรมธนาคารและการกระจุกตัวของความเจริญทางเศรษฐกิจและทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในเขตกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ ได้มีการ**ประกาศยกเลิกการกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทโดยเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ และทองคำ และหันมาเทียบกับกลุ่มเงินตราจำนวนหนึ่งแทน เรียกกันทั่วไปว่า “ตะกร้า”** การกำหนดวิธีเทียบค่าแบบใหม่นี้เป็นการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยให้ยืดหยุ่นขึ้น ไม่ผูกพันอยู่กับสกุลเงินสกุลหนึ่งสกุลใดเป็นการเฉพาะดังเช่นแต่ก่อน ตลอดจนได้**พัฒนาตลาดซื้อคืน** (Repurchase Market) ขึ้นมาในปี ๒๕๒๒ และ**ผลักดันร่าง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์** ให้ผ่านออกมาให้ได้ก่อนที่สภานิติบัญญัติจะปิดสมัยประชุม ปรากฏว่าสามารถผลักดันกฎหมายผ่านสภาฯ โดยได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๒๒

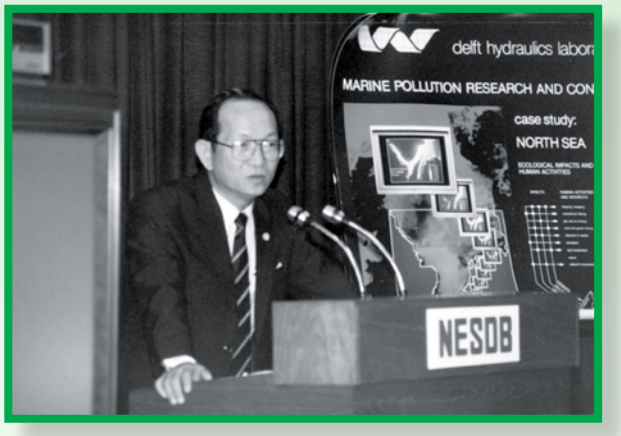

กลับมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. ครั้งที่ ๒

ขณะที่สภาพัฒน์อยู่ในช่วงเตรียมร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๙) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจหลายอย่าง ผมได้รับการทาบทามให้กลับมารับหน้าที่เลขาธิการสภาพัฒน์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้ผมคิดว่าเมื่อประเทศชาติมีปัญหาและหากรัฐบาลคิดว่าผมพอจะช่วยได้บ้างก็ไม่ควรปฏิเสธ ผมจึงตอบรับไป และกลับมาเป็น**เลขาธิการสภาพัฒน์ครั้งที่ ๒** ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

ศึกรอบด้านกับการจัดทำแผนฯ ๕

เมื่อผมกลับมาใหม่ๆ เป็นช่วงปลาย พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งอยู่ในระหว่างเตรียมการจัดทำแผนฯ ๕ และเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ ๒ ทำให้ทั่วโลกเกิดเงินเฟ้อหนัก หลังจากนั้นเศรษฐกิจก็ตกต่ำ ประเทศไทยได้รับผลกระทบนี้ด้วย จึงทำให้ประเทศไทยขาดเสถียรภาพทางการเงินและการคลัง รวมทั้งขาดดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และดุลงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ถ้าแก้ไขไม่สำเร็จประเทศไทยอาจจะล้มละลายเหมือนประเทศอื่นๆ

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีปัญหาซ้ำเติมจากสถานการณ์การคุกคามจากประเทศเวียดนามอีกด้วย โดยทหารเวียดนามได้บุกประเทศเขมรและมาจ่ออยู่ฝั่งตรงข้ามอรัญประเทศ และมีทีท่าว่าจะเข้ามาเมืองไทย ขณะนั้น **“ทฤษฎีโดมิโน”** เป็นเรื่องที่ดังไปทั่วโลก จึงเกิดการแตกตื่นเสียขวัญกัน คนไทยและคนต่างประเทศที่อยู่ในประเทศไทยจึงอพยพออกจากประเทศไทย ทำให้เงินทุนไหลออกมาก ทุนสำรองของไทยยิ่งร่อยหรอลง

ในระยะการเริ่มต้นแผนฯ ๕ จึงเป็นจังหวะที่หนักหน่วงที่สุด ด้วยต้องคิดถึงความอยู่รอดของบ้านเมืองเป็นสำคัญ ทำอย่างไรประเทศไทยจึงจะไม่ล้มละลาย ทำอย่างไรจึงจะลดการพึ่งพาน้ำมันลง มองไปแล้วมีแต่ปัญหาทั้งสิ้น ขณะเดียวกัน ก็ไม่ควรครุ่นคิดแต่ปัญหาแล้วเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ แต่ต้องตั้งมั่นว่าเราจะต้องเตรียมประเทศไทยเพื่อให้กลับมาเข้มแข็งอีกให้ได้

ผมจึงได้ปรึกษากับเพื่อนร่วมงานที่สภาพัฒน์ซึ่งเคยทำแผนพัฒนาร่วมกันกับผมมาหลายแผนแล้ว สรุปได้ว่า**เราอยากจะทำให้แผนฯ ๕ เป็นแผนที่พยายามกำหนดนโยบายและแนวทางที่จะแก้ปัญหาที่ผู้คนมักจะแสดงความข้องใจว่า หนึ่ง ทำไมยิ่งพัฒนามากยิ่งขาดดุลมาก ขาดทั้งดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และยังขาดดุลงบประมาณด้วย จึงเป็นปัญหาที่หนักมากในช่วงนั้น สอง ทำไมยิ่งพัฒนาแต่รู้สึกเหมือนคนยิ่งจนลง ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาความยากจนได้ และสาม ทำไมยิ่งพัฒนามากขึ้นแต่ความเจริญกลับกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ได้กระจายไปยังต่างจังหวัด และที่สำคัญคือจะไม่ให้แผนฯ ๕ เมื่อทำเป็นแผนเสร็จแล้ว “นิ่ง” อยู่แต่ในกระดาษ[๑] แต่จะพยายามจัดระบบให้มีการแปลงสาระสำคัญของแผนฯ ๕ ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง**

รับศึกด้วย “แผนรับ” และ “แผนรุก”

ด้วยเหตุนี้ ในแผนฯ ๕ จึงต้องคิดแผนทั้ง **“รับ”** และ **“รุก”** แผนรับคือการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังชวนเชและปัญหาความยากจน ขณะเดียวกันจะนิ่งเฉยไม่ได้ ต้องพยายามเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ต้องวางแผนรุกเพื่ออนาคตของประเทศด้วย จึงได้เกิดการวางแผนสำคัญๆ ขึ้นในแผนฯ ๕

“แผนรับ” คือแผนแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ เราต้องยอมสละการกำหนดอัตราความเจริญเติบโตที่อยู่ในระดับสูง เราต้องแก้ไขปัญหาไม่ให้ประเทศล้มละลายก่อน โดยมี**แผนที่หนึ่ง แผนแก้ปัญหาเศรษฐกิจขาดดุลและปัญหาเงินเฟ้อ** โดยเฉพาะปัญหาจากการขาดดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัด และการขาดดุลงบประมาณอย่างมากพร้อมกันไปด้วย เพื่อทำให้เสถียรภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยกลับคืนมา โดยการดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างเข้มงวด รัดเข็มขัด มีวินัยการเงินการคลังอย่างจริงจัง

แผนที่สอง แผนพัฒนาชนบทยากจน เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศยิ่งพัฒนา ความแตกต่างของรายได้ของประชาชนก็ยิ่งมีมากขึ้น และกรอบการพัฒนาชนบทที่แล้วมาเป็นแบบแยกส่วน จึงต้องแก้ไขปัญหานี้ด้วยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาและวางระบบการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ซึ่ง**เป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่รัฐมุ่งไปค้นหาและคัดเลือกหมู่บ้านและตำบลที่ยากจนทั่วประเทศ แล้วดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการพร้อมๆ กัน**

แผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนจึงถูกกำหนดขึ้นและประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นปีแรกของแผนฯ ๕ พร้อมกับมีคำกล่าวของท่านนายกฯ เปรม ที่แสดงให้เห็นว่าท่านได้ให้ความสำคัญกับงานพัฒนาชนบทเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

“ผมและรัฐบาลได้ตั้งปณิธานไว้หลายประการ สิ่งหนึ่งที่เห็นว่าสำคัญมากและจะต้องทำให้ได้ ซึ่งพยายามทำมาแล้ว และจะต้องพยายามทำต่อไป ก็คือการช่วยราษฎรยากจนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผมจะยอมเหน็ดเหนื่อยทุกอย่างเพื่องานนี้ และคิดว่าพวกเราทั้งหลายก็พร้อมจะยอมเหน็ดเหนื่อย เราจะล้มเหลวในเรื่องอะไรก็ตาม ผมคิดว่าไม่สำคัญเท่ากับปัญหาที่ว่าทำอย่างไร ราษฎรที่ยากจนจะหายจนและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยพวกเราร่วมมือกันช่วยเหลือและประชาชนร่วมมือด้วย การปฏิบัตินี้จะต้องใช้ความอดทนเด็ดเดี่ยวและไม่หวั่นไหว สิ่งนี้คือสัญญาที่ให้กับราษฎรโดยเฉพาะราษฎรที่ยากจนในชนบท”

ต่อมา ได้นำแผนพัฒนาชนบทในพื้นที่ยากจนนี้ไปสู่การปฏิบัติสืบต่อมาจนเป็นแผนชนบทก้าวหน้าและการพัฒนาเมืองหลัก และขยายผลไปสู่การดำเนินงานตามนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค

---

๑ *ล้อมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Planning*

ระหว่างที่แก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ก็ต้องเตรียมพร้อมที่จะวางฐานที่มั่นคงให้กับประเทศด้วย โดยดำเนินการในเชิงรุกด้วย**แผนที่สาม**คือ **แผนพัฒนาเมืองหลักและพื้นที่เฉพาะ** เพื่อช่วยกระจายความเจริญจากกรุงเทพฯ ไปสู่ต่างจังหวัด ไปเริ่มที่จุดศูนย์กลางของแต่ละภาค โดยเริ่มที่จังหวัดเชียงใหม่ สงขลา ขอนแก่น และนครราชสีมา เพื่อทำให้ชุมชนเหล่านั้นเติบโตแข็งแรงขึ้น และประชาชนในชนบทลดการไหลเข้ามาในกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ ใน**แผนฯ ๕ ยังมีแผนสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงจังคือ การสร้างโอกาสการพัฒนาและมีบรรยากาศของความร่วมมือร่วมใจระหว่างภาครัฐและเอกชน** เพื่อลบภาพความสัมพันธ์ที่ไม่สู้ดีนักของทั้งสองฝ่าย โดยเปลี่ยนแนวคิดว่ารัฐบาลจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนา โดยมีภาคเอกชนเป็นตัวนำการพัฒนา โดยเสริมสร้างภาคเอกชนให้มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

แผนที่สำคัญที่สุดและช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศกลับฟื้นขึ้นมาคือ **แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก** หรือที่เรียกกันว่า Eastern Sea Board (ESB) ซึ่งเป็นแผนที่จำเป็นต้องเร่งทำในขณะนั้น โดยผมเปรียบประเทศไทยเป็นเหมือนร้านชำที่อยู่ในตรอกแคบๆ เพราะขณะนั้นเรามีเพียงท่าเรือคลองเตยซึ่งเป็นท่าเรือขนาดเล็ก เรือที่เข้ามีระวางแค่หนึ่งหมื่นตันเศษ บางครั้งน้ำตื้นก็ผ่านสันดอนเข้ามาไม่ได้ นอกจากนั้น การที่มีท่าเรือคลองเตยแห่งเดียวทำให้การจราจรในกรุงเทพฯ ติดขัด ผมจึงหาหนทางและสถานที่ที่จะต้องออกสู่ทะเล และสร้างท่าเรือน้ำลึก เพื่อยกฐานะเศรษฐกิจของไทยจากร้านชำที่อยู่ในตรอกมาเป็นห้างที่อยู่บนถนนใหญ่

เราต้องเปิดประเทศของเราโดย**การสร้างท่าเรือน้ำลึกสองแห่งคือ แหลมฉบังเพื่ออุตสาหกรรมทั่วไปและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และที่มาบตาพุดเพื่อเป็นท่าเรือสินค้าประเภทอุตสาหกรรมหนัก** โดยเฉพาะปิโตรเคมิคัล เนื่องจากขณะนั้นประเทศไทยเพิ่งพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ซึ่งท่านนายกฯ เปรม ให้คำขวัญว่า **“โชติช่วงชัชวาล”** เมื่อเราต่อท่อนำก๊าซขึ้นมา ก็ต้องเอาไปแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีสารเคมีที่สามารถแยกออกไปเป็นพื้นฐานของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีได้ และส่วนที่เหลือใช้เป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้า

อันที่จริงแล้วในแผนฯ ๕ มีแผนรุกอยู่หลายแผนงานที่จะทำเรื่องต่างๆ เพื่อให้ประเทศชาติเดินไปข้างหน้า แต่เมื่อถึงเวลาจริงๆ สถานการณ์และสภาพปัญหาต่างๆ ที่ประดังเข้ามาทำให้ต้องมุ่งแต่ตั้งรับ โดยเฉพาะปัญหาหลักทางเศรษฐกิจ เป็นช่วงที่กำลังต่อสู้เพื่อไม่ให้ประเทศไทยล้มละลาย จึงต้องใช้วิธีรัดเข็มขัดตัดงบประมาณ จำกัดสินเชื่อ ทำทุกวิถีทาง จนถึงดาบสุดท้ายคือ **การลดค่าเงินบาทในปี ๒๕๒๗** ซึ่งช่วงนั้นคนไทยต้องทนทุกข์อย่างมากกับการลดค่าเงินบาท แต่นั่นเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการล้มละลายในระยะนั้น

หลังการประกาศลดค่าเงินบาทไปได้ระยะหนึ่ง เศรษฐกิจกลับทรุดลงไปอีก การดำเนินการตามมาตรการและนโยบายต่างๆ ในขณะนั้นยังไม่เพียงพอต่อการเยียวยาเสถียรภาพและฐานะทางการเงินของประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัด การขาดดุลงบประมาณ และการลดลงของเงินออมในประเทศ รัฐบาลจึงประกาศให้ดำเนินมาตรการอีกสามเรื่อง ซึ่งท่านนายกฯ เปรม ได้ให้คำขวัญในการกล่าวสุนทรพจน์เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๘ ว่า **“มุ่งประหยัด เร่งรัดนิยมไทย ร่วมใจส่งออก”** โดยสภาพัฒน์จะต้องเร่งร่างเป็นหลักการและมาตรการให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน ซึ่งต่อมาเรียกมาตรการนี้ว่า **“๒๔ มาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ”** โดยมีแผนงาน ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างละเอียดและชัดเจน ในทั้งสามแนวทางคือ ด้านการประหยัด การใช้ของไทย และการส่งเสริมการส่งออก รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการลงทุนของภาคเอกชน

ความสำเร็จของแผนฯ ๕

เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๕ และต่อเนื่องแผนฯ ๖ ผลปรากฏอย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยในขณะนั้นสามารถอยู่รอดผ่านวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้ มีความมั่นคงพอสมควรทั้งด้านการเมืองและทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆ เครดิต

ของเราดีขึ้น ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศดีขึ้น ซึ่งขณะนั้นมีเกิน ๓,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐฯ แล้ว นับเป็นครั้งแรกก็ว่าได้ ที่ผลงานเป็นความสำเร็จของหลายฝ่ายที่ได้ร่วมกันฝ่าฟันมา แต่ทั้งหมดนี้ เราต้องเสียสละกันมาก มีความเจ็บปวดทั่วกัน มีธุรกิจจำนวนไม่น้อยต้องเลิกล้มไป โดยเฉพาะธุรกิจด้านการนำเข้า ซึ่งเป็นเรื่องที่เราจำต้องยอมโดยถือคติว่าเสียสละส่วนน้อยเพื่อส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ผมโชคดีมากที่ผู้ที่มาร่วมทำงานด้วยมีความสามารถมาก ทำงานกันอย่างจริงจัง และ**การให้เกียรติผู้ร่วมงานทุกคน ถือเป็นกุญแจของความสำเร็จ** เพราะหากผมคนเดียวคงทำไม่ได้ แต่พวกเขาเหล่านี้ที่ช่วยให้งานสำเร็จด้วยดี

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖... สานต่อความสำเร็จในแผนฯ ๕

ดังนั้น เมื่อถึงแผนฯ ๖ จะเห็นได้ว่าทุกอย่างเริ่มดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น หลักใหญ่จริงๆ ของแผนฯ ๖ จึงยังเป็นการดำเนินแผนงานต่อเนื่องจากแผนฯ ๕ เพราะว่าแผนฯ ๕ ได้วางโครงไว้ดีแล้ว เป็นช่วงเก็บเกี่ยวสิ่งที่เราได้เสียสละไปในต้นแผนฯ ๕ ซึ่งฟื้นตัวแผ่วๆ ในตอนปลายแผนฯ ๕ และมามีชื่อเสียงตอนแผนฯ ๖ พอเริ่มแผนฯ ๖ อัตราการเจริญเติบโตก็เพิ่มขึ้นมาก เงินที่เคยไหลออกอย่างรวดเร็ว ก็ไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว และทุกอย่างที่เราสร้างไว้ก็พร้อมที่จะดำเนินการได้ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยวที่เริ่มวางไว้ในแผนฯ ๕ ก็ออกดอกออกผลเป็นกอบเป็นกำในช่วงแผนฯ ๖

แผนฯ ๖ จากปริมาณสู่คุณภาพ ด้วย ๑๐ แผนงานหลัก

ในแผนฯ ๖ นอกจากจะทำต่อเนื่องจากแผนฯ ๕ แล้ว ยังเน้นเรื่อง **“จากปริมาณสู่คุณภาพ”** เช่น บอกว่าต้องมีถนน ไฟฟ้า น้ำชลประทานและน้ำประปาทั่วประเทศ แต่คุณภาพไฟฟ้าและน้ำประปาไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้นจึงต้องเน้นเรื่องคุณภาพด้วย และที่สำคัญคือระบบในการทำงาน ที่เรียกว่า**ผนึกกำลังเป็นระบบครบวงจร** ซึ่งเป็นหลักในแผนฯ ๖ ขณะเดียวกันก็มี ๑๐ แผนงาน โดยทุกแผนงานต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระบบครบวงจร

จากแผนงานหลักทั้ง ๑๐ แผนงานนี้ แผนงานที่ถือเป็นแผนงานใหม่ซึ่งยังไม่เคยปรากฏในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่แล้วๆ มา ได้แก่ **แผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ แผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการมีงานทำ และแผนปรับปรุงระบบบริหารและทบทวนบทบาทของรัฐ** โดยเฉพาะแผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการมีงานทำนั้น ถือว่าเป็น **“แผนรุก”** ที่จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเร็วขึ้น ด้วยการมุ่งพัฒนาทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ตลอดจนการเน้นเรื่องตลาดทั้งในและนอกประเทศ โดยเฉพาะในตลาดนอกประเทศนั้น จากการที่พืชหลักดั้งเดิมหกชนิดของไทยตกต่ำมาก จึงจำเป็นต้องหาผลผลิตการเกษตรใหม่ๆ มาทดแทน และส่งสินค้าอุตสาหกรรมออกไปขายในต่างประเทศเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ในแผนฯ ๖ ยังเพิ่มเรื่อง **แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ซึ่งเป็นเรื่องที่ผมให้ความสำคัญมาก และภายหลังเมื่อผมได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ก็ได้ผลักดันให้มีการออก พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับแรกขึ้น ซึ่งโดยแท้จริงแล้วสภาพัฒน์ไม่ได้มุ่งทำแต่เรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียว เพียงแต่ในช่วงนั้นเรื่องเศรษฐกิจเรื่องปากท้องเป็นสิ่งที่ต้องเร่งแก้ไขก่อนแต่ก็ได้หันมาแก้ไขและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและเรื่องสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

อีกแผนที่เกิดขึ้นในแผนฯ ๖ คือ **แผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และเทคโนโลยี** ซึ่งนับได้ว่ามีแผนเทคโนโลยีเป็นครั้งแรกในแผนพัฒนาแห่งชาติ ประเทศไทยจะแข่งขันในเวทีโลกไม่ได้ถ้าไม่สนับสนุนเทคโนโลยี จึงเกิดมีกรรมการไอทีแห่งชาติ ซึ่งผมทำหน้าที่ประธานคนแรก และในที่สุดได้จัดตั้งสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) หรือ NSTDA ทั้งหมดก็ล้วนแล้วแต่เริ่มในแผนฯ ๖ ทั้งสิ้น

ดังนั้น แผนฯ ๖ จึงต่อเนื่องจากแผนฯ ๕ และเติมในส่วนที่แผนฯ ๕ ยังขาด อีกทั้งปรับปรุงการทำงานเพื่อให้เข้าสู่ระดับที่เป็นแผนงาน ไม่ใช่เป็นโครงการปลีกย่อย

โดยสรุปแล้วถือได้ว่า**แผนฯ ๕ และแผนฯ ๖**

เป็นแผนที่ปรับโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของประเทศ ไม่เคยมีครั้งไหนที่ใหญ่กว่าครั้งนี้ เป็นการปรับโครงสร้างจากประเทศเกษตรกรรมดั้งเดิมมาเป็นประเทศที่ยังคงอาศัยเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เพิ่มเรื่องอุตสาหกรรมและบริการเข้าไป เพื่อให้โครงสร้างเศรษฐกิจพัฒนาอย่างมีความสมดุลมากขึ้น

"NAISE" ประเทศอุตสาหกรรมใหม่แบบไทย

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยจากประเทศเกษตรกรรมให้มาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า **"นิคส์"** (NICs: Newly Industrialized Countries) นั้น ผมไม่เห็นด้วย ผมชอบใช้คำว่า **"ไนส์"** (NAISE : Newly Agro Industrial and Service Economy) ผมพูดอยู่เสมอว่า ประเทศไทยไม่ใช่นิคส์ เราไม่ใช่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างเดียว เราต้องเป็น **"ประเทศอุตสาหกรรมใหม่แบบไทย"** เพราะว่าโครงสร้างพื้นฐานของเรา ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติของเรา มีความหลากหลาย มากกว่าประเทศอื่นทั่วไป เรามีการเกษตรเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งทิ้งไม่ได้ เกษตรนั้นก็ต้องเป็นเกษตรที่มีคุณภาพและต้องต่อเนื่องไปเป็นอุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมที่มีความหลากหลาย

ส่วนการบริการ ประเทศไทยก็เก่งมาก มีชื่อเสียงไปทั่วโลก โดยเฉพาะ Personal Service แต่สิ่งที่เราต้องพัฒนาอีกมากคือ Technical และ Technological Service เพราะฉะนั้นเราจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ นี่เป็นลักษณะพิเศษของเศรษฐกิจและสังคมไทย จึงเป็นแนวทางที่แผนฯ ๕ และแผนฯ ๖ พยายามนำไปสู่ทิศทางนั้น

๖ คณะกรรมการระดับชาติ... ที่มาแห่งความสำเร็จของแผนฯ ๕ และ ๖

เมื่อผมเข้ามารับตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ครั้งที่ ๒ ผมได้เรียนท่านนายกฯ เปรม ว่า เพื่อไม่ให้แผนฯ ๕ ต่อเนื่องไปถึงแผนฯ ๖ เป็นแผนที่ "นิ่ง" อยู่แต่ในกระดาษ จะ**พยายามจัดระบบการตัดสินใจในด้านนโยบายเศรษฐกิจให้มีการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง** ผมจึงเสนอให้มีการ**จัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่ทำหน้าที่ตัดสินใจและสั่งการให้มีการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลอย่างจริงจัง** ผมจึงเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้น ๖ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ (รศก.) คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชนบทยากจนแห่งชาติ (กชช.) คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (กพอ.) คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาพลังงานแห่งชาติ (กพช.) คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ออกเป็นระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี มีท่านนายกฯ เปรมเป็นประธานทุกคณะ และผมในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์เป็นกรรมการและเลขานุการทุกคณะ (ยกเว้น กปร.)

นับเป็นครั้งแรกที่สภาพัฒน์มีบทบาทเช่นนี้ แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อเรามีโจทย์เรื่องการแก้ปัญหาการขาดดุลต่างๆ ก็ต้องมีการตัดงบประมาณ เพื่อควบคุมไว้ไม่ให้มีโครงการอะไรที่นอกเหนือจากที่วางไว้ในแผน จึงมีความกดดันสูงจากรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ถ้าเขาเห็นด้วยและสนับสนุนให้ทำเฉพาะที่ตกลงกันไว้ในแผนที่เป็นโครงการร่วมกัน ก็ดีไป แต่บางท่านอาจมีโครงการพิเศษที่อยากทำด้วยตัวเอง ก็มักจะไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากสภาพัฒน์ จึงเกิดการวิพากษ์วิจารณ์กล่าวหาว่าสภาพัฒน์เป็น "มาเฟีย" ซึ่งผมต้องคอยชี้แจงอยู่ตลอดเวลาว่า สภาพัฒน์ไม่ใช่มาเฟีย เราเป็นเพียงผู้ที่ช่วยประสานงาน งานทุกอย่างเป็นของแต่ละหน่วยงานที่จะมาทำงานร่วมกันเท่านั้น

คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ (รศก.)

คณะกรรมการ รศก. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการนโยบายกลางรับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายการ

รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน นโยบายการแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสโดยจัดทำแผนและสั่งการให้มีการปฏิบัติทั้งในด้านการส่งออก การท่องเที่ยวและการลงทุน และนโยบายสำคัญอื่นๆ ซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตของคณะกรรมการระดับชาติอื่นอีก ๕ คณะ โดยเฉพาะการแก้ปัญหาที่ **"ยิ่งพัฒนายิ่งขาดดุล"** ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนที่สุด ในขณะเดียวกันก็จัดระบบการปรับปรุงเครื่องมือสำคัญ อันได้แก่ การลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อนโยบายการรักษาเสถียรภาพเริ่มได้ผลดีแล้ว นอกจากนั้น รศก. ยังรับพิจารณานโยบายที่ไม่อยู่ในขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมชุดอื่นๆ **โดยสภาพัฒน์ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการมีคุณโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ เป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทำหน้าที่กลั่นกรอง และจัดลำดับความสำคัญ ตลอดจนเตรียมวาระเพื่อการอนุมัตินโยบาย ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างครบถ้วนในทุกด้าน และที่สำคัญคือทำให้สามารถสั่งการได้ทันที โดยมติที่ออกจาก รศก. ให้ถือเป็นมติ ครม.**

คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.)

สภาพัฒน์ได้ประเมินการพัฒนาในช่วงแผนฯ ๑ – ๔ พบว่า **การพัฒนายังกระจายไม่ทั่วถึง ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันระหว่างคนในเมืองกันคนในชนบทอย่างเห็นได้ชัด** จึงได้นำผลการประเมินดังกล่าวจัดทำเป็น**แผนพัฒนาชนบทยากจนบรรจุไว้ในแผนฯ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๒๙)** ด้วย เพื่อให้สามารถพัฒนาได้ต่อเนื่องอย่างน้อย ๕ ปี โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ**จะรู้ได้อย่างไรว่าพื้นที่ไหนเป็นพื้นที่ยากจน และใช้เกณฑ์อะไรเป็นตัววัดความยากจนนั้น** ซึ่งท่านนายกฯ เปรม ได้เจรจาขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่นในการจัดตั้ง **"ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท"** ขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเป็นศูนย์ในการเก็บรวบรวมและประเมินผลข้อมูลด้านการพัฒนาชนบท

เนื่องจากปรัชญาและแนวคิดในการพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาชนบทนั้น ได้**ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดปัญหาและความต้องการของตน** จึงได้จัดระบบบริหารและการจัดทำแผนใหม่โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการจัดทำแผนที่มาจากระดับล่างขึ้นมา โดยท่านนายกฯ ได้ลงนามใน**ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. ๒๕๒๔** เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่เรียกกันว่า **"ระบบ กชช."** โดยได้มีการจัดตั้งองค์กรระดับต่างๆ ขึ้น และในระดับชาติได้แต่งตั้ง**คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ หรือ กชช.** ขึ้น โดยผมเป็นกรรมการและเลขานุการและผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือผมอย่างมากในการผลักดันงานพัฒนาชนบทคือ **คุณโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์** ผู้ช่วยเลขานุการ กชช. และหัวหน้าคณะผู้ประสานงาน และ**คุณสมชาย กรุสวนสมบัติ** รองหัวหน้าคณะฯ

คณะกรรมการ กชช. มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีรัฐมนตรีและปลัดกระทรวงจาก ๔ กระทรวงหลักที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรรมการร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีก ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับการดำเนินงานในภาพรวม และ**จัดทำระบบการประสานแผนและการปฏิบัติทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ** โดยจัดตั้ง**ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ หรือ ศปช.** ขึ้นในสภาพัฒน์ เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการและศูนย์กลางประสานงานการพัฒนาชนบทให้กับทุกหน่วยงานให้ทำงานได้อย่าง **"เป็นระบบครบวงจร"**

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

ก่อนปี ๒๕๒๔ รัฐบาลพบว่าการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อสนองพระราชดำริในโครงการต่างๆ ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ท่านนายกฯ เปรม จึงได้มอบหมายให้ผมในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์จัดระบบงานขึ้น ซึ่งผมได้หารือและมอบหมายให้ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เป็นผู้พิจารณาและยกร่างระบบขึ้นมา ซึ่งในที่สุดได้ออก **"ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๒๔"** ซึ่งจากระเบียบดังกล่าว ทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรระดับชาติที่เรียกว่า

“คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” หรือ “กปร.” ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด

การดำเนินงานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มตั้งแต่การรับพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริ โดยจะมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การริเริ่มมีบันทึกนี้ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทำงานซ้ำซ้อน ส่วนพระราชกระแสรับสั่งหรือพระราชดำริที่ยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินโครงการไว้ สน.กปร. ก็จะทำการพิจารณาเพื่อวางแผนและแนวทางการดำเนินงานต่อไป โดยสามารถแยกได้เป็น ๓ กรณีหลักๆ คือ **กรณีแรก เป็นเรื่องชี้ชัดว่าเป็นกิจกรรมอะไรและมีหน่วยงานอะไรจะต้องปฏิบัติ** เช่นในกรณีการสร้างอ่างเก็บน้ำ ก็จะต้องเป็นหน้าที่ของกรมชลประทาน หรือ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.)[๒]

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริกว้างๆ เช่น มีพระราชดำริว่าควรพิจารณาพัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สน.กปร. ก็จะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจพื้นที่นั้น โดยอาจร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วยการจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการร่วมขึ้นมาโดย สน.กปร. จะเป็นแกนกลาง และเมื่อจัดทำแผนเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาแล้วก็จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายประกอบพระราชวินิจฉัย **กรณีที่สาม เป็นกรณีของโครงการใหญ่ที่ใช้การลงทุนสูง** เช่น การสร้างเขื่อนใหญ่เหมือนเขื่อนยันฮี ในกรณีเช่นนี้ ทาง สน.กปร. ก็จะเสนอเข้าสู่การพิจารณาตามระบบปกติของสภาพัฒน์ฯ เหมือนเช่นโครงการปกติอื่นๆ ทั่วไป โดย สน.กปร. จะทำหน้าที่ติดตามผลความคืบหน้า ปัญหา อุปสรรคของโครงการเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายรายงานทุกๆ ๔ เดือน

คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.)

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard : ESB) นับเป็น**ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ** ที่ริเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งนับเป็นแผนงานขนาดใหญ่และใช้เงินลงทุนจำนวนมหาศาล มีลักษณะเป็นแผนงานแบบผสมผสานบูรณาการ (Integrated Programme) ระหว่างโครงการพัฒนาต่างๆ ภายใต้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก โดยภาครัฐเป็นผู้นำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรม ทั้งท่าเรือน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรม ถนน รถไฟ น้ำ ไฟฟ้า สื่อสาร และโทรคมนาคม เพื่ออำนวยความสะดวกให้อุตสาหกรรมต่างๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ภาคเอกชนเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม เช่น เขตประกอบการอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย โรงแรม สนามกอล์ฟ เป็นต้น

การดำเนินงานครั้งนี้จึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. ๒๕๒๘ กำหนดให้มี**คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.)** เป็นกลไกระดับชาติทำหน้าที่กำกับดูแล กำหนดนโยบาย ตัดสินใจอนุมัติแผนงาน/โครงการ โดยผมในฐานะเลขาธิการ สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ และผมได้เชิญ **ดร.สาวิตต์ โพธิ์วิหค** จากกรมชลประทานมาทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (สพอ.)

นับเป็นการริเริ่มแผนงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทยเรา สำหรับบทบาทของสภาพัฒน์คือ นอกจากรับผิดชอบในการทำแผนแล้ว ยังต้องประสาน

---

๒ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช.ได้ถูกยุบไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕

กระบวนการตัดสินใจของรัฐ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่าเรือฯ กรมทางหลวง กรมชลประทาน การประปาส่วนภูมิภาค การนิคมอุตสาหกรรม ฯลฯ ทำงานในตารางแผนงานเดียวกัน และมีการพัฒนาเป็นขั้นตอน สอดคล้องซึ่งกันและกัน และในฐานะฝ่ายเลขาฯ ซึ่งทำหน้าที่กำหนดวาระประชุม และนำไปสู่การตัดสินใจว่าต้องการมติอะไรบ้าง เพื่อให้งานเดิน ผมจึงต้องประสานแผนทุกอย่างมาให้อยู่ในแผนงานรวม แล้วนำเข้าที่ประชุมให้ทุกคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน และมีการติดตามกันอย่างต่อเนื่อง

นับว่ารัฐบาลไทยที่ประสบความสำเร็จสูงในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเกินความคาดหมาย ด้วยการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการลงทุนต่อเนื่องมากมาย จนกระทั่งการบริหารจัดการภาครัฐตามไม่ทัน โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนรอบโครงการ ซึ่งควรจะต้องมีการเร่งการดูแลอย่างต่อเนื่อง แก้ไขปัญหาอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อไป

คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.)

ในแผนฯ ๕ ได้จัดทำแผนพลังงานด้วย เนื่องจากเห็นว่ามีความจำเป็นต้องกระจายแหล่งพลังงาน และโชคดีที่ในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๔ ซึ่งอยู่ในช่วงเตรียมจัดทำแผนฯ ๕ นั้นได้พบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย

หลังจากนั้นได้เกิดวิกฤตน้ำมันครั้งที่ ๒ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมาดูแล โดยคณะกรรมการชุดนี้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานกลางมาดูแลเรื่องนี้ จึงได้มอบให้สภาพัฒน์ทำหน้าที่วางแผนพลังงานร่วมกับสำนักงานพลังงานแห่งชาติ

ในแผนฯ ๖ จึงได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการด้านพลังงานที่แตกต่างจากแนวทางในช่วงก่อนหน้านั้น โดยท่านนายกฯ เปรม ได้ลงนามในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายการบริหารพลังงาน

แห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๙ จัดตั้ง**คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ** (กพช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการสภาพัฒน์เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่ง**ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** และ**ดร.ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์** เป็นผู้ช่วยผมในเรื่องนี้

กพช. ได้ทำให้การบริหารนโยบายพลังงานมีความเป็นเอกภาพและมีความคล่องตัวมากขึ้น และทำให้ประเทศไทยสามารถกำหนดนโยบายพลังงานในเชิงรุกได้อย่างแท้จริง สามารถผลักดันนโยบายพลังงานที่สำคัญๆ หลายเรื่อง ซึ่งบางเรื่องเริ่มดำเนินการแล้วแต่มาสำเร็จในช่วงรัฐบาลต่อๆ มา อาทิ การปรับโครงสร้างราคาขายปลีกน้ำมันเพื่อให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงและขจัดความบิดเบือน การปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำหนดราคา ณ โรงกลั่นและราคานำเข้าเพื่อให้มีน้ำมันเพียงพอตอบสนองความต้องการและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย การปรับปรุงระบบการบริหารกองทุนน้ำมันจนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เป็นต้น

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.)

ก่อนหน้านี้ได้มีความพยายามสร้างระบบที่จะผนึกกำลังของภาครัฐและภาคเอกชนเข้าด้วยกันเพื่อให้ขบวนการพัฒนาประเทศมีพลังที่เข้มแข็งขึ้น โดยได้เริ่มตั้งแต่แผนฯ ๒ ซึ่งมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเอกชนขึ้นในสภาพัฒน์ แต่ปรากฏว่าระบบความร่วมมือที่ผมเองเป็นคนเขียนลงในแผนฯ นั้นไม่ค่อยประสบความสำเร็จ[๓] ดังนั้น ขณะที่ผมเป็น

---

๓ *ที่อาจเรียกได้ว่าพอมีความสำเร็จเป็นรูปธรรมคือ คณะอนุกรรมการสถาบันการเงิน ซึ่งมีคุณสมหมาย ฮุนตระกูล เป็นประธาน และผมเป็นเลขานุการ คณะอนุกรรมการฯ ได้ตั้งคณะทำงานศึกษาการจัดตั้งตลาดทุนในประเทศไทย โดยมีผมเป็นหัวหน้าคณะทำงาน และคณะทำงานประกอบด้วยนักวิชาการในธนาคารแห่งประเทศไทยห้าคน คือ คุณศุกรีย์ แก้วเจริญ คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม คุณปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา คุณประยูร ภู่พัฒน์ และคุณสุพจน์ กิตติสุวรรณ คณะทำงานได้ติดต่อเชิญ Professor Sidney Robbins จาก Columbia Business School เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและเขียนรายงานที่ใช้เป็นเอกสารสำคัญในการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

เลขาธิการ สศช. จึงพยายามคิดหาลู่ทางที่จะสร้างระบบใหม่ให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนให้ได้ จึงได้เสนอตั้ง กรอ. ขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๔ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรรมการภาคเอกชนประกอบด้วยผู้แทนจากสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย มี**คุณสถาพร กวิตานนท์** และ**คุณจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช** เป็นผู้ช่วยของผม

นับได้ว่า กรอ. เป็นกลไกในการจัดระบบบริหารเศรษฐกิจใหม่ เป็นการผนึกกำลังระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชาติอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเมืองไทย โดยมีคำขวัญว่า **“ถ้าเราไม่เชื่อมั่นในเมืองไทยแล้วใครจะมาเชื่อมั่นเรา”** ทำให้การแก้ไขปัญหาและ ขจัดอุปสรรคต่างๆ เป็นไปโดยรวดเร็ว และตรงจุดตรงประเด็น เป็นการสร้างขวัญกำลังใจทั้งในประเทศและต่างประเทศในการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ส่งผลให้สินค้าอุตสาหกรรมมีบทบาทนำในการส่งออกและก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี ๒๕๒๘-๒๕๓๘ ที่ประสบความสำเร็จเป็นหนึ่งในระดับแนวหน้าของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่แบบไทยซึ่งมีการพัฒนาทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ ส่งผลให้มีการขยายระบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในระบบ กรอ. ออกไปสู่ส่วนภูมิภาค และนำไปสู่**การจัดตั้ง กรอ. จังหวัด โดยเป็นการจำลองรูปแบบมาจากคณะกรรมการ กรอ. ส่วนกลาง**

การปฏิบัติงานในลักษณะประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนมิได้มีเฉพาะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดย กรอ. เท่านั้น แต่ได้ขยายออกไปยังหน่วยงานอื่นๆ โดยมีการตั้งเป็น **คณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาปัญหาในสาขาต่างๆ** ที่สำคัญคือ คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพ (กรอ.พอ.) คณะกรรมการประสานความร่วมมือพัฒนาการเกษตรระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.การเกษตร) และคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อพัฒนาการสาธารณสุข (กรอ.สาธารณสุข) รวมถึง **กรอ. ภูมิภาค** และ **กรอ. สนทนา** เพื่อให้ภาคเอกชนที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงใน กรอ. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการ กรอ.มากขึ้น

บทบาทใหม่ของสภาพัฒน์ที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง

ในช่วงนั้น**สภาพัฒน์ได้รับความไว้วางใจอย่างมากจากผู้นำรัฐบาล ซึ่งก็คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี โดยให้สภาพัฒน์มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นผู้กลั่นกรองนโยบาย และพิจารณาประเด็นปัญหาสำคัญๆ ที่ต้องการการตัดสินใจระดับสูงสุด และประสานแผนปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและครบวงจร** โดยทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติถึง ๖ คณะ ซึ่งนอกจากจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังเป็นกรรมการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานทุกคณะ

ความสำเร็จของการตัดสินนโยบายและประสานแผนปฏิบัติอย่างคล่องตัวและต่อเนื่องนั้น เนื่องจากท่านนายกฯ เปรม ทำหน้าที่ประธานการประชุมทั้ง ๖ คณะด้วยตนเองทุกครั้ง ทำให้รัฐมนตรีและหัวหน้าส่วนงานต่างๆ มาเข้าร่วมประชุมด้วยตนเองเช่นกัน ท่านนายกฯ เปรมมีความเด็ดขาดในการสั่งการ ประกอบกับรัฐบาลท่านเป็นนายกฯ เปรม ๑ ถึงเปรม ๕ มีระยะติดต่อกันนานถึง ๘ ปี ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานที่จะผลักดันนโยบาย แผนงาน โครงการที่สำคัญให้สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งทีมงานจากสภาพัฒน์ที่ช่วยงานในฝ่ายเลขานุการฯ แต่ละคนมีความรู้ความสามารถทุ่มเททำงานอย่างจริงจัง ทำงานโดยไม่มีวันหยุด ทั้งเสาร์-อาทิตย์ก็มาทำงาน ทำให้กรรมการทั้ง ๖ คณะนี้มีบทบาทอย่างมาก และได้สร้างผลงานในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมจนปรากฏผลอยู่ทุกวันนี้ จึงเป็นความภาคภูมิใจของผมอย่างยิ่งที่ได้กลับมาทำงานที่สภาพัฒน์ในครั้งนี้

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗

(พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙)

เปิดประตูสู่นานาชาติ

มิติใหม่ในการจัดทำแผนฯ ๗

เพื่อรองรับเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ จึงให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อเนื่องจากแผนฯ ๖ รวมทั้งการวางระบบกลไกและกฎหมาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมยุคใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบภาษีที่เป็นธรรม การพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ การพัฒนาพลังงาน การจัดกลไกดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการดูแลแรงงานและสวัสดิการของคนไทย ฯลฯ

ในการเตรียมการยกร่างแผนฯ ๗ ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ จึงได้**จัดตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำแผนฯ ขึ้น ๑๓ ชุด เพื่อให้บุคคลกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ให้มากที่สุด** ทั้งภาคราชการ นักวิชาการ ทหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชน โดยจัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นในการยกร่างแผนฯ ๗ หลายครั้ง เช่น การสัมมนา “สื่อมวลชนกับแผนฯ ๗” “นโยบายและแนวทางการพัฒนาภาคกลางตอนบน” “การสื่อสารกับแผนฯ ๗” “ประชากรกับการพัฒนาในแผนฯ ๗” “ทิศทางการผสมผสานประชากรและการพัฒนาในแผนฯ ๗” และ “แผนพัฒนาชนบทในแผนฯ ๗” เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้จากการประชุมในแต่ละครั้งทำให้ได้แนวคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการยกร่างแผนฯ และเป็นมิติใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อภาคส่วนต่างๆ

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๓๔ ยังได้จัดงาน **“ปฐมทัศน์แผนฯ ๗”** แถลงอย่างเป็นทางการต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรก นับเป็นงานใหญ่งานแรกที่เปิดใช้ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมงานประมาณ ๑,๗๐๐ คน

สถานการณ์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของการวางแผน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

ในช่วงแผนฯ ๖ ต่อเนื่องมาถึงแผนฯ ๗ โครงสร้างการผลิตและการค้าของไทยเปิดกว้างสู่เศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น **"การส่งออก" กลายเป็นแกนนำผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว** ขณะเดียวกัน **"ตลาดภายในประเทศ"** ก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โครงสร้างการผลิตของไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญโดยการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มเป็นร้อยละ ๒๕.๖ ของ GDP ขณะที่ภาคเกษตรลดลงเหลือร้อยละ ๑๕.๑ ฐานะการเงินการคลังและดุลการชำระเงินของไทยอยู่ในเกณฑ์มั่นคง จากการดำเนินนโยบายการการคลังและการเงินที่รัดกุมในช่วงที่ผ่านมา อัตราเพิ่มของประชากรลดลงเหลือร้อยละ ๑.๕ โครงสร้างกลุ่มอายุของประชากรก็เปลี่ยนไป คือ วัยเด็กและวัยผู้สูงอายุมีสัดส่วนลดลง แต่วัยแรงงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖๑ ของประชากรทั้งประเทศ โครงสร้างครอบครัวก็เปลี่ยนเป็น **"ครอบครัวเดี่ยว"** มากขึ้น นอกจากนั้น การตั้งถิ่นฐานชุมชนไทยได้เริ่มเปลี่ยนจาก **"สังคมเกษตรชนบท"** มาสู่ **"สังคมเมือง"** มากขึ้น แต่ปัจจัยการผลิต กำลังคน และบริการพื้นฐาน ยังไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะบริการด้านไฟฟ้า ท่าเรือ ถนน โทรศัพท์ และน้ำประปา การกระจายรายได้และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยคนยากจนมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๒๕ ของประชากรทั้งประเทศ

โอกาสการพัฒนาที่สำคัญของไทย

เศรษฐกิจของโลกมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องในอัตราร้อยละ ๒.๕-๓.๐ ต่อปี โอกาสการส่งออกของไทยจึงมีแนวโน้มที่ดี ทั้งในแง่การกระจายไปสู่สินค้าใหม่และตลาดใหม่ในอินโดจีน ยุโรปตะวันออก ตลอดทั้งประเทศกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิก นอกจากนั้น ยังมีโอกาสการขยายฐานการผลิตและการเพิ่มผลผลิตของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการส่งออก ปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า

ข้อจำกัดและความไม่แน่น องสถานการณ์เศรษฐกิจสังคมโลก

ความได้เปรียบด้านค่าแรงและปัจจัยด้านที่ดินของประเทศไทยเริ่มลดลง การออมในประเทศยังไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการเงินทุนในประเทศ ทำให้ไทยต้องพึ่งการก่อหนี้กับต่างประเทศสูงขึ้น การขาดแคลนบริการพื้นฐานมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหามลพิษรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนในชนบท นอกจากนั้น ความไม่แน่นอนของสถานการณ์เศรษฐกิจสังคมโลก เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซีย การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ทำให้เกิดความผันผวนของราคาน้ำมัน ราคาสินค้าเกษตร อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย อีกทั้งแนวโน้มการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของ EU และ NAFTA ก็เพิ่มความเสี่ยงจากการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ

แผนฯ ๗ เน้นสร้างสมดุลในการพัฒนา

แผนฯ ๗ จึงมุ่งเน้นการสร้างความสมดุลของการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้วัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ (๑) รักษาการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและต่อเนื่อง อย่างมีเสถียรภาพ (๒) เน้นการกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาคและชนบท (๓) เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย ๖ กลุ่ม และพื้นที่เป้าหมาย ๓ พื้นที่ **กลุ่มเป้าหมาย** ได้แก่ เกษตรกรยากจนในชนบท กลุ่มแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม กลุ่มที่ประกอบอาชีพส่วนตัวขนาดเล็กในเมือง กลุ่มลูกจ้างเอกชนที่มีรายได้น้อย กลุ่มข้าราชการ-พนักงานของรัฐ และกลุ่มช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ซึ่งทั้ง ๖ กลุ่มนี้คือ กลุ่มคนในข่ายยากจนประมาณ ๑๔ ล้านคน **พื้นที่เป้าหมาย** ได้แก่ พื้นที่ชนบทล้าหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบน พื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ และพื้นที่เมืองศูนย์กลางความเจริญ

แนวทางการพัฒนาหลักของประเทศในช่วงแผนฯ ๗ ได้กำหนดไว้ ๔ แนวทาง ได้แก่ การรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับเหมาะสมอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ การกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพของชีวิตและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนากฎหมาย รัฐวิสาหกิจและระบบราชการ

เปิดประตูสู่นานาชาติ

ในช่วงแผนฯ ๗ แม้จะเกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียซึ่งส่งผลกระทบถึงเศรษฐกิจโลก ทำให้ในปี ๒๕๓๔ เศรษฐกิจชะลอตัวลง แต่เศรษฐกิจไทยสามารถฟื้นตัวอย่างรวดเร็วหลังวิกฤตและขยายตัวต่อเนื่องในช่วงแผนฯ ๗ เนื่องจาก **สศช. และรัฐบาลได้เร่งดำเนินนโยบายที่จะให้ประเทศเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดยประเทศไทยได้เป็นผู้ริเริ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และดำเนินการเปิดเสรีการเงิน**

สศช. ยังได้ดำเนินการ**ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ** โดยใน**ภาคเหนือ**มีโครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และการวางยุทธศาสตร์ภาคเหนือสู่ความร่วมมือเศรษฐกิจ ๕ เชียง คือ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงรุ้ง เชียงตุง และเชียงของ (หลวงพระบาง) ใน**ภาคตะวันออก** นอกจากดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ชายทะเลภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีการริเริ่มวางแนวทางให้เป็นศูนย์ขนส่งทางอากาศของโลกในศตวรรษหน้า โดยศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ Global Transpark ใน**ภาคใต้** มีการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อเปิดมิติสู่นานาชาติ ทั้งสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ และมีการจัดทำกรอบแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ที่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามแนวทางการพัฒนาภูมิภาค โดยรัฐลงทุนพัฒนาโครงการที่มีผลคุ้มค่าทางเศรษฐกิจก่อน เช่น ถนนสายกระบี่-ขนอม การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและแผนบริหารจัดการ รวมทั้งการศึกษาความเหมาะสมเรื่องกิจกรรมน้ำมัน และเปิดประตูเศรษฐกิจสู่เอเชียใต้ โดยเฉพาะอินเดีย

วิสัยทัศน์ประเทศไทย เส้นทางสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

ในช่วงที่**นายอานันท์ ปันยารชุน** เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕ ขณะนั้นเป็นช่วงที่ สศช. ได้เน้นการศึกษาและวางแผนในระยะยาว โดยได้มีการจัดทำเอกสารรายงาน**วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ : เส้นทางสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนและศักยภาพการแข่งขัน** ซึ่งก่อนหน้านี้คำว่า **"วิสัยทัศน์"** ไม่มีใครพูดถึงบ่อยนัก จนกระทั่ง **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** เลขาธิการ สศช. ได้เป็นผู้ริเริ่ม รวมทั้งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ

อย่างยิ่งในการจัดทำวิสัยทัศน์ฉบับนี้

รายงานฉบับดังกล่าวได้ใช้เป็นเอกสารสำหรับการบรรยายสรุปในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย **ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด** ได้ให้เกียรติมาเยือน สศช. เมื่อปี ๒๕๓๕ ซึ่งในเวลานั้น ดร.มหาเธร์ ได้ประกาศวิสัยทัศน์ของมาเลเซียแล้ว เอกสารวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี ๒๐๐๐ จึงนับเป็น**การแสดงก้าวเดินสำคัญที่กระตุ้นให้มีการคิดวางแผนและกำหนดจุดยืนของประเทศไทยในศตวรรษที่ ๒๑ โดยได้กล่าวถึงโอกาสที่ประเทศไทยจะยืนอยู่บนเวทีโลกได้** ๓ เรื่องคือ การสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน การปรับตัวให้สอดรับกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนและการเงิน และ การสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน และฉกฉวยโอกาสเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค

นำเสนอประเด็นการบริหารนโยบายและสรุปสถานการณ์เศรษฐกิจต่อคณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ภายใน สศช. เองได้มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญคือ การทำงานในแนวราบโดยจัดตั้งทีมงานศึกษาภาวะเศรษฐกิจและนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และโดยการริเริ่มของ **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานติดตามศึกษาภาวะเศรษฐกิจ โดยมีอดีตเลขาธิการฯ **วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม** (ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการฯ) เป็นประธาน และมีสมาชิกรุ่นใหม่ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศชุดหนึ่งเป็นคณะทำงาน

คณะทำงานชุดนี้ได้มีส่วนประสานแนวความคิดและสร้างสรรค์ผลงานด้านเศรษฐกิจมหภาค โดยได้สร้างจุดเปลี่ยนแปลงของการรายงานภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ไม่เพียงวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ได้**นำเสนอประเด็นการบริหารนโยบายต่อรัฐบาล** ซึ่งแตกต่างจากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทย และในเวลาต่อมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบของรายงานของหน่วยงานทางการอื่นๆ และยังส่งผลให้ **นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้มีบัญชาให้ สศช. จัดทำรายงานสรุปสถานการณ์เศรษฐกิจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำ**

เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ

ต่อมา ในปี ๒๕๓๕ เกิดวิกฤตการเมือง (พฤษภาทมิฬ) ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจในเรื่องความเชื่อมั่นของนักลงทุน และเมื่อ **นายชวน หลีกภัย** เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สศช. ได้ผลักดันนโยบายการปรับโครงสร้างการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติต่อเศรษฐกิจไทย ช่วยให้เศรษฐกิจยังสามารถขยายตัวในระดับสูงร้อยละ ๘.๑ รวมทั้งได้มีส่วนผลักดันการจัดทำ **“สมุดปกขาว การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ”** ขึ้นเป็นฉบับแรก โดยมี **ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์** รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะอนุกรรมการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ภายใต้

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) และในเวลาต่อมา สมุดปกขาวดังกล่าวได้เป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนของนโยบายการคลังและการกระตุ้นการส่งออก โดยเฉพาะการเร่งรัดการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ส่งออก

จากความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติที่ฟื้นคืนกลับมาอย่างรวดเร็ว ประกอบกับ**การดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงินอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการยกเลิกระบบปริวรรตเงินตราต่างประเทศและการนำกิจการวิเทศธนกิจ (BIBF) มาใช้ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทุนมายังประเทศไทยอย่างมหาศาล จึงส่งผลให้เศรษฐกิจไทยในปี ๒๕๓๖ ขยายตัวในอัตราเร่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๓๗** ซึ่งขยายตัวสูงสุดถึงร้อยละ ๙.๐ ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ในระดับเกิน ๑,๓๐๐ จุด และได้นำไปสู่ปัญหาเสถียรภาพเศรษฐกิจในที่สุด จึงเป็นประเด็นที่ควรกล่าวถึงคือ การประสานนโยบาย ๓ ด้านยังไม่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างดี กล่าวคือ การดำเนินนโยบายทางการเงินมีความเป็นอิสระค่อนข้างมาก รวมทั้งระบบการเปิดเผยข้อมูลของสถาบันการเงิน ขณะที่ฐานะการคลังเกินดุลอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๘-๙ ปี ทำให้ภาครัฐใช้จ่ายเกินตัว และระบบการวางแผนด้านการพัฒนาไม่ได้นำข้อจำกัดของนโยบายการเงินเข้ามาพิจารณา จึงทำให้ระบบการเตือนภัยทางเศรษฐกิจค่อนข้างอ่อนด้อย

ผลงาน สศช. ในช่วงแผนฯ ๗

นอกเหนือจากนี้ การที่อดีตผู้บริหาร สศช. เช่น **ดร.เสนาะ อูนากูล นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ดร.สาวิตต์ โพธิวิหค** และ**นายมีชัย วีระไวทยะ** ได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษาได้ทำให้การผลักดันนโยบายต่างๆ ในแผนฯ ๗ สัมฤทธิผล มีการพัฒนาในหลายด้าน ดังต่อไปนี้

➢ **การปรับโครงสร้างภาษีเพื่อความเป็นธรรม** ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรเพื่อสร้างความเป็นธรรม ลดความซ้ำซ้อน โดยนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทนภาษีการค้า ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕ ทำให้สามารถจัดเก็บภาษีได้ทั่วถึงเต็มเม็ดเต็มหน่วย และช่วยยกระดับรายได้ภาษีอากรของรัฐในระยะยาว รวมทั้งได้ออก พ.ร.บ.จัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น สำหรับแบ่งรายได้ให้ท้องถิ่น และปรับปรุงการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตให้สอดคล้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยปรับปรุงพระราชบัญญัติ ๕ ฉบับ ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕ คือ พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิต พ.ร.บ. พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ร.บ. สุรา พ.ร.บ. ยาสูบ และ พ.ร.บ. ไพ่ รวมทั้งปรับปรุงระบบภาษีอากรท้องถิ่น อัตราภาษีเสริมสรรพสามิตที่เก็บจากน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน และปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบด้านศุลกากรให้สอดคล้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม

➢ **ด้านระบบการเงินการลงทุนของประเทศ** รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้ง พ.ร.บ. บริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อส่งเสริมธุรกิจหลักทรัพย์ การระดมทุนและตลาดทุน รวมทั้งผลักดันพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ประกาศใช้เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๔ เพื่อเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท เพื่อสร้างงานสร้างรายได้และการชะลอการอพยพของประชาชนเข้ากรุงเทพมหานคร

➢ **ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ** ในช่วงแผนฯ ๗ สศช. และรัฐบาล ได้เร่งดำเนินนโยบายที่จะให้ประเทศไทยเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area – AFTA) ขึ้นในปี ๒๕๓๕ และผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ ซึ่งเป็นการเปิดประตูสู่นานาชาติดังกล่าวข้างต้น

➢ **ด้านการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค** วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๕ **นายชวน หลีกภัย** นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศนโยบายกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค เป็นนโยบายหลักที่สำคัญที่สุดของรัฐบาล และต่อมาได้ประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยปรับองค์กรบริหารการพัฒนาชนบทใหม่ เพิ่มเติมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคเข้าไปด้วย และเพิ่มองค์ประกอบของภาคเอกชน ๓ สถาบัน ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย เข้าในองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค (กชช.ภ.) และคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด

กชช.ภ. เน้นการดำเนินการใน ๓ เรื่อง คือ การจัดหาน้ำกินน้ำใช้ การพัฒนาอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้แต่ละจังหวัดบริหารเอง ภายใต้มาตรการสำคัญ ๔ ประการคือ (๑) มาตรการด้านส่งเสริมการลงทุน โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้แบ่งเขตส่งเสริมการลงทุนเป็น ๓ เขต และให้สิทธิประโยชน์การลงทุนสูงสุดในเขต ๓ (๕๘ จังหวัดในภูมิภาค) รองลงมาคือ เขต ๒ (๑๒ จังหวัดภาคกลาง) และเขต ๑ (กรุงเทพฯ และปริมณฑล) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคของรัฐบาล (๒) มาตรการกระจายเงินทุนและระดมทุน (๓) มาตรการจัดตั้งกองทุนเพื่อกระจายการผลิตและการจ้างงานไปสู่ภูมิภาค และ (๔) มาตรการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

➢ **ด้านสิ่งแวดล้อม** ในช่วงต้นของแผนฯ ๗ รัฐบาลได้ปรับโครงสร้างระบบราชการให้สอดคล้องกับภารกิจสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม โดยปรับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน เป็น กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๕ และได้ออกกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญหลายฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พ.ร.บ. สวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อจัดองค์กรและระบบการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ได้ประกาศให้เขตพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ เป็นเขตอุทยานแห่งชาติและป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในหลายพื้นที่ รวมทั้งออกกฎหมายควบคุมและคุ้มครองสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นหลายรายการ ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ในประเทศไทย และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนา การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

➢ **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน** รัฐบาลได้อนุมัติให้ปรับปรุงสนามบินหนองงูเห่า (ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ) ที่ล่าช้ามาหลายสิบปี ยกเลิกการผูกขาดรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร อนุมัติโครงการรถไฟฟ้า (บีทีเอส) ของกรุงเทพมหานคร เริ่มก่อสร้างทางหลวง ๔ เลนทั่วประเทศ รวมทั้งเริ่มก่อสร้างทางรถไฟ สายสัตหีบ-มาบตาพุด และสายคลองสิบเก้า-แก่งคอย เพื่อสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมเศรษฐกิจในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เปิดดำเนินการท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและแหลมฉบัง และเริ่มก่อสร้างทางด่วน ขั้นที่ ๒ และทางยกระดับดอนเมืองโทลล์เวย์

นอกจากนี้ ในการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากและให้เอกชนร่วมลงทุน รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. ว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้การพิจารณาดำเนินการเป็นไปโดยรอบคอบ ป้องกันการผูกขาด มีประสิทธิภาพและประเทศได้รับประโยชน์ตอบแทนที่เป็นธรรม ขณะเดียวกัน ได้แก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาดำเนินงานในกิจการต่างๆ ซึ่งรัฐเคยผูกขาด เช่น การสื่อสาร โทรศัพท์ และไฟฟ้า มีการให้เอกชนร่วมลงทุนโครงการดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร โครงการโทรศัพท์ ๓ ล้านเลขหมาย และการจัดบริการประปาในเขตรังสิต-ปทุมธานี

➢ **ด้านพลังงาน** ในช่วงแผนฯ ๗ รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ร.บ. การพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พ.ร.บ. การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อกำหนดองค์กรและกลไกที่ดูแลนโยบายพลังงานของประเทศ รวมทั้งมาตรการอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทน และคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติได้มีมติที่สำคัญๆ หลายครั้ง เพื่อประโยชน์ในการลดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม เช่น ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) เรื่องกำหนดคุณภาพของน้ำมันเบนซิน และประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕) เรื่องกำหนดคุณภาพของน้ำมันดีเซลสำหรับเครื่องยนต์หมุนเร็ว ที่สำคัญ ในแผนนี้ เป็นครั้งแรกที่เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนขนาดใหญ่ ๗ ราย ดำเนินการผลิตไฟฟ้าเข้าสู่ระบบไฟฟ้าของประเทศ

➢ **ด้านสาธารณสุข** รัฐบาลในช่วงแผนฯ ๗ ได้วางพื้นฐานของการปรับระบบสาธารณสุขให้ทันสมัย เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยจัดตั้งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขขึ้นในปี ๒๕๓๕ สศช. และรัฐบาลได้ริเริ่มวางระบบการบริหารจัดการเรื่องโรคเอดส์โดยใช้ **“แผนแห่งชาติ”** เป็นเครื่องมือประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนให้แก้ปัญหาอย่างสอดคล้อง ประกอบด้วยหลายสาขานอกเหนือจากสาขาสาธารณสุขที่มีหน้าที่ให้การรักษา คือ แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙ และแผนปฏิบัติการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๓๙

➢ **ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** โดยเหตุที่จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ผลักดันเรื่องแรงงานและสวัสดิภาพของประชาชนมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นประเด็นที่ทวีความสำคัญมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมของประเทศ ในช่วงแผนฯ ๗ รัฐบาลจึงได้ก่อตั้งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมขึ้นในปี ๒๕๓๖ โดยมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดหางาน ดูแลแรงงาน และสวัสดิการประชาชนเป็นการเฉพาะ และในปี ๒๕๓๗ คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว ภายใต้คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคม ได้จัดทำนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันครอบครัวขึ้นเป็นครั้งแรก คือ ร่างนโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัว พ.ศ.๒๕๓๗ –๒๕๔๖ เพื่อเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และรัฐบาลโดยคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคม ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการพัฒนาครอบครัว ในช่วงปี ๒๕๓๘-๒๕๔๒ เป็น

โครงการนำร่องการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคน ประกอบด้วย กลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน กลุ่มพ่อแม่ จุดเน้นคือ พัฒนาคนให้เป็นคนเก่งมีความรู้ เป็นคนแข็งแรง และเป็นคนจิตใจดี โครงการนี้ทำงานอย่างเป็นระบบมีเครือข่ายการประสานงานทุกระดับทั้งส่วนกลาง ระดับจังหวัดและอำเภอ ทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน พื้นที่เป้าหมายรวมทั้งสิ้น ๗๕ จังหวัด คิดเป็น ๗๐๖ อำเภอ ๘๑ กิ่งอำเภอ

➢ **การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี** รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกาศใช้วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๔ พ.ร.บ. กองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว และทดแทนการจ้างที่ปรึกษาและซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

สัญญาณสู่วิกฤตเศรษฐกิจ

ประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูงโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ ๘.๑ ต่อปี รายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้นจาก ๒,๐๐๐ บาท ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๗๖,๘๔๗ บาท ในปี ๒๕๓๙ ตามราคาประจำปี สัดส่วนคนยากจนของประเทศลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๑๓.๗ ในปี ๒๕๓๕ เปรียบเทียบกับเป้าหมายร้อยละ ๒๐ ภายในปี ๒๕๓๙ และ**ธนาคารโลกได้ประกาศให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่ยากจน**

การลงทุนของภาครัฐในด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการพื้นฐานทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ได้รับบริการโครงสร้างพื้นฐานและบริการพื้นฐานทางสังคมดีขึ้นในระดับที่น่าพอใจ กล่าวคือ ในปี ๒๕๓๗ หมู่บ้านชนบทมีไฟฟ้าใช้แล้วร้อยละ ๙๗.๗ มีน้ำสะอาดดื่มกินในระบบประปา สำหรับเขตเมืองในภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๗๕ และร้อยละ ๓๒ ในหมู่บ้านชนบท ในด้านคมนาคมขนส่งได้มีถนนเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด อำเภอและตำบล คิดเป็นระยะทางรวมทั้งสิ้น ๒๑๐,๐๒๕ กิโลเมตร ซึ่งเป็นถนนในหมู่บ้านประมาณ ๑๒๓,๔๐๐ กิโลเมตร ในด้านการศึกษานั้นคนไทยในชนบทมีการศึกษาสูงขึ้น โดยมีอัตราเข้าเรียนในภาคบังคับถึงร้อยละ ๙๗.๗ ความสำเร็จของการพัฒนาด้านสาธารณสุขได้ทำให้อายุขัยเฉลี่ยของคนไทยในปี ๒๕๓๗ เพิ่มขึ้นเป็น ๖๗.๖ ปี

ถึงแม้ว่าการพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่**กิจกรรมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล** รายได้ต่อหัวของคนไทยในกรุงเทพฯ และปริมณฑลยังสูงกว่าภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศมาก โดยเฉพาะคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่าคนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลถึง ๑๒ เท่า นอกจากนั้นในปี ๒๕๓๕ กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด ๒๐ เปอร์เซ็นต์แรกมีสัดส่วนรายได้ถึงร้อยละ ๕๙ ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ต่ำสุดมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ ๓.๙ ช่องว่างระหว่างรายได้และโอกาสที่ได้รับผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่และการพัฒนาประเทศในระยะยาว

การมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านรายได้ ทำให้**คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนไทยในสังคม** ค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามของไทยเริ่มจางหายไปพร้อมๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้การดำรงชีวิตภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม ได้ส่งผลให้ภาวการณ์เจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่โรคใหม่ๆ เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง รวมทั้งการบาดเจ็บล้มตายจากอุบัติเหตุและอุบัติภัยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

การเร่งรัดพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้**ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ** ในช่วง ๒ ปีแรกของแผนฯ ๗ ป่าไม้ยังคงถูกทำลายลงถึงปีละ ๑ ล้านไร่ ที่ดินทำกินถูกชะล้างพังทลาย คุณภาพของแม่น้ำ ลำคลอง เปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองหลักในภูมิภาค ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม การที่เศรษฐกิจไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึง ๒๕๓๘ ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การลงทุนภายในประเทศจึงพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ ๔๑.๔ ของรายได้ประชาชาติ ใน พ.ศ. ๒๕๓๙ **นักลงทุนในประเทศจึงต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ และด้วยการผ่อนคลายมาตรการเกี่ยวกับปริวรรตเงินตรา การจัดตั้งวิเทศธนกิจและระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่โดยผูกพันกับเงินเหรียญสหรัฐฯ ส่งผลให้มีเงินทุนหลั่งไหลเข้ามาจากต่างประเทศอย่างไม่หยุดยั้งตั้งแต่ ปี ๒๕๓๓** แต่เงินทุนเหล่านี้เป็น FDI เพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่เป็นการให้สินเชื่อ และกว่าครึ่งหนึ่งเป็นสินเชื่อระยะสั้น

การไหลเข้ามาของเงินจากต่างประเทศมีผลให้สถาบันการเงินเพิ่มการปล่อยสินเชื่ออย่างรวดเร็ว โครงการลงทุนต่างๆ ใช้สัดส่วนของสินเชื่อค่อนข้างสูง หลายโครงการกู้เงินตราต่างประเทศเพื่อประหยัดดอกเบี้ยโดยมีสมมติฐานว่าไม่มีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากการลงทุนส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิต สินค้าต่างๆ จึงมีราคาสูงขึ้น

เมื่อค่าเงินบาทที่แท้จริงแข็งขึ้น เนื่องจากค่าเงินเหรียญสหรัฐฯ แข็งตัว ผนวกกับอัตราเงินเฟ้อที่เริ่มทะยานสูงขึ้นนับตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ส่งผลให้ขีดความสามารถของไทยในการแข่งขันกับตลาดโลกต่ำลง และส่งผลสะท้อนมายังระดับการส่งออก เศรษฐกิจไทยจึงเริ่มชะลอตัว นักลงทุนและสถาบันการเงินเริ่มประสบปัญหาจากการลงทุนผิดพลาด อีกทั้งระบบการเงินของประเทศได้รับผลกระทบอันเนื่องจากปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด ซึ่งถูกควบคุมการดำเนินงานในเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๙ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เริ่มส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างชัดเจน นับตั้งแต่ครึ่งหลังของปี ๒๕๓๙ เป็นต้นไป

ดร. เสนาะ อูนากูล

กับบทบาทรองนายกรัฐมนตรี
ผลักดันงานพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากสมัยเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์

ดร. อำนวย วีรวรรณ

อดีตประธานกรรมการสภาพัฒน์
มุ่งยกระดับคุณภาพคนเพื่อการพัฒนาประเทศ

ดร. พิสิฏฐ ภัคเกษม

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๗
และผลักดันการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ดร.เสนาะ อูนากูล
กับบทบาทรองนายกรัฐมนตรี
ผลักดันงานพัฒนาประเทศ
ต่อเนื่องจากสมัยเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์

หลังจากที่ ดร.เสนาะ อูนากูล เลขาธิการสภาพัฒน์ ๒ สมัย ได้ลาออกจากตำแหน่ง ท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๔ – ๒๕๓๔ ต่อมา นายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน ได้แต่งตั้งท่านให้เป็นรองนายกรัฐมนตรีคนที่หนึ่ง ดูแลงานด้านเศรษฐกิจ

ภายในระยะเวลาเพียง ๑ ปีที่ท่านดำรงตำแหน่ง ท่านได้เร่งผลักดันงานหลายอย่างที่ท่านอยากทำและยังค้างอยู่ในใจ ซึ่งท่านได้บอกเล่าเรื่องราวดังกล่าวให้ทีมจัดทำหนังสือ "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" บันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วย

สิ่งที่ยังอยากทำ และมีโอกาสได้ทำในรัฐบาลอานันท์ ๑

ในช่วงรัฐบาลอานันท์ ๑ ไม่มีคลื่นทางการเมืองที่รุนแรงเพราะเพิ่งจะมีการปฏิวัติไปใหม่ๆ และไม่มีคลื่นทางเศรษฐกิจ มีเพียงราคาน้ำมันที่ขึ้นชั่วคราว จึงถือเป็นช่วงที่โอกาสเปิด ผมคิดอยู่ตลอดเวลาว่ามีเวลาเพียงหนึ่งปี (พ.ศ. ๒๕๓๔–๒๕๓๕) **ผมจึงทุ่มสุดตัวโดยมี ๓ ประเด็นใหญ่ที่อยู่ในใจที่อยากผลักดันให้สำเร็จ**คือ การปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากร การแก้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับทางราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนเรื่องการออกกฎหมายและมาตรการที่จะช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงจากผลกระทบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสนับสนุนงานของรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง อุตสาหกรรม พาณิชย์ ศึกษาธิการ คมนาคม เป็นต้น

การปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากร : ใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม เพิ่มรายได้ให้ประเทศ

จากการที่ได้ประชุม กรอ. ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ประเด็นที่ได้รับการร้องเรียนจากฝ่ายเอกชนมากที่สุดมี ๒ เรื่อง ได้แก่ **ปัญหาการเก็บภาษีซ้ำซ้อนในระบบภาษีการค้า และปัญหากฎหมายและระเบียบของราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ**

ในขณะที่ผมเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์สมัยที่ ๒ ซึ่งพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ผมได้พยายามศึกษาปัญหา ๒ เรื่องนี้อย่างละเอียด เพื่อให้แน่ใจว่าข้อร้องเรียนทั้งสองนี้ไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาส่วนตัวของนักธุรกิจเท่านั้น แต่เป็นปัญหาส่วนรวมซึ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยส่วนรวมจริงๆ

ผมได้พยายามติดตามเร่งรัดดูงานสำคัญทั้งสองเรื่อง แต่งานยังไม่เสร็จก็สิ้นสุดรัฐบาลพลเอก เปรมเสียก่อน และผมก็ได้ลาออกจากระบบราชการในเวลาต่อมา

ดังนั้น เมื่อผมเข้ามาดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ ผมได้พึ่งท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง **ดร. สุธี สิงห์เสน่ห์** และ**คุณบัณฑิต บุณยะปานะ** (ขณะนั้นทำหน้าที่ปลัดกระทรวงการคลัง) เป็นอย่างมากในการ**ปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากร** เพื่อให้**เกิดความเป็นธรรม ปราศจากความซ้ำซ้อน** ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในระบบเศรษฐกิจที่มี Supply Chain[๑] ภายในประเทศที่สลับซับซ้อนมากขึ้นทุกที โดยได้นำ**ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทนภาษีการค้า** ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕ ให้มีอัตราการจัดเก็บร้อยละ ๗ รวมภาษีเทศบาลด้วย

การนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ในครั้งนี้ ในระยะแรกรัฐบาลจะขาดรายได้ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ล้านบาท แต่ทำให้ระบบภาษีมีความแน่นอนเป็นธรรม มีกลไกป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี **ทำให้สามารถจัดเก็บภาษีได้ทั่วถึงเต็มเม็ดเต็มหน่วย และยังช่วยยกระดับรายได้ภาษีอากรของรัฐในระยะยาวซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ** คือ ทำให้กลไกของตลาดทำงานเต็มที่ ลดการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตของประเทศในระยะยาวแล้ว ยังช่วยกระตุ้นการส่งออกของไทยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ดีขึ้น ทั้งช่วยกระตุ้นการลงทุนในประเทศ เพราะทำให้สินค้าประเภททุนได้รับการยกเว้นภาษีโดยไม่เลือกปฏิบัติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการทุกราย

นอกจากนี้ยังได้**ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตให้สอดคล้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม** โดย**ปรับปรุงพระราชบัญญัติ ๕ ฉบับ** คือ พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ร.บ.พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ร.บ.สุรา พ.ร.บ.ยาสูบ และ พ.ร.บ.ไพ่ รวมทั้งปรับปรุงระบบภาษีอากรท้องถิ่น ปรับปรุงอัตราภาษีเสริมสรรพสามิตที่เก็บจากน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับเป็นรายได้แก่ท้องถิ่น และปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบด้านศุลกากรให้สอดคล้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม

แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบทางราชการ : ลดขั้นตอน เพิ่มประสิทธิภาพ

ประเด็นต่อมาเป็นการ**แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการในรูปแบบต่างๆ**

---

๑ *Supply Chain คือเครือข่ายตั้งแต่การจัดหาสินค้าหรือบริการจนกระทั่งถึงการส่งมอบสินค้าหรือบริการถึงมือลูกค้า*

จากระบบการควบคุมมาเป็นการกำกับดูแล ติดตามหรือส่งเสริมแทน รวมทั้งได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศหรือการแข่งขันอย่างเสรี และยังจัดให้มีกลไกการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และรวดเร็ว โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพร้อมกันทีเดียวหลายคณะ ส่งผลให้ภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี รัฐบาลสามารถแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับราชการต่างๆ เป็นจำนวนมากกว่า ๒๐๐ ฉบับที่สำคัญ ได้แก่ การแก้ไขกฎหมายยกเลิกหรือลดการผูกขาดหรือการคุ้มครองอุตสาหกรรมต่างๆ เกือบ ๔๐ รายการ ส่งผลให้สามารถลดขั้นตอนการออกใบอนุญาตของโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน สำหรับโครงการที่ไม่มีปัญหามลพิษหรือเหตุเดือดร้อนอันตราย และภายใน ๔๘ วัน สำหรับโรงงานที่อาจมีปัญหามลพิษหรือเหตุเดือดร้อนอันตราย นอกจากนี้ **ในการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากและให้เอกชนร่วมลงทุน รัฐบาลจะเปิดโอกาสให้ทางราชการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมาให้คำปรึกษา** เพื่อให้การพิจารณาดำเนินการเป็นไปโดยรอบคอบ รัดกุม รวมทั้งผลักดันพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔

นอกจากนี้ ยัง**แก้ไขกฎหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรต่างๆ** อาทิ การลดอัตราอากรสำหรับประเทศในอาเซียน การลดอากรนำเข้าฟิล์มที่ใช้ในการแพทย์ ทองคำ เหล็กเส้น เหล็กแท่ง คอมพิวเตอร์ รถยนต์ และภาษีอากรอื่นๆ รวมทั้งการ**ลดภาษีการค้าและภาษีสรรพสามิต**อีกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้ผลิตมีต้นทุนต่ำลง มีประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลได้แก้ไขกฎหมายเพื่อยกเลิกสินค้าควบคุมของกระทรวงพาณิชย์อีกจำนวน ๔๙ รายการ เป็นสินค้าควบคุมสินค้านำเข้า ๓๑ รายการ และสินค้าส่งออก ๑๘ รายการ และยังยกเลิกการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ อีกทั้งมีการออกพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕[๒]

สำหรับ**กฎหมายธุรกิจหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์** ได้ออกเป็นพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๕ รวมไปถึงการแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของราชการให้มากขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อน ลดขั้นตอน และอุดช่องโหว่ของกฎหมาย เช่น การแก้ไขกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

ออกกฎหมายและมาตรการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม

ในสมัยนั้นเมื่อพูดถึงการพัฒนาประเทศ หลายคนมองว่ารัฐบาลมุ่งเน้นแต่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่ที่จริงแล้วให้ความสำคัญกับเรื่องสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่มาโดยตลอด แต่ผลที่ออกมาต้องยอมรับว่าต้องเน้นด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นเรื่องปากท้องก่อน เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นบ้างแล้วจึงหันมาดูแลเรื่องสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นควบคู่กันไป ซึ่งเป็นธรรมชาติของขบวนการพัฒนาระยะเริ่มต้นในเกือบทุกประเทศ

ความจริงการดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมนี้ก็ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นรับผิดชอบเป็นอิสระจากสภาพัฒน์ไปแล้ว แต่ผมก็ยังเห็นว่าคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยังขาดอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างจริงจัง

เมื่อผมมีโอกาสได้เข้าร่วมเป็นรองนายกรัฐมนตรี ผมและ **ดร.ไพจิตร เอื้อทวีกุล** รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้ช่วยกันผลักดัน **พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕** จนสำเร็จ รวมทั้ง**ปรับปรุงกฎหมายที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อม**อีกหลายประการ เพื่อเร่งแก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่มีอยู่ ได้แก่ การออกกฎหมายจัดตั้ง ควบคุมและอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ อย่างเข้มงวดมากขึ้น

---

๒ *โดยเฉพาะให้ยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับการกระจายหุ้นให้บุคคลธรรมดารายย่อยเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชน จำกัด*

นอกจากการแก้กฎหมายเก่าและออกกฎหมายต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ยังได้ทำเรื่องเฉพาะกิจที่สำคัญหลายเรื่อง อาทิ **การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพของวนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่** เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติตลอดจนสัตว์ป่าไว้ให้ได้มากที่สุด จึงกำหนดไม่ให้มีบ้านพักอาศัยอยู่ในบริเวณเขาใหญ่ โดยให้ย้ายลงไปอยู่บริเวณเชิงเขาทั้งหมด ให้มีแต่เฉพาะอาคารสถานที่ทำการได้เท่าที่จำเป็น และให้เลิกกิจการสนามกอล์ฟในที่สุด อีกโครงการที่สำคัญคือ **นโยบายการอนุรักษ์พื้นที่บางกะเจ้า** ทางฝั่งตรงข้ามท่าเรือคลองเตย เนื้อที่ประมาณ ๙,๐๐๐ ไร่ ให้เป็นสวนสาธารณะ สวนพฤกษชาติ สวนป่า และศูนย์ท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงการอนุรักษ์สภาพพื้นที่สีเขียว (Green Area) โดยรัฐบาลไม่ได้เวนคืนที่ดินจากราษฎรหรือเจ้าของสวนเดิมที่อาศัยอยู่ แต่ใช้วิธีซื้อโดยสมัครใจ รวมทั้งให้กระทรวงการคลังดำเนินการย้ายโรงงานยาสูบออกไปนอกเขตกรุงเทพฯ เพื่อใช้พื้นที่กว้างใหญ่กลางเมืองจัดทำเป็นสวนสาธารณะเบญจกิตติ ซึ่งได้เปิดให้ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์แล้ว นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้จัดสร้าง **“สวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์”** ที่จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

การแก้ปัญหาความยากจนและการพัฒนาชนบท

โดยมี **ดร.อาณัติ อาภาภิรม** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ **โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์** เป็นผู้ผลักดันมาโดยตลอด ได้มีการ**ปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาชนบทขึ้นใหม่ให้มีความคล่องตัว และมีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเพิ่มบทบาทของจังหวัดให้เป็นผู้ริเริ่มเสนอโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล**ที่เน้นให้ดำเนินการในสามเรื่อง คือ การจัดหาน้ำกินน้ำใช้ การพัฒนาอาชีพเพื่อการกระจายรายได้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. ๒๕๓๔ ขึ้น เพื่อให้การกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาค สู่จังหวัดทุกจังหวัด ดำเนินไปอย่างเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทุกพื้นที่ทั้งในเขตชนบท เทศบาล และสุขาภิบาล

รวมทั้ง**ปรับปรุงระบบการทำงานของโครงการพัฒนาชนบทบางส่วน โดยเฉพาะโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) และโครงการพัฒนาชนบทในรูปแบบอื่น ให้เข้าอยู่ในระบบเดียวกัน** เพื่อให้เป็นเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเต็มที่ และสามารถกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึง มีการปรับปรุงระบบสินเชื่อการเกษตร โดยสนับสนุนให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรทั้งระยะปานกลางและระยะยาวให้มากขึ้น ปรับปรุงระบบการให้สินเชื่อจากรายสินค้าและรายโครงการ เป็นการให้สินเชื่อตามแผนการผลิตของเกษตรกรมากขึ้น การริเริ่มให้มีระบบการประกันสินเชื่อทางการเกษตรระยะปานกลางและระยะยาว ตลอดจนการตั้งกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งด้านการตลาดและด้านการผลิต

เปิดโอกาสเด็กไทยเรียนในโรงเรียนนานาชาติ : ประหยัดเงินตราต่างประเทศ

นอกจากการปรับปรุงระบบภาษี แก้ไขกฎหมายและระเบียบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และออกกฎหมายและมาตรการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญแล้ว ในฐานะประธานคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ผมได้ประสานงานและสนับสนุนให้มีผลงานสำคัญทางเศรษฐกิจอีกหลายด้าน เช่น งานด้านการศึกษา ได้**ผลักดันให้มีการอนุญาตให้มีการจัดตั้งโรงเรียนนานาชาติสามารถรับเด็กไทยเข้าศึกษาได้มากขึ้น** เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่เป็นคนไทยและมีความพร้อมสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่เปิดการเรียนการสอนในประเทศไทยได้ เป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินจำนวนมากส่งลูกหลานไปเรียนในต่างประเทศ นอกจากนั้นยังรับนักศึกษาจากต่างประเทศเข้ามาศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้เงินตราต่างประเทศ สำหรับนักบริหารธุรกิจซึ่งเป็นชาวต่างประเทศก็นิยมที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น เพราะประเทศไทยมีโรงเรียนนานาชาติที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียน

เร่งรัดงานด้านคมนาคม : สนามบินหนองงูเห่า และโทรศัพท์พื้นฐาน

สนับสนุนกระทรวงคมนาคมให้**ปรับปรุงท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งที่สองหรือสนามบินหนองงูเห่า** ที่ยืดเยื้อมากว่า ๑๐ ปี ที่บริเวณจังหวัดสมุทรปราการ ในขณะเดียวกันก็ได้อนุมัติแผนงานการพัฒนาท่าอากาศยานระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๔๐) ควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้ ยัง**เร่งรัดโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรศัพท์** ในโครงการขยายโทรศัพท์ ๒.๖ ล้านเลขหมายในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ส่งผลให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๗๐,๐๐๐ ล้านบาท ภายในช่วงอายุสัมปทานรวม ๒๕ ปี (วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๕–๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑) และสามารถแก้ไขปัญหาการผูกขาดส่งผลให้รัฐมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นในอนาคต รวมทั้งได้ดำเนินโครงการขยายหมายเลขโทรศัพท์อีก ๑ ล้านเลขหมายในส่วนภูมิภาคด้วย

ดูแล ควบคุมนโยบายพลังงาน : ลดมลพิษสิ่งแวดล้อม สร้างระบบความเป็นธรรม

สำหรับงาน**ด้านการพัฒนาเพื่อลดปัญหาผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมและสุขภาพได้ริเริ่มให้ผลิตน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่วเพื่อลดควันพิษที่เกิดจากท่อไอเสียรถยนต์**ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๔ **กำหนดให้มีการลดปริมาณสารตะกั่วในน้ำมันเบนซินประเภทที่มีตะกั่ว จาก ๐.๔๐ กรัมต่อลิตร เหลือ ๐.๑๕ กรัมต่อลิตร** ประกาศยกเว้นภาษีนำเข้า Catalytic Converter ที่จะติดตั้งในยานพาหนะ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๓๔ เป็นต้น

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๔ ได้มีมติอนุมัติให้**ยกเลิกการควบคุมราคาน้ำมันเชื้อเพลิง โดยในขั้นตอนแรกได้ยกเลิกการควบคุมราคาขายปลีกโดยระบบ “กึ่งลอยตัว”** ซึ่งมีการประกาศราคาขายส่งหน้าโรงกลั่นทุกสัปดาห์ โดยรัฐบาลได้กำหนดให้ราคาขายส่งหน้าโรงกลั่นเปลี่ยนแปลงตามราคาตลาดน้ำมันในประเทศสิงคโปร์ เพื่อป้องกันการขายเกินราคา

ด้านการสร้างและขยายโรงกลั่นปิโตรเลียม ได้มีการลงนามในสัญญาจัดสร้างและประกอบกิจการกับเอกชน เพื่อส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้ามากขึ้น

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

ความสำเร็จของรัฐบาลชุดนี้อีกเรื่องหนึ่งที่ได้รับการกล่าวขวัญ คือ **การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน** (ASEAN Free Trade Area – AFTA) ซึ่งรัฐบาลไทยโดยท่านนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน คุณอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคุณอมเรศ ศิลาอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ต่างประเทศยอมรับ และรัฐบาลไทยเป็นผู้ริเริ่มจัดทำเอกสารและร่างคำแถลงการณ์ตลอดจนแผนปฏิบัติการเสนอต่อที่ประชุม และที่ประชุมได้มีการลงนามข้อตกลงเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๓๕ ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่สิงคโปร์

นอกจากเร่งดำเนินการเรื่องใหญ่ๆ ที่กล่าวมาตามที่ต้องการอยากจะทำมาตั้งแต่สมัย ๘ ปีกับรัฐบาลพลเอก เปรมแล้ว คณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีปรัชญาและความคิดในการทำงานที่คล้ายคลึงกัน มีความเป็นอิสระ เคยสัมผัสและมีประสบการณ์ในระบบราชการมาแล้ว **จึงสามารถเสนอโครงการ การปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้รัฐบาลอานันท์ ๑ มีผลงานทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมออกมาได้มากทีเดียว**

ตลอดระยะเวลาหนึ่งปีที่ได้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับท่านนายกฯ อานันท์ ทำให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีการตัดสินใจที่เฉียบขาดแน่วแน่ แต่ก็เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาต่อผู้ร่วมงาน ทำให้ผมรู้สึกประทับใจ และรู้สึกเป็นบุญที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลอานันท์ ๑

ดร. อำนวย วีรวรรณ

ประธานกรรมการสภาพัฒน์
มุ่งยกระดับคุณภาพคนเพื่อการพัฒนาประเทศ

ดร.อำนวย วีรวรรณ ได้ร่วมงานการพัฒนาประเทศกับสภาพัฒน์มาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะในช่วงที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านได้ร่วมผลักดันการนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ การวางนโยบายการเงินการคลัง เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ การวางนโยบายให้ประเทศไทยเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก ซึ่งประเทศไทยได้เป็นผู้ริเริ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และดำเนินการเปิดเสรีการเงิน รวมถึงการเร่งผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เป็นต้น

ท่านเป็นนักบริหารที่มีความสามารถท่านหนึ่งของประเทศ จึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ อาทิ ที่ปรึกษาทางด้านเศรษฐกิจของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม อธิบดีกรมศุลกากร ปลัดกระทรวงการคลัง ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจและการคลัง รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

สภาพัฒน์... องค์กรของคนยุคใหม่

เมื่อครั้งเริ่มการจัดตั้งองค์กร สภาพัฒน์ได้รับการยกย่องว่าเป็นองค์กรของคนยุคใหม่ และรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากใน ๒ รูปแบบ ได้แก่ **รูปแบบที่หนึ่ง** คือ**การเป็นหน่วยงานวางแผนของประเทศ รูปแบบที่สองก็คือ เป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจให้กับรัฐบาล** เมื่อรัฐบาลมีปัญหาด้านเศรษฐกิจก็จะส่งให้สภาพัฒน์พิจารณาเพื่อให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ซึ่งสภาพัฒน์ก็ดำเนินงานในรูปแบบทั้งสองนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่ง โดยเฉพาะในการวางแผน ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการบริหาร เพราะในยุคนั้นทั่วโลกเริ่มให้ความสนใจ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความสนใจว่ารัฐบาลควรจะมีการวางแผน วางเป้าหมายและนโยบาย ในการดำเนินงานในระยะยาวอย่างไร

สภาพัฒน์เมื่อเริ่มงานในระยะแรกๆ จะมุ่งในด้านการวางแผนพัฒนาประเทศ โดยเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ตอนนั้นก็ระดมความคิดว่าหน่วยราชการต่างๆ ควรจะทำอะไรบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ก็เป็นการวางแผนให้กับรัฐบาล แต่สาระที่สำคัญของแผนฯ ก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยแผนฯ ๑ จะเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน แผนฯ ๒ และแผนฯ ๓ ก็เปลี่ยนไปให้ความสำคัญในด้านสังคม เมื่อมาถึงช่วงของแผนฯ ๑๐ ในปัจจุบัน **ประเด็นในการพัฒนาก็ต้องคำนึงถึงอิทธิพลจากโลกภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้ความต้องการของประเทศเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย**

สภาพัฒน์... มันสมองของประเทศ

สิ่งที่น่าประทับใจมากที่สุดก็คือว่า สภาพัฒน์เป็นองค์กรของคนรุ่นใหม่ที่มีวุฒิภาวะและความสามารถสูง **สภาพัฒน์คือมันสมองของประเทศ** มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการต่างๆ แทบทุกสาขา จึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศได้อย่างดีมาโดยตลอด **เมื่อครั้งผมทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์ ผมมีความสบายใจอย่างมาก เพราะว่าคนที่ช่วยทำงานล้วนเป็นคนเก่งทั้งนั้น**

ในช่วงที่เป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์ นับเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโครงสร้าง ระบบภาษี เรื่องการปฏิรูปทางด้านการพัฒนาชนบท และเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งก็เป็นช่วงที่ผมมีบทบาทมากช่วงหนึ่งในการพัฒนาประเทศของเรา

แผนพัฒนาฯ... เน้นพัฒนา “คน”

ตั้งแต่ช่วงแผนฯ ๘-๑๐ สภาพัฒน์เน้น “คน” เป็นหัวใจของการพัฒนา ดังนั้น เรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญ ในอนาคตยังต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาคน การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพราะเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่สภาพัฒน์จะต้องทำต่อไป และต้องทำให้ได้ผลจริงจัง เมื่อเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีผลงานดีเด่นกว่าเรา จะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านั้นสามารถพัฒนาคนและวิชาการต่างๆ ได้ดีกว่าเรา ทางด้านการวิจัยและพัฒนาก็สามารถทำได้ดีกว่าเรามาก เราจึงต้องเน้นในเรื่องนี้ให้มากขึ้นทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน **ต้องกำหนดนโยบายที่จะเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้มากขึ้น เพราะว่าการดำเนินงานด้านการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่อยู่ในมือของภาคเอกชนเป็นหลัก**

ในช่วงหลัง แผนพัฒนาฯ ก็ไม่ได้เป็นแผนของราชการเท่านั้น ภาคเอกชนยังคงนำแผนฯ มาพิจารณาว่าภาครัฐได้วิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคตไว้อย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการวางแนวทางการลงทุนหรือการประกอบการในเรื่องต่างๆ นอกจากนี้ **สภาพัฒน์ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น** เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งก็เห็นว่าได้มีการพัฒนามากขึ้นในเรื่องของหมู่บ้านและชุมชน

สภาพัฒน์... ต้องยึดมั่นในหลักวิชาการ

ปัจจุบันและอนาคต ประเทศไทยอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะในด้านการเมืองที่ก้าวไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การเมืองก็ไม่ค่อยมีเสถียรภาพเท่าที่ควร ซึ่งเป็นเรื่องของวิวัฒนาการของระบบการเมืองที่สภาพัฒน์คงไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ นอกจากจะเน้นให้**ความสำคัญที่บทบาทขององค์กรในการวางแนวทางการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสมสู่ความก้าวหน้า สมดุล และยั่งยืน ยึดมั่นในหลักวิชาการ โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมือง สภาพัฒน์ต้องมุ่งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติส่วนรวมเป็นหลัก**

ผมคิดว่าในอีก ๕ ปี ข้างหน้าจะมีการเรียกร้องมากขึ้น เกี่ยวกับปัญหาด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตในการบริหารงาน ประเทศชาติที่ผ่านมาไม่ค่อยมีความสมดุล ถ่วงดุลในด้านอำนาจ ถ้านักการเมืองมีอำนาจมากก็ขู่เข็ญข้าราชการ และมีการคอร์รัปชั่นกันอย่างมาก **จึงต้องมีการวางระบบในการต่อต้านคอร์รัปชันให้ลดน้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด สภาพัฒน์จึงต้องมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้** เพราะว่าเป็นเรื่องของการใช้ทรัพยากรของประเทศ ถ้ายังมีการคอร์รัปชันกันมาก ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก็จะถูกนำไปใช้อย่างฟุ่มเฟือยและสร้างผลประโยชน์ให้กับคนส่วนน้อยเท่านั้น ซึ่งทำให้การพัฒนาประเทศของเราไม่มีความยั่งยืน

ประเทศที่พัฒนาด้วยดีนั้น แทบจะไม่มีปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน ฉะนั้น **จึงขอฝากสภาพัฒน์ ให้เน้นในเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชั่น** ผมมีความคิดอยู่อย่างหนึ่งว่าการต่อต้านคอร์รัปชันไม่ใช่ไปแก้ปัญหาที่ปลายเหตุด้วยการจับคนเข้าคุก ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาได้จริง แต่ **ต้องแก้ไขด้วยระบบงาน (System Preventive) ไม่ให้มีสิ่งจูงใจที่จะทำให้เกิดคอร์รัปชันได้ ให้ใช้ระบบป้องกันดีกว่าปราบปราม** นอกจากนี้ **สภาพัฒน์ต้องพยายามเข้าให้ถึงการเมือง ให้พรรคการเมืองเห็นความสำคัญของสภาพัฒน์มากขึ้น และใช้ประโยชน์จากสภาพัฒน์ในรูปแบบที่ควรจะเป็น**

สภาพัฒน์กับบทบาทที่ปรึกษาที่เข้มแข็ง

แม้ว่าที่ผ่านมาพรรคการเมืองจะเข้มแข็งมากขึ้น เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาล ก็จะมาพร้อมนโยบาย ทำให้บทบาทสภาพัฒน์ส่วนหนึ่งที่ในอดีตเคยเขียนนโยบายให้แก่รัฐบาลหรือให้รัฐบาลบริหารประเทศตามแผนพัฒนาฯ ที่เขียนไว้ทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร เมื่อรัฐบาลจัดเตรียมนโยบายมาบริหารประเทศเอง **สภาพัฒน์ก็ควรทำหน้าที่ในการท้วงติง ให้คำแนะนำอย่างเข้มแข็ง เชื่อมั่นในตนเอง เพื่อช่วยปรับปรุงนโยบายของรัฐบาลให้เป็นประโยชน์มากที่สุด**

ผมเห็นว่าการเมืองในช่วงหลังๆ จะมุ่งที่นโยบายประชานิยมเป็นหลัก เพราะทำให้ฝ่ายการเมืองได้ประโยชน์มากขึ้น และสามารถสร้างความนิยมในหมู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติ เพราะว่าการเมืองก็ต้องการให้ประชาชนนิยมชมชอบ เพราะฉะนั้น นโยบายประชานิยมจึงไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อจะใช้นโยบายประชานิยมควรยึดหลักการ ๓ ประการ ดังนี้ **ประการที่หนึ่ง** ขอให้ใช้นโยบายโดยคำนึงถึงระเบียบวินัยทางการคลัง อย่าใช้เงินเกินตัวเกินความจำเป็น **ประการที่สอง** ควรป้องกันไม่ให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง **ประการที่สาม** ก็คือ พัฒนาเพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ถ้าทำในรูปแบบนี้นโยบายประชานิยมก็จะได้ผลอย่างยิ่ง

สภาพัฒน์กับรัฐบาลต้องหารือใกล้ชิด

ในด้านการคลังจะมีหน่วยงานที่คอยช่วยดูแลอยู่หลายแห่ง และมีกฎหมายกำหนดขีดความสามารถไว้ว่าไม่ให้รัฐบาลกู้เงินมากเกินควร รัฐบาลก็ทำได้ภายในขอบเขตจำกัดอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าในฐานะที่ปรึกษา **สภาพัฒน์ก็ควรจะต้องคอยแนะนำ เมื่อประเทศกำลังจะถึงจุดอันตราย ซึ่งในการแก้ไขปัญหาเรื่องเสถียรภาพทางการเงินการคลังจะต้องมีการพูดคุยหารือระหว่างสภาพัฒน์กับผู้บริหารงานด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล** ตั้งแต่นายกรัฐมนตรี รวมถึงรัฐมนตรีของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

สภาพัฒน์ต้องพยายามเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงบทบาทของตนเอง เพราะว่ารัฐบาลต้องพึ่งพาสภาพัฒน์ ในฐานะที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ซึ่งในรัฐบาลนี้ นายกรัฐมนตรีก็เป็นผู้กำกับสภาพัฒน์โดยตรง เพราะฉะนั้น จึงควรมีการปรึกษาหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสภาพัฒน์อย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

ฝากสภาพัฒน์... ทบทวนบทบาทองค์กร

การวางแผนพัฒนาประเทศในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเน้นในเรื่องระบบการศึกษา พัฒนากำลังคนและพัฒนาเทคโนโลยีให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตทุกด้าน นำมาซึ่งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เมื่อสภาพัฒน์มีอายุครบ ๖๐ ปี ถ้าเปรียบเสมือนคนก็ค่อนข้างมีอายุ มีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ **ก็ถึงเวลาที่จะต้องมาทบทวนบทบาทขององค์กรว่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการพัฒนาบ้าง ควรมีการปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้มีการเปลี่ยนโฉมหน้าขององค์กร และปรับปรุงแนวทางในการวางแผนฯ ให้มีความทันสมัย เพื่อคงไว้ซึ่งการเป็นองค์กรของคนยุคใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมต่อไป**

ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๗

“สภาพัฒน์” กับ เส้นทางการพัฒนาประเทศใน ๕๐ ปีที่ผ่านมา

*เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๓ **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สภาพัฒน์” ได้เปิดโอกาสให้ ดร.สุวัฒน์ วาณีสุบุตร รองเลขาธิการสภาพัฒน์ และคณะเจ้าหน้าที่เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ประเด็นทัศนะต่อบทบาทหน้าที่และผลงานของสภาพัฒน์ใน ๕ ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ ดร.พิสิฏฐ ได้เป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ ๒ จนถึงฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) รวมถึงงานสำคัญๆ ของสภาพัฒน์ อาทิ การดำเนินนโยบายให้ **“ประเทศไทยเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาค”** และ **“เศรษฐกิจโลก”** ตลอดจนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกและพื้นที่เฉพาะให้เป็น **“เขตอุตสาหกรรมใหม่”** ซึ่งได้ส่งผลทำให้เศรษฐกิจประเทศไทยปรับเปลี่ยนโครงสร้างและขยายตัวสูงขึ้นและย่างเข้าสู่นานาชาติเป็น **“กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่”** ในที่สุด*

ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัท ทิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และที่ปรึกษาผู้บริหาร ในเครือเจริญโภคภัณฑ์

บทบาทหน้าที่และผลงานของสภาพัฒน์

ดร.พิสิฏฐ ซึ่งรับราชการอยู่ที่สภาพัฒน์มายาวนาน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕ จนถึงเกษียณอายุราชการเมื่อปี ๒๕๓๗ ได้เล่าสรุปบทบาทและหน้าที่หลักของสภาพัฒน์ ย้อนไปตั้งแต่เริ่มก่อตั้งว่าเดิมคือ **“สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”** ซึ่ง**จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นเพื่อ “พัฒนาระบบบัญชีประชาชาติ” ของประเทศไทยและรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจหลักของประเทศเพื่อเสนอต่อรัฐบาลให้เห็น **“เรื่องภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ”** กล่าวคือสภาพัฒน์เป็นหน่วยงานลักษณะ “Economic Intelligence Unit” หรือเป็น **“หน่วยข่าวกรองทางเศรษฐกิจ”** ของรัฐบาล

ต่อมาในยุค **จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์** ได้ปรับเปลี่ยนยกฐานะ “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” มาเป็นหน่วย **“วางแผนกลาง”** หรือ “Central Planning Agency” ของประเทศตามข้อเสนอแนะของธนาคารโลกเพื่อทำการวาง **“แผนระยะ ๕ ปี”** ให้กับประเทศไทยเริ่มในทศวรรษที่ ๑๙๖๐ เป็นต้นมา ก็ถือได้ว่า รัฐบาลต้องการเป็นรัฐบาลในรูป **“สร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายบริหาร”** หรือ Strong Executive Branch อย่างมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานกลางที่เป็นมันสมองของประเทศขึ้นมา **“กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศและการจัดสรรงบประมาณ”** ตลอดทั้ง **“ทำการวิจัยนโยบาย**

สำคัญ" ขึ้นรวมหมด ๓ หน่วยงาน **คือ สภาพัฒน์ สำนักงบประมาณ และสภาวิจัยแห่งชาติ** มาเป็นกลไกลขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาประเทศเป็นช่วงๆ อย่างประสานสอดคล้องกันเป็นครั้งแรกในระบบราชการไทย

บทบาทและผลงานของสภาพัฒน์ใน ๔ ทศวรรษแรก

ทศวรรษที่ ๑๙๖๐ (ช่วงของแผน ๑ - ๒) ซึ่งได้กำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาประเทศชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรกอย่างมีแผนงานและโครงการ เพื่อเป็นแนวการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินและการระดมความช่วยเหลือจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบแผนพัฒนาประเทศที่มีการกำหนดความสำคัญก่อนหลัง โดยเน้นแผนงานและโครงการพื้นฐานหลักๆ โดยเฉพาะ เพื่อบูรณะก่อสร้างขยายระบบชลประทาน ก่อสร้างโครงข่ายระบบทางหลวงแผ่นดินและชนบทให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ตลอดทั้งโครงการการจัดรูปที่ดินในเขตชลประทาน เพื่อส่งเสริมปฏิรูปภาคเกษตรของไทยจาก **"เกษตรดั้งเดิมมาเป็นเกษตรสมัยใหม่"** สู่เชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยที่ใช้เทคโนโลยีและการวิจัยมาปรับปรุงประสิทธิภาพภาคเกษตร โดยเฉพาะในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเกษตรที่สำคัญยิ่งที่ทำให้ประเทศไทยสามารถปรับฐานะเป็น **"ผู้ผลิตอาหารเหลือส่งออกอาหาร ลำดับที่ ๕ ของโลก"** รองจากสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส ได้เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นประเทศในเอเชียแต่ผู้เดียวในขณะนั้น

ทศวรรษที่ ๑๙๗๐ (ช่วงของแผนฯ ๓ - ๔)

หลังจากปฏิรูปภาคเกษตร ได้กลายเป็นแรงผลักดันและฐานขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ต่อจากนั้นรัฐบาลได้หันมาให้ความสำคัญต่อ "แนวการพัฒนาสร้างความเชื่อมโยงภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม" ให้เกิด **"อุตสาหกรรมการแปรรูปเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร"** (Food Processing Industry) ตามมาในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๗๐ โดยเปิดพื้นที่ทำการเกษตร "แบบขยายพื้นที่" เพื่อเพิ่มผลผลิต (Open New Land Frontier หรือ Extensive farming) ให้กว้างขวางมากขึ้น โดยมีการริเริ่มนำเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ ขยายระบบชลประทาน รวมถึงการวิจัยและพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งถึงปลายทศวรรษที่ ๑๙๗๐ เมื่อ "การบุกเบิกพื้นที่เกษตรใกล้สิ้นสุดลง" ทำให้ประเทศไทยได้ก้าวมาเป็นประเทศ **"อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อส่งออก"** ได้สำเร็จระดับหนึ่ง

ทศวรรษที่ ๑๙๘๐ (ช่วงแผนฯ ๕ - ๖)

ถือว่าเป็น **"ยุคทอง"** (Golden Age) ของการพัฒนาประเทศ หรือที่สื่อมวลชนเรียกว่า **"ยุคแห่งความโชติช่วงชัชวาล"** และเป็นทศวรรษแห่งการ **"ปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ"** (Structural Adjustment) หลังสิ้นสุดยุคบุกเบิกพื้นที่เกษตร ซึ่งขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นการเกษตรแบบขยายพื้นที่เพื่อขยายการผลิต รัฐบาลจำเป็นต้องหันมาพัฒนาภาคเกษตรให้เป็นลักษณะ **"การเกษตรแบบเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น"** (Intensive Agriculture) ควบคู่ไปกับ **"การพัฒนาภาคธุรกิจการเกษตรให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น"** โดยลำดับในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐

นอกจากการพัฒนาภาคเกษตรแล้ว รัฐบาลได้หันมาเน้นการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจเข้าสู่ทศวรรษของ "Industrial Take Off" ให้ประเทศไทยสามารถ **"ย่างเข้าสู่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่"** หรือกลุ่ม NICs โดยอาศัย "เขตเศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออก" เป็นฐานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยอาศัย "ก๊าซธรรมชาติ" จากอ่าวไทยเป็นวัตถุดิบหลัก และอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างครบวงจร ประจวบกับเป็นช่วงที่ประเทศไทยมี "เสถียรภาพทางการเมืองสูง" ภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐ อย่างต่อเนื่อง และยังมี **"ข้าราชการนักวิชาการ"** สายพันธุ์ใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ที่ธนาคารโลกเรียกว่า **"กลุ่ม Technocrats"** เกิดขึ้นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเข้ามาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้ก้าวหน้าไปอย่างเข้มแข็งและมีทิศทางที่ชัดเจน พร้อมกับการให้ความสำคัญต่อ "การพัฒนาภาคธุรกิจที่มีผู้ประกอบการหัวก้าวหน้า" (New Entrepreneur Class) เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ขบวนการผลิตและการส่งออกของประเทศไทยสามารถย่างเข้าสู่ตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

ในเวลาเดียวกันนั้น ก็มีการหลั่งไหล "เงินลงทุนโดยตรง (FDI) จากญี่ปุ่น" เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา **"ฐานอุตสาหกรรมใหม่เพื่อทดแทนการนำเข้าและการส่งออกของไทย"** แต่ประเทศไทยก็เริ่มเผชิญกับการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูงกับจีนและอินโดนีเซียมากขึ้นตามลำดับมา

ทศวรรษที่ ๑๙๙๐ (คือช่วงเริ่มต้นของแผนฯ ๗)

กล่าวได้ว่าเป็นทศวรรษที่ประเทศไทยได้ย่างเข้าสู่ **"การเติบโตที่ยั่งยืน" (Sustainable Growth)"** และสามารถ "ยกฐานะการแข่งขัน" ของประเทศ (Competitiveness) และขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้สามารถสร้าง **"ความเชื่อม**

โยงเศรษฐกิจไทยเข้าสู่เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออก-แปซิฟิค โดยเฉพาะกับ กลุ่มอาเซียน” (East Asia Pacific and ASEAN Regional Economic Integration) มากขึ้นโดยลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ภูมิภาคที่ลดบทบาทการพึ่งพาตลาดการส่งออกของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกลง โดยการส่งออกของไทยมีการกระจายตลาดในภูมิภาคมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ

ขณะเดียวกันก็เกิดปรากฏการณ์ใหม่ในทวีปเอเชีย คือ การเกิดมี **“กลุ่มประเทศในเขตเศรษฐกิจจีน”** หรือ Chinese Economic Areas (CEA) ซึ่งประกอบด้วย จีน ฮ่องกง และไต้หวัน ได้กลายเป็น **“แรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชียและเศรษฐกิจโลก”** ในช่วงที่ประเทศไทยได้ย่างก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการปรับ **“ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศใหม่”** ให้เหมาะสมโดยมี **“ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนและรักษาฐานะการแข่งขันของตน”** และหันมาสร้างความเชื่อมโยงกับกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกมากยิ่งขึ้น หรือที่เรียกว่า East Asia Economic Community โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม ASEAN +๓ (คือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี) ซึ่งจะเป็นข้อ **“ท้าทาย”** และ **“โอกาส”** ใหม่ของการพัฒนาของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ต่อไป

ยุทธศาสตร์การพัฒนาในศตวรรษที่ ๒๑

ในช่วงต้นศตวรรษที่ ๒๑ นี้ ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้านพร้อมกันไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันแบบไร้พรมแดน (Globalization) การเปลี่ยนแปลงทิศทางและศูนย์อำนาจเศรษฐกิจโลกสู่เอเชีย การขับเคลื่อนที่รวดเร็วของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะเศรษฐกิจจีนที่กลายเป็น **“ศูนย์อำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจของโลก”** ตลอดทั้งบทบาทของอาเซียน ซึ่งประเทศไทยจะต้องเผชิญกับข้อท้าทายต่างๆ เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้อง **ปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศใหม่เข้าสู่การพัฒนา “การเติบโตอย่างยั่งยืน” ให้สามารถเชื่อมกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกให้ได้ต่อไป และ “ความสามารถปรับยกฐานะการแข่งขัน”** ให้เอื้ออำนวยต่อการเชื่อมโยงกับศูนย์เศรษฐกิจใหม่ของโลก **ซึ่งถือว่าเป็นทั้ง “โอกาส” และ “ความท้าทาย”** ต่อการพัฒนาประเทศไทยในช่วงนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสำหรับ “นักวางแผนของสภาพัฒน์” รุ่นปัจจุบันที่จะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในมิติใหม่อย่างสอดประสานกัน โดยที่ประเทศไทยนั้นจำเป็นจะต้องเน้นและคำนึงถึง **“ปัจจัยและตัวแปรหลักของประเทศ”** ดังนี้

๑. **โอกาสการเสริมสร้างให้มีการ “ประสานการพัฒนาเชื่อมโยงในหมู่ประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)”** ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าไทยมีภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่จะเป็น “แกนนำ” สำคัญของอนุภาคนี้ รวมถึง “การเชื่อมโยงกับการพัฒนาของอินโดนีเซียและมาเลเซีย” (Sub Regional Economic Cooperation) ให้สอดคล้องสนับสนุน “การพัฒนาของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออก” อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๒. **โอกาสการขยายการผลิตภาคอุตสาหกรรมของไทย** คงจะไม่สามารถพึ่งพาแค่ “ค่าแรงงานถูก” ได้อีกต่อไปในอนาคต

๓. **การสะสมการลงทุนพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์และบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ “รุ่นใหม่”** ของประเทศไทย (Human Resource and Physical Capital Formation) โดยเฉพาะการเร่งพัฒนา “New Generation” of Human Resources & Physical Infrastructure อย่างเป็นระบบมากขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ และต้องเป็น “ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีจุดรวมที่เด่นชัด” ไม่กระจัดกระจายอย่างไร้ทิศทาง เพราะเรามีทรัพยากร กำลังเงิน และคนอยู่จำกัด

ดังนั้น **“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”** และ **“การยกระดับการพัฒนาเทคโนโลยีของไทย”** จะเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนขยาย **ขีดความสามารถในการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต** ตลอดทั้งการยกฐานะ **“ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย”** ในภูมิภาคนี้และในเวทีโลกต่อไป ดังนั้น รัฐบาลจะต้องหันมาเน้นการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ และการยกระดับเทคโนโลยี โดยเฉพาะทางด้าน “การศึกษาและการค้นคว้าวิจัย” และ “ประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ของไทย” ที่เป็นปัจจัยยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศในช่วงแรกของศตวรรษที่ ๒๑ นี้

๔. **การปรับยุทธศาสตร์และปรับแผนการสาธารณสุขของไทย** หรือ National Health Care Program จะเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนและการลงทุนที่คุ้มค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสาธารณสุขมูลฐาน (Basic Health) โดยการเน้นกลยุทธ์พัฒนาการสาธารณสุขด้าน “การส่งเสริมสุขภาพ” และ “การป้องกันโรค” (Health Prevention & Protection) ตลอดทั้ง “การเพิ่มการประกันสังคมและรักษาพยาบาลให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ” เป็นพิเศษเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เพราะโครงสร้างประชากรของประเทศกำลังจะเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ซึ่งขณะนี้ประเทศเยอรมันนีและญี่ปุ่นกำลังมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขให้แก่ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุนี้เป็นพิเศษแล้ว

๕. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** (Effective Management of Natural Resources and Environment Issues) ก็จะเป็นอีกยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะ**การจัดการพัฒนาป่าไหม่และมลพิษจากอุตสาหกรรม** จำเป็นจะต้องกำหนดแนวทางการจัดการที่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน คือ การเน้นให้แรงจูงใจต่อภาคเอกชน โดยใช้กลไกหลักการ **"ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย"** (Polluter pays) รวมถึงให้หน่วยราชการท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทและส่วนช่วยบริหารทรัพยากรธรรมชาติและจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

แผนฯ ๗ ย่างเข้าสู่ "ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ" ของการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙) เป็นแผนฯ ที่นำมากล่าวถึงในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เพราะสภาพัฒน์เห็นว่าเป็นแผนการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จโดดเด่น และเกิดขึ้นในยุคที่ **ดร.พิสิฏฐ** ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์

โดยสรุป แผนฯ ๗ เป็นแผนการพัฒนาที่หันมามุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพและความเป็นธรรมในสังคม โดยหันมาเน้นการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันหันมาเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิต และการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดทั้งเปิดประเทศสู่นานาชาติ และโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งปรับปรุงระบบพัฒนาบริหารราชการ จากการ "เป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้ประสานงานการพัฒนาประเทศ" **โดยมี ภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง ที่ค่อนข้างเอื้ออำนวยต่อแผนฯ ๗** พอสมควร คือ

บรรยากาศและภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

- **แผนฯ ๗ อยู่ในช่วงรัฐบาลที่มี นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕)** ที่กล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่รัฐบาลมีเสถียรภาพและมีผู้นำที่เข้มแข็ง ที่เอื้ออำนวยต่อการกำหนดทิศทางของแผนฯ ๗ เป็นอย่างยิ่ง กอร์ปกับการบริหารงานของรัฐบาลมีความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล และมีทีมงานด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แข็งแกร่ง ช่วยกลั่นกรองงานให้เป็น "ระบบ" จึงทำให้บทบาทของสภาพัฒน์กลายเป็นเสนาธิการด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง
- **เป็นยุคเศรษฐกิจช่วง "ขาขึ้น" โดยที่ GDP ขยายตัวอย่างต่อเนื่องกว่า ๑๐%** ปรับเศรษฐกิจไทยให้เปิดกว้างสู่นานาชาติมากยิ่งขึ้น รวมถึงสถานการณ์การส่งออก การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การท่องเที่ยว ล้วนอยู่ในสถานการณ์ที่ดีมาก รวมทั้งราคาน้ำมัน และอัตราดอกเบี้ย "ต่ำ" จึงส่งให้ฐานะการแข่งขันของไทยในตลาดโลกมั่นคงอย่างมาก โดยมีอัตราการจ้างงานสูงที่เพิ่มขึ้นถึง ๖๐๐,๐๐๐ คน/ปี และมีสถานภาพทางด้านการเงินและการคลังที่มีเสถียรภาพ มีฐานะการคลังเกินดุล แต่เงินเฟ้อเริ่มสูงขึ้น (๖% ต่อปี)
- **มีข้อท้าท้าย ที่เรียกว่า "ความไม่สมดุลในการพัฒนา" หรือ "Unbalanced Growth"** มากขึ้น คือต้องเผชิญปัญหาการกระจายรายได้ระหว่างชนชั้น กล่าวคือ ๒๐% บนของประชากรเป็นกลุ่มคนรายได้สูงซึ่งมีส่วนแบ่งในรายได้ประชาชาติ หรือ GDP ถึง ๕๐% แต่ ๒๐% ล่างของประชากรเป็นคนยากจนที่มีส่วนแบ่งเพียงร้อยละ ๕ ของรายได้ประชาชาติ นอกจากนี้การบริการโครงสร้างพื้นฐานเริ่มขาดแคลน มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมกลายเป็น **"สังคมเมือง"** สูงขึ้น **คนชนบทหลั่งไหลเข้าเมืองทำให้เกิดมีชุมชนแออัดขึ้นทั่วไปในเขตเมือง** วิถีชีวิตของประชากรได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันพื้นที่ป่าลดลง เหลือ ๒๘% ของพื้นที่ประเทศ **และเกิดภาวะสมองไหลออกจากภาครัฐมากขึ้น**

สรุป แผนฯ ๗ จึงมีความจำเป็นต้องหันมาสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนา เน้น **"ให้มีความสมดุลและยั่งยืน"** มากยิ่งขึ้น โดยไม่เน้นเฉพาะการเติบโตด้านเศรษฐกิจ (GDP) อย่างเดียว แต่เน้นให้เป็น "ลักษณะการเติบโตที่มีคุณภาพ" มากยิ่งขึ้น

สรุป "บทบาทสภาพัฒน์ในอนาคต"

ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในหลายมิติอย่างมากมายและรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมโลก ดร.พิสิฏฐ มีความเห็นว่า สภาพัฒน์ควรพิจารณา **"ยกเลิก"** การทำแผนแบบตั้งเป้า (Target Setting) มาเป็นการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (Strategic Oriented Development Plan) เป็นช่วงๆ ให้สอดคล้องกับวัฏจักรเศรษฐกิจและสังคมโลก ประเทศไทยไม่ควรอยู่ใน **"สภาพโดดเดี่ยว"** แต่จะต้องขับเคลื่อนไปอย่างเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น โดยเฉพาะกับประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเป็นอันดับแรก โดยประเทศไทยต้องเสริมสร้างสมรรถนะของตนเองให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของภูมิภาคนี้

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘

(พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔)

ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนา “คน”

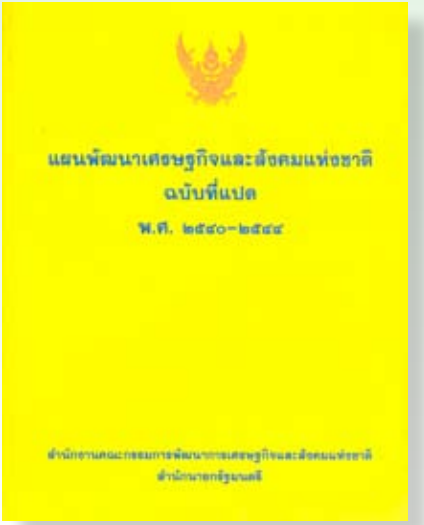

แนวคิดและทิศทางการพัฒนา

แนวคิดการจัดทำแผนฯ ๘ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์การพัฒนา จากการเน้นเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการ**ยึดคนเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา** เน้นการพัฒนาคนแบบองค์รวมที่สมดุลในทุกมิติ ทั้งกาย ใจ สติปัญญา และ**มีการแปลงไปสู่การปฏิบัติโดยยึดหลักการบริหารจัดการในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมตามภารกิจแต่ละภาคส่วน** (Area Function Participation: AFP) การพัฒนาคนเป็นการขับเคลื่อนด้านอุปสงค์มากกว่าด้านอุปทาน เป็นการพัฒนาเพื่อประชาชน ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองมากขึ้น จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน

สถานการณ์การพัฒนาประเทศในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔

การประเมินผลการพัฒนาในปีแรกของแผนฯ ๘ พบว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างไม่เคยปรากฏในรอบ ๓๐ ปี ปัญหาเศรษฐกิจมีความรุนแรง โดยเฉพาะภาคการเงินและตลาดเงินตราต่างประเทศได้รับผลกระทบมากที่สุด

เนื่องจากภาระหนี้ต่างประเทศสูงมากถึง ๘๙,๗๗๘ ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเป็นหนี้ของภาคเอกชนถึง ๗๒,๙๘๒ ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือประมาณร้อยละ ๘๑ จนทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินต่อมา เรียกว่า **“วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” ที่ค่าเงินบาทแข็งค่าเกินความเป็นจริง ส่งผลให้ไทยต้องตัดสินใจใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลอยตัว** (Managed Float) เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ **และขอความช่วยเหลือทางวิชาการและทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)** เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ซึ่งได้ทำสัญญากู้เงินแบบ Standby Credit จำนวน ๑๗.๒ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพื่อชดเชยการขาดดุลการชำระเงินและเสริมฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศให้มีเสถียรภาพมากขึ้น

การขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ชะลอตัวลงต่ำกว่าที่ประมาณการไว้ในแผนฯ ๘ และทั้งต่ำกว่าที่ได้ทำความตกลงกับ IMF ในหนังสือแสดงเจตจำนงฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเพราะราคาสินค้านำเข้าและราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น ภาระหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้นจากปัจจัยอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้วงเงินลงทุนโดยรวมของประเทศลดลง รายได้ภาครัฐลดลงในขณะที่ต้องสร้างวินัยทางการคลังโดยปรับปรุงฐานะการคลังในปีงบประมาณ ๒๕๔๑ ให้เกินดุลร้อยละ ๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และมีการเกินดุลเงินสดจำนวน ๖๙.๘ พันล้านบาท ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๑ และ ๒ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องชะลอการลงทุนในโครงการใหม่ๆ และ

ควบคุมการใช้จ่ายของภาครัฐ ให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ

จากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนตามปรัชญาของแผนฯ ๘ ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางเท่าที่ควร โดยมีผลกระทบต่อคนและสังคมที่สำคัญๆ ดังนี้

➢ ***การว่างงานเพิ่มขึ้น*** ในปี ๒๕๔๐ มีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ๑.๑๕ ล้านคน หรือประมาณเกือบร้อยละ ๓.๕ ของกำลังแรงงาน ซึ่งมีประมาณ ๓๒.๕ ล้านคน โดยยังไม่รวมแรงงานที่รอฤดูกาลเกษตรอีกประมาณ ๕.๘ แสนคน และในปี ๒๕๔๑ มีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๘๔ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๕.๖ ของกำลังแรงงาน ซึ่งมีประมาณ ๓๒.๗ ล้านคน และยังมีแรงงานรอฤดูกาลเกษตรอีก ๗.๕ แสนคน ในจำนวนผู้ว่างงาน ๑.๘๔ ล้านคนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงานที่ค้างจากปี ๒๕๔๐ อีกส่วนหนึ่งคือแรงงานใหม่ที่จบออกมาจากระบบการศึกษาระดับต่างๆ สำหรับการว่างงานของแรงงานระดับล่างที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลจากการลักลอบเข้าประเทศของแรงงานต่างชาติ ซึ่งมีประมาณ ๑ ล้านคนอีกด้วย

➢ ***ปัญหาการกระจายได้และอัตราความยากจนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น*** กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คือกลุ่มคนยากจนและรายได้น้อย กลุ่มแรงงานที่อพยพกลับสู่ชนบทเพราะถูกเลิกจ้าง อันจะมีผลกระทบต่อตนเองหรือต่อครอบครัว โดยต้องรับภาระจากค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งกลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานเด็กถูกเลิกจ้างทำให้เด็กเหล่านี้ต้องขาดรายได้ที่จะช่วยตนเองหรือครอบครัวของตนเองได้ ผู้ด้อยโอกาสจำนวนมากไม่ได้รับบริการพื้นฐานทางสังคมหรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการศึกษาต่อ และบริการด้านสุขภาพอนามัย รายได้ที่แท้จริงของประชาชนต่ำลง ในขณะที่ภาครัฐเองขาดทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้ไม่สามารถให้บริการผู้ด้อยโอกาสได้เต็มที่

➢ ***ผลกระทบต่อการบริการสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต*** วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ส่งผลให้ประชาชนมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ทั้งด้านการรักษาพยาบาลและยารักษาโรค ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งหันไปเลือกใช้บริการจากโรงพยาบาลรัฐแทนโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความแออัดของการใช้บริการในสถานบริการภาครัฐ และยังกระทบต่อคุณภาพของการให้บริการด้วย นอกจากนี้ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตที่ไม่สามารถปรับตัวได้ โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องประสบกับปัญหาทางธุรกิจ กลุ่มคนว่างงานนาน ซึ่งถูกยกเลิกสวัสดิการและการคุ้มครองด้านสุขภาพ ตลอดจนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่ต้องเผชิญกับปัญหาค่าครองชีพที่แพงขึ้น มีแนวโน้มจะมีปัญหาความเครียดและภาวะสุขภาพจิตสูงขึ้นเป็นพิเศษ ขณะเดียวกัน ปัญหาอาชีวอนามัยและอนามัยสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มความรุนแรงยิ่งขึ้น

บทบาท สศช. ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การวางแผนพัฒนาประเทศ

ในช่วงแผนฯ ๘ สศช. ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาประเทศจากเดิมที่เน้นเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มาเน้นการพัฒนาที่มี **"คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา"** หรือเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาพร้อมๆ กับการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำแผน**ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมกำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง** รวมทั้งมีการกำหนดกติกาการบริหารจัดการทางการเมือง การระบุถึงธรรมรัฐแห่งชาติ และการปรับระบบบริหารราชการด้วย ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดทำแผนฯ มาเกือบ ๔๐ ปี นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ระบบหลักการบริหารจัดการในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมตามภารกิจแต่ละภาคส่วน เพื่อเป็นการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ร่วมกันจากพหุภาคีการพัฒนาควบคู่ไปกับการผลักดันให้เกิดประชาคมเพื่อการพัฒนา (Civil Society) ซึ่งได้มีการดำเนินโครงการทดลองอย่างต่อเนื่อง ภายใต้โครงการ Thai UNCAP ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหประชาชาติ

การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี ๓ ท่าน

สมัยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๓๙) ได้ให้ความสำคัญกับบทบาท สศช. ในการเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยมอบหมายให้ สศช. ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการและ สศช. ยังได้จัดทำเครื่องชี้วัดด้านการเงิน เพื่อเป็นเครื่องเตือนภัยทางการเงิน อาทิ ภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเสนอให้ประเทศไทยดำเนินการใน ๓ เรื่องที่สำคัญ คือ (๑) ลดความฟุ่มเฟือยของพฤติกรรมการบริโภคของคนไทย (๒) เร่งรัดการออมในประเทศแทนการพึ่งพาเงินทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และ (๓) ส่งเสริมการค้าและบริการอย่างจริงจัง

สมัยรัฐบาล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๐) ถึงแม้ในรัฐบาลยุคนี้จะให้ความสำคัญกับ สศช. ในการทำงานด้านงานวิชาการ การวางแผน และการเสนอแนะแนวนโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิตต่อรัฐบาลเป็นหลัก แต่การทำงานภายในของ สศช. ยังคงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน โดยความร่วมมือกับธนาคารแห่งประเทศไทยในการริเริ่มจัดทำข้อมูลจีดีพีเป็นรายไตรมาสเป็นครั้งแรก และธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนประเทศไทยในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ลงนามให้สัตยาบันในการเข้าเป็นสมาชิกมาตรฐานการเผยแพร่ข้อมูลระดับสูง

หลังการประกาศค่าเงินบาทลอยตัว (วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐) **สศช. ได้ศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน โดยได้ชี้ให้เห็นผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ สศช. ได้จัดทำผลกระทบทางด้านสังคมตั้งแต่มีการวางแผนมา** โดยสาระสำคัญของการศึกษาได้เสนอมาตรการในการจัดการปัญหาในแต่ละด้านทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง โดยมาตรการระยะสั้นขอให้รัฐบาลตรึงราคาสาธารณูปโภคและบริการพื้นฐานที่จะกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ และมาตรการระยะปานกลาง เสนอให้เร่งสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ปรับโครงสร้างภาคเศรษฐกิจ ลดผลกระทบต่อคนและสังคม และจัดกระบวนการบริหารจัดการประเทศให้ตอบสนองต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาล นอกจากนี้ยังได้จัดทำกรอบการติดตามมาตรการเศรษฐกิจเพื่อเป็นเครื่องมือการดำเนินงานของรัฐบาล

สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๓) สศช. มีบทบาทสำคัญในการเสนอนโยบายเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ซึ่งรัฐบาลได้นำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้มีส่วนร่วมในการจัดประชุมคณะกรรมการระดับชาติ และเข้าไปทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการหลายชุด ที่สำคัญได้แก่ การหารือปัญหาเศรษฐกิจผ่านคณะกรรมการ กรอ. การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพัฒนาเมืองแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ และคณะกรรมการประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

นอกจากนี้ หลังฟองสบู่แตกปี ๒๕๔๐-๒๕๔๒ เมื่อรัฐบาลตัดสินใจที่จะขอกู้เงินจาก IMF แล้ว เงื่อนไขแรกที่ต้องดำเนินการคือการจัดทำงบประมาณขาดดุล ซึ่งได้ทำหนังสือแสดงเจตจำนง ซึ่ง **สศช. มีบทบาทในการเสนอจุดยืนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระยะสั้นที่ต้องดำเนินการคู่ขนานกันไปทั้งภาคการเงิน ภาคการผลิตจริง และภาคคนและสังคม** กำหนดสาระสำคัญด้านสังคมที่ควรคุ้มครองไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการปรับลดงบประมาณ พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอโครงการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน จัดทำโครงการลงทุนเพื่อสังคมเพื่อลดผลกระทบทางด้านสังคม โดยใช้เงินกู้จากธนาคารโลก จัดทำกรอบนโยบายการปฏิรูปสังคมตามข้อตกลงเงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย

นอกจากนี้ **สศช. ยังได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) ร่วมกับเลขาธิการคณะรัฐมนตรี** ซึ่งมีหน้าที่ในการ (๑) กำหนดกรอบการทำงานของ

คณะกรรมการ รศก. โดยให้เป็นคณะกรรมการระดับนโยบายที่ทำหน้าที่กำกับการบริหารงานด้านนโยบายเศรษฐกิจ และหารือประเด็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (๒) รายงานข้อมูลเศรษฐกิจต่อรัฐบาลโดยตรง (๓) เสนอกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในช่วงปี ๒๕๔๐-๒๕๔๒ ในการจัดทำมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในเดือนสิงหาคม ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลทำให้กระทรวงการคลังประกาศใช้มาตรการภาษีตามข้อเสนอของ สศช.

การปรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘

เพื่อให้การดำเนินงานผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สศช. จึงได้ดำเนินการปรับแผนฯ ๘ โดยยังคงยึดแนวคิด/ทิศทาง และปรัชญาของแผนฯ ๘ ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และได้**ปรับแนวทางมาตรการเพิ่มเติมใน ๔ เรื่อง** ได้แก่

- การปรับแผนโดยยึดเป้าหมายและเงื่อนไขข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
- การลดผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคม โดยเฉพาะการว่างงานทั้งในเมืองและชนบท การพัฒนาและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทั้งการศึกษาและสาธารณสุข และการป้องกันปัญหาสังคมและการเสริมสร้างค่านิยมที่ดีงาน เป็นต้น
- การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การส่งเสริมอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว เป็นต้น
- การเร่งรัดปฏิรูประบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูประบบการศึกษาและปฏิรูประบบสาธารณสุข อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เป็นต้น

เมื่อปรัชญาหลักของการวางแผนเน้นคนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคน คือ **ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์** จึงเป็นหัวใจสำคัญของแผนฯ ๘ ซึ่งต่างจากการจัดทำแผนฉบับที่แล้วๆ มาที่กระบวนการวางแผน เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้คนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาภายหลัง นอกจากนั้นแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมามักเป็นแผนที่กำหนดจากผู้บริหารระดับสูง การมีส่วนร่วมกระบวนการจัดทำแผนค่อนข้างจำกัดเฉพาะในภาครัฐ โดยมีการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษาวิจัยเพื่อทำแผนฯ เสนอต่อรัฐบาล เมื่อผ่านการอนุมัติแล้วก็ให้กระทรวง ทบวง กรมจัดทำแผนปฏิบัติการ ทำโครงการของบประมาณและอัตรากำลัง

วิธีการดังกล่าวนั้นมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในขณะนั้น ซึ่งมีความตื่นตัวต่อกระแสประชาธิปไตย เข้ามาร่วมกันคิดร่วมทำในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันต่างๆ รวมทั้งภาคชุมชน เข้ามามีบทบาทในการจัดทำแผนฯ อย่างเสมอเท่าเทียมกัน เป็น **“ภาคีพัฒนา”** นับว่าเป็นแนวคิดในลักษณะการปรับโครงสร้างองค์กร เพราะการจัดองค์กรแบบการสั่งการและควบคุม หรือการสั่งการตามลำดับการบังคับบัญชา ใช้ไม่ได้ผลแล้วในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะทุกคนสามารถได้รับข่าวสารข้อมูลอย่างทั่วถึง ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น

แผนฯ ๘ เริ่มกระบวนการจัดทำตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรี **นายชวน หลีกภัย** (ปี ๒๕๓๘) แต่ว่ามาจบกระบวนการที่รัฐบาลนายกรัฐมนตรี **นายบรรหาร ศิลปอาชา** กระบวนการจัดทำแผนฯ จึงไม่ได้เป็นของรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สศช. ได้รับเกียรติจากนายกรัฐมนตรี **นายอานันท์ ปันยารชุน** รับเป็นประธานในการจัดทำรายละเอียดของแผนด้านทรัพยากรมนุษย์และการคุ้มครองทางสังคมซึ่งเป็นประเด็นหลักของแผนฯ ๘

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรีคนแรกที่ร่วมระดมความคิด
ในการจัดทำแผนฯ ๘

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

เลขาธิการฯ ผู้ปฏิรูปแนวคิดและวิธีการจัดทำแผนฯ ๘

“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ”

วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม

เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๐

ปรับแผนฯ ๘ แก้วิกฤตเศรษฐกิจ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรีคนแรกที่ร่วมระดมความคิดในการจัดทำแผนฯ ๘

ชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีคนแรกที่ร่วมล้อมวงระดมความคิดร่วมกับประชาชนภาคส่วนต่างๆ ในกระบวนการจัดทำแผนฯ ๘ ซึ่งเป็นแผนฯ แรกที่เน้นให้ "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

ท่านเป็นนายกรัฐมนตรี ๒ สมัย ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๕ – ๒๕๓๘ และ พ.ศ.๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ นอกจากนี้ ท่านเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำคัญๆ อาทิ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม รองนายกรัฐมนตรี รวมถึงรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เคยเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งประธานสภาที่ปรึกษาพรรคประชาธิปัตย์

นับเป็นโอกาสอันดียิ่งที่ท่านได้กรุณาให้ทีมงาน "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" สัมภาษณ์ เพื่อบันทึกเรื่องราวของนายกรัฐมนตรีไทยคนแรกที่ร่วมระดมความคิดกับประชาชนนับพันในกระบวนการจัดทำแผนฯ ๘

สภาพัฒน์กับบทบาทการพัฒนาประเทศ

ผมยินดีที่จะให้ความคิด ความเห็นบางเรื่อง จากประสบการณ์ที่ได้ทำงานการเมืองมานานและเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นเวลา ๖ ปีเศษ

ถึงแม้ว่าชื่อจะเป็นสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่การพัฒนาในตอนเริ่มแรก ผมเข้าใจว่าจะเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และแผนเหล่านั้นก็มีส่วนทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปได้เร็ว บ้านเมืองทันสมัยขึ้นมาก

ผมมีส่วนร่วมแสดงความเห็นในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในสมัยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้เพิ่มความสำคัญของการพัฒนาสังคมควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ยึดแผนฯ เป็นแนวในการบริหารประเทศ

ผมเชื่อว่าการพัฒนาบ้านเมืองที่ยังเป็นประเทศกำลังพัฒนามีโครงสร้างการปกครองเกือบทั้งหมด รวมศูนย์ไว้ในส่วนกลางแบบไทยจะต้องมีแผนรวมของประเทศ เพราะประเทศไทยใหญ่เกินกว่าใครจะมาจากคนใดคนหนึ่งหรือคณะใดคณะหนึ่ง จะคิดอยู่ตามอำเภอใจ **สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีทรัพยากรข้อมูลทั่วประเทศและบุคลากรที่มีความพร้อม และสามารถประสานข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆ ได้ดีที่สุด การทำงานไปตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบจะป้องกันความเสี่ยงที่เกิดความผิดพลาดได้ ดังปรากฏจากตัวอย่างในหลายปีที่ผ่านมา นโยบายของรัฐบาลที่ไม่มีแผนและเกิดจากขาดการประเมินโดยรอบคอบบางเรื่องล้มเหลวโดยสิ้นเชิงเสียหายต่อส่วนรวม**

การแก้ปัญหาของบ้านเมืองนั้น สิ่งสำคัญลำดับแรกคือการมองเห็นปัญหาของประเทศได้ครบรอบด้าน **เหมือนเห็นช้างทั้งตัว** เพราะจะมุ่งด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ความสมดุลของการพัฒนา ดังนั้นจึงยืนยันว่าอย่างน้อย**สภาพัฒน์สามารถมองปัญหาได้กว้างและเห็นภาพรวมของประเทศ**ได้มากกว่าหน่วยงานอื่น เพราะการทำงานของส่วนผสมนั้น ไม่ว่าฝ่ายการเมืองหรือข้าราชการก็ตาม มักจะมองเป้าหมาย หรือประโยชน์ หรือความสำเร็จของหน่วยงานตัวเองเป็นหลัก ไม่ให้ความสำคัญผลกระทบด้านอื่นๆ โดยเฉพาะกรณีมีข้อขัดแย้งด้านนโยบาย ระหว่างแต่ละกระทรวง สภาพัฒน์สามารถจะมองปัญหาได้กว้างกว่ามีคำตอบที่เป็นประโยชน์มากกว่า

นายกรัฐมนตรีคนแรกที่ร่วมระดมความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ

ใช่ครับ ผมเคยมีส่วนร่วมในการเขียนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุม ในฐานะเป็นประธานสภาพัฒน์ **ถือเป็นครั้งแรกที่เราได้ร่วมระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ** ซึ่งถือเป็นความหลากหลายมากที่สุดตั้งแต่เคยทำแผนกันมา ซึ่งผมคิดว่า **แผนฯ ๘ ถือเป็นแผนฯ ที่มีความรอบด้านมากกว่าแผนฯ ก่อนๆ นั้น เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและขยายผลมาจนถึงทุกวันนี้**

“กระจายรายได้ กระจายโอกาส กระจายอำนาจ” หลักในการกระจายความเจริญ

ความคิดนี้มาจากความจริงของสภาพของประเทศเมื่อเริ่มการพัฒนานั้น ประเทศของเรามีระดับการพัฒนาแตกต่างและเหลื่อมล้ำกันมากระหว่างส่วนกลางคือ เมืองหลวงกับภูมิภาคชนบท คนทั่วทิศจึงมุ่งเข้าหาความเจริญก้าวหน้าในกรุงเทพฯ

การกระจายความเจริญจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในฐานะเป็นนักการเมืองต่างจังหวัดมาจากพื้นที่ที่มีสภาพการพัฒนาน้อย ด้อยโอกาส ผมจึงมุ่งมั่นเรื่องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและต่างจังหวัดเป็นพิเศษ สร้างโอกาสให้แก่คนในต่างจังหวัดทุกภูมิภาคให้ยุติธรรมที่สุดโดยไม่เลือกปฏิบัติ ด้วย ๓ ตัวกระจายใหญ่ๆ คือ **กระจายรายได้ กระจายโอกาส และกระจายอำนาจ** แนวทางนี้ได้ประกาศเป็นนโยบายตั้งแต่ผมเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และได้ใช้เมื่อมาเป็นรัฐบาล นโยบายนี้มีผลต่อการพัฒนาภูมิภาคและชนบทมาก ทั้งต่อตัวประชาชนเองและพื้นที่ในเขตชนบท ไม่ว่าการสร้างงานในภูมิภาค การขยายโอกาสของเยาวชนในการศึกษา การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ดังนั้นนโยบายหลายเรื่องจึงยังมีผลต่อประชาชนอยู่จนทุกวันนี้ ส่วนการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมปกครองตนเองมากขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้เกิดเป็นรูปธรรม มีผลเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมากในช่วง ๑๐ ปีเศษที่ผ่านมา แต่ก็น่าเสียใจที่มีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นด้วย คือ กรณีการทุจริตประพฤติมิชอบในระดับท้องถิ่นกระจายไปในหลายพื้นที่ ซึ่งก็ต้องแก้ไขกันต่อไป

ที่ควรสังเกตุคือ การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นชนบท นอกจากจะเป็นผลดีต่อประชาชนทั้งในภูมิภาคแล้ว ยังช่วยลดปัญหาในกรุงเทพฯ ด้วย เพราะเมื่อประชาชนมีงานทำ มีที่เรียน มีที่รักษาพยาบาลที่ดี ประชาชนต่างจังหวัดก็ไม่เคลื่อนย้ายเข้ากรุงเทพฯ กรุงเทพฯ ก็ไม่แออัดจนเกินไป เพราะถ้าความเจริญกองอยู่ที่กรุงเทพฯ ที่เดียว ทุกคนมาหาความเจริญในเมืองหลวง เมืองหลวงก็จะเป็นเมืองเน่า แต่ถ้ากระจายไปสู่ภูมิภาคได้ดี กรุงเทพฯ ก็จะคล่องตัว เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

"ถนน" โครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการกระจายความเจริญ

เนื่องจากรัฐบาลของประชาธิปัตย์ที่ผมเป็นนายกรัฐมนตรีได้บริหารประเทศ ๒ ครั้งร่วม ๖ ปีเศษ จึงมีโอกาสได้วางโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคได้มาก เป็นความจริงว่า เราได้ใช้งบประมาณเพื่อทำโครงสร้างถนนหนทางทั่วถึงมากที่สุด โดยเฉพาะ เรื่องถนน ๔ ช่องจราจร ซึ่งมีเรื่องพูดกันสนุกๆ เสมอ คือการที่ท่านเจ้าคุณที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ท่านได้ให้พรในวันที่ผมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นครั้งแรก เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๓๕ ท่านบอกว่า **"คุณชวนไปรับตำแหน่งนายกฯ สีเลนะ สีเลนะ" แล้วท่านก็ขยายความว่า สีเลนะ** คือ ให้ทำถนน ๔ เลน เพราะการเดินทางระหว่างเมืองเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และเกิดอุบัติเหตุมาก แต่ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ ฝ่ายการเมืองที่มีอำนาจทางด้านนี้จึงมักจะทำผ่านเขตพื้นที่พวกตนเอง รัฐบาลของผมกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจน เพื่อตัดปัญหาว่าเวลาใครมาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ก็มาตัดถนน ๔ เลนเข้าบ้านตัวเอง รัฐบาลประชาธิปัตย์ได้กำหนดเลยว่าให้สร้างถนน ๔ ช่องจราจรโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะผ่านจังหวัดบ้านนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีคมนาคมหรือไม่ ถนน ๔ ช่องจราจรจึงกระจายไปทุกภูมิภาค ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ได้ริเริ่มปรับปรุงระบบของเส้นทางรถไฟโดยเริ่มปักหมุดและลงมือก่อสร้างรถไฟทางคู่ ก็เริ่มขึ้นในช่วงเดียวกันนี้เอง

โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ๕ ล้านไร่ เป็นโครงการอยู่นอกแผนพัฒนาฯ เพื่อเป็นการรักษาสภาพของธรรมชาติเอาไว้

ความจริงโครงการประเภทนี้ไม่ค่อยเป็นข่าวสารให้ประชาชนได้ติดตามมากนัก และไม่ค่อยจะน่าตื่นเต้น เพราะไม่ได้ใช้งบประมาณให้ใครรับเหมา แต่ที่น่าสนใจเพราะเป็นโครงการที่เป็นผลงานประสบความสำเร็จมาก เป็นโครงการปลูกป่าโครงการแรกที่ใช้เอกชนร่วมรับผิดชอบ และผลของโครงการนี้ก็เป็นครั้งแรกที่การปลูกป่าทำได้มากกว่าป่าที่ถูกทำลาย เอกชนรายใหญ่ๆ เช่น ปตท. ดูแลถึง ๑ ล้านไร่ ประสบความสำเร็จดีมาก กล่าวได้ว่าในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมาไม่เคยมีใครทำโครงการปลูกป่าได้ผลเท่านี้มาก่อน คนที่สนใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพอใจ และในชีวิตจริงนั้นเราจะพัฒนาบ้านเมืองไปอย่างไรก็ตาม เราก็ต้องอยู่กับธรรมชาติ

สิ่งที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง คือ รัฐบาลได้รับสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจัดทำโครงการตามพระราชดำริหลายโครงการ โดยเฉพาะโครงการป่าสักชลสิทธิ์ได้เริ่มต้นในสมัยแรกการเป็นรัฐบาล และสำเร็จเรียบร้อยในช่วงรัฐบาลสมัยที่สอง

ทรัพยากรบุคคล เป็นสิ่งมีค่าที่สุด

ในช่วงเวลาที่ผมเป็นหัวหน้ารัฐบาล ผมให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลที่ผมถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดในการพัฒนาประเทศ และได้ทำมาตั้งแต่เป็นรัฐมนตรีในกระทรวงต่างๆ จนมาเป็นนายกรัฐมนตรี การพัฒนาคนต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ดังที่กล่าวแล้วว่า ผมได้เสนอความคิดนี้ตั้งแต่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เราไม่ได้มองตัวเลขรายได้ถัวเฉลี่ยต่อประชากร หรือรายได้

ประชาชาติเพียงอย่างเดียว แต่เรามองเรื่องของสังคม เพื่อชุมชนเข้มแข็ง **ความคิดเรื่องการพัฒนาคน เริ่มตั้งแต่เด็กการให้มีอนุบาลชนบทก็ดี การให้เด็กได้ดื่มนมตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาก็ดี** ซึ่งมีผลจนถึงทุกวันนี้ ได้เริ่มโครงการรักษาฟรีเด็กแรกเกิดและผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ที่ต่อมาได้มีการต่อยอดขยายสิทธิในหลักประกันสุขภาพมากขึ้น ต้องไม่ลืมว่าบรรยากาศของเราไม่ได้มีเงินทองมากอย่างสมัยนี้ เวลาจะทำโครงการอะไรจึงต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองของสภาพัฒน์อย่างดี ความสำเร็จจึงมีมาก ประกอบกับการทุจริตจากนักธุรกิจการเมืองมีไม่มาก งบประมาณที่ใช้จึงคุ้มค่า

หน่วยเตือนภัยให้กับรัฐบาล

สภาพัฒน์เป็นผู้ที่ศึกษาเรื่องต่างๆ ต่อเนื่องมา ข้อมูลรอบด้านนั้นมีส่วนช่วยในการพยากรณ์อนาคตได้ในระดับหนึ่ง ในบางช่วงที่การเมืองหลงทาง นำไปสู่แนวทางพัฒนาที่ไม่ถูกต้อง ขาดความเป็นธรรมและความสมดุลในการพัฒนา อาจจะไม่ใช่หน้าที่โดยตรง แต่สภาพัฒน์ก็ต้องควรให้ข้อมูล ยกตัวอย่างในสมัยที่รัฐบาลประกาศจะพัฒนาเฉพาะจังหวัดที่เลือกพรรคของรัฐบาลก่อน ส่วนจังหวัดอื่นไว้ทีหลัง อย่างนี้เป็นการเลือกปฏิบัติกับประชาชนไม่ควรเกิดขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งแตกแยกในบ้านเมือง

ถึงจะเป็นส่วนราชการ ความเป็นอิสระไม่เท่าเอกชน แต่สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล ผมจึงไม่อยากจะให้เพิกเฉยไม่ว่ากรณีใดที่เห็นว่ารัฐบาลจะนำพาประเทศไปสู่อันตรายทั้งด้านเศรษฐกิจหรือสังคม อยากให้มีการเตือนและชี้ให้เห็นข้อดี ข้อเสีย ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

แผนพัฒนาฯ ยังคงมีความสำคัญและต้องจัดทำต่อไป

ในประเด็นที่มีหลายฝ่ายกล่าวว่า แผนพัฒนาฯ ไม่มีความจำเป็นต้องมี และมองว่าหลายเรื่องที่เคยเขียนไว้ในแผนฯ ก็ถูกนำไปไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งหากสภาพัฒน์ทำแผนออกมาอาจจะมีส่วนที่หมิ่นเหม่ต่อเรื่องของการขัดรัฐธรรมนูญ เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นการจัดทำรายละเอียดของแผนฯ คงไม่มีใครไปทำให้ขัดกับรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว

ฉะนั้น **แผนฯ จะเป็นแนวทางที่ให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในทางปฏิบัติ**

ถึงฝ่ายการเมืองจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการทำนโยบายของรัฐบาล และมีรัฐธรรมนูญบัญญัติเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม แต่ทุกฝ่ายไม่ได้ทำงานต่อเนื่องเท่าสภาพัฒน์ แผนจึงยังควรมีต่อไป จนกว่าสถานการณ์ข้างหน้าจะเปลี่ยนแปลงไป

จับมือเพื่อนบ้านร่วมพัฒนาประเทศ

สำหรับโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT ซึ่งเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยประเทศเพื่อนบ้านคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย จับมือพัฒนาประเทศร่วมกัน ข้อตกลงที่เราได้ตกลงกับ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรี ประเทศมาเซีย โดย ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม ร่วมหารือด้วย หลังจากนั้น คณะของเราก็ไปพบท่านประธานาธิบดีซูฮาร์โต้ เชิญประเทศอินโดนีเซียมาร่วมโครงการด้วย ซึ่งนับว่าเป็นโครงการที่มีความสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งได้ริเริ่มไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ และทำท่าจะไปด้วยดี แต่มาชะงักไปเมื่อเปลี่ยนรัฐบาล แต่ขณะนี้ทราบว่ามีการเดินโครงการต่อ ซึ่งความจริงถ้าได้ทำเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง อาจจะมีส่วนไม่เกิดเหตุร้ายในภาคใต้ดังเช่นทุกวันนี้ก็ได้ เพราะเมื่อมีความร่วมมือด้านหนึ่งจะมีผลต่ออีกด้านหนึ่งเสมอ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจก็อาจจะมีผลต่อความร่วมมือในด้านความมั่นคงด้วย โดยเฉพาะกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนโครงการลุ่มแม่น้ำโขงเป็นอีกโครงการหนึ่งที่เกิดในช่วงเดียวกัน และมีความสำคัญทั้งในการพัฒนาร่วมกัน และทำให้เกิดความใกล้ชิดกันและกันมากขึ้นในประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ผมคิดว่าความร่วมมือกับเพื่อนบ้านเหล่านี้เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น และอยากเรียนให้ทราบว่า บางเรื่องแม้ไม่ได้ประกาศ แต่เราได้ร่วมมือกันทำงานกันอย่างเงียบๆ เช่น การแก้ปัญหาอาชญากรรม **ปัญหาภาคใต้**ในช่วงนั้นถือว่ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นน้อยมาก นอกจากนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปฏิบัติได้ผลแล้ว ส่วนหนึ่งเป็นความร่วมมือจาก

มิตรประเทศด้วย และ**มีสภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการฯ ที่ช่วยทำงานเรื่องนี้ให้เป็นไปได้ด้วยดี**

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ

สิ่งสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือเราต้อง **รู้จักประเทศของเราเองอย่างลึกซึ้ง รู้ประวัติศาสตร์ของประเทศ**ของเราว่าก่อร่างสร้างตัวขึ้นได้อย่างไร ได้ผ่านประสบการณ์มาด้วยอุปสรรคและความยากลำบากอย่างไร **แม้ทุกประเทศย่อมมีดี**ของตัวเอง แต่**ประเทศไทยของเรามีดีอะไรที่ต่างไปจากประเทศอื่น** เพราะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมานับพันปี เป็นประสบการณ์ที่ยิ่งใหญ่ที่ประเทศไทยได้สั่งสมเอาไว้จนเป็นตัวของตัวเอง จนเป็นลักษณะของคนไทย สังคมไทย ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมประเพณีล้วนมีความพิเศษสำคัญ จนกลายเป็นลักษณะของคนไทยและประเทศไทย การพัฒนาเพื่อความทันสมัยในโลกปัจจุบันผู้พัฒนาจะต้องไม่ทำลายสิ่งดีงามที่พิสูจน์แล้วและเป็นตัวของเรามาก่อน มีตัวอย่างที่น่าสนใจกรณีเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ แต่ประเทศไทยไม่เกิดวิกฤตทางสังคมเหมือนบางประเทศ เหตุผลส่วนหนึ่งก็เพราะวัฒนธรรมในระบบของระบบครอบครัวที่ดูแล เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือในยามลำบาก จึงไม่ทอดทิ้งกัน เมื่อรู้จักตัวเองแล้วก็สามารถ**กำหนดแผนที่ดีได้สอดคล้อง**กับความเป็นจริงและฐานะของเรา อนึ่ง นอกจากแผนที่ดีแล้ว คนทำงานในแต่ละระดับก็ต้องเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถด้วย และมีความต่อเนื่อง ช่วยทำให้ความเจริญของบ้านเมืองเดินไปข้างหน้าตลอดเวลา ช้าบ้างเร็วบ้างแต่ไม่หยุดหรือถอยหลัง

ดังนั้น การพยายามทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจไปด้วยกันกับการพัฒนาสังคมเป็นสิ่งจำเป็นมาก เช่น การสร้างค่านิยมที่ดี ปลูกฝังเยาวชนให้รักความถูกต้องชอบธรรม **ความมีระเบียบในสังคม มีสำนึกและทัศนคติที่ดี เป็นสิ่งที่ต้องรณรงค์ และต้องสร้าง** เรามองไกลไปถึงว่า การเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ต้องมีการฝึกฝนคนให้มีความรู้ และให้มีค่านิยมไม่ยอมรับการทุจริตโกงกิน เรื่องพวกนี้ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เยาวชนด้วย

โครงการบางเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมและเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจ เช่น การให้หมู่บ้าน ตำบลกู้ยืมเงินกองทุน ก็เริ่มมาจากโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) แต่สมัยนั้นมีแนวคิดว่าไม่ให้ฟรี หรือกู้เงินแล้วไม่ต้องใช้คืน โครงการ กข.คจ. จะให้คนกู้ แต่ต้องใช้คืน ซึ่ง กข.คจ. ปัจจุบันยังมีอยู่ แต่ว่าเงินอาจจะไม่มาก ช่วงนั้นเรา**ไม่ได้ให้เงิน**แบบเหมา คือ พื้นที่ไหนจนเราให้พื้นที่นั้น

นอกจากนี้ ต้องยอมรับว่าประเทศเสรีที่เป็นประชาธิปไตย **ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างความเจริญเติบโตให้กับเศรษฐกิจ** อาจกล่าวได้ว่ามากกว่าภาครัฐ ดังนั้น หากภาคเอกชนไม่มีส่วนร่วมรับรู้ อาจจะทำให้เกิดความไม่เข้าใจ **กรอ.** จึงนับว่ามีส่วนช่วยลดความไม่เข้าใจกัน มีส่วนให้ส่วนราชการทบทวนปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ และช่วยทำให้เกิดการแก้กฎระเบียบต่างๆ เช่น ปัญหาด้านศุลากร มีผลดีมาจนปัจจุบัน นับว่า กรอ. มีส่วนสำคัญมาก

การพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญในอนาคต

หลักสำคัญคือ**การพัฒนาทุกด้านต้องมีความสมดุล** ไม่ว่าเศรษฐกิจหรือสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนา**อย่างยั่งยืน** ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกับธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรของมนุษยชาติที่แท้จริง ดังนั้น ไม่ว่าจะเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่**แท้จริง**ก็ต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับความดี มีประสิทธิภาพของกฎระเบียบ เพื่อสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างยุติธรรม

การพัฒนาที่แท้จริงไม่ว่าการเมือง เศรษฐกิจและสังคมคือ**การพัฒนาอย่างยั่งยืน** ที่ประชาชนรู้จักหน้าที่ พร้อมกับรู้จักสิทธิของตนเอง

เมื่อ ๔๐ ปีที่แล้ว ประชาชนต่างจังหวัดต้องการเพียงถนนลูกรังที่เดินทางได้ทั้งหน้าฝน หน้าแล้ง ต่อมาก็ต้องการถนนลาดยาง ต่อมาต้องการไฟฟ้า เมื่อไฟฟ้าไปทั่วถึงก็ต้องการน้ำประปาแทนบ่อน้ำที่เคยใช้ ต้องการโรงเรียนในอำเภอ ต่อมาก็ต้องการโรงเรียนในตำบล ต้องการมหาวิทยาลัย ความพอดีในการกระจายโอกาสนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะทุกสิ่งล้วนเป็นต้นทุนของประเทศทั้งสิ้น วันนี้ความต้องการก็เปลี่ยนแปลงไปอีกระดับหนึ่ง มีข้อสังเกตุว่าในขณะที่ประเทศเรามี**อะไร**

มากเท่าๆ กับประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการใช้รถทุกประเภททุกยี่ห้อ แต่อุบัติเหตุเรามากกว่า เพราะเราไม่เข้มงวดระเบียบ วินัย เราละเลยไม่จริงจังประเทศของเราจึงมีอุบัติเหตุติดระดับโลก **การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่ยั่งยืน** ซึ่งผมกับเลขาธิการสภาพัฒน์ **ท่านสรรเสริญ วงษ์ชะอุ่ม** ได้เคยร่วมกันประกาศเรื่องนี้

ศิลปวัฒนธรรมไทย คุณค่าและความงดงามในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สำหรับเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผมคิดว่าลักษณะของเศรษฐกิจสร้างสรรค์เรามีอยู่แล้ว ทั้งของเก่าและของใหม่ เพียงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แบบของไทยที่ถ่ายทอดมานับเกือบพันปีแล้ว ก็มีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจมาก ใครๆ ก็อยากมาศึกษา ลองถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเมืองไทย ตั้งแต่ ๓๐ ปีที่แล้วจนถึงวันนี้ว่าสิ่งแรกที่เขาคิดเมื่อมาเที่ยวเมืองไทยคืออะไร เขาจะคิดถึงความงดงามตระการตาของยอดปราสาท หลังคาวัดพระแก้ว วัดวาอาราม นี่คือส่วนหนึ่งของศิลปะที่สร้างสรรค์มูลค่าเพิ่ม ด้วยความโดดเด่นของศิลปวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมของไทย ไม่มีที่ไหนเทียบได้ เพียงศาลพระภูมิ ฝรั่งก็ยังตื่นเต้น เพียงแต่คนไทยบางส่วนอาจจะมองของใกล้ตัวไม่เห็น หรือขาดความสำนึกทางด้านสุนทรียะ ดังนั้น จึงเกิดมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งผมเป็นคนเสนอเองว่า **การก่อสร้างอาคารที่สำคัญของราชการให้ออกแบบให้มีเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ด้วย แม้จะใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นก็อนุมัติ เพื่อให้เห็นว่าความงดงามจะมีส่วนสร้างสรรค์ด้านเศรษฐกิจด้วย** คนมาเที่ยวเขามาดูอะไรที่ไม่เหมือนของเขา มาดูสิ่งที่แปลกใจจากที่เขาเคยเห็น

วัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของเรา เช่น การยกมือไหว้ คนต่างชาติเขาก็ประทับใจ สมัยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผมเคยสอบถามทูตวัฒนธรรมแต่ละประเทศว่าสิ่งที่ท่านประทับใจมากที่สุดในประเทศไทยคืออะไร **เขาบอกว่าการยกมือไหว้ของคนไทย คือสิ่งที่เขาชื่นชมมากที่สุด** ผมก็บอกว่าชาวอินเดียก็ไหว้กัน เขาบอกว่าอินเดียไหว้กับไทยไหว้ไม่เหมือนกัน หากเป็นคนไทยไหว้เขาบอกว่าสามารถรู้ได้เลยว่าไหว้บุคคลระดับไหน ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ในแง่วัฒนธรรมที่มีค่ายิ่งของเราที่อย่าให้วัฒนธรรมต่างชาติมาลบล้างเสีย และนี่ก็เป็นส่วนเสริมที่ทำให้ทีท่าของคนไทยเป็นมิตร มีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา เราจึงเป็นประเทศแถวหน้าๆ ที่ใครก็แข่งกับเรายาก

ผมเห็นว่าที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงแนะนำให้เด็กไทยอ่านประวัติศาสตร์ มีความสำคัญกับคนไทยมาก

ผมเคยเปรียบเทียบว่า ถ้าผู้บริหารอ่านประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ การแก้ปัญหาจะไม่ผิดพลาด และไม่เสียหายอย่างทุกวันนี้

นอกจากนี้ ต้องยอมรับว่าโครงการศูนย์ศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงอนุรักษ์ฝีมือศิลปะของประชาชนที่กำลังจะสูญหายไปเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก ทางมหาวิทยาลัยที่สอนศิลปะก็เสนอบทบาทขอเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ผมคิดว่าเรื่องศิลปะเชิงสร้างสรรค์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรให้การสนับสนุน ที่ผมพูดนั้นเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง แต่แท้ที่จริงแล้วมี**ความงดงามในด้านอื่นๆ ไม่ว่าด้านฝีมือทางศิลปะ ฝีมือการผลิตของคนไทยยังเป็นผู้นำในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นว่า การทำเสื้อผ้าที่ผู้ผลิตย้ายไปผลิตในประเทศที่ค่าแรงต่ำ แต่ในกรณีเป็นเสื้อผ้าที่ต้องฝีมือสูง ก็ต้องย้ายกลับมาเมืองไทยเหมือนเดิม เราจึงมีดีของเราอยู่มาก**

ท้ายที่สุดนี้ ผมขอให้สภาพัฒน์รักษาความเข้มข้นของคุณภาพให้เป็นมืออาชีพ คือมืออาชีพในฐานะผู้ร่างแผนพัฒนา และผมยินดีที่สภาพัฒน์มีบุคลากรที่มีความรอบรู้ ขอให้สิ่งเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ ฝ่ายการเมืองจะเป็นอย่างไรก็ตาม ขอให้มีสถาบันหนึ่งที่คอยติดตามสถานการณ์และคอยให้ข้อมูล ซึ่งผมถือว่าสภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง **เพราะฉะนั้นควรใช้ข้อมูลดังกล่าวนี้เป็นประโยชน์ในการมีส่วนในการตัดสินใจของรัฐบาลในการบริหารประเทศ**

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ผู้ปฏิรูปแนวคิดและวิธีการจัดทำแผนฯ ๘

“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๙ ของสภาพัฒน์ เติบโตมาจากกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ โดยรับผิดชอบในการวางแผนรับสงครามและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ก่อการร้าย และต่อมาในปี ๒๕๒๔ ได้ทำงานด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนเมื่อปี ๒๕๓๕ หน่วยงานนี้ได้แยกออกไปตั้งเป็น “สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” หรือ กปร. ท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเลขาธิการ กปร. คนแรก

ในยามที่สภาพัฒน์ต้องการผู้นำมาจัดทำแผนฯ ๘ ท่านได้กลับมาเป็นผู้จุดประกายความคิดให้ “คน” เป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการที่มีความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เบื้องหลังแนวคิด **“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ”** นั้น ดร.สุเมธ ชืมชับมาจากการได้สนองเบื้องพระยุคลบาทในงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงไม่น่าแปลกใจที่ได้รับการยอมรับจากผู้นำความคิดและประชาชนทั่วทั้งประเทศ

อาจกล่าวได้ว่าแผนฯ ๘ เป็นแผนที่มีการปฏิรูปทั้งแนวคิดทิศทางของแผน และกระบวนการจัดทำแผน โดยมีการระดมความคิดจากประชาชนทุกกลุ่มอาชีพกว้างขวางที่สุดอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์การจัดทำแผนของสภาพัฒน์

สำหรับ ดร.สุเมธ ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการ กปร. (กันยายน ๒๕๓๖ - กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒) และเลขาธิการสภาพัฒน์ (ตุลาคม ๒๕๓๗ - ธันวาคม ๒๕๓๙) ในเวลาเดียวกัน จนมีผู้กล่าวว่าท่านเป็น **“เลขาธิการฯ ซี ๒๒”** ภายหลังจากจัดทำแผนฯ ๘ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านจึงกลับไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการ กปร. เพียงแห่งเดียว นอกจากนี้ ท่านยังได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกในช่วงปี ๒๕๓๙ -๒๕๔๓ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ จนถึงปัจจุบัน

ท่านได้ให้เกียรติคณะทำงานจัดทำหนังสือ “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” เรียนสัมภาษณ์ถึงการจัดทำแผนฯ ๘ ที่ได้สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้กับสภาพัฒน์

ประเมินผลแผนฯ ๗... เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน

ตอนที่ผมเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์อยู่ในช่วงกลางของแผนฯ ๗ ภารกิจแรกคือ การประเมินผลแผนฯ ๗ ซึ่งผลจากการประเมินพบว่า **“เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน”** ตอนนั้นตัวเลขทางเศรษฐกิจดีมาก แต่ขณะเดียวกันเราได้เสียปัจจัยสำคัญ ๒ ประการไปพร้อมๆ กัน คือ สังคมมีปัญหา และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย กรณีมาบตาพุดที่มีปัญหาอยู่ในขณะนี้ ก็เป็นผลพวงที่สะสมมาตั้งแต่สมัยนั้น เนื่องจากการบริหารจัดการไม่ดีพอ

ผลการประเมินชี้ให้เห็นถึงความตกต่ำ แต่ไม่มีภาคส่วนใดให้ความสนใจกับปัญหา และไม่มีผู้กำกับการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อแก้ไข อีกทั้งไม่มีกฎหมายลูกมารองรับ เสมือนว่าเมื่อวางแผนแล้วไม่มีแผนปฏิบัติเพื่อผลักดันต่อยอดแผนงานต่างๆ ที่ได้วางไว้ ทำให้ปัญหาสะสมเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเกิดการระเบิดขึ้นในวันนี้ เพราะฉะนั้น ถ้าพิจารณาในภาพใหญ่ที่ว่า **เศรษฐกิจดี ตัวเลขความเจริญเติบโตสูง แต่ก็ไม่ได้บ่งชี้ถึงความเจริญอย่างแท้จริงแต่อย่างใด**

เนื่องจากผมเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ที่มีความแตกต่างจากเลขาธิการฯ ท่านอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ และตระหนักว่าเศรษฐกิจคือปัจจัยสำคัญในการพัฒนา แต่ผมเป็นนักรัฐศาสตร์การทูต จึงทำให้มีพื้นฐานในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่แตกต่างออกไป

ผมขอถามว่า**คุ้มไหมกับการที่ต้องเสียไปสองอย่าง คือสังคมมีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืน แต่ได้กลับมาเพียงอย่างเดียว คือเศรษฐกิจดี** ประเทศชาติมีความร่ำรวยช่วงแรก แต่สูญเสียศักยภาพของคน สังคมมีปัญหา และสูญเสียความสมดุลของธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ คนเป็นมะเร็งจากมลพิษมีจำนวนมากขึ้น ดูได้จากตัวเลขรายงานภาวะสังคมของสภาพัฒน์ จะเห็นว่าไม่คุ้มสำหรับความร่ำรวยที่ไม่ยั่งยืน

ใช้ประสบการณ์จากงานด้านความมั่นคง

หลังจากได้ทราบผลการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาจากการประเมินผลแผนฯ แล้ว ก็ได้เตรียมการจัดทำแผนฯ ฉบับใหม่ วันนั้น คิดว่าเป็นโอกาสทองแล้ว ที่จะได้ปรับในสิ่งที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น มุมมองที่ผมมองต่างจากที่คนอื่นๆ ในสภาพัฒน์มอง เนื่องจากผมดูแลงานทางด้านความมั่นคงมาโดยตลอด เคยชินกับเรื่องปัญหาความมั่นคง วิธีการใช้งบประมาณ และการวางเป้าหมายอีกแบบหนึ่ง

รวมทั้งชินกับการไม่รู้สึกตื่นเต้นกับตัวเลขความเจริญเติบโตหรือความร่ำรวย เพราะรู้ว่าไม่ได้แก้ไขปัญหารากเหง้าของประเทศ และตระหนักดีว่า ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่เป็นต้นตอของปัญหา เพราะว่า **การก่อการร้ายเริ่มมาจากความยากจน ความเจริญเติบโตที่เป็นตัวเลขไม่ได้ลงไปถึงคนข้างล่าง ความร่ำรวยที่มีตัวเลขปรากฏนั้นกระจุกตัวอยู่ข้างบน คนที่รวยอยู่แล้วก็ยิ่งรวยมากขึ้น** ซึ่งตัวเลขของสภาพัฒน์ระบุว่า ทุกๆ ๑๐๐ บาท คนเพียงแค่หยิบมือเดียวประมาณร้อยละ ๒๐ เป็นคนที่รวยที่สุดนั้นเป็นผู้ครอบครองไปเกินครึ่ง

ที่ประมาณร้อยละ ๕๘

เพราะฉะนั้น การพัฒนาแนวนี้ไม่สามารถจะทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศขึ้นมาได้ จากประสบการณ์การทำงานด้านความมั่นคงจึงทำให้ตระหนักได้ดีว่า ไม่ใช่ความร่ำรวยที่จะสร้างได้ แต่**การสร้างความสมดุลระหว่างสังคมให้สังคมอยู่อย่างยั่งยืนเป็นพันธกิจ (Mission) ที่สำคัญกว่า เพราะเกี่ยวข้องกับความอยู่รอดของประเทศไทย**

“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ

ผมคิดว่าการจะทำให้เกิดความยั่งยืนนั้น ควรให้ประชาชนที่ประสบกับปัญหาได้มีโอกาสมาร่วมวางแผนกับสภาพัฒน์ กระบวนการในการจัดทำแผนฯ ๘ จึงเปลี่ยนไป มีการกำหนดศัพท์ใหม่ขึ้นมา คือ Paradigm Shift หรือ **“กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ”** แผนฯ ๘ จึงปรับแนวคิดใหม่จากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นมุ่งเน้นพัฒนา **“คน”** เป็นเป้าหมายหลัก กำหนดให้ **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”** โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของคน และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน เสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง พัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคน ฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกำหนดแนวทางการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการที่ยึดหลักการ พื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม (Area/Function/Participation : AFP)

จุดประกายความคิด... สู่แผนฯ ๘

การสร้างกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศในการจัดทำแผนฯ ๘ นั้น ผมเริ่มจากการจัดเสวนา **“จุดประกายความคิด... สู่แผนฯ ๘” ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน** อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีบุคคลระดับหัวกะทิมาร่วมกันคิดประมาณ ๕๐ คน มีทั้งนักฝัน นักค้าน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน หรือที่มักเรียกกันว่าเอ็นจีโอ ส่วนผู้สื่อข่าวร้อยกว่าคนที่มาติดตามทำข่าว ผมจัดให้เขาแสดงความคิดเห็นด้วย นับว่าเป็นคณะที่ดีที่สุด เหมือนเป็นความฝันของเด็กแต่เป็นความฝันที่เป็นจริง

เหตุผลที่ใช้พระราชนิเวศน์มฤคทายวันซึ่งมีบรรยากาศร่มรื่นอยู่ริมทะเลเป็นที่จัดเสวนานั้น เนื่องจากผมดำรงตำแหน่งอีกตำแหน่งหนึ่งคือ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงมีเครือข่ายและอุปกรณ์ที่ค่อนข้างพร้อม และจากการเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย จึงได้ทราบประวัติและความหมายของพระราชวังที่น่าประทับใจยิ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานความหมายของพระราชวังแห่งนี้ว่า **“พระราชวังแห่งความรักและความหวัง”** (Palace of Love and Hope) จึงทำให้ผมเลือกสถานที่แห่งนี้เป็นที่ระดมความคิดเพื่อ**ให้แผนฯ ๘ เป็นแผนของความรักและความหวัง** และในที่สุดก็ได้รับผลตามที่เราฝันไว้ทุกประการ

ต้นแบบ “สัมมนาโต๊ะจีน”

หลังจากนั้น ก็เริ่มขยายการระดมความคิดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยจัดการสัมมนาเรื่อง **“แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนฯ ๘”** ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี การสัมมนาครั้งนี้ได้เชิญประชาชนทุกกลุ่มอาชีพเข้าร่วมงานถึง ๑,๕๐๐ คน

ผมคิดว่าจะทำอย่างไรให้ทุกคนได้มีโอกาสพูดแสดงความเห็น หลังจากสัมมนารวมในภาคเช้าเพื่อมองร่วมกันแล้ว จึงคิดจัด **“การสัมมนาโต๊ะจีน”** นั่งโต๊ะละ ๑๐ คน ในภาคบ่าย โดยใช้โต๊ะที่รับประทานอาหาร

กลางวันเป็นที่ประชุมต่อไปเลย มีเจ้าหน้าที่ของสภาพัฒน์เข้าไปนั่งเป็นเลขานุการจดประเด็น และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการระดมความคิด เพื่อให้กรอบการระดมความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตอนนั้นอยู่ในช่วงของท่านนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ท่านก็เข้าสัมมนาโต๊ะจีนด้วย

หลังจากนั้น ก็มีหน่วยงานอื่นนำรูปแบบการสัมมนาโต๊ะจีนไปใช้บ้าง เพราะเห็นประโยชน์ที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

สัมมนาระดับอนุภูมิภาคและระดับประเทศ

นอกจากนี้ เพื่อให้ประชาชนทั้งประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมระดมความเห็น เพื่อให้เขามาบอกปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดย**จัดการประชุมสัมมนาในระดับอนุภูมิภาครวม ๙ ครั้ง** ในหัวข้อเรื่อง **“แนวคิด ทิศทาง และแผนพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนฯ ๘”** เพื่อการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา และการค้นหาทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด ตลอดจนความต้องการของประชาชนในแต่ละอนุภูมิภาคอย่างแท้จริงด้วย

การจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นในทุกอนุภูมิภาค มี**อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม** ซึ่งในขณะนั้นท่านเป็นหนึ่งในเอ็นจีโอมาเป็นผู้นำการสัมมนา โดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า AIC (Appreciation-Influence-Control) คนที่เขียนหนังสือไม่เป็นก็ใช้วิธีวาดรูปได้

หลังจากนั้น **ได้จัดการสัมมนาระดับประเทศ** อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้คนที่เข้าร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนได้มาดูว่าสิ่งที่เขาคิดฝันนั้นยังอยู่หรือเปล่า คนทั้งประเทศเขาคิดอย่างไร **เพื่อให้เป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่ายและเป็นแผนของประชาชนอย่างแท้จริง**

ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมขบวนรถไฟสังคม

จะเห็นได้ว่าผมปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน เริ่มจาก ๕๐ คน มาเป็น ๑,๕๐๐ และ ๓,๐๐๐ คน โดยการสัมมนาครั้งสุดท้าย มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากถึง ๖,๐๐๐-๘,๐๐๐ คน เป็นภาพที่น่าประทับใจ กลายเป็นว่า **ถ้าใครไม่มาเข้าร่วมวางแผนด้วย หมายถึงตกขบวนรถไฟสังคม ทุกคนจึงพร้อมใจกันมา** ทั้งหัวหน้ารัฐบาล หัวหน้าฝ่ายค้านก็มาร่วมระดมความคิด ในระดับประเทศ นอกจากท่านนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย แล้ว ยังมีท่านนายกฯ บรรหาร ศิลปอาชา ท่านนายกฯ สมัคร สุนทรเวช

บริหารจัดการภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ในฐานะที่ผมเป็นเลขาธิการฯ มีหน้าที่หลักคือต้องสร้างวิสัยทัศน์ และต้องทำให้ฝันเป็นจริง จึงได้มอบหมายให้รองเลขาธิการฯ และผู้ช่วยเลขาธิการฯ เข้ามามีส่วนร่วมตามสาขาการพัฒนาที่รับผิดชอบ อันเป็นที่มาของคำขวัญที่ว่า **“เห็นชอบมอบรองฯ เห็นด้วยผู้ช่วยทำ คนรับกรรมคือ ผอ. สั่งต่อหัวหน้าฝ่ายกระจายงานสู่ ซี ๓ และ ซี ๔ คนแฮปปี้ คือเลขาฯ สุดท้ายประชาสุขสันต์”** เพราะแนวทางการบริหารของผมคือ ผมเป็นเพียงคนเริ่ม แค่เห็นชอบมอบรองฯ เห็นด้วยผู้ช่วยฯ ทำ แล้วมีเจ้าหน้าที่มาช่วยกันทำต่อไป

จุดประสงค์ของการกระทำดังกล่าว คือ ผมต้องการให้ถือว่าความเห็นที่ออกจากผู้บริหารสภาพัฒน์แต่ละท่านไปนั้นเป็นความเห็นของสภาพัฒน์ มิใช่ความเห็นของคนใดคนหนึ่ง มิใช่เป็นความเห็นของเลขาธิการฯ เพียงคนเดียว นี่คือพื้นฐานของการสร้างความสำคัญขององค์กรขึ้นมา

อันดับแรกที่ผมทำคือ จัดทัพภายใน เพราะว่าถ้าในบ้านไม่แข็งแรงแล้ว ไปรบ ๑๐๐ ครั้ง แพ้ ๑๐๐ ครั้ง จึงต้องรู้จักใช้คน คนในสภาพัฒน์มีความรู้ความสามารถเพียงแต่ต้องบริหารจัดการอย่างยุติธรรมให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงฝีไม้ลายมืออย่างเสมอภาค และสามารถเป็นแกนกลางประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ

การที่ให้คน ๓,๐๐๐ หรือ ๖,๐๐๐ คนพูดพร้อมกันนั้นไม่ยากนัก แต่ที่สำคัญ เจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ที่เป็น

เลขานุการประจำกลุ่มจะต้องประมวลในสิ่งที่เขาพูดทั้งหมดให้เป็นหมวดหมู่ และนำมารายงานในเช้าวันรุ่งขึ้น **ผมอยู่ให้กำลังใจให้ความอบอุ่นแก่พวกเขาถึงเช้า ความสำเร็จจึงเป็นของคนสภาพัฒน์ทุกคน นี่คือเอกภาพ และความสามัคคีที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดพลังมหาศาล พวกเขามีความรู้สึกว่ามีส่วนเป็นกำลังสำคัญ**

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภายนอกองค์กร

เมื่อ**จัดทัพข้างในเรียบร้อยแล้ว ก็ไปจัดทัพข้างนอก ผมใช้พันธกิจ (Mission) เป็นสื่อ โดยได้เชิญคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาภาคเอกชน หรือ กป.อพช. มาเป็นเครือข่ายด้วยเลย** ซึ่งขณะนั้นคุณศรีสว่าง พั่ววงศ์แพทย์ เป็นประธาน เริ่มตั้งแต่เวทีแรกจนถึงเวทีสุดท้าย นับเป็นครั้งแรกที่รัฐเอื้อมมือเข้าไปหาหน่วยงานที่เราเรียกว่า **“เอ็นจีโอ”** และได้นำมาซึ่งประโยชน์ในช่วงจัดทำแผนฯ อย่างมาก เพราะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้กลุ่มและเครือข่ายต่างๆ รวมตัวกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น ความไม่ไว้วางใจเริ่มบรรเทาลง

การที่ผมดึง กป.อพช. ซึ่งเป็นเอ็นจีโอมาร่วมงานได้ เนื่องจากในช่วงทำงานอยู่ที่สภาพัฒน์ ผมได้รับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (ศปช.) ผมได้เริ่มระดมภาคส่วนต่างๆ มากกว่า ๒๐๐ องค์กรมาตั้งเป็น กป.อพช. ขึ้น โดยมีผมเป็นประธานคนแรก

การระดมความคิดกันทุกมุมของประเทศนี้ ผมได้แนวทางมาจากป่าล้อมเมือง โดย**ระดมจากป่าไล่มาเรื่อยจนกระทั่งถึงกรุงเทพฯ เป็นการระดมความคิดครั้งใหญ่ที่สุดที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์** และการจัดทำแผนฯ ๘ ก็สำเร็จลงด้วยดี

การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ประชาชนในทุกภาคส่วนได้มีบทบาทร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยมีการรวมกลุ่มของประชาคมในหลายรูปแบบ **มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง และมีการทำงานกับภาครัฐในลักษณะหุ้นส่วน** ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

ใช้เวลาเพียง ๒ ปีเท่านั้น ก็สามารถเปลี่ยนความคิดของคนทั้งประเทศได้ ในช่วงครึ่งปีแรกของ

การวางแผนฯ ก็มีคนไม่เชื่อว่าจะทำได้จริง ไม่ใช่ว่าไม่เห็นด้วย เห็นด้วยทุกประการ แต่ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าสภาพัฒน์นำตัวเลขที่สวยๆ มาแสดง ไม่มีการชี้ถึงปัญหาและแก้ไขอย่างจริงจัง

ดังนั้น จะต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเพื่อนำไปสู่การยอมรับและปฏิบัติ นอกจากนี้ **ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อสารให้เข้าใจ เขาคิดอย่างไร เขาพอใจหรือไม่พอใจ เราจะได้แก้ไขได้ทัน ถ้าเก็บไว้แล้ววันหนึ่งระเบิดขึ้นมาจะไม่คุ้ม**

องค์การสหประชาชาติ โดย UNDP ก็ได้เข้ามาร่วมให้การสนับสนุนกระบวนการในการวางแผนนี้ด้วย ผมเป็นประธานในการเซ็นสัญญากับ UNDP ที่ทำเนียบรัฐบาล โดยให้เงินสนับสนุนจำนวนมากทีเดียว และ**ขอให้ประเทศไทยเป็นต้นแบบสำหรับประเทศในภูมิภาคนี้ พร้อมทั้งได้ช่วยผลักดันเรื่องการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางทั้งภายในและนอกประเทศด้วย**

แต่น่าเสียดายที่ไม่ทันได้ใช้แผนฯ ก็เกิดวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้นเสียก่อน แผนฯ ๘ จึงกลายเป็นแผนอนุสาวรีย์ให้คนชื่นชม เมื่อจัดทำแผนฯ ๘ เสร็จแล้ว ผมจึงกลับไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการ กปร. เช่นเดิม ตอนนั้นไม่มีใครอยากให้ผมกลับ เพราะต้องการให้ช่วยผลักดันกระแสที่เข้มข้นของ Paradigm Shift ให้เคลื่อนไหวต่อไปได้

แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง... เริ่มตั้งแต่แผนฯ ๘

การระดมความคิดเริ่มจากการให้ความสำคัญแก่ทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จากจุดเริ่มต้นที่ไม่มีอะไรเลย เป็นชาวบ้านธรรมดาจริงๆ

ได้มาวางแผนชาติ พูดไม่เป็น วาดรูปได้ ก็สามารถเข้าร่วมสัมมนาได้ **เป็นกุศโลบายในการที่ทำให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม เป็นการทำประชาพิจารณ์อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และเป็นธรรมชาติที่สุด**

ผมได้แนวความคิดจากการได้ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ขณะที่ประทับอยู่ท่ามกลางประชาชน มีแผนที่กองอยู่ข้างหน้า ซักถามกันเป็นชั่วโมงๆ เพื่อปรึกษาหารือประชาชน **ความจริงคือแนวทาง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ได้พระราชทานพระราชดำรัสมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ ผมก็ได้ซึมซับมา โดยเสาทุกเสาถูกปักแล้วตั้งแต่แผนฯ ๘** มีการทำประชาพิจารณ์ที่ให้ประชาชนคิดเอง ทำเอง แต่เสาทุกเสานั้นก็ยืนได้ ทุกคนยินยอม แล้วก็ปักให้ทุกคนรับเป็นเจ้าของบ้าน ซึ่งได้ผลดีเป็นที่ยอมรับ ต่อมาในแผนฯ ๙ จึงได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง

"คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา"... ผลงานที่ฝากไว้กับสภาพัฒน์

ในสมัยก่อนเมื่อกล่าวถึง "คน" ก็จะแปลว่า Human Resource ไม่ได้ดูบทบาทของคน ไม่ได้ดูคนในลักษณะจิตวิญญาณ แต่จะดูคนแบบนายทุนเป็นปัจจัยการผลิต แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ บางส่วนก็ยังคิดเป็นอย่างนั้นอยู่ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่ สิ่งที่เราต้องการ

"คนเป็นศูนย์กลาง" คือ การพิจารณาให้ความสำคัญแก่มนุษย์ในทุกมิติ ผมเคยวาดรูปการ์ตูนไว้ให้รูปหนึ่ง สื่อออกมาเป็นวงๆ สะท้อนถึงตัวเรา คำว่า **"คน"** ต้องใช้ ศ. คน ไม่ใช้ ค. ควาย

สำหรับผลงานจัดทำแผนฯ ที่สภาพัฒน์นับเป็นฉากหนึ่งของชีวิต กล่าวได้ว่าเราปิดฉากลงด้วยดี ความดีใจอยู่ตรงที่ว่าเราไม่ได้ทำให้สภาพัฒน์เสียหาย ผมไม่ได้ยึดติดจนกระทั่งเกิดความเป็นเจ้าของ ทำได้สำเร็จก็โล่งอก

ประทับใจวัฒนธรรมสภาพัฒน์

บรรยากาศของสภาพัฒน์ไม่เหมือนที่อื่นๆ ตอนที่เข้าไปเมื่อปี ๒๕๑๒ ก็กล่าวได้ว่า**มีความประทับใจในบรรยากาศของสภาพัฒน์ที่เป็นบรรยากาศของคนหนุ่มสาว มีความทันสมัยในการปกครอง มีการทำงานแบบเพื่อนมากกว่านายกับลูกน้อง** ทุกคนถือเป็นเพื่อนร่วมงาน ไม่ถือเรื่องอาวุโส มีแต่ยอมรับนับถือกัน

ภูมิใจที่ได้อยู่ในสำนักงานที่ดี มีความอบอุ่น พอเลิกงานแล้วก็มีการพบกันฉันท์พี่น้อง ไม่มีเวลา

ราชการหรือเวลาทำงาน อยู่กันจนถึง ๔-๕ ทุ่ม **งานถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ไม่ใช่ว่าทำจนกระทั่งลืมเล่น ควรเล่นกีฬาสังสรรค์กัน มนุษย์ไปมุ่งมั่นอย่างเดียว ไม่ผสมผสาน กลั่นกรองให้ถูกสัดส่วนก็ไม่ดี เพราะฉะนั้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางก็ต้องเริ่มจากเราก่อน**

ในการทำงาน แต่ละคนรู้หน้าที่ ที่สำคัญคือคนมีประสิทธิภาพ **ผมไม่เคยอยู่ที่ไหนแล้วสบายใจเท่ากับอยู่สภาพัฒน์ คือสั่งงานแล้วได้งาน สามารถไว้ใจคนสภาพัฒน์ในเรื่องนี้ได้** ซึ่งความรู้สึกนี้ก็ยังเป็นความประทับใจอยู่จนถึงวันนี้

การปกครองของผมมีหลายรูปแบบ อาจจะด่าเสียงดังสนั่นหวั่นไหว อีกอึดใจต่อมาก็ลืม ผมไม่เคยทำร้ายใคร ตั้งแต่เป็นหัวหน้ากองจนกระทั่งเป็นเลขาธิการฯ ผมไม่เคยเข้าไปก้าวก่ายเรื่องงาน ไม่รังแกลูกน้อง ไม่เคยลงโทษ ผมใช้หลักความเข้าใจ เพราะภูมิหลังเขาเป็นอย่างนี้ นิสัยเขาจึงเป็นอย่างนี้ แล้วเราก็ไม่โกรธ

สภาพัฒน์... ต้องนำการเปลี่ยนแปลง

ต้องใช้หลักพุทธศาสนาที่ว่า ไม่มีอะไรแน่นอน ไม่มีอะไรที่เป็นอนัตตา **อย่าให้สิ่งภายนอกมาปรับเปลี่ยนเรา เราควรนำการเปลี่ยนแปลง เราต้องนำสังคม** สภาพัฒน์มีบทบาทอย่างนี้มาตลอด เราไม่เคยให้สภาพแวดล้อมมาเปลี่ยนเรา อย่านั่งรอจนกระทั่งมีใครมาบอกให้เราเปลี่ยน ควรปรับปรุงเสียก่อน ให้สมกับเป็นหน่วยงานวางแผนระดับชาติ **เราต้องมองเห็นการณ์ข้างหน้า แม้จะรวดเร็วอย่างไรก็ต้องทราบ ต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่จะมาถึง วิธีการที่ดีที่สุดคือ ต้องปรับสถานการณ์ก่อนเกิด ไม่ใช่เกิดแล้วมาปรับ จะไม่ทันการณ์**

ดำรงไว้ซึ่งศรัทธาในสภาพัฒน์

ขอให้ดำรงความเคารพนับถือของสังคมที่มีต่อเรา ถ้าเราไม่ได้รับความเคารพนับถือจากสังคมแล้ว ผมว่าจะไม่เหลือความเป็นสภาพัฒน์ ฉะนั้น ต้องให้เขาเกิดศรัทธา เกิดความเชื่อถือ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เมื่อมีนักการเมืองพูด หน่วยงานต่างๆ พูด สาธารณชนอาจจะเฉยๆ แต่**ถ้าเป็นเรื่องที่เสนอโดยสภาพัฒน์ คนส่วนใหญ่มักจะเชื่อ เราจึงต้องดำรงความเชื่อตรงนี้ให้คงอยู่** ถ้าเขามองสภาพัฒน์เหมือนหน่วยงานทั่วๆ ไป ตัวเลขเชื่อไม่ได้ ความเป็นสภาพัฒน์ก็จะหมดไป เพราะฉะนั้น **เราจะไปคล้อยตามกระแสอย่างที่เขาเรียกว่า “เสือคล้อย” ไม่ได้ ต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง**

ผมขออวยพรให้คนสภาพัฒน์อยู่ด้วยความอดทน เพราะสถานการณ์วันนี้ไม่เหมือนเมื่อวานนี้ และวันพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไรก็ไม่มีใครทราบ **ในฐานะที่เราพยายามให้คนเป็นศูนย์กลาง ให้คนๆ นั้นมีคุณสมบัติพร้อมไปด้วยความดี ความอดทน มีเมตตาและความรักเป็นเครื่องนำทาง** จึงจะสามารถอยู่อย่างสงบได้ ขอให้นึกถึงความสุข ความสงบ และกุศลบุญต่างๆ ทั้งหลาย ขอให้มีคุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้ แล้วจะสามารถอยู่และดำรงความเป็นข้าราชการที่มีศักดิ์ศรี และอยู่รอดได้

วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม

เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๐

ปรับแผนฯ ๘ แก้วิกฤตเศรษฐกิจ

วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม เลขาธิการฯ ที่ดำรงตำแหน่งขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งขณะนั้นอยู่ในช่วงปีแรกของแผนฯ ๘ ท่านจึงต้องเป็นผู้นำในการปรับปรุงแผนฯ โดยได้กำหนดกรอบการปรับแผนให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินนโยบาย ภายใต้คำแนะนำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) หรือที่กำหนดไว้ในหนังสือแสดงเจตจำนง

ท่านมีพื้นฐานในการทำงานด้านตัวเลขเศรษฐกิจมาตั้งแต่แรก จึงมีประสบการณ์พร้อมที่จะนำมาเสริมบทบาทของผู้นำในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างดี ได้พยายามกำหนดกรอบการทำงานของคณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) โดยร่วมเป็นคณะกรรมการระดับนโยบายที่ทำหน้าที่กำกับการบริหารงานด้านนโยบายเศรษฐกิจ และหารือประเด็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ทำหน้าที่รายงานข้อมูลเศรษฐกิจต่อรัฐบาลโดยตรง และผลักดันนโยบายที่สำนักงานฯ เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ รวมทั้งการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ท่านดำรงตำแหน่งเลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๐ ของสภาพัฒน์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๒ จากนั้นได้ลาออกจากสภาพัฒน์เพื่อรับตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

ในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปี แห่งการสถาปนาสภาพัฒน์ ท่านได้กลับมาเยือนสำนักงานฯ และกรุณาให้คณะจัดทำหนังสือ “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” เรียนสัมภาษณ์ เพื่อบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์การพัฒนาของไทย

เลขาธิการสภาพัฒน์ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

ในช่วงที่ผมเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ เป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและกำลังจะประกาศใช้แผนฯ ๘ ดังนั้น นอกจากจะทำเรื่องการวางแผน การวิเคราะห์โครงการ และเรื่องรายงานภาวะเศรษฐกิจแล้ว **ผมยังต้องทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่จะนำแผนฯ ๘ ไปสู่การปฏิบัติ แต่ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทางการเงินขึ้นอย่างรุนแรง ที่สำคัญที่สุดก็คือเรื่องดุลบัญชีเดินสะพัด สภาพัฒน์จึงจำเป็นต้องเข้าไปร่วมกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ** จึงทำให้ไม่ค่อยได้มีโอกาสที่จะเสนอแนะนโยบายต่างๆ ในช่วงดังกล่าว

ปรับแผนฯ แก้วิกฤตเศรษฐกิจ

ผมได้**พยายามปรับเป้าหมายและแนวทางของแผนฯ ๘ ให้สอดคล้องกับมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ** งานหลัก คือ เมื่อมีการลดค่าเงินบาทโดยปล่อยให้เงินบาทลอยตัว ประเทศไทยต้องกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มาใช้จ่ายเพื่อชดเชยการลงทุนที่หายไปของภาคเอกชน รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) ขึ้น โดยมีสภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกับสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ทั้งนี้ในการเสนอแนวคิดต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดจำนวนมากที่ IMF ได้วางเงื่อนไขไว้ **ซึ่งสภาพัฒน์จะต้องนำมาศึกษาวิเคราะห์ และประเมิน ให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อสามารถให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตของ IMF เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ** โดยในภาคปฏิบัติ รัฐบาลได้ส่งมอบนโยบายไปที่กระทรวงต่างๆ เช่น ข้อจำกัดที่จะต้องลดงบประมาณ ก็เป็นลักษณะที่ต้องนำเสนอในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาพัฒน์ในฐานะฝ่ายเลขานุการของ รศก. มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารวาระการประชุม รวมทั้งกำกับและติดตามการดำเนินงานของทุกส่วนราชการให้เป็นไปตามนโยบายเศรษฐกิจ

รวมพลังมุ่งแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ

สถานการณ์ตอนนั้นไม่ได้วุ่นวายหรือมีความขัดแย้งกันโดยเฉพาะกับทางการเมือง เนื่องจาก**ทุกคนมุ่งช่วยกันทำงานที่มีอยู่จำนวนมากให้ลุล่วงในช่วงเวลาที่กำหนด** ผมเป็นเลขาธิการฯ เพียง ๒ ปีเศษ แต่ต้องทำงานกับนายกรัฐมนตรีถึง ๓ ท่าน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลถึง ๓ ชุด ได้แก่ รัฐบาลของท่านนายกฯ บรรหาร ศิลปอาชา ท่านนายกฯ ชวลิต ยงใจยุทธ และท่านนายกฯ ชวน หลีกภัย ซึ่งแต่ละท่านมีนโยบายและบุคลิกในการทำงานที่แตกต่างกัน **ทำให้ผมต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการประสานงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับรัฐบาลแต่ละคณะ แต่ก็นับว่ามีการบริหารจัดการที่ดี** และถือว่าเป็นช่วงที่ปลอดจากการเมืองมากที่สุด

การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศในโครงการของ IMF สภาพัฒน์มีสิทธิ์ให้ข้อเสนอแนะแนวนโยบายเกี่ยวกับมาตรการที่ IMF เสนอให้รัฐบาลดำเนินการ อาทิ สภาพัฒน์ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลจะลดงบประมาณลงทุกปี เพราะว่าขณะที่เอกชนลงทุนน้อย เราจะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อเข้าไปเน้นให้ใช้เงินกู้ รัฐบาลน่าจะทุ่มงบประมาณลงไป และต้องยอมขาดดุลบ้าง

แม้รัฐบาลจะรับฟังข้อเสนอแนะของสภาพัฒน์ แต่ก็ต้องให้ความเกรงใจเจ้าหนี้มากกว่า เพราะว่าโดยปกติไม่ว่าจะเป็นธนาคารโลก หรือแม้กระทั่งเอกชนที่เราไปกู้เงินมา ผู้ให้กู้ก็ย่อมมีบทบาทสำคัญมาก โดยเฉพาะ IMF ค่อนข้างจะเข้มงวด แต่การต่อรองนั้นเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และรัฐบาล ส่วนสภาพัฒน์ไม่ค่อยมีบทบาทในเรื่องนี้มากนัก

ให้มีตำแหน่งรองเลขาธิการฯ ๖ คน

ในการจัดระบบการบริหารภายในองค์กร ได้ดำเนินการปรับโครงสร้างหรือระบบการบริหารของสภาพัฒน์ตั้งแต่เป็นรองเลขาธิการฯ ในสมัยท่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นเลขาธิการฯ แต่การดำเนินงานมาประสบผลสำเร็จในช่วงที่ผมดำรงตำแหน่งเลขาธิการฯ เรื่องที่สำคัญ คือ**การปรับให้มีการกระจายความรับผิดชอบในการบริหารไปที่รองเลขาธิการฯ ในสายต่างๆ มากยิ่งขึ้น** ซึ่งเดิมสภาพัฒน์มีตำแหน่งรองเลขาธิการฯ จำนวน ๕ ท่าน จึง**ได้ขยายตำแหน่งรองเลขาธิการฯ ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอีก ๑ ท่าน ซึ่งนับเป็นหน่วยงานที่มีรองเลขาธิการฯ มากที่สุดในช่วงนั้น**

ผมได้พยายามอธิบายกับสำนักงาน ก.พ. ว่า **นอกจากสภาพัฒน์จะต้องดูแลรับผิดชอบงานในด้านเศรษฐกิจ**

และสังคม รวมทั้งเรื่องแผนและนโยบายในโครงการสำคัญๆ ทั้งประเทศแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้มีงานด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จึงต้องขอขยายอัตราบุคลากรให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบที่มากขึ้นด้วย โดยเน้นในเรื่องของรองเลขาธิการฯ ที่จะมาช่วยในด้านการบริหารภายในองค์กร เพื่อให้การประสานงานภายในองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และในช่วงนั้นเรามีนักวิชาการระดับ ๑๑ จำนวน ๑ ท่าน เป็นตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะตัว และยังมีการยกระดับจากกองเป็นสำนัก และเพิ่มอัตราของนักวิชาการเพื่อเสริมความต้องการที่มากขึ้น

ตั้งสำนักวิชาการในสภาพัฒน์

เมื่อครั้งที่สภาพัฒน์ครบรอบ ๕๐ ปีนั้น เคยเล่าให้ฟังครั้งหนึ่งแล้วว่าเคยมีนโยบายให้รวมนักวิชาการที่ประจำอยู่ตามกองต่างๆ และตั้งเป็นสำนักวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานทางด้านวิชาการ **เพราะว่างานสภาพัฒน์ต้องใช้ข้อมูลทางวิชาการมาก ไม่ว่าเราจะจ้างใครให้ทำวิจัยให้ก็ตาม แต่บุคลากรของเราจำเป็นต้องมีความรู้ทางวิชาการมากขึ้นด้วย** เนื่องจากเราต้องกำกับและประสานงานเกี่ยวกับวิชาการที่เราไปจ้างเขาทำ นอกจากนี้ ยังต้องมีความเข้าใจในผลการวิจัยที่ได้ศึกษามาและนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ถ้าสภาพัฒน์มีสำนักวิชาการและมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จะสามารถส่งทีมของเราเข้าไปร่วมปฏิบัติงานวิจัยกับทีมงานที่เราจัดจ้างไว้ ซึ่งจะทำให้ได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น คือ **ขณะที่เจ้าหน้าที่เข้าไปสัมผัสกับงานวิจัย จะช่วยให้สามารถดึงผลการศึกษาหรือความรู้จากงานวิจัยมาใช้ได้ทันที ไม่ต้องรอเวลาจนโครงการวิจัยสำเร็จ** ซึ่งงานวิจัยบางเรื่องมีความยากมาก ต้องใช้ข้อมูลและองค์ประกอบที่หลากหลาย จึงหาหน่วยงานที่จะรับทำงานวิจัยได้ยาก สภาพัฒน์จึงควรดำเนินการเอง เช่น งานวิจัยทางด้านการพัฒนาข้อมูลระบบบัญชีประชาชาติ Input-output เป็นต้น

สำนักวิชาการดังกล่าวทำหน้าที่คล้ายๆ กับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) แต่ไม่ต้องลงทุนทำเองทั้งหมด มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างองค์ความรู้ และ**เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านบริหารมานาน หากมีปัญหาก็สามารถสับเปลี่ยนตำแหน่งไปทำงานทางด้านที่ถนัดได้ หรือผู้ทำงานวิชาการอยู่แล้วแต่ต้องการจะไปบริหารงานก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เช่นกัน ซึ่งนโยบายนี้น่าจะมีการผลักดันให้เกิดขึ้น** เพราะว่าเวลาสำนักงาน ก.พ. ให้ตำแหน่งนักวิชาการมา ต้องปรับโครงสร้างใหญ่ขององค์กรอีกครั้งซึ่งเป็นเรื่องที่ทำค้างไว้ ส่วนการบริหารอื่นๆ ก็ไม่ค่อยจะมีปัญหาเพราะว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการหรือทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการต่างๆ

นอกจากนี้ ผมยังมีเจตนารมณ์ที่จะปรับปรุงห้องสมุด **โดยมีโครงการให้ย้ายห้องสมุดสภาพัฒน์มาอยู่ตึก ๔ ริมถนนหลานหลวงและปรับปรุงชั้นล่างของตึก ๔ ให้เป็นมุมหนังสือ (Government Book Corner) เพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายหรือแสดงเอกสารราชการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งผู้ที่มาใช้บริการห้องสมุดแล้ว ยังสามารถสั่งซื้อหนังสือได้อีกด้วย ซึ่งท่านเลขาธิการฯ อำพน ก็ได้สานต่อให้แล้ว**

บรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นและเบ็ดเสร็จ

สภาพัฒน์มีบรรยากาศโดยรวมที่เน้นหนักทางด้านวิชาการ ในช่วงที่ท่าน ดร.เสนาะ อูนากูลเป็นเลขาธิการฯ ผมได้รับมอบหมายให้เป็นประธานพัฒนาบุคลากรของสำนักงานฯ ได้ตรวจสอบพบว่าสภาพัฒน์มีผู้ที่จบปริญญาตรีขึ้นไปประมาณร้อยละ ๘๐ เพราะฉะนั้นจึงมีเจ้าหน้าที่ระดับ ๓ น้อยมาก และประมาณร้อยละ ๗๐ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและเอกจากต่างประเทศ นับเป็น**โครงสร้างที่จะนำไปสู่บรรยากาศในการทำงานค่อนข้างที่จะต้องเบ็ดเสร็จในตัว ที่เจ้าหน้าที่ต้องเป็นทั้งนักวิชาการและนักธุรการในเวลาเดียวกัน**

เพราะฉะนั้นโดยรวมผมคิดว่า **เจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการ มีประสบการณ์สูง ทำงานเป็น**

ทีมด้วยความเข้าใจกัน อยู่กันอย่างพี่อย่างน้อง มุ่งไปที่การให้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีมีคุณภาพ และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานไปใช้ได้เป็นอย่างดีหากต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น และรับผิดชอบในการทำงาน จึงเป็นบรรยากาศที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ

วางรากฐานพัฒนาฐานข้อมูล

งานที่ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ คือ เรื่องการพัฒนาฐานข้อมูล **ผมได้พยายามพัฒนาข้อมูลที่เป็นระบบทางด้านระบบบัญชีประชาชาติได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาคนทางด้านนี้ให้มีประสบการณ์** ซึ่งก็ได้มีการดำเนินการต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นข้อมูลที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้งานด้านการวางแผนและการวางนโยบายอย่างมาก

ที่ดีใจมากยิ่งขึ้นเมื่อเห็นว่าได้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสิ่งพิมพ์หรือข้อมูลที่ใช้ทางอินเทอร์เน็ต เพราะว่านักเศรษฐศาสตร์และนักวางแผนที่ดี ควรจะวางแผนจากข้อมูลที่เป็นจริงหรือว่าใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อเราสามารถที่จะเปรียบเทียบได้ในช่วงเวลา สถานที่ และเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ซึ่งข้อมูลของประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่มีประโยชน์อะไร ถ้าไม่สามารถเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลา และเปรียบเทียบกับประเทศอื่นได้ สำหรับ**ระบบบัญชีประชาชาติของไทยเรานั้นใช้ระบบมาตรฐานของสหประชาชาติ (UN) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับระบบมาตรฐานของยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งนับเป็นที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง**

แม้ผมไปอยู่ที่ ปปช. ก็สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการทำงานทางด้านปราบปรามการทุจริตได้ คือ การเข้าถึงข้อเท็จจริง ได้ข้อเท็จจริงมาแล้วก็ทำการวิเคราะห์ ยกตัวอย่างการไต่สวน เราเขียนโครงการทางด้านเศรษฐกิจอย่างเป็นตรรกกะวิทยาว่าอะไรเกิดก่อนเกิดหลัง เช่น เดียวกันกับกระบวนการไต่สวนเรื่องการทุจริต ก็ควรกำหนดว่าอะไรเป็นเรื่องสำคัญ ควรไต่สวนก่อนหลังอย่างไร จึงจะได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ผมว่าประสบการณ์จากสภาพัฒน์ช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระบบบัญชีประชาชาติครอบคลุมข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจครบทุกด้าน เพราะมีตั้งแต่บัญชีเกี่ยวกับการผลิต การใช้จ่าย และรายได้ เมื่อเราผลิตได้แล้ว ยังมีแหล่งของเงินทุนที่มาใช้ในการผลิต คือทราบรายละเอียดของการผลิตว่ามีต้นทุนเท่าไหร่ จำหน่ายเท่าไร นอกจากนี้ยังมีเรื่องของบัญชีระหว่างประเทศ แสดงถึงการนำเข้าส่งออก บัญชีเดินสะพัด ซึ่งเราสามารถจัดการกับข้อมูลการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้อย่างครบวงจร โดยการพัฒนาต่อไปเป็นบัญชีลูก สมมุติว่าเราจะแก้ปัญหาว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร เราก็ไปตั้งเป็นบัญชีใหม่ทำการวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม สามารถพัฒนาได้ทุกเรื่อง แม้กระทั่งเรื่องของพลังงาน ขึ้นอยู่กับว่าเราจะพัฒนาระบบบัญชีอะไรขึ้นมา

รำลึกถึงท่านเลขาธิการฯ กฤช สมบัติศิริ

การที่ผมสามารถวางระบบบัญชีประชาชาติให้แก่สภาพัฒน์ได้นั้น ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จที่ให้การสนับสนุนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมก็คือ ท่านเลขาธิการฯ กฤช สมบัติศิริ ผมมีความผูกพันกับท่านมาก ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวและ โดยส่วนตัวนั้น ท่านเป็นอาจารย์ของผมที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเมื่อมาทำงานที่สภาพัฒน์ นอกจากท่านรองฯ **ประกอบ จ่วงพานิช** ที่เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงแล้ว ท่านเลขาธิการฯ กฤช ยังเป็นผู้บริหารอีกท่านหนึ่งที่ให้การดูแลและให้ความรู้แก่ผมมาตลอด โดยท่านได้ส่งผมไปอบรมเกี่ยวกับระบบบัญชีประชาชาติที่ National Accounts System US Department of Commerce กรุงวอชิงตันดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ๒๕๑๐ ซึ่งการไปอบรมครั้งแรกนี้ ท่านเลขาฯ กฤช (ขณะนั้นท่านเป็นหัวหน้ากองโครงการเศรษฐกิจ) ไปดูงานและเข้าหลักสูตรอบรมของธนาคารโลกพอดี โดยมีภรรยาของท่านติดตามไปด้วย ผมเลยได้ใกล้ชิดกับท่านในช่วงนั้น

และต่อมา เมื่อผมย้ายจากกองบัญชีประชาชาติไปเป็นหัวหน้าฝ่ายวางแผนอุตสาหกรรม กองโครงการเศรษฐกิจ ท่านก็ได้ส่งผมไปเข้าหลักสูตรอบรมอีกครั้งหนึ่งเกี่ยวกับ Industrial Project Analysis ที่ธนาคารโลกกรุงวอชิงตันดีซี ในปี ๒๕๑๘ ซึ่ง**ความรู้จากทั้ง ๒ หลักสูตรที่ท่านได้สนับสนุน ช่วยให้ผมสามารถพัฒนางานที่รับผิดชอบในสภาพัฒน์ได้เป็นอย่างดี**

ท่านเลขาฯ กฤช เข้ามารับราชการในสภาพัฒน์ตั้งแต่เริ่มตั้งสำนักงานฯ โดย**มีส่วนในการวางแผนฯ ๑-๕ และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีการริเริ่มจัดทำตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-output)** สำหรับผลิตภัณฑ์ ๑๘๐ สาขาการผลิต โดยให้ดำเนินการเป็นโครงการร่วมกันระหว่างสภาพัฒน์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ Institute of Developing Economy (IDE) ประเทศญี่ปุ่น โดยได้ประกาศใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตประจำปี ๒๕๑๘ เป็นครั้งแรก ซึ่งตารางนี้มีประโยชน์ต่อการวางแผนฯ มาก ซึ่ง**นับเป็นการปรับปรุงวิธีจัดทำข้อมูลสถิติเชิงเศรษฐกิจที่เป็นระบบมากที่สุดเป็นครั้งแรกของประเทศไทย นับว่าท่านมีส่วนในการสร้างสภาพัฒน์ตั้งแต่ยังเป็นหน่วยงานเล็กๆ ให้ก้าวมาจนถึงทุกวันนี้**

สภาพัฒน์ควรเน้นวางแผนส่วนรวม

ผมคิดว่าสภาพัฒน์ควรพัฒนาในเรื่องของกระบวนการวางแผน เราต้องยอมรับว่าการวางแผนส่วนรวมมาจากระบบสังคมนิยม หรือระบบศูนย์รวมของการบริหาร เพราะฉะนั้น**เมื่อเรามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมือง สภาพัฒน์จึงควรเน้นในเรื่องของการวางแผนส่วนรวมด้วย**

การวางแผนส่วนรวม หมายถึง การกำหนดภาพรวมของเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต โดยการวางนโยบายการเงินการคลัง การลงทุน อัตราเงินเฟ้อที่เหมาะสม เมื่อกล่าวถึง กรอบของการวางแผนในรายสาขาโครงการต่างๆ ผมอยากให้**สภาพัฒน์ทำหน้าที่ในการพิจารณาว่าการลงทุนเหมาะสมตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และจะทำให้สถานการณ์การเงินการคลังเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด** ต้องคอยทักท้วงว่าจะทำให้เกิดเงินเฟ้อมากน้อยแค่ไหน กระทบต่อดุลบัญชีเดินสะพัดหรือไม่ ส่วนเรื่องของการทำแผนฯ และโครงการในสาขาต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์โครงการ ควรให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงต่างๆ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่มากพออยู่แล้ว

วางแผนฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สภาพัฒน์ควรปรับปรุงแนวทางในการทำแผนฯ ให้มีการกำหนดระยะเวลาว่าเป็นแผนฯ ระยะสั้นหรือระยะยาว ซึ่งแผนบางแผนต้องเป็นแผนระยะยาว เช่น แผนเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน หรือการพัฒนาคน **เราจะบอกได้ว่า ๕ ปี จะพัฒนาคนอย่างไร ๕ ปีหลังคุณจะทำอะไร ถ้าเป็นอย่างนี้ผมว่าจะทำให้สภาพัฒน์สามารถมีเป้าหมายที่ชัดเจน**

เมื่อครั้งผมไปดูงานการปฏิรูปที่ดินของประเทศไต้หวันได้ทราบว่า ซุนยัดเซ็น เขียนไว้ว่าการดำเนินการตามแผนปฏิรูปที่ดินจะสำเร็จต้องใช้เวลา ๑๐๐ ปี อีกตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ได้ทำง่ายๆ ระยะเวลาเพียง ๔-๕ ปีไม่มีทางทำสำเร็จ ดังนั้น **จำเป็นที่สภาพัฒน์จะต้องทำแผนระยะยาว และหากจำเป็นก็ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาพัฒน์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง**

ส่วนการจัดทำแผนระยะสั้น ควรให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการบริหารของรัฐบาลแต่ละชุดส่วนในการช่วยรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายบริหาร อย่างเรื่องงบดุลของรัฐวิสาหกิจก็ยังจำเป็นอยู่ เพราะว่ารัฐวิสาหกิจยังมีการลงทุนมาก

การทำงานกับสภาที่ปรึกษาฯ เพื่อประโยชน์ของประชาชน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งผมเคยให้ความเห็นว่าสามารถทำงานร่วมกันได้ ๒ แบบ **แบบที่หนึ่ง** ควรแก้ไขพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ ระบุว่า**ในกรณีการทำแผนนโยบายหรือโครงการที่กระทบกับประชาชนในวงกว้าง ต้องให้**

ถามความเห็นของสภาที่ปรึกษาฯ แต่สำหรับรายละเอียดก็อาจจะออกเป็นระเบียบ ซึ่งสภาที่ปรึกษาฯ นับเป็นผู้แทนของทุกกลุ่มอาชีพ สมัยที่ท่านเลขาธิการฯ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จัดทำแผนฯ ๘ เราก็ระดมความคิดเห็นทุกภาคส่วนตามแนวทางของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวด ๕ เมื่อเขียนนโยบายแห่งรัฐ จะต้องถามรัฐบาลและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ในเรื่องระบบการศึกษา การพัฒนาคน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผ่านการพิจารณาของสภาที่ปรึกษาฯ ก่อน

ส่วนแบบที่ ๒ ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เมื่อสภาพัฒน์ทำแผนฯ แล้วไปกระทบกับประชาชนส่วนใหญ่ รัฐบาลจะต้องสั่งให้ปรึกษากับสภาที่ปรึกษาฯ ซึ่งมีผู้แทนจากทุกกลุ่มอาชีพ และนำผลที่ได้มาผลักดันให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

หน่วยงานที่แยกออกจากสภาพัฒน์ควรประสานความร่วมมือกัน

เมื่อมีหน่วยงานที่จะขอแยกไปเป็นอิสระจากองค์กร ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมวิเทศสหการ (ในปัจจุบัน คือ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ตามหลักที่ถูกต้อง คือ **เมื่อหน่วยงานแยกออกไปควรให้มีการทำงานในลักษณะให้ความร่วมมือกัน หรือเมื่อหน่วยงานดำเนินการวางแผนเป็นรายสาขาก็ควรอยู่ในกรอบของแผนพัฒนาฯ คือยังคงทำงานด้วยกัน**

ถ้าเราไปดูงานในต่างประเทศ จะเห็นว่าหน่วยงานเหล่านี้ยังทำงานอยู่ในกรอบเดียวกัน สำหรับประเทศไทย ยกตัวอย่าง คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ เลขาธิการสภาพัฒน์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการ เพราะฉะนั้นการทำงานต้องสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ควรยังคงทำงานที่ประสานกับสภาพัฒน์ ผมจึงเห็นว่าน่าจะมีการรื้อฟื้นหน่วยงานเหล่านั้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาฯ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ฝากสภาพัฒน์.. ให้บริหารองค์กรแบบองค์รวม

เนื่องจากสภาพัฒน์เป็นสำนักงานที่เน้นในด้านวิชาการเป็นหลัก ดังนั้นควรมีโครงสร้างบุคลากรให้เป็นระบบคล้ายๆ กับธนาคารแห่งประเทศไทยหรือกระทรวงการต่างประเทศ ที่จะต้องมีการจัดหาบุคลากรส่วนรวม แล้วจึงจัดลงในหน่วยต่างๆ ตามพื้นฐานงานของสภาพัฒน์ เช่น ในด้านการศึกษาภาวะเศรษฐกิจบัญชีประชาชาติ การพัฒนารายสาขา การวิเคราะห์โครงการ แล้วให้ทุกคนได้มีโอกาสทำงานหมุนเวียนสำนักละ ๓ เดือน เมื่อเห็นตรงไหนเหมาะสมที่สุดก็ให้ทำงานตรงนั้น

การดำเนินการดังกล่าวเรียกว่า**การบริหารจัดการองค์กรแบบส่วนรวม ไม่ใช่แต่ละสายงานจัดการกันเองแบบแยกส่วน ที่สำคัญที่สุดจะต้องมีระบบการฝึกอบรมภายในองค์กร** จัดสรรคนที่เหมาะสมไปฝึกอบรม หรือไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกต่อ และจัดครูมาสอนภาษาอังกฤษ กรณีต้องการองค์ความรู้เฉพาะเรื่องก็**ต้องจัดให้เจ้าหน้าที่ได้รับการฝึกอบรมหมุนเวียนอยู่เสมอ เพราะว่าวิชาการใหม่ๆ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม จึงควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านนี้มากยิ่งขึ้น**

ในการวางแผนฯ ต้องหาประสบการณ์และความรู้จากประเทศต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องไปดูงานจริงจากหลากหลายประเทศ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วหรือที่กำลังพัฒนาว่ามีการวางแผนกันอย่างไร เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสาขาที่ตนเองกำลังทำงานอยู่หรือเพื่อการทำงานในระดับสูงที่กำลังจะก้าวขึ้นไป

ช่วงแผนฯ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙)

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางพัฒนาประเทศ

แนวคิดและทิศทางการพัฒนา

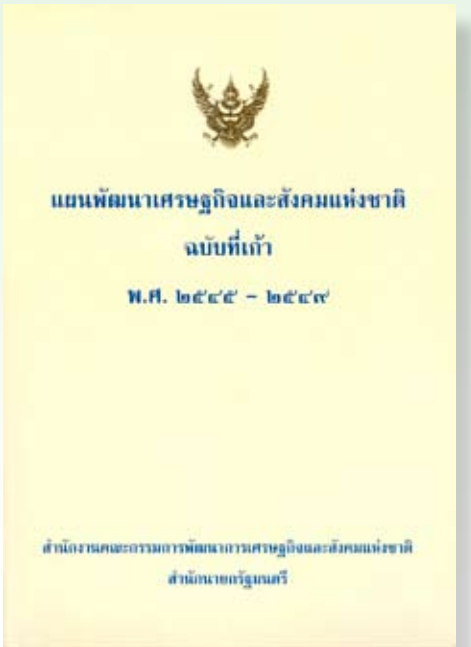

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ยังคงยึด **"คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา"** และน้อมนำหลัก **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ มุ่งวางรากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

สถานการณ์การพัฒนาประเทศช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๔๙

ภาพรวมภาวะเศรษฐกิจไทยในปี ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙

เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๕.๗ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ ที่กำหนดไว้เฉลี่ยร้อยละ ๔-๕ ต่อปี โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากอุปสงค์ภายในประเทศและการส่งออกที่ขยายตัวได้มากขึ้น ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีการขยายตัวสูงสุดในปี ๒๕๔๗ ส่งผลให้ภาวะการจ้างงานขยายตัวตามการเติบโตทางเศรษฐกิจ ขณะที่ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล อัตราการว่างงานลดลง อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับต่ำ การขาดดุลงบประมาณของรัฐบาลเริ่มลดลง และขนาดหนี้สาธารณะต่อ GDP ลดลง ช่วยส่งเสริมให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจไทยมีความมั่นคงและเข้มแข็งเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย

ภาวะสังคมโดยรวม

ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สืบเนื่องจากความสำเร็จในการขยายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าคนไทยร้อยละ ๙๖ สามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพในรูปแบบต่างๆ แต่ประชาชนยังมีปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมเพิ่มขึ้น มีการเพิ่มโอกาสมีงานทำ และมีการขยายระบบประกันสังคมที่กำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๑ คนขึ้นไปเข้าสู่ระบบ ส่งผลให้แรงงานในระบบมากกว่า ๗ ล้านคนมีหลักประกันทางสังคม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการขยายความครอบคลุมของระบบหลักประกันสังคมดังกล่าว แต่ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มที่เป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศที่มีมากถึงร้อยละ ๗๐ ของแรงงานทั้งหมด ขณะที่จำนวนคนยากจนได้ลดลงเป็นลำดับ และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนจนและคนกลุ่มต่างๆ ลดลงจาก ๑๓.๒ เท่าในปี ๒๕๔๕ เหลือ ๑๒.๙ เท่าในปี ๒๕๔๗ นอกจากนั้น มีการผลักดันให้มีระบบการบริหารจัดการที่

ดีเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการ มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ส่วนภาคเอกชนได้มีแนวทางและมาตรการเสริมสร้างบรรษัทภิบาลที่ดี โดยรัฐบาลได้ประกาศอย่างเป็นทางการให้ปี ๒๕๔๕ เป็นปีเริ่มต้นแห่งการรณรงค์บรรษัทภิบาลที่ดี

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ได้วางกลไกตรวจสอบถ่วงดุลภาคราชการและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น แต่สังคมไทยยังมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นอยู่ค่อนข้างมาก รวมทั้ง **ความแตกแยกในสังคมไทย** ในปี ๒๕๔๗-๒๕๔๙ ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความแตกแยกทางความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง ส่งผลให้สังคมไทยมีปัญหาด้านความสมานฉันท์อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในอดีต

บทบาท สศช.ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ

ในช่วงแผนฯ ๙ เป็นช่วงที่ สศช. มีการเปลี่ยนแปลงเลขาธิการฯ ถึง ๓ ท่าน ซึ่งแต่ละท่านมีบทบาทในการขับเคลื่อนผลงานที่สำคัญๆ ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีบทบาทสำคัญๆ ดังนี้

สมัยนายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม เลขาธิการฯ (พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๕) เป็นช่วงการจัดเตรียมแผนฯ ๙ และการทำความเข้าใจกับภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนแผนฯ มีเรื่องสำคัญ ๆ ดังนี้

- ***เริ่มกระบวนการวางแผนฯ ๙*** โดยระดมความคิดจากประชาชนทุกกลุ่มและทั่วทุกจังหวัดและทุกภาคของประเทศ และอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ในขั้นตอนของการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนบทบาทของ สศช. ในการทำงานให้กับรัฐบาลผ่านกลไกคณะกรรมการระดับชาติชุดต่างๆ เพื่อผลักดันให้แผนฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกันนี้ ได้ดำเนินการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เป็นองค์กรอิสระ เพื่อทำหน้าที่ในการให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

➢ ***พัฒนาเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง*** โดยในช่วงแผนฯ ๙ สศช. ได้ประกาศตัวเลขสต็อกของทุน ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและเอื้อประโยชน์ต่อวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ ทำให้สามารถคำนวณหาประสิทธิภาพการผลิตอันเกิดจากเทคโนโลยีได้ นอกจากนี้ ยังได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดทำข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการวางแผนและเตือนภัย โดยเป็นโครงการร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๘ หน่วยงาน และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเงินกู้มิยาซาวา ทำให้ สศช. สามารถนำเสนอข้อมูลประเภทใหม่ๆ และปรับปรุงระบบกลไกการเผยแพร่ข้อมูลของ สศช. โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

สมัยนายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช เลขาธิการฯ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๗) เป็นช่วงที่ต้องผลักดันแผนฯ ๙ สู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดย สศช. ชี้นำให้มีการจัดทำแผนระดับต่างๆ ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของแผนฯ ๙ และมีจุดเด่นของการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติผ่านยุทธศาสตร์เฉพาะ “วาระแห่งชาติ” รวมทั้งต้องมีการพัฒนาระบบและกลไกในการติดตามประเมินผล พร้อมสร้างตัวชี้วัดผลของการพัฒนาในทุกระดับได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยมีบทบาทสำคัญ ๆ ดังนี้

➢ ***ริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*** เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาฯ ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง โดยประสานความร่วมมือ และเสริมสร้างพลังทางบวกโดยการถักทอเครือข่าย

➢ ***ริเริ่มการจัดทำรายงานภาวะสังคมเป็นรายไตรมาส*** เพื่อสะท้อนภาวะสังคมโดยรวม และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ๔ มิติ คือ มิติคุณภาพคน มิติความมั่นคงทางสังคม มิติพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของคน และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานองค์กรเอกชน และบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำรายงานดังกล่าวใน ๑๒๙ แห่ง พบว่า หน่วยงานต่างๆ เห็นว่ามีประโยชน์มากถึงมากที่สุดถึงร้อยละ ๙๓.๒

➢ ***ผลักดันการดำเนินงานตามวาระแห่งชาติ*** ที่สำคัญ ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

- **การแก้ไขปัญหาความยากจน** รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ โดย สศช. ได้กำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้คือ ๑) การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ๒) การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน ๓) การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมและด้อยโอกาส ๔) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ ๕) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ ส่งผลให้สามารถลดปัญหาความยากจนและสัดส่วนคนจนได้ประสบความสำเร็จสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ ๙ นอกจากนี้ ยังสามารถลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มร่ำรวยที่สุดกับกลุ่มยากจนที่สุดลงอีกด้วย
- **การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ** รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กพข.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมอบหมายให้เลขาธิการ สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่ง สศช. ในฐานะเลขานุการได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สพข.) อยู่ภายใต้ สศช. เพื่อทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของ กพข.โดยตรงด้วย การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศปรับตัวดีขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งพิจารณาจากการจัดอันดับของ IMD และ WEF

- **การพัฒนาทุนทางสังคม สศช.** ได้ริเริ่มการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องทุนทางสังคมในหลายเรื่อง เริ่มตั้งแต่การศึกษาเพื่อกำหนดความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคมที่ชัดเจน การพัฒนาเครื่องชี้วัดทุนทางสังคม โดยการจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู มีการพัฒนาต่อยอดและการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ในวงกว้างอย่างเร่งด่วนและจริงจัง ส่งผลให้หลายหน่วยงานเริ่มเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของทุนทางสังคม นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการผลักดันให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม และการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป
- **การพัฒนาที่ยั่งยืน** หลังจากที่รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และเลขาธิการ สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ สศช.ได้วางแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย ในลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการ ทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน สศช.ในฐานะเลขานุการได้ดำเนินการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง และได้ดำเนินการศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

➢ ***การผลักดันให้มีแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ*** เพื่อสร้างระบบการคุ้มครองและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่แรงงานที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ โดยได้ดำเนินการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจนอกระบบ การจัดกรอบแนวทางในการบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ การจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ และการจัดประชุมประจำปี ๒๕๔๗ เรื่อง “เศรษฐกิจนอกระบบกับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ” เพื่อจุดประกายและสร้างกระแสความร่วมมือในการทำงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการเมือง

➢ ***จัดทำรายงานการติดตามผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ*** (Millennium Development Goals : MDGs) โดยได้ร่วมมือกับสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Program : UNDP) ซึ่งมีเป้าหมายหลัก ๘ ข้อ เป้าหมายย่อย ๑๘ ข้อ และตัวชี้วัด ๔๘ ตัว ซึ่งกำหนดเวลาบรรลุเป้าหมายในปี ๒๕๕๘ โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคที่สามารถจัดทำรายงานผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ในปี ๒๕๔๗ และยกระดับการกำหนดเป้าหมายเป็น MDG Plus (MDG + Targets) ควบคู่ไปกับการจัดทำโครงการ MDGs ในระดับจังหวัดนำร่อง ๒ จังหวัด คือ แม่ฮ่องสอน และนครพนม

สมัย ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการฯ (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๙) เป็นช่วงการจัดเตรียมแผนฯ ๑๐ และเตรียมยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผน โดยมีเรื่องสำคัญๆ ดังนี้

➢ ***ริเริ่มกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*** ฉบับที่ ๑๐ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ระดับชุมชนมีการระดมความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน ๓๖ ตำบล ๑๐๘ หมู่บ้าน ๖ ภูมิภาค ระดับภาค ๔ ภาค และระดับประเทศ ๑ ครั้ง โดยเป็นเวทีของผู้นำทางความคิดในหลากหลายสาขาอาชีพ

➢ ***การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาประเทศและการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ*** ที่ผ่านมาจะ

เน้นการรณรงค์และการน้อมนำไปปฏิบัติร่วมกัน สำหรับการจัดทำแผนฯ ๑๐ ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาประเทศในลักษณะทุนต่างๆ ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อมุ่งเสริมสร้างทุนของประเทศให้เข้มแข็งและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยให้ความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศ

➢ ***ผลักดันให้มีการจัดทำกรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด พร้อมทั้งให้มีการประเมินยุทธศาสตร์จังหวัดและผู้ว่า CEO*** ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบต่อกรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัดของภาคเหนือตอนบน และภาคเหนือตอนล่างพร้อมทั้งให้มีการนำไปปฏิบัติ

➢ ***ริเริ่ม สนับสนุนให้มีการจัดทำและวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์จังหวัดแบบ Bottom up*** โดยผลักดันให้จังหวัดจัดทำผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ของตนเอง ซึ่ง สศช. ให้การสนับสนุนทางวิชาการและติดตามประเมินผลการจัดทำผลิตภัณฑ์จังหวัดดังกล่าว ในช่วงปี ๒๕๔๗-๒๕๔๙ โดยมีจังหวัดที่สามารถจัดทำร่างรายงานเบื้องต้นจำนวน ๓๔ จังหวัด

➢ ***ดำเนินการวางแผนและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง*** ที่สำคัญประกอบด้วย

- **ด้านเศรษฐกิจ** จัดทำกรอบยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑) การพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประสานงานการพัฒนาคลัสเตอร์ จัดทำร่างแผนแม่บทการพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓ จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนด้านอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมซ่อมและต่อเรือ การฟื้นฟูและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้การประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและนำภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้งปรับโครงสร้างภาคการเกษตรและเร่งแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินให้กับเกษตรกรอย่างเป็นระบบ
- **ด้านสังคม** มีการจัดทำยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดทำแนวทางการเสริมสร้างทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมภาคธุรกิจเพื่อเป็นทุนทางสังคม การจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคส่วนต่าง ๆ และการหนุนเสริมบทบาทวุฒิอาสาธนาคารสมองในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น
- **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืนการจัดทำประมาณการความต้องการน้ำและศักยภาพต้นทุนในพื้นที่ลุ่มน้ำตะวันออกเนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีการขาดแคลนน้ำเป็นอย่างมาก

ดร. ทนง พิทยะ

อดีตประธานกรรมการสภาพัฒน์

ผู้เน้นการทำงานเชิงกลยุทธ์

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๙

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางการพัฒนาประเทศ

สู่การพัฒนาอย่างสมดุล

จักรมณฑ์ ผาสุกวนิช

เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๒

ผู้ริเริ่มการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

และจัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาส

ดร.ทนง พิทยะ

ประธานกรรมการสภาพัฒน์
ผู้เน้นการทำงานเชิงกลยุทธ์

ดร.ทนง พิทยะ เคยร่วมงานกับสภาพัฒน์อย่างใกล้ชิดในฐานะประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยท่านได้เป็นผู้บุกเบิกนำแนวคิดกลยุทธ์และหลักวิชาการทางการบริหารมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ทำให้สภาพัฒน์มีแนวทางในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ กรรมการสภาพัฒน์ภายใต้การนำของท่านได้ร่วมผลักดันแผนงานและโครงการที่สำคัญ อาทิ นโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของไทย แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดทำมาตรฐานโรงแรมไทยเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

ท่านเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นในหลายเรื่อง อาทิ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และสามารถพูดได้หลายภาษา ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักการเงินการธนาคารชั้นครู และยังเป็นนักเจรจาเปิดเสรีทางการค้าสู่ระดับสากล

ท่านเคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญ อาทิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ประธานกรรมการกำกับตลาดหลักทรัพย์ และประธานกรรมการบริษัทการบินไทย จำกัด

สภาพัฒน์.. ต้องทำงานด้วยกลยุทธ์

ก่อนที่ผมจะร่วมทำงานกับสภาพัฒน์ ก็เคยได้ทราบว่ามีคนภายนอกที่มองว่าสภาพัฒน์เป็น **“เสือกระดาษ”** คือเป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวบรวมข้อมูลสถิติรายได้ประชาชาติและข้อมูลเศรษฐกิจในด้านต่างๆ และทำงานวิชาการในด้านอื่นๆ ด้วย แต่สภาพัฒน์ก็เป็นเพียงข้าราชการประจำที่ต้องทำหน้าที่ตามกรอบที่วางไว้ ซึ่งทำได้แค่การเสนอความเห็นต่อรัฐบาล แต่ไม่มีอำนาจบังคับให้ใครทำตามแผนได้

ในฐานะที่เคยเป็นอาจารย์และนักบริหาร ผมเห็นชัดว่ายังมีช่องว่างอยู่มาก ในการที่รัฐบาลและกระทรวงต่างๆ นำแผนพัฒนาฯ ไปสู่การปฏิบัติ แผนที่ส่งไปตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เพื่อนำไปจัดสรรงบประมาณนั้น ยังขาดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่างจากภาคธุรกิจ ที่การบริหารจัดการ จะต้องมีการวางแผนว่าทำอย่างไรแผนนั้นจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ คือ **ไม่ใช่เขียนแผนมาแล้วปล่อยให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงต่างๆ ไปผลักดันให้เกิดผล ซึ่งผมก็เข้าใจว่าสภาพัฒน์เองทำงานอยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลายอย่าง ที่ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนแผนฯ ได้อย่างครบวงจร**

เมื่อผมได้รับตำแหน่งประธานกรรมการสภาพัฒน์ ก็ได้พยายามหาแนวทางว่าจะเพิ่มบทบาทให้แก่องค์กรนี้ได้อย่างไร และเมื่อพิจารณาถึงระบบการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งผมร่วมอยู่ในทีมเศรษฐกิจในขณะนั้น **จะเห็นว่ามุ่งการบริหารงานในเชิงกลยุทธ์ โดยมีแผนงานและแนวทางในการผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งผมก็ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทของสภาพัฒน์ในช่วงนั้น**

ปรับแผนพัฒนาฯ เป็นแผนกลยุทธ์.. สู่การทำงานเชิงกลยุทธ์

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายด้านต่างๆ ก็ต้องมีผู้กำกับดูแลการขับเคลื่อนนโยบายเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ สภาพัฒน์สามารถเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงแผนพัฒนาประเทศและนโยบายรัฐบาลให้เป็นแผนกลยุทธ์ได้ โดยการกระจายกลยุทธ์หลักออกเป็นกลยุทธ์ย่อยๆ และกำหนดแนวทางให้หน่วยงานต่างๆ นำไปปฏิบัติ นอกจากนั้นรัฐบาลช่วงนั้นก็ได้พิจารณาหาจุดอ่อนของแต่ละหน่วยงานว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านใดบ้าง ซึ่งถือว่าเป็น**จุดเริ่มต้นของการปรับโครงสร้างและวิธีการทำงานของข้าราชการมาจนถึงปัจจุบัน**

ปัญหาคือแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมาเป็นเพียงแนวทางในการพัฒนา ซึ่งเมื่อส่งไปถึงกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ งบประมาณแต่ละปีก็ไม่ได้รับการจัดสรรตามลำดับความสำคัญที่เหมาะสมกับกลยุทธ์ งบประมาณของประเทศก็เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าควรจะทำอะไรก่อนหรือหลังจึงจะเป็นประโยชน์สูงสุด

ถ้าเป็นแผนกลยุทธ์จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายและการจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ได้ทราบถึงความจำเป็นของโครงการที่จะต้องเร่งผลักดันให้สำเร็จในระยะเวลาที่กำหนด **ผมมั่นใจว่า การแปลงแผนพัฒนาฯ และนโยบายของรัฐบาลเป็นแผนกลยุทธ์จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความเข้มแข็งของสมรรถนะระบบการทำงานของหน่วยงานราชการและรัฐบาล และก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง**

แผนกลยุทธ์จะต้องมีเป้าหมายชัดเจนและรู้ว่าใครจะต้องทำอะไร เช่น ถ้าเราต้องการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีเป้าหมายว่าจะเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ๑ เท่าตัว ภายในเวลา ๕ ปี ต้องทำอย่างไร คำถามเชิงกลยุทธ์ต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าเราไม่ถามคำถามเชิงกลยุทธ์ เราก็ทำแบบที่เคยทำ คือ ต้องการพัฒนาคนก็ออกนโยบายการพัฒนาคนว่าทำอะไรบ้าง จะพัฒนาเทคโนโลยีก็วางนโยบายเทคโนโลยี ซึ่งถ้าเป็นนาโนเทคโนโลยี ถามว่าทำได้ไหม เมื่อไหร่จะทำได้ ก็ไม่มีมาตรวัด พอตัวชี้วัดขาดความชัดเจน เมื่อดำเนินการไปแล้วประเมินผลทุกครั้งก็ตอบได้รวมๆ ว่ามีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งก็ไม่ได้บอกอะไรเรามากนัก

ปรับสู่การบริหารจัดการเชิงธุรกิจ

นี่คือปัญหาสำคัญของการบริหาร ฉะนั้นจึงไม่ควรปล่อยให้ประเมินว่าสำเร็จระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะน่ากลัวมากที่คำตอบของเราไม่ได้สร้างกลยุทธ์ใหม่อะไร **ผมเชื่อในวงจร PDCA ของ Dr. W. Edwards Deming เกี่ยวกับวงจรที่ใช้ในการบริหารธุรกิจว่าธุรกิจที่ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขหากมีข้อผิดพลาด (Plan-Do-Check-Action)** ไม่ใช่ตรวจสอบแล้วแต่ไม่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นก่อนที่จะมีการวางแผนใหม่

ความสำเร็จในการทำงานนั้น จะต้องมีการตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาให้การดำเนินการต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ที่ผ่านมาเหมือนกับว่าเราวางแผนแล้วยังไม่สำเร็จ แต่เรายังเดินหน้าจัดทำพัฒนาแผนใหม่ขึ้นมา เมื่อไปดำเนินการและตรวจสอบก็บอกว่าสำเร็จไปอีกระดับหนึ่ง เราไม่กล้าที่จะปรับปรุงแก้ไขแผนนั้น อาทิ วางแผนเมื่อ ๕ ปีที่แล้ว เมื่อเสร็จแล้วก็ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และสร้างแผนใหม่ขึ้นมาโดยข้ามขั้นตอนการปรับปรุงแผนที่แล้วให้ประสบผลอย่างจริงจังก่อน

นอกจากนั้นเมื่อเปลี่ยนรัฐบาลชุดหนึ่ง ก็มีการเปลี่ยนแผนครั้งหนึ่ง ทำให้ภาครัฐขาดการแก้ไขปัญหาที่มีการประสานเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ต้องนำ PDCA มาปฏิบัติในทุกขั้นตอนให้ได้ ภาคธุรกิจประสบความสำเร็จได้เพราะไม่ขาดการประสานเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

ผู้นำองค์กรมีหน้าที่ประสานเชื่อมโยงการวางแผนและการดำเนินการตามแผนให้สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น **รัฐบาลต้องรับผิดชอบให้เกิดวงจร PDCA อยู่ตลอดเวลา ถ้าวางแผนผิดอย่างไร การปฏิบัติไม่ได้ผลอย่างไร ต้องสามารถตรวจสอบได้ และปรับปรุงแผนให้ถูกต้องได้ แต่ไม่มีใครช่วยทำบทบาทนี้ให้รัฐบาล และในระบบก็ไม่มีการประเมินผลอย่างมีความหมาย**

การประเมินผลที่อยากเห็นนั้นไม่ได้เป็นการไปจับผิดหรือไปโทษว่าใครทำอะไรผิดจึงไม่ได้ผล แต่กลยุทธ์ที่เขียนไว้จะต้องปรับปรุงแก้ไขตามความจำเป็น เป้าหมายจึงจะบรรลุได้ ถ้าไม่สำเร็จก็สามารถปรับกลยุทธ์ได้อีก แต่ต้องไปประสานเชื่อมโยงดูว่าที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะเหตุใด แล้วจึงปรับกลยุทธ์ ถ้ารัฐบาลไม่มีการทำงานเชิงกลยุทธ์ สภาพัฒน์ต้องกล้าเสนอกลยุทธ์ เพื่อให้มีการทำงานเป็นระบบครบวงจร ถ้าสภาพัฒน์ไม่กล้าเสนอ วงจรก็ไม่มีทางสำเร็จ ทำให้ขาดตอนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งน่าเสียดายเพราะประเทศไทยยังทำอะไรได้อีกมาก

สภาพัฒน์เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาประเทศ แต่เมื่อวางแผนแล้วต้องมีการปฏิบัติสู่ความสัมฤทธิผล คือ ต้องประยุกต์เข้าสู่วงจร PDCA ถ้าเราเข้าใจหลักการง่ายๆ แล้วปฏิบัติตามก็จะสำเร็จได้ หัวใจสำคัญ คือ ถ้านายกรัฐมนตรีไม่สามารถกำกับดูแลให้วงจร PDCA ทำงานได้ รัฐมนตรีและปลัดกระทรวงแต่ละกระทรวง ไม่เข้าใจความสำคัญของ PDCA การ

ทำงานก็ไม่สำเร็จ ผมว่าตรงนี้เป็นเรื่องที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญ

ส่วนมากเมื่อพรรคการเมืองเข้ามาบริหารประเทศแล้วก็จะมีนโยบายเหมือนกันหมด เพราะสภาพัฒน์ช่วยเขียนให้ แต่พอเวลาปฏิบัติ และตรวจสอบ ไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงแผน ผมว่าตรงนี้คือปัจจัยของความสำเร็จที่ขาดไป ดังนั้นในช่วงที่ผมเป็นประธานกรรมการก็พยายามที่จะผลักดันให้ทุกอย่างที่เราทำเกิดวงจรนี้ขึ้น ถ้าวงจรนี้ดำเนินการไม่ครบเมื่อใด จะเกิดความผิดพลาด เนื่องจากเราวางแผน แต่บริหารจัดการไม่เป็น เพราะฉะนั้นจะต้องมีผู้จัดการ คือ ผู้ผสมผสาน Plan-Do-Check-Action รัฐบาลต้องระบุว่าใครคือผู้ทำวงจร Deming นี้ และผู้บริหารต้องดำเนินการตามวงจรนี้เพื่อให้การบริหารประเทศโดยรวมประสบความสำเร็จได้

เน้นพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการ

สมัยที่ผมเป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์นั้น ได้เคยหารือกับ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี และเห็นพ้องกันว่าเรายังขาดเทคโนโลยีในการจัดการ (Management Technology) สำหรับประเทศไทย ดังนั้น **สภาพัฒน์จึงต้องมีบทบาทในการสร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการ** ผมมองว่าการเริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมเทคโนโลยีในการจัดการแบบง่ายๆ เพื่อจัดการองค์กรให้สำเร็จได้เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่การอบรมเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในงานที่ตนเองทำเพียงอย่างเดียว

ภาคเอกชนมีการพัฒนาไปเร็วมาก เช่น ระบบธนาคารพาณิชย์ตอนนี้ เรื่องกลยุทธ์มีความชัดเจนและมีระบบที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความตื่นตัวในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการจัดการอย่างมาก ภาคราชการได้มีการพัฒนาระบบราชการขึ้นมา คือ มีการปรับปรุงข้าราชการก่อนที่จะเลื่อนตำแหน่งว่าต้องทำอย่างไร มีเครื่องวัดผลสำเร็จ แต่ถามว่าสอนให้เป็นนักวางแผนกลยุทธ์ได้มากน้อยเพียงใด ผมว่ายังน้อย เพราะว่าเทคโนโลยีในการจัดการ ถ้าใช้ไม่เป็นจะยาก แต่ที่จริงในทางวิชาการง่ายมาก ญี่ปุ่นก็ใช้การควบคุมคุณภาพ (QC) การควบคุมคุณภาพเชิงรวม (TQC) ง่ายๆ แต่ประสบความสำเร็จ ก็มาจากวงจร Deming Cycle เพียงแต่ให้ครบวงจร PCDA เท่านั้น ซึ่งสภาพัฒน์ควรให้ความสำคัญในเรื่องนี้

ในการจัดการกลยุทธ์ สภาพัฒน์ต้องมีบทบาทเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงให้มากขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงผู้วางแผน คือ ต้องให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการสร้างกลยุทธ์และประสานผลักดันไปสู่ความสำเร็จ และต้องดูแลแต่ละกระทรวงให้ปฏิบัติตามกลยุทธ์เหล่านั้น ซึ่งต้องประสานกัน ไม่ใช่ว่าต่างคนต่างทำ และมีตัวชี้วัด (KPI) ที่ไม่ประสานกัน เนื่องจากว่า ประเทศไทยมักจะเก่งเฉพาะรายบุคคล แต่ไม่เก่งเป็นทีม ยังมีปัญหาในการทำงานเป็นทีมอยู่มาก

เมื่อมีแผนกลยุทธ์ก็ต้องมีเครื่องมือในการไปปฏิบัติให้สำเร็จ นี่ก็เป็นเทคโนโลยีในการจัดการอย่างหนึ่ง เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน ก่อนหน้านั้นเรายังไม่มีกลยุทธ์และเครื่องมือที่ชัดเจนว่าจะทำอย่างไร แต่เมื่อเราระบุว่าจะมีโครงการกองทุนหมู่บ้าน ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ชัดเจนว่าจะขับเคลื่อนนโยบายให้สำเร็จได้อย่างไร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าที่ทำไปแล้วสำเร็จแล้วหรือไม่สำเร็จเพียงใด เพราะยังต้องมีการดำเนินการต่อไปอีกมาก เช่น จากกองทุนหมู่บ้านไปสู่ระบบการเงินเพื่อพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจชุมชนต่างๆ ต้องเป็นเครือข่ายที่ยิ่งใหญ่มาก เราถึงมีทั้งเรื่องกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เรื่องพัฒนาคนให้มีงานทำ และมีทุนในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมุ่งให้ประชาชนใช้ปัญญาเรียนรู้ ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตน ผมว่าเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน และสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยต้องปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วย

สภาพัฒน์มีบทบาทสูงมากในเรื่องนี้ และมีประสบการณ์สืบทอดมานาน กลยุทธ์และเครื่องมืออาจจะไม่สมบูรณ์มีจุดอ่อนอยู่บ้าง แต่ก็ต้องได้รับการพัฒนาต่อไป **ผมมองว่าคนสภาพัฒน์มีความกระตือรือร้นมากในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยสามารถชี้แนะว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ก่อน หลัง เพื่อขับเคลื่อนงานตามยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ นับเป็นช่วงที่ผมมีความ**

ภูมิใจมาก ที่สามารถผลักดันให้สภาพัฒน์ทำงานบรรลุผลได้เป็นอย่างดี

พัฒนารายสาขา.. กลยุทธ์สร้างสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศ

แผนพัฒนาควรมีกลยุทธ์ทั้งสามระดับ คือ Macro Meso และ Micro ซึ่งขั้นกลางหรือ Meso ก็คือกลยุทธ์ระดับสาขา ที่เรายังขาดอยู่มาก ถ้าเราไม่เน้นในภาคเศรษฐกิจที่ควรจะสร้างสมรรถนะในการแข่งขันให้ชัดเจน การผลักดันก็จะสำเร็จได้ยากเนื่องจากเรามีทรัพยากรอยู่จำกัด แต่ถ้าพิจารณาในเชิงเศรษฐศาสตร์ ก็คือ เราควรจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยคำนึงถึงลำดับความสำคัญเป็นหลัก

ในการสร้างสมรรถนะการแข่งขันของประเทศ สภาพัฒน์ควรมีกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนารายสาขา (Sectorial Policy) ให้ชัดเจน ซึ่งถ้าจะให้กระทรวงเป็นผู้พิจารณานโยบายการพัฒนารายสาขา ก็คงไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ แต่เมื่อรัฐบาลร่วมกับสภาพัฒน์ และกระทรวงต่างๆ ที่ดูแลงานทางด้านเศรษฐกิจ จัดทำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาขึ้นมา ตอนแรกๆ อาจถูกบ้าง ผิดบ้าง แต่ถ้าปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดก็จะได้รับความสำเร็จในภาคส่วนสำคัญๆ ที่ต้องการพัฒนา อาทิ ในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่สามารถเป็นผู้นำของอาเซียนจนถึงปัจจุบัน ในช่วงที่นั้นเราก็คิดว่าจะต้องเริ่มผลักดันการผลิตรถยนต์ที่ประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทางเลือก เนื่องจากจะเป็นโอกาสในการขยายฐานการผลิตต่อไปอีก

ผมจึงมองว่านโยบายการพัฒนารายสาขาเป็นนโยบายที่สำคัญ เป็นนโยบายย่อยที่จะช่วยส่งเสริมให้นโยบายส่วนรวมประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้น สภาพัฒน์ควรให้ความสำคัญกับนโยบายการพัฒนารายสาขาเพื่อให้การพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ในระดับองค์รวมประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากจะช่วยให้เห็นกลยุทธ์ที่ชัดเจนขึ้นสำหรับแต่ละสาขาเศรษฐกิจ

ผมมองว่าภาคเกษตรและภาคบริการเป็นสาขาที่ประเทศไทยยังมีโอกาสอีกมาก แต่จำเป็นต้องมีกลยุทธ์รายสาขาที่มองการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ อุตสาหกรรมการเกษตรของประเทศไทยมีหลายสินค้าที่ประสบความสำเร็จ เช่น การเลี้ยงไก่ อุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นต้น มีการผลิตที่มีผลิตภาพสูง มีการพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาสินค้าที่ส่งออกได้และไปประสบความสำเร็จในต่างประเทศ เกษตรกรก็มีรายได้สูงขึ้นด้วย เราต้องคิดว่าจะส่งเสริมอะไรได้อีก แต่ต้องมองเป็นระบบทั้งห่วงโซ่การผลิต ไม่ใช่มองเฉพาะการพัฒนาภาคเกษตรและเกษตรกรเท่านั้น แต่ต้องมองเป็นภาพการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตและเครือข่ายวิสาหกิจทั้งระบบ

ต้องมีนักวิชาการมาสนับสนุนสภาพัฒน์

ผมตระหนักดีว่าคนสภาพัฒน์เก่ง แต่ถ้าจะพัฒนาสภาพัฒน์ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น **ควรจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาหมุนเวียนมาทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ด้วย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และเสริมสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับวิชาการสมัยใหม่ เพื่อให้คนสภาพัฒน์สามารถรู้เท่าทันและวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา** และผู้เชี่ยวชาญนั้นก็มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในแต่ละสาขา ไม่ใช่คนเดียวรู้ทุกอย่าง อาทิ โทรคมนาคม เกษตร พัฒนาชุมชน ซึ่งอาจมีผู้เชี่ยวชาญที่มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

สภาพัฒน์จะต้องพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าหยุดนิ่งอยู่กับที่แล้วจะพัฒนาต่อไปไม่ได้ สมัยที่ผมเป็นประธานกรรมการสภาพัฒน์นั้น การสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศนับเป็นกลยุทธ์ใหม่ ซึ่งประเทศไทยยังมีบทความทางวิชาการในเรื่องนี้อยู่น้อยมาก ทำให้เราเสียเปรียบต่างประเทศในหลายๆ ด้าน ซึ่งเมื่อเราเชิญ Michael E. Porter ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนี้จากประเทศสหรัฐอเมริกา มาเริ่มต้นจุดประกายให้ความรู้ในด้านการพัฒนาขีดความสามารถใน

การแข่งขันของประเทศไทย ก็มีการวิจารณ์กันว่าค่าจ้างแพงเกินไป โดยไม่คิดว่าถ้ามาแล้วทำให้ประเทศไทยมีสมรรถนะการแข่งขันทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำการค้ากับต่างประเทศแล้วได้กำไรเป็นแสนล้าน แต่ลงทุนเพียง ๒-๓ ร้อยล้านบาท ซึ่งคุ้มมาก

ถ้าต้องการพัฒนาสภาพัฒน์ จะต้องสร้างงบพิเศษขึ้นมางบหนึ่ง เพื่อให้ทำวิจัยที่จะนำไปสู่นวัตกรรมทางการพัฒนา (Development Innovation) โดย**สภาพัฒน์ต้องหานักวิชาการในด้านต่างๆ มาประจำครั้งละ ๑-๒ ปี อาจจะผสมผสานระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ ต้องเป็นผู้มีความรู้ที่เราต้องการจริงๆ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้จากทั่วโลกในสาขาที่เขาทำวิจัยเชิงลึก** ให้มาทำงานและจัดทำนโยบายร่วมกับสภาพัฒน์ ในสาขาวิชาที่เราต้องการจะพัฒนา ทั้งนี้ต้องมีการลงทุนถ้างบวิจัยสร้างองค์ความรู้ปีละพันล้านบาทแต่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศไทยได้เป็นแสนล้านบาทในอนาคต ก็ควรนำมาพิจารณาดำเนินการ

สภาพัฒน์สามารถขับเคลื่อนงานให้รัฐบาลได้

ผมภูมิใจที่สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานราชการที่มีปัญญาสูงที่สุดของประเทศ ภูมิใจในพลังของคนสภาพัฒน์ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนงานตามที่รัฐบาลมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสามารถปรับตัวเพื่อรองรับมาตรการของรัฐบาล และเสนอแนะแนวทางให้แก่รัฐบาลได้ทันท่วงที นับเป็นความภูมิใจที่ได้ทำงานกับสภาพัฒน์ ผมตระหนักดีว่าคนสภาพัฒน์ไม่ได้เก่งเพียงในด้านวิชาการอย่างเดียว แต่ยังเป็นนักปฏิบัติที่สามารถประเมินผลได้ วัดผลได้ สร้างกลยุทธ์ได้ และให้ข้อแนะนำได้ทุกเวลาที่ต้องการ

หากใครจะว่าสภาพัฒน์เป็นเสือกระดาษ หรือว่าไม่ได้ทำอะไรที่เป็นรูปธรรม ก็ไม่ควรท้อถอย เพราะในความเป็นจริงแล้ว คนสภาพัฒน์เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการทำงานทุกด้าน คือมี ความพร้อมที่จะทำงาน และเป็นผู้ประสานเชื่อมโยง เหมือนกับท่านเลขาธิการฯ ที่ได้พยายามเชื่อมโยงทุกอย่างให้มีการขับเคลื่อนไปได้ ทุกคนในสภาพัฒน์มีความสามารถที่จะทำอย่างนั้นได้ เพียงแต่ว่าเราต้องสนับสนุน **ด้านที่หนึ่ง** จะต้องมีแนวทางการทำงานที่ช่วยส่งเสริมให้สภาพัฒน์สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ และ**ด้านที่สอง** คือ ให้ทรัพยากรแก่สภาพัฒน์เพื่อช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน ช่วยให้มีความคิดริเริ่มในทางวิชาการ ให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่มีข้อมูลที่เป็นสากล ดังนั้นจึงควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยสนับสนุนการทำงาน มีการศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กร เพื่อให้พวกเรามีความพร้อมและความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้ตามที่รัฐบาลต้องการ ถ้าต้องการให้เราทำมาก เราก็สามารถทำได้มาก ต้องการให้เราทำน้อยเราก็ทำน้อย ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่ต้องทำงานให้กับรัฐบาล

ตลอดระยะเวลา ๔ ปีที่ได้ทำงานร่วมกับสภาพัฒน์ ผมได้มีโอกาสเห็นศักยภาพและความขยันขันแข็งของข้าราชการขององค์กรนี้ ทำให้ได้ทราบว่าสภาพัฒน์ไม่ได้เป็นเพียงเสือกระดาษอย่างที่เคยเข้าใจ แต่นับเป็นองค์กรที่มีศักยภาพ สามารถทำงานร่วมกับรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง

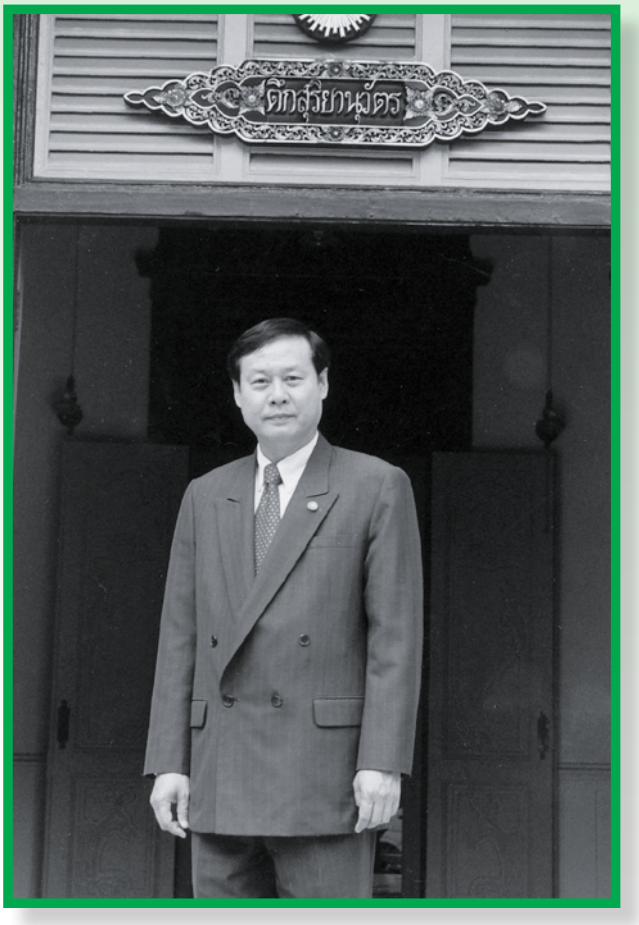

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๙

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนาอย่างสมดุล

*เมื่อท่าน **สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม** เข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. นั้น ท่านต้องเผชิญกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของประเทศไทยเมื่อครั้ง พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่ท่านก็สามารถนำพาสภาพัฒน์ให้เข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาของประเทศชาติให้เบาบางลง และวิกฤตครั้งนั้นกลับกลายเป็นโอกาสให้ท่าน และศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ได้น้อมนำ **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศด้วยความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนทั่วทั้งประเทศ*

ภายหลังลาออกจากราชการท่านได้ทำงานภาคเอกชนในฐานะกรรมการอิสระในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ๒-๓ แห่ง และช่วยงานในมหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ ยังได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราภิชาน สาขาเศรษฐศาสตร์พัฒนาเงินทุนฯ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากนั้น ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมรัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วย ว่าการกระทรวงคมนาคม ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอีกประการ อาทิ การวางแนวทางการขนส่งของประเทศ การแก้ไขปัญหาผลกระทบทางเสียงของสนามบินสุวรรณภูมิ และการปรับวิธีการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยการเดินอากาศ

ในโอกาสนี้ ทีมงานจัดทำหนังสือ “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ได้มีโอกาสเรียนสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภารกิจในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช.

บทบาทสำคัญของ สศช. หลังวิกฤตเศรษฐกิจ

ผมเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์คนที่ ๑๑ ต่อจากท่านเลขาฯ วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ตอนช่วงปลายปี ๒๕๔๑ ถึงต้นปี ๒๕๔๕ พอถึงปี ๒๕๔๓ ก็ได้ตำแหน่งเลขาธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคนแรกมาอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งสภาที่ปรึกษาฯ จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช ๒๕๔๐ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม และให้ความเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแผนอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ สมาชิกสภาที่ปรึกษาที่คัดเลือกจากบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มในภาคเศรษฐกิจ ภาคสังคม ฐานทรัพยากร และผู้ทรงคุณวุฒิ ในระยะแรกเริ่มตั้งให้สภาพัฒน์ดูแลไปก่อน ปัจจุบันแยกตัวออกไปเป็นอิสระแล้ว ก็เท่ากับว่าขณะนั้นผมต้องทำงานเป็นเลขาธิการสองตำแหน่ง

สำหรับงานของสภาพัฒน์ ผมเป็นเลขาธิการฯ หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสองปี อยู่ในช่วงระยะการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจที่เกิดวิกฤตฟองสบู่แตก ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นปีแรกของแผนฯ ๘ รัฐบาลประกาศลอยตัวค่าเงินบาท และขอความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) สภาพัฒน์จำเป็นต้องปรับแผนฯ ให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินนโยบายภายใต้คำแนะนำของ IMF ซึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจขณะนั้น ผมคิดว่า**สภาพัฒน์มีบทบาทสูงในการช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยได้ทำหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์ และมาตรฐานการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับรัฐบาล** ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมระหว่าง ๔ หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงบประมาณ และสภาพัฒน์

บทบาทที่สำคัญของสภาพัฒน์ ในการช่วยแก้ไขปัญหาของประเทศอีกบทบาทหนึ่งก็คือ **เป็นเลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรี ว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) นอกจากนั้นสภาพัฒน์ในฐานะที่ปรึกษารัฐบาลก็ได้ทำงานให้รัฐบาลผ่านกลไกคณะกรรมการระดับชาติ** เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ คณะกรรมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการพื้นที่เฉพาะ คณะกรรมการประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

นอกจากนั้นในช่วงที่ผมเป็นเลขาธิการฯ **มีการนำเสนอโครงการที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะโครงการขนาดใหญ่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอคณะรัฐมนตรี ส่วนใหญ่เป็นโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่เสริมหรือต่อเติมให้สะดวกทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น** คือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการเพิ่มความสะดวกของประชาชนในการดำเนินชีวิต ดำเนินธุรกิจ ความสะดวกทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น โครงการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครส่วนต่อขยาย โครงการระบบทางด่วนขั้นที่ ๓ สายเหนือ ตอน เอ็น๒ ส่วนที่ ๑

ระยะที่ ๑ (ช่วงบริเวณถนนลาดปลาเค้า-ทางพิเศษสายรามอินทรา-อาจณรงค์ขาเข้าเมือง) การปรับปรุงขอบเขตการดำเนินงานและวงเงินงบประมาณโครงการก่อสร้างทางคู่เส้นทางรถไฟสายตะวันออก ช่วงหัวหมาก – ฉะเชิงเทรา เป็นต้น

อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางการพัฒนาประเทศ ในแผนฯ ๙

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ เป็นแผนช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๔๙ ซึ่งผมรับผิดชอบจัดทำในฐานะที่เป็นเลขาธิการ สศช. การวางแผนนั้นควรจะต้องวางแผนล่วงหน้าสักประมาณ ๒ ปีครึ่ง เพื่อให้แผนเสร็จก่อนประกาศใช้ ๑ ปี เพื่อจะได้มีเวลาจัดสรรงบประมาณ จึงต้องดำเนินการในปี ๒๕๔๒ ที่ผมเข้ามารับตำแหน่ง เผอิญว่าก่อนหน้านั้นในปี ๒๕๔๐ ประเทศไทยเจอกับวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้สภาพัฒน์ต้องปรับแผนฯ ๘ และทำให้เห็นว่าในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เรามุ่งแต่พยายามทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่สูง แต่ไม่คำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ เมื่อเกิดวิกฤตผู้คนก็พากันเดือดร้อนการเจริญเติบโตมีแต่ด้านปริมาณ แต่การพัฒนาให้มีคุณภาพและเสถียรภาพนั้นลดลง ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ไม่สามารถพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ เพราะฉะนั้น**แผนฯ ๙ ก็จะต้องวางแผนฯ ไปสู่ความยั่งยืน**

เรื่องสำคัญยิ่งที่เข้ามาชี้แนวความคิดของแผนฯ ๙ คือเรื่อง **“เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเมื่อปี ๒๕๔๐ ตอนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักของความคิดที่ไม่ประมาท ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างมีเหตุผล ที่สำคัญคือมีหลักในการดำเนินชีวิต พิจารณาลดความโลภให้น้อยลง** หากดำเนินการได้ ชีวิตก็จะมีภูมิคุ้มกันลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่างๆ ซึ่งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่รับสั่งนั้น หมายความว่า หากต้องการให้เศรษฐกิจมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพแล้วจำเป็นต้องให้คนส่วนใหญ่พอมีพอกิน คนส่วนใหญ่ของประเทศมีพื้นฐานที่เข้มแข็งก่อน มีการกระจายการพัฒนาที่ทั่วถึง เป็นขั้นเป็นตอนก็จะพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้

ส่วนด้านกระบวนการจัดทำแผนฯ นั้น **ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างกว้างขวาง ตามแนวทางที่ท่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ริเริ่มไว้ในแผนฯ ๘ โดยดำเนินการทั้งระดับจังหวัด ๗๖ จังหวัด ระดับอนุภาค และระดับประเทศ** เพื่อให้เป็นแผนฯ ของประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีประชาชนทุกกลุ่มอาชีพเข้าร่วมประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน นอกจากนั้นยังได้รับฟังข้อคิดเห็นผ่านทางจดหมาย และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) มีคนไทยเขียนมาจากแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา และจากปักกิ่งประเทศจีนก็มี สรุปแล้วความคิดเห็นค่อนข้างจะสอดคล้องกันก็คือ **อยากเห็นสังคมไทยดีขึ้นใน ๓ ด้าน โดยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมแห่งความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน**

เพราะฉะนั้น**หัวใจของแผนฯ ๙ คือ การพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการเข้าสู่ดุลยภาพซึ่งต้องดำเนินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง** เช่น ความสมดุลที่ทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและเติบโตอย่างมีคุณภาพมากกว่าการให้ความสำคัญกับการเติบโตที่มีอัตราสูงๆ ความสมดุลที่ต้องดูแลคนในสังคมให้ได้รับความเป็นธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับประโยชน์สุขอย่างทั่วถึง ความสมดุลที่นำไปสู่การกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึง ความสมดุลในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและดูแลสิ่งแวดล้อมให้มีความน่าอยู่ และความสมดุลในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพในด้านความรู้คู่คุณธรรม เป็นต้น

ชุมชนเข้มแข็งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับการพัฒนาประเทศที่จะต้องดำเนินไปอย่างสมดุลดังกล่าวแล้ว เราก็ต้องมาคำนึงด้วยว่า ใน

ขณะที่ประเทศเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์จากภายนอก ก็ต้องกระจายกระแสดังกล่าวนั้นไปยังท้องถิ่นให้ทั่วถึงด้วย วิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสมดุลดังกล่าว ก็คือการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท **ในแผนฯ ๙ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อเนื่องจากแผนฯ ๘ การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ให้เขาคิดเอง ทำเอง เข้าไปวางแผนเอง และแก้ปัญหาด้วยตัวเอง** คือ ทำแผนจากล่างขึ้นข้างบน ชุมชนที่ผมพูดถึงหมายถึงองค์กรการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบล ซึ่งกระจายอยู่ในประเทศประมาณ ๗๐,๐๐๐ หมู่บ้าน หรือ ๗,๐๐๐ ตำบล การพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งมีความสำคัญ เพราะ**เมื่อชุมชนส่วนใหญ่เข้มแข็งและมีความเชื่อมโยงผนึกความเข้มแข็งร่วมกันระหว่างชุมชนต่างๆ ก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**

ผมทราบว่าปัจจุบันชุมชนที่กล่าวได้ว่ามีความเข้มแข็งหรืออยู่ในข่ายที่กำลังพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นนั้นมีอยู่หลายชุมชนแล้ว กระจายอยู่ในทุกภาค แต่ยังมีไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำนวนชุมชนที่มีอยู่ทั่วประเทศ ผมอยากจะขอยกตัวอย่างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและถือเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นมาศึกษานำไปปฏิบัติตาม คือ **“ชุมชนไม้เรียง”** ตั้งอยู่ที่ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมี**คุณประยงค์ รณรงค์** เป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการและผลักดันให้ชาวบ้านเกิดการรวมตัวกันเพื่อที่จะพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น เริ่มจากกลุ่มเกษตรกรสวนยางกลุ่มเล็กๆ ในปี ๒๕๒๗ ชุมชนไม้เรียงได้ **“พัฒนากระบวนการเรียนรู้”** ของคนในชุมชน โดยมีการพัฒนาระบบข้อมูลในชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไข สร้างระบบบริหารให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิดร่วมทำ และความสามัคคีขึ้นในชุมชน ที่สำคัญยิ่งคือ ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีความตั้งใจจริงที่จะร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนให้ดียิ่งขึ้น มีผู้นำชุมชนหรือกลุ่มแกนนำเป็นที่ยอมรับ มีกระบวนการให้คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ประกอบด้วยแผนอาชีพ แผนวิสาหกิจชุมชน แผนการศึกษา แผนสาธารณสุข แผนสิ่งแวดล้อม แผนวัฒนธรรม แผนนี้มีลักษณะบูรณาการเป็นแบบอย่างวิธีการจัดทำแผนแม่บทที่ดี คือชาวชุมชนริเริ่มและจัดทำเอง

การดำเนินชีวิตของชาวชุมชนไม้เรียงสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนพยายามพึ่งพาตนเอง พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเพียร มีจริยธรรมเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งสมควรที่ชุมชนอื่นจะดูเป็นแบบอย่างได้ สรุปได้ว่าการทำให้ชุมชนเข้มแข็งคือพัฒนาจากฐานล่างนั่นเอง

เน้นความแข็งแกร่งทางด้านวิชาการ

ผมได้**เน้นการปรับปรุงให้สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีความแข็งแกร่งทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะความรู้ด้านข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมที่ถูกต้องทันสมัย และรวดเร็ว** ซึ่งจะต้องสามารถวิเคราะห์เชิงนโยบาย และพร้อมที่จะให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ โดยได้จัดรูปแบบการทำงานในลักษณะกลุ่มงานหรือทีมงานโดยจัดคนให้เหมาะสมกับงาน งานที่สำคัญเช่น การวางระบบการพัฒนาข้อมูลที่สภาพัฒน์ต้องรับผิดชอบ การดูและระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค ดูแลการพัฒนาพื้นที่และโครงการหลักๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดูแลเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และดูแลบทบาทในฐานะเป็นเลขานุการคณะกรรมการระดับชาติ เป็นต้น

เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ **ผมได้นำรูปแบบวิธีการทำงานแบบ Team work มาใช้ ในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมใจ และร่วมทำ”** มีการวางแผนการทำงาน แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็ทำให้งานและกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

งานที่ทำก็เป็นความร่วมมือของข้าราชการและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจร่วมกัน ก็ขอเอ่ยถึงสักสอง-สามเรื่อง

เรื่องแรกที่ภูมิใจที่สุดก็คือในการจัดทำแผนฯ ๙

ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ

เรื่องที่สองก็คือ การนำเสนอข้อมูล GDP รายไตรมาสได้เป็นครั้งแรก ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๑ ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนเป็นอย่างดีในการประกาศทุกๆ ครั้ง เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลและด้านธุรกิจหรือแม้แต่ในต่างประเทศ และสภาพัฒน์ได้กำหนดปฏิทินการประกาศตัวเลขอย่างเป็นทางการ ทราบว่าสื่อมวลชนก็จะติดตามทุกครั้ง

เรื่องที่สามก็คือ ผมได้ริเริ่มให้จัดทำเอกสารแนวทางและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการ ตั้งแต่ผมเป็นผู้อำนวยการกองโครงการพื้นฐาน ซึ่งใช้เป็นคู่มือในการวิเคราะห์และให้ความเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของหน่วยงาน ทำให้สภาพัฒน์วิเคราะห์โครงการของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจสะดวกขึ้น เท่ากับได้ปูพื้นฐานไว้ให้เป็นผลงานที่ต่อเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

อีกเรื่องหนึ่ง คือการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้สำเร็จ สามารถจัดกระบวนการคัดเลือกสมาชิกสภาที่ปรึกษาฯ ๙๙ ท่าน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยได้ ฯพณฯ อานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน

หน่วยงานวิชาการที่ทำงานแบบพี่น้อง

รู้สึกประทับใจมากที่มีโอกาสทำงานในสถาบันที่เป็นกลาง และทำงานด้านการพัฒนาให้กับประเทศ ทั้งยังได้ร่วมทำงานกับบุคคลสำคัญที่มากด้วยความรู้ความสามารถ และเป็นครูที่ดี คอยสอนและแนะแนวทางการทำงานให้ เช่น ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ดร.เสนาะ อูนากูล ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และ ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม เป็นต้น รวมทั้งได้เพื่อนร่วมงานที่ดีด้วย

ผมรับราชการอยู่แห่งเดียวคือที่สภาพัฒน์ เป็นเวลา ๒๘ ปี ตั้งแต่ชั้นโทจนกระทั่งเป็นเลขาธิการฯ ก็ยังคงรักและผูกพัน ผมคิดว่าที่ผ่านมา**สภาพัฒน์ได้ทำงานให้ประเทศมากพอสมควรในฐานะที่เป็นหน่วยงานทางด้านวิชาการ วางแผน กลั่นกรองโครงการ และเป็นศูนย์ข้อมูลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม** ที่รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ นำไปใช้ได้

สำหรับความประทับใจอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การ

ร่วมมือทำงานของคนสภาพัฒน์ **ทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันทำ แบบพี่น้องเพื่อนฝูง** ไม่มีระบบศักดินา ทั้งผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีปัญหาอะไรก็ตักเตือนติติงกันได้ จึงเป็นบรรยากาศการทำงานดี ทำงานร่วมกันด้วยความสนุกสนานและอบอุ่น

แนวทางการพัฒนาประเทศของ สศช. ในอนาคต

บทบาทสภาพัฒน์ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระยะๆ บางยุคสมัยก็มีบทบาทสำคัญ บางยุคก็ลดความสำคัญลง ขึ้นอยู่กับรัฐบาลที่จะใช้ประโยชน์จากสภาพัฒน์ **แต่สิ่งที่สภาพัฒน์ต้องรักษาไว้ คือการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ และการเสนอความเห็นอย่างเป็นกลาง** สภาพัฒน์มีขีดความสามารถที่จะมองเรื่องในแง่มุมต่างๆ ได้ครบทุกด้านเพราะมีหน่วยงานภายในรองรับ และสามารถประสานกับภายนอกได้อย่างกว้างขวางซึ่งจะสามารถทำให้รอบคอบได้

ในการจัดทำแผนต่อไปอาจจะไม่ต้องทำแผนในลักษณะเดิมๆ แต่กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาในลักษณะแนวทางกว้างๆ คือให้ Guide line ในการพัฒนาระยะยาว ว่าจะวางบทบาทของประเทศอย่างไร จะมีบทบาทในภูมิภาคและในโลกอย่างไร ทำแผนระยะยาวโดยจะต้องมีการทำวิจัยที่มองหลายมิติมาสนับสนุน

นอกจากแผนแล้วคิดว่าสภาพัฒน์ยังคงต้องทำและพัฒนาให้ดีขึ้นในห้าเรื่องสำคัญ เรื่องแรกคือการพัฒนาระบบข้อมูลของประเทศ ให้มีคุณภาพน่าเชื่อถือและมีความรวดเร็ว **เรื่องที่สองคือการประเมินผลการพัฒนาประเทศโดยรวมและเป็นเรื่องเฉพาะ** ควรถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องรับผิดชอบ ดำเนินการให้ต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับ **เรื่องที่สามงานด้านศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา** ทั้งที่ทำเองและเป็นหน่วยประสานงานวิจัยให้สถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัยอื่นๆ เป็นผู้ทำให้ **เรื่องที่สี่เป็นหน่วยงานที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องการพัฒนาด้านต่างๆ เรื่องที่ห้าต้องสามารถประสานการพัฒนาให้เกิดผลสำเร็จ** เช่นในอดีตที่เคยมีบทบาทร่วมกับกระทรวงการคลัง สำนักงบประมาณ และธนาคารแห่งประเทศไทย ในการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานในโครงการ และจัดสรรเงินลงทุนให้เหมาะสม รวมทั้งติดตาม เร่งรัดให้งานต่างๆ ดำเนินไปตามแผนการลงทุนได้

ท้ายที่สุดความสำเร็จทั้งหลายจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยคุณภาพของคน **การพัฒนาคนให้เป็นคนดีสำคัญที่สุด คนของสภาพัฒน์ต้องเป็นคนที่ทำงานด้วยความมีสติ ซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่รู้ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มองให้ไกล ใจเปิดกว้าง**

ผมก็หวังว่า**สภาพัฒน์คงจะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการสร้างงานที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของทั้งในประเทศและในระดับสากล**

จักรมณฑ์ ผาสุกวนิช

เลขาธิการ ลำดับที่ ๑๒

ผู้ริเริ่มพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และจัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาส

*ในช่วงที่**ท่านจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช** ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของไทยกำลังฟื้นตัวภายหลังจากประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ จึงต้องเร่งพัฒนาประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อีกทั้งยังส่งเสริมและพัฒนาเรื่องโลจิสติกส์ ตลอดจนเป็นผู้ริเริ่มให้จัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาส ซึ่งได้ถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงอยู่เสมอ โดยท่านยึดมั่นในหลักการ **"ทำในสิ่งที่ควรทำ ทำในสิ่งที่เป็นธรรม"** ในการทำงานตลอดมา*

ท่านเริ่มรับราชการครั้งแรกที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเป็นลำดับจนเป็นผู้อำนวยการกองประสานความร่วมมือภาครัฐบาลและเอกชน จากนั้นจึงย้ายไปอยู่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จนกระทั่งดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ก่อนกลับมาเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ และย้ายไปเป็นปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมจนเกษียณอายุราชการ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งประธานกรรมการธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)

ในโอกาสนี้ ทีมงานจัดทำหนังสือ **"๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์"** ได้มีโอกาสเรียนสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภารกิจในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการแปลงแผนฯ ๙ สู่การปฏิบัติ

เริ่มงานที่สภาพัฒน์... อบอุ่นและได้ซึมซับสิ่งดีงาม

สมัยเริ่มเข้ามาทำงานตอนนั้นรู้สึกว่าที่สภาพัฒน์อบอุ่นดี มีระบบการสอนงานที่เป็นกันเอง โดยผมได้รับการจัดให้มีพี่เลี้ยงคือ คุณภานุพล หรยางกูร สอนงานตัวต่อตัว ช่วยชี้แนะทุกอย่าง พาไปประชุมพบปะผู้คนมากมาย ทำให้ได้ฟังคนโน้นคนนี้โต้ตอบกัน ได้ซึมซับความรู้โดยที่เราไม่รู้ตัว

ดังนั้น หากมีโอกาสได้อยู่กับผู้รู้ (Guru) หรือคนที่เก่งกว่า เราต้องดูดซับเอาความเก่งออกมา ซึ่งมีหลายท่านที่เป็นผู้รู้และมากด้วยความสามารถที่ผมได้มีโอกาสทำงานด้วย อาทิ **อาจารย์เสนาะ อูนากูล คุณเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม คุณโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ คุณสถาพร กวิตานนท์** ผมจึงได้เรียนรู้ในสิ่งดีๆ ได้ซึมซับคุณธรรม และวิชาความรู้ของท่านทั้งหลายเข้ามากระตุ้นและสร้างเสริมบุคลิกภาพตัวเอง ได้ส่วนผสมที่มีคุณค่า โดยนำสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท่านมาประยุกต์ใช้ ซึ่งผมคิดว่าเป็นสิ่งวิเศษอย่างยิ่ง และกล่าวได้ว่า**ถ้าผมไม่ได้เริ่มทำงานที่สภาพัฒน์ ผมคงไม่เป็นนายจักรมณฑ์อย่างวันนี้ จึงเป็นเรื่องที่ดีมากๆ ที่ผมได้มีโอกาสเข้ามาทำงานที่สภาพัฒน์**

นอกเหนือจากนี้ ผมยังประทับใจจากการที่**ท่านผู้รู้ดังกล่าวได้กรุณาสอนงานและอบรมชี้แนะสิ่งที่ดีงามมาตลอด** และผมก็โชคดีที่ได้เวียนเรียนรู้งานกับท่านผู้รู้เกือบครบทุกท่าน ขณะเดียวกันผมก็พยายามดำเนินตามรอยท่านเช่นกัน ต่อมาเวลาที่ผมมีลูกน้องก็พยายามที่จะสอนงานตัวต่อตัวโดยตรง ตามแบบที่ผมได้รับการประพฤติปฏิบัติมา ซึ่งก็รู้สึกว่าเขาได้อะไรจากผมไปพอสมควร

การบ่มเพาะกำลังคนขึ้นมาด้วยวิธีการดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นสิ่งที่ผมประทับใจมาก จะเห็นว่าบุคคลที่ผมกล่าวถึงหรือแม้กระทั่งรุ่นถัดมา ซึ่งกระจายไปเติบโตตามหน่วยงานต่างๆ ได้ไปสร้างคุณงามความดีและสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศอย่างมหาศาล

เหตุผลที่เป็นอย่างนี้เนื่องจาก **หนึ่งคือ คน สองคือ งาน** ที่มีลักษณะเป็นวิชาการ มีการต่อยอดซึ่งกันและกัน คนเก่งวิชาการ ๒ คนมาคุยกันจะเพิ่มพูนความรู้ขึ้นมาโดยไม่รู้ตัว และ**สามคือ ระบบที่เหมือนพี่น้อง** ไม่มียศฐาบรรดาศักดิ์ ไม่มีขั้นตอนระเบียบราชการ จึงทำให้มีความรู้สึกสนิทสนมเหมือนเป็นพี่น้องกัน และ**ที่สำคัญคือสี่ ไม่มีผลประโยชน์** เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่ทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน และบังเอิญช่วงนั้นมีกลุ่มคนเก่งๆ มาก สภาพัฒน์จึงเป็นหน่วยงานที่ทุกคนอยากมาทำงาน

ผมคิดว่า ส่วนหนึ่งที่ช่วยให้สภาพัฒน์มีบรรยากาศดังกล่าวได้ เนื่องจากช่วงเริ่มก่อตั้ง ท่านจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เลือกสรรคนดีมาทำงานร่วมกัน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะที่สภาพัฒน์ โดยยังมีอีก ๔ แห่งที่ท่านตั้งขึ้น ได้แก่ สภาการศึกษาแห่งชาติ สภาวิจัยแห่งชาติ สภาความมั่นคงแห่งชาติ และสำนักงบประมาณ

กลับมารับตำแหน่ง เลขาธิการฯ ช่วงเศรษฐกิจกำลังฟื้นตัว

ช่วงที่ผมกลับเข้าไปรับตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์เป็นช่วงที่เศรษฐกิจกำลังจะฟื้นตัว หลังจากที่ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ จีดีพีของไทยติดลบตลอดมา และเริ่มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นช่วงที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีและบริหารประเทศได้ประมาณ ๑ ปี ซึ่งรัฐบาลเองมีนโยบายด้านเศรษฐกิจของตัวเองที่เน้นเรื่องการขยายตัวของจีดีพี การทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ตอนนั้นรัฐบาล**มีงบประมาณ ๕๘,๐๐๐ ล้านบาท ที่ได้มอบให้สภาพัฒน์ดูแล โดยผมเป็นประธานกรรมการพิจารณาจัดสรรงบเหล่านี้เพื่อเสนอต่อ ครม. ซึ่งผมได้พยายามกลั่นกรองโครงการต่างๆ ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้และเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจริงๆ** โดยโครงการที่เสนอเน้นเรื่องปรับปรุงประสิทธิภาพ หรือที่เรียกว่าผลิตภาพ (Productivity) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชน โดยดึงเอกชนเข้ามาร่วมสร้างประเทศไทยให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น โดยดูตัวชี้วัดของ international Institute for Management Development (IMD) และ World Economic Forum (WEF) ซึ่งมีตัวชี้วัดอยู่หลายตัว โดยสภาพัฒน์ต้องนำมาดูเปรียบเทียบว่าประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพียงไร

งบประมาณที่นำไปใช้ในเรื่องของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันนี้ ส่วนหนึ่งนำมาใช้ใน การขยายถนน โดยการยกระดับถนนสายบางนาเชื่อมกับสนามบินสุวรรณภูมิ ที่เรียกว่า เอส วัน รวมทั้งขยายขนาดจากจำนวน ๔ เลน เป็น ๘ เลน ที่ไปสู่สนามบินเชื่อมกับทางด่วน

งบประมาณดังกล่าวนี้เมื่อได้นำไปพัฒนาในระบบแล้วทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาตามมาอีกหลายเรื่อง รวมทั้งได้**เชิญศาสตราจารย์ ไมเคิล อี พอตเตอร์ (Michael E. Porter) จากมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ที่มีชื่อเสียงในทฤษฎีเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันมาพบนายกรัฐมนตรี และให้ความรู้เรื่องแนวทางและวิธีการวางยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยแก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน** โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างทีมจาก Harvard สถาบันบัณฑิตธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทีมงานสภาพัฒน์เป็นเวลาประมาณ ๑-๒ ปี ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ในหลายสำนักฯ มีความรู้และทักษะในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน กลายเป็นองค์กรหลักของประเทศที่ขับเคลื่อนนโยบายด้านนี้อย่างจริงจังมาจนถึงปัจจุบัน

พัฒนาระบบโลจิสติกส์ วางฐานเพิ่มขีดความสามารถฯ

ขณะนั้น **การพัฒนาระบบโลจิสติกส์** ไม่ใช่เรื่องใหม่มากนัก แต่ก็ไม่มีใครพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของเราให้ดีขึ้น ซึ่งคำว่า **“โลจิสติกส์”** นั้นครอบคลุมถึง “ฮาร์ดแวร์” ที่เป็นเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ อาทิ น้ำ ไฟฟ้า ประปา ท่าเรือ และ “ซอฟแวร์” เป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบที่มีประสิทธิภาพ และการประสานการทำงานต่างๆ **สภาพัฒน์จึงได้เสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบโลจิสติกส์แห่งชาติขึ้นเพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของไทยให้แข่งขันกับต่างประเทศได้ และได้มีการจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ขึ้นมาเป็นครั้งแรกโดยชี้ให้เห็นว่าระบบโลจิสติกส์ ประกอบด้วยอะไรบ้าง และในแต่ละเรื่องใครควรจะทำอะไร**

นอกจากนั้น ได้ริเริ่มผลักดันการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในด้านที่สำคัญคือ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่อการนำเข้า-ส่งออก และโลจิสติกส์ หรือที่รู้จักกันในชื่อโครงการ Single Window e-Logistics ซึ่งเป็นโครงการที่จะช่วยลดต้นทุนด้านเอกสารและพิธีการด้านศุลกากรแก่ผู้นำเข้าและส่งออกเป็นอันมาก รวมทั้งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กระบวนการนำเข้า-ส่งออก ในอนาคตไม่ต้องใช้เอกสารกระดาษ (Paperless) อีกต่อไป เป็นตัวอย่างระบบโลจิสติกส์ที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม รวมทั้งยังได้ให้สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาและเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับผลิตภาพรายสาขา และได้จัดทำรายงานเรื่องขีดความสามารถในการแข่งขันในช่วงที่ประเทศต้องการและก็ทำได้ดี

จัดทำรายงานภาวะสังคมรายไตรมาสเป็นครั้งแรก

นอกจากนี้ ผมยังให้**ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านสังคม โดยริเริ่มให้มีการรายงานภาวะสังคม** ตอนนั้น **รองเลขาธิการฯ กิติศักดิ์ สินธุวนิช** และ**ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สมบัติ ชุตินันท์** เสนอว่า สภาพัฒน์ควรทำรายงานเกี่ยวกับสังคมเผยแพร่เป็นรายไตรมาส คล้ายๆ กับรายงานภาวะเศรษฐกิจรายไตรมาส ซึ่งได้ผลักดันจนสำเร็จ และข้อมูลด้านสังคมของสภาพัฒน์ได้มีผู้นำไปใช้อ้างอิงเสมอ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานอื่นทำ และเป็นที่น่ายินดีมากที่รายงานภาวะสังคมของสภาพัฒน์เป็น**รายงานที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม**

นอกเหนือจากนี้ยังทำเรื่อง**ทุนทางสังคม** ตอนนั้นได้ให้ที่ปรึกษาฯ สมบัติ ชุตินันท์ เป็นคนดูแล ตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม มี**ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี** เป็นที่ปรึกษา เพื่อผลักดันให้สังคมได้ตระหนักและเห็นว่า**โครงสร้างทางสังคมที่ถูกต้องทางด้านจริยธรรมเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นจุดริเริ่มที่แสดงให้เห็นว่า สภาพัฒน์ไม่ได้สนใจเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ แต่เรายังให้ความสนใจในเรื่องสังคมมากยิ่งขึ้น** แต่อาจไม่ต่อเนื่องนัก ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และนโยบายขณะนั้น

แนวทางการทำงานพัฒนาประเทศสำหรับสภาพัฒน์

สำหรับงานพัฒนาประเทศของสภาพัฒน์ในอนาคต ผมคิดว่า **หนึ่ง แผนยังต้องเป็นหลัก โดยเป็นหลักในระยะยาว** ๑๐ - ๒๐ ปี ไม่เรียกว่าแผนพัฒนาฯ แต่เป็นทิศทางของประเทศ ให้รู้ว่าประเทศไทยจะก้าวเดินไปทางไหน อย่างไร เช่น การไปเชียงใหม่ หากเราจะใช้วิธีเดิน จะไปถึงภายในกี่วัน เราต้องประมาณกำลังเราเอง หรือหากจะไปโดยทางเครื่องบิน ต้องคำนวณดูว่าเราจะมีเงินพอใช้จ่ายหรือไม่ หรือโดยวิธีอื่นๆ ซึ่งต้องคิดวางแผนให้ดี

ช่วงนี้แผนระยะสั้นเราเป็นแผน ๕ ปี เราปักธงชัยอยู่ข้างหน้าแล้ว แม้จะไม่รู้ว่าระยะทางที่จะถึงเป้าหมายนั้นไกลแค่ไหน เราก็ต้องเดินไปให้ถึง เพราะฉะนั้น**หลักชัยที่เราปักไว้ต้องมีทิศทาง** เช่น มีเป้าหมายต้องการเห็นสังคมไทยเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ในอีก ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้า เราจะเลือกทางเดินไปเช่นไร ในช่วง ๕ ปีแรกจะมีแผนอย่างไรที่ไปถึงจุดๆ นั้น แต่ในขณะเดียวกันช่วง ๕ ปีนี้ ก็ต้องมีแผนอื่นๆ อีกที่ยืดหยุ่นไปตามภาวะเศรษฐกิจโลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เรามีแผนที่จะรองรับในช่วง ๕ ปี ขณะเดียวกันต้องมีแผนเป็นระยะยาวที่ตั้งเป็นหลักไว้**ให้รัฐบาลทุกชุดที่เข้ามาบริหารบ้านเมืองดำเนินการอย่างต่อเนื่องกันไป เป็นหลักที่คนทั้งประเทศเดินไปด้วยกัน** ในความเห็นของผมต้องแบ่งแผนเป็น ๒ ส่วนดังกล่าว **เพราะว่าชีวิตของประเทศยาวยิ่งกว่าชีวิตของคนทำแผน** ไม่ได้อยู่แค่ ๕ ปีซึ่งเป็นช่วงสั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศแล้วเป็นระยะที่สั้นมาก ดังนั้นต้องวางทิศทางให้ไกลกว่านั้น

ความสำเร็จในการทำงานเป็นผลงานของสำนักงานฯ

ผลงานต่างๆ ที่เกิดขึ้นสมัยผมเป็นเลขาธิการฯ จะมาแอบอ้างว่าเป็นผลงานที่น่าภาคภูมิใจของผมคนเดียวคงไม่ได้ เนื่องจาก**ผลงานเหล่านั้นคงเกิดไม่ได้หากไม่มีเจ้าหน้าที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน เพราะเลขาธิการฯ ทำคนเดียวไม่ได้ บางอย่างก็ต้องใช้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด เพราะฉะนั้น อะไรที่บังเกิดผลขึ้นล้วนเป็นผลงานของสำนักงานฯ เป็นความภาคภูมิใจโดยภาพรวม** ผมไม่เคยเชื่อเลยว่าคนที่เป็นหัวหน้าสำนักงานนั้นเก่งกาจแล้วจะทำอะไรได้ทั้งหมด ถึงแม้ว่าคุณจะเก่งเพียงใด คุณก็ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่และเครื่องไม้เครื่องมือของสำนักงานในการผลักดันงานต่างๆ

ฝากข้อคิด... “ทำในสิ่งที่ควรทำ ทำในสิ่งที่เป็นธรรม”

ผมอยากฝากข้อคิดในการทำงานซึ่งเป็นหลักในการทำงานของผม มีอยู่ ๒ หลักเท่านั้นเอง คือ **หนึ่ง ทำในสิ่งที่ควรทำ และสอง ทำในสิ่งที่เป็นธรรม** ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน หากยึดถือหลัก ๒ หลักนี้ก็เพียงพอแล้ว

ทำในสิ่งที่ควรทำ คือ อะไรที่ควรทำต้องทำ หรืออะไรที่ไม่ควรทำก็อย่าไปทำ สิ่งที่จะนำมาพิจารณาว่าอะไรที่ควรทำหรือไม่นั้นก็ต้องใช้วิจารณญาณที่สมเหตุสมผลตรึกตรองก่อน

ส่วน**ทำในสิ่งที่เป็นธรรม** หมายถึง **ต้องรักษาความยุติธรรม** เพราะบรรยากาศการทำงานเป็นข้าราชการของพวกเรา **อยู่กันด้วยน้ำจิตน้ำใจ หากต้องเผชิญกับความไม่ยุติธรรม ก็จะทำให้หมดกำลังใจได้ การให้ความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจได้** หากศรัทธาก็ไม่มี เงินเดือนก็น้อย แล้วยังไม่ได้รับความยุติธรรมอีก ก็คงจะหมดกำลังใจกัน ดังนั้นผมจึงให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นธรรมมาก ไม่ใช่เฉพาะข้าราชการ แต่ทุกสิ่งที่ทำต้องมีความเป็นธรรม

นักปรัชญากรีกท่านหนึ่งบอกว่า **ความยุติธรรมเป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวง** (Justice is the mother of virtue) ทุกประเทศจึงมีกระทรวงยุติธรรม มีกฎหมาย มีกระบวนการยุติธรรม หากจะอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น **ความยุติธรรมหมายถึงทุกคนต้องได้รับในสิ่งที่ควรจะได้ ถ้าเราไปพรากในสิ่งที่เขาควรจะได้** ก็ไม่เป็นธรรมกับเขา เช่น คนหนึ่งกำลังจะได้เลื่อนตำแหน่ง แล้วมีคนอื่นมาขอมาวิ่งเต้น อย่างนี้ก็ไม่เป็นธรรม

ดังนั้น ถ้าเราทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ แล้วทำในสิ่งที่เป็นธรรม โดยไม่ยึดติดกับอะไร ชีวิตจะมีความสุขมาก ถึงแม้จะต้องโยกย้ายภายใน ๒๔ ชั่วโมง เราก็สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข

ช่วง แผนฯ ๑๐

(พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)

รู้ทันกระแส สร้างระบบภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ประเทศไทยต้องเผชิญกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก และการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองภายในประเทศ รวมทั้งวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ก่อน จึงทำให้ สศช. มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนรัฐบาลในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ช่วงจัดทำแผนฯ ๑๐

นายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาฯ และได้ให้ข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญ โดยในปี ๒๕๔๙ **พันตำรวจโท ทักษิณ ชิณวัตร** นายกรัฐมนตรี ได้เข้าร่วมวางกรอบแนวคิด ทิศทาง และกรอบยุทธศาสตร์การจัดทำแผนฯ ๑๐ โดยให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนฯ ว่า ต้องมีการเตรียมกลไกและเครื่องมือเพื่อให้รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ ปรับโครงสร้างการผลิตโดยให้ความสำคัญกับการยกระดับการผลิตจากกลุ่มสินค้าและบริการขั้นต้นของห่วงโซ่มูลค่าไปสู่กลุ่มสินค้าฯ ขั้นปลาย เพื่อเพิ่มคุณค่าตลอดห่วงโซ่มูลค่าและห่วงโซ่ผลิต การปรับตัวเข้าสู่สังคมฐานความรู้จะต้องดำเนินการในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปด้านการวิจัย และการสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ ต้องกำหนดแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุนของระดับต่างๆ เพื่อลดปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความต้องการและแหล่งที่มาของเงินทุน การปรับปรุงการบริหารจัดการของภาคเอกชนและการปฏิรูปภาครัฐ และการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนาระบบการบริหารและการประกันความเสี่ยงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

ในช่วงปลายปี ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยอย่างมาก โดยมีนายกรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินถึง ๓ ท่านคือ **พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์** เข้าดำรงตำแหน่ง ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ และ **นายสมัคร สุนทรเวช** ดำรงตำแหน่งในช่วง ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ ถึง ๙ กันยายน ๒๕๕๑ ในขณะที่ **นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์** เข้าดำรงตำแหน่งในช่วงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๑ ถึง ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑

ทั้งนี้ ในช่วงเวลาของ**นายสมัคร สุนทรเวช** เป็นนายกรัฐมนตรี มีความเห็นต่อการจัดทำแผนพัฒนาฯ ประเทศว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และการมองไปข้างหน้าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดทำแผนพัฒนาของประเทศ ซึ่ง สศช. ได้เผยแพร่รายงาน **“วิสัยทัศน์ประเทศไทย พ.ศ.๒๕๗๐”** เป็นครั้งแรก สำหรับการมองทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้า ต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปัจจุบัน โดยทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างอนุภูมิภาค การเพิ่มผลิตภาพการผลิตในภาคการเกษตร การเตรียมความพร้อมประเทศไทยด้านการพัฒนาพลังงานทดแทน การบริหารจัดการน้ำ โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงด้วย ตลอดจนการจัดระบบดูแลผู้สูงอายุ

ระดมความคิดระดับชุมชน ๑๐๘ หมู่บ้านใน ๔ ภูมิภาค

สศช. ได้จัดทำแผนฯ ๑๐ ภายใต้การระดมพลังความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทย จากทั้งระดับชุมชน ๑๐๘ หมู่บ้าน ระดับภาค ๔ ภูมิภาคทั่วประเทศ ระดับผู้นำความคิดเฉพาะกลุ่ม และระดับประเทศ ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นจากทุกขั้นตอนของการดำเนินการดังกล่าว พบว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดย**ให้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ และ ๙**

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการสร้าง **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** ซึ่งต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ รวมทั้งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ตลอดจนและการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ต้องส่งเสริมระบบและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยในสังคมไทย โดย แผนฯ ๑๐ ได้ประกาศใช้ในปีมหามงคลวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นปีแห่งการเฉลิมพระเกียรติในการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ซึ่งยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของไทยและของโลก

เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญในช่วงแผนฯ ๑๐

ในช่วงนี้เกิดเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญหลายประเด็น ซึ่งส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยอย่างมาก ดังนี้

➢ ***ราคาน้ำมันสูงสุดในรอบศตวรรษ*** ในรอบปี ๒๕๕๐ ราคาน้ำมันได้พุ่งทะยานจนทำสถิติสูงสุดอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในรอบ ๑๐๐ ปี โดยราคาน้ำมันดิบทำสถิติสูงสุด ๑๐๐ ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย คือ ทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น และค่าครองชีพสูงขึ้น ทั้งนี้ ราคาตลาดโลกที่ขึ้นสูงอย่างต่อเนื่องมาจากปัจจัยหลักสำคัญคือ (๑) กำลังผลิตของโลกตึงตัวทำให้เกิดการเก็งกำไรจากเฮดจ์ฟันด์ (๒) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงทำให้อากาศใน

บางพื้นที่หนาวเย็นมากขึ้นและเกิดพายุเฮอร์ริเคน ทำให้แหล่งผลิตพลังงานได้รับผลกระทบ เช่น เฮอร์ริเคนดีนที่พัดเข้าอ่าวเม็กซิโก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการผลิตน้ำมัน (๓) ค่าเงินเหรียญสหรัฐฯ ที่อ่อนค่าลง (๔) การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนที่ทำให้ความต้องการพลังงานเพิ่มขึ้นมาก และ (๕) ปัญหาความไม่สงบในตะวันออกกลาง (อิรัก และอิหร่าน) และไนจีเรีย ซึ่งราคาน้ำมันดิบที่เพิ่มสูงกดดันให้น้ำมันสำเร็จรูปตลาดสิงคโปร์ปรับเพิ่มตาม เช่น วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เบนซิน ๙๕ อยู่ที่ ๑๐๒.๙๒ เหรียญต่อบาร์เรล ดีเซลอยู่ที่ ๑๑๐.๗๙ เหรียญต่อบาร์เรล

➢ ***วิกฤตซับไพรม์สหรัฐอเมริกาลุกลามทำให้ภาวะสินเชื่อโลกตึงตัว*** ปรากฏการณ์ฟองสบู่สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ประเภทลูกค้าด้อยคุณภาพ หรือ **"ซับไพรม์"** ในสหรัฐฯ เริ่มตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๘ แต่ปัญหาทวีความร้ายแรงถึงขั้นกลายเป็นวิกฤต ในปี ๒๕๕๐ สาเหตุมาจากสถาบันการเงินปล่อยกู้สินเชื่อซับไพรม์จำนวนมาก เศรษฐกิจสหรัฐฯ ถึงขั้นลงสู่ภาวะถดถอย และส่งผลกระทบเศรษฐกิจทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะตลาดหุ้นไทย ตั้งแต่ช่วงต้นปี ๒๕๕๐ และทวีความรุนแรงที่สุดในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ดัชนีตลาดหุ้นไทยปรับตัวลดลงจากระดับใกล้ ๙๐๐ จุด ลงมาแตะที่ระดับ ๗๕๐ จุด หรือเกือบ ๑๕๐ จุด คิดเป็นสัดส่วนที่ลดลงเกือบร้อยละ ๑๗ ภายในระยะเพียง ๑ เดือน

แม้ว่าจะเป็นเพียงตลาดหุ้นขนาดเล็กในภูมิภาคนี้ แต่เกิดแรงกดดันจากการขายหน่วยลงทุนรวมถึงหุ้นที่ถือครองของกองทุนต่างประเทศในตลาดหุ้นทั่วโลก เพื่อนำเงินกลับไปชดเชยผลขาดทุนจากการดำเนินงานของกองทุนที่มีการถือครองสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ด้อยคุณภาพ นอกจากการไถ่ถอนหุ้นที่ลงทุนเพื่อนำกลับไปชดเชยผลขาดทุนแล้ว การขายหุ้นคืนเพื่อนำไปจ่ายคืนผู้ถือหุ้นลงทุนที่ต่างตื่นตระหนกจากเรื่องดังกล่าว จนทำให้กองทุนบางแห่งต้องประกาศปิดการไถ่ถอนหน่วยลงทุนชั่วคราว เนื่องจากต้องบริหารจัดการกับสินทรัพย์ที่ลงทุนให้เรียบร้อยก่อน ผลจากทั้ง ๒ เรื่องข้างต้นส่งผลต่อนักลงทุนในประเทศที่ไม่มั่นใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ต่างเทขายหุ้นที่ถือครองออกมาอย่างหนัก

➢ ***เงินบาทแข็งค่าทำลายสถิติเอเชีย*** ค่าเงินบาทแข็งค่าและผันผวนเป็นประวัติการณ์ เป็นปีที่เงินบาทของไทยเทียบดอลลาร์สหรัฐฯ แข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจากปี ๒๕๔๙ โดยเฉพาะไตรมาสที่ ๓ ของปี ๒๕๕๐ ค่าเงินบาทเคลื่อนไหวเกือบทุกวัน แม้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จะมีมาตรการแทรกแซงและควบคุมเงินไหลเข้า แต่เงินบาทยังคงแข็งค่ามากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เฉลี่ยอัตราที่แข็งค่าขึ้นอยู่ที่ร้อยละ ๗-๘ เมื่อเทียบกับต้นปี แต่ถ้าเทียบกับปี ๒๕๔๙ ค่าเงินบาทของไทยแข็งค่าทำลายสถิติของทุกประเทศในแถบเอเชีย โดยแข็งค่าสูงสุดร้อยละ ๑๓ เงินบาทที่แข็งค่าขึ้นเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนฐานะและปริมาณทุนสำรองระหว่างประเทศของไทยเมื่อแปลงเป็นค่าเงินบาท ปริมาณเงินทุนสำรองจะเพิ่มขึ้น ถ้าค่าเงินดอลลาร์อ่อนค่า เงินบาทก็จะแข็งค่าขึ้น เมื่อมีการแปลงเป็นสกุลเงินบาท ทำให้มูลค่าเงินทุนสำรองสุทธิลดลง

บทบาทของ สศช. ในการพัฒนาประเทศ

ในช่วงนี้ เนื่องจากประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตในหลากหลายรูปแบบ ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตทางการเมืองภายในประเทศ ทำให้ สศช. มีบทบาทในการดำเนินงานที่สำคัญหลายด้าน ซึ่งสามารถแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๔ ภารกิจคือ **ภารกิจที่หนึ่ง** การดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี รัฐบาล และนายกรัฐมนตรี **ภารกิจที่สอง** จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ภาค

ปฏิบัติภายใต้แผนฯ ๑๐ และนโยบายของรัฐบาล **ภารกิจที่สาม** วิเคราะห์และเสนอความเห็นต่อรัฐบาล และ **ภารกิจที่สี่** ติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาฯ และนโยบายรัฐบาลที่สำคัญ มีสาระสำคัญ ดังนี้

➢ ***ภารกิจที่หนึ่ง การดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี รัฐบาล และนายกรัฐมนตรี*** เป็นบทบาทที่สำคัญของ สศช. ในการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งในช่วงนี้ได้รับมอบให้เป็นฝ่ายเลขานุการในคณะกรรมการฯ เพื่อดำเนินการกิจกรรมหลายกิจกรรมที่สำคัญ เช่น

- **ร่างแผนการบริหารราชการแผ่นดิน** เสนอคณะกรรมการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี **นายสมัคร สุนทรเวช** และนายกรัฐมนตรี **นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์**
- **จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจส่วนรวมปี ๒๕๕๐** โดยให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ ติดตามความเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย เร่งรัดการส่งออก สร้างความเชื่อมั่นต่อการลงทุน จัดตั้งกองทุน SMEs และเร่งรัดออกกฎหมายเศรษฐกิจที่สำคัญ เสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจส่วนรวม
- **ดำเนินการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน** เช่น ประชุมระดับรัฐมนตรี ๖ ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ประชุมระดับผู้นำกลุ่มประเทศ ACMECS พัฒนาเกษตรแบบมีสัญญาบริเวณชายแดนไทย-เพื่อนบ้าน และแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย เป็นต้น
- **ดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการส่งเสริมการปรับตัวของธุรกิจรายสาขา** ในเรื่องดูแลสถานการณ์อุตสาหกรรมการผลิตที่ได้รับผลกระทบจากการแข็งค่าของเงินบาท ส่งเสริมการปรับตัวของธุรกิจรายสาขา จัดระบบการบริหารจัดการแรงงาน และเสริมสร้างปัจจัยสนับสนุนในการประกอบธุรกิจ
- **ดำเนินงานภายใต้การประชุมร่วมระหว่างนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชน** คือ กำหนดมาตรการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน ๓ จังหวัดชายแดนภายใต้ จัดทำแผนปฏิบัติการโลจิสติกส์ระยะเร่งด่วนปี ๒๕๕๐ และแผนพัฒนาพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงานของประเทศ รวมทั้งกรอบแผนแม่บทการเสริมสร้างประสิทธิภาพแห่งชาติ
- **จัดทำข้อเสนอแนวทางการบริหารกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรและเงินทุนหมุนเวียน** สำหรับอุดหนุนเกษตรกรในการจัดหาปัจจัยการผลิต
- **จัดทำแผนยุทธศาสตร์ป้องกันแก้ไข และเตรียมพร้อมรับปัญหาโรคไข้หวัดนก และการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่**
- **ประเมินเศรษฐกิจและเสนอแนะนโยบายและมาตรการ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้สามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ** รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้คณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ
- **กำหนดและขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล** รถไฟความเร็วสูง รถไฟทางคู่ รถไฟชานเมือง รวมทั้งกำกับดูแล และเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบาย
- **กำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบิน** และการขนส่งสินค้าทางอากาศชั้นนำของเอเชียและโลก
- **กำหนดและขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** การขยายพื้นที่ชลประทาน และเพิ่มประสิทธิภาพระบบชลประทานไปสู่ภาคปฏิบัติ

➢ ***ภารกิจที่สอง จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ภาคปฏิบัติภายใต้แผนฯ ๑๐ และนโยบายรัฐบาลในหลายเรื่อง*** เช่น

• **จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด** ที่เน้นการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานทั้งส่วนกลางและภูมิภาค

• **กำหนดแนวทางและมาตรการส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุ** เพื่อเตรียมปรับตัวให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

• **พัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระยะแผนฯ ๑๐** ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ

• **จัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาภาคฯ ในช่วงแผนฯ ๑๐** เพื่อวางกรอบการพัฒนาภาคให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของแผนฯ ๑๐ และกรอบการจัดทำงบประมาณของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

• **พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ** เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต

• **พัฒนากรอบแนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาคลัสเตอร์** เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์

• **จัดทำยุทธศาสตร์ที่สำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี** เช่น การพัฒนาภาคบริการของประเทศตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๐๐ และแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เป็นต้น

➢ **ภารกิจที่สาม วิเคราะห์และเสนอความเห็นต่อรัฐบาล** ในเรื่องต่างๆ ได้แก่

• **การให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี** สศช. ทำความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี รวมทั้งสิ้น ๖๖๙ เรื่อง และ**จัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจ** โดยวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจไทยและประมาณการเศรษฐกิจรายไตรมาส และจัดแถลงข่าวร่วมกับประกาศ GDP รายไตรมาส รวมปีละ ๔ ครั้ง ซึ่งมีผลสรุปใน ช่วงปี ๒๕๕๐- ๒๕๕๑ พบว่าการขยายตัวเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง และผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกคาดว่าจะมีผู้ว่างงาน ๙ แสนคน ถึง ๑.๓ ล้านคน ในปี ๒๕๕๒

• **รายงานภาวะสังคมชี้คนไทยมีงานทำเต็มที่** และแม้ว่าสุขภาพของประชาชนโดยรวมดีขึ้น แต่โรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพเพิ่มขึ้น และภาวะอากาศแปรปรวนทำให้เป็นโรคไข้เลือดออกระบาดมาก ด้าน**รายงานสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ** ยังมีความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และภัยพิบัติทางธรรมชาติมีแนวโน้มเกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้น

• **ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ยังเป็นปัญหาต่อความมั่นคงในประเทศ และความมั่นคงในภูมิภาค

• **ความเป็นเมืองขยายตัว** ประชากรเมืองเพิ่มขึ้นเป็น ๒๔.๖ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐ ของประชากรทั้งหมด ความยากจนลดลงในทุกภาค แต่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างภูมิภาคยังคงอยู่ในระดับสูง

➢ **ภารกิจที่สี่ ติดตามประเมินผล ได้ดำเนินการที่สำคัญ** เช่น (๑) จัดทำดัชนีการติดตามประเมินผลในระดับยุทธศาสตร์ของแผนฯ ๑๐ (๒) การติดตามประเมินผลการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม (๓) ติดตามความคืบหน้าการพัฒนาฟื้นฟู ๖

จังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน (ภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง สตูล ตรัง) ตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีในคราวเดินทางไปตรวจราชการพื้นที่ฯ รวม ๖ เรื่อง คือ การติดตั้งระบบเตือนภัย การรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อม การพัฒนาโครงข่ายคมนาคม การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข การป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกาะลันตา

เหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจช่วงกลางแผนฯ ๑๐

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังประชาชน และวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ ประธานรัฐสภาทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง **นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ** เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๒๗ เข้าดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ ถึงปัจจุบัน

ช่วงนี้เป็นช่วงที่สถานการณ์เศรษฐกิจไทยอยู่ในสภาพที่บอบช้ำจาก ๓ ปัจจัยลบหลัก ที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการลงทุนคือ (๑) ปัญหาการเมืองในประเทศที่ยังสร้างความกังวลต่อนักลงทุน รวมถึงความแตกแยกของคนในประเทศ (๒) ปัญหาเรื่องมาบตาพุดที่ส่งผลกระทบต่อภาคการลงทุนจริง และ (๓) ปัญหาการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งในและต่างประเทศที่เกิดจากวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ของสหรัฐฯ กรณีวิกฤตดูไบเวิลด์ ซึ่งเกิดจากโครงการดูไบเวิลด์ในประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ประสบปัญหาฟองสบู่แตก รวมทั้งปัญหาลดค่าเงินด่องจากปัญหาด้านอสังหาริมทรัพย์ในประเทศเวียดนาม

บทบาทของ สศช. ในการแก้ไขปัญหา

สศช. ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะการดำเนินงานภายใต้แผนฯ ๑๐ และนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

➢ **ภารกิจที่หนึ่ง การดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี รัฐบาล และนายกรัฐมนตรี** เนื่องจากปัญหาต่อเนื่องจากช่วงที่แล้ว และเป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าช่วงแรก สศช. ยังคงได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการฯ คณะกรรมการระดับชาติ ดังนี้คือ

- **ยกร่างแผนการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล** นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เสนอคณะกรรมการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน
- **พิจารณาและเสนอแนะแนวทางและมาตรการต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจและการค้า** การลงทุนของภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนร่วมกับภาครัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต และสามารถแข่งขันได้ โดยได้ดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การแก้ไขปัญหาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเสริมสร้างสภาพคล่องและภาษี
- **พิจารณาและเสนอแนะมาตรการและโครงการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในภาวะเร่งด่วนต่อคณะรัฐมนตรี** เพื่อขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ กำกับดูแล ติดตามและลดขั้นตอนปฏิบัติในการดำเนินการตาม

มาตรการและโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจในภาวะเร่งด่วน ภายใต้คณะกรรมการรัฐมนตรีเศรษฐกิจ ปัจจุบันได้ดำเนินการติดตามสถานการณ์เศรษฐกิจ การเงินและการคลัง และติดตามผลกระทบจากวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น วิเคราะห์ผลกระทบจากการลดค่าเงินของประเทศเวียดนาม เป็นต้น จัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะเร่งด่วนเพื่อเร่งสร้างรายได้และลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน เช่น การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรที่สำคัญ โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี และโครงการสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้จัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ ๒ (๒๕๕๓-๒๕๕๕) เพื่อเร่งรัดการลงทุนภาครัฐ และกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชน เช่น ปรับปรุงและพัฒนาบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทันสมัยและจำเป็นต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และจัดทำแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕ เป็นต้น

สำหรับ**ด้านสังคม** ร่วมกับกระทรวงแรงงานดำเนินงานในมาตรการ ๓ ลด คือ**ลดการเลิกจ้าง ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน และลดค่าครองชีพ และมาตรการ ๓ เพิ่ม คือ เพิ่มการจ้างงานและตำแหน่งงานว่าง เพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ และเพิ่มฝีมือแรงงาน**

ในขณะที่**ด้านสิ่งแวดล้อม** ได้ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงสาธารณสุข เร่งแก้ไขปัญหาการฟ้องร้องต่อศาลปกครองกลางเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และช่วยคณะกรรมการ ๔ ฝ่าย (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและนักวิชาการ) กำหนดแนวทางดำเนินงานที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๖๗ วรรค ๒ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและการยอมรับ การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและภาคเอกชน อีกทั้งได้ร่างแนวทางการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ และชุมชนยั่งยืน (Eco-town) เพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาภาคการผลิตและบริการระดับพื้นฐานในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้นยังได้ร่วมกับกรมศุลกากรทบทวนกฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการนำเข้า-ส่งออก และสร้างบรรยากาศการลงทุน

- **ติดตามข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย** เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศภายใต้คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

- **กำหนดนโยบายและผลักดันการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ** เพื่อกำกับการดำเนินงานแผนงานโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
- **กำกับดูแล เร่งรัด ติดตามและประสานการดำเนินงาน** รวมทั้งเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรในสินค้าเกษตร ๓ ชนิด (ข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

ภายใต้คณะกรรมการประสานการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกร

- **ติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕** ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการของส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจเพื่อให้สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ และใช้งบประมาณได้อย่างประหยัดและคุ้มค่า รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการฯ ภายใต้คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕

- **พิจารณาและเสนอแนะแนวทางและมาตรการต่อคณะรัฐมนตรีในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก** กำกับดูแล ประสาน และเร่งรัดการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของมาบตาพุด ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

- **กำหนดนโยบายและมาตรการพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการ และการจัดตั้งงบประมาณ รวมทั้งกำกับดูแล เร่งรัด ติดตาม แก้ไขกฎระเบียบและลดขั้นตอนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้** เช่น จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๕ และแผนการลงทุนโครงการภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ ๒ เพื่อกระตุ้นการลงทุนในระดับชุมชนในพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ภายใต้คณะกรรมการรัฐมนตรีพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

- **ดำเนินการผลักดันการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระยะ ๔ ปี ของความร่วมมือ ๙ สาขาระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ** ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิภาคีในกรอบคณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

➢ **ภารกิจที่สอง จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ภาคปฏิบัติภายใต้แผนฯ ๑๐ และนโยบายรัฐบาลในหลายเรื่อง** เช่น

- **จัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์** เพื่อปรับเปลี่ยนการพัฒนาที่อาศัยปัจจัยทุนและแรงงานเข้มข้นไปสู่การขับเคลื่อนบนพื้นฐานนวัตกรรมและองค์ความรู้ เป็นสำคัญ และเป็นการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้ประโยชน์วัฒนธรรมไทยด้วยการผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มุ่งการผลิตเชิงคุณภาพและสร้างสรรค์ รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย

- **เสนอแนะนโยบายและขับเคลื่อนการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและสร้างบรรยากาศในการลงทุนของประเทศอย่างต่อเนื่องภายใต้แผนฯ ๑๐** โดยร่วมมือกับธนาคารโลก สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

- **จัดทำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้ทรัพยากรในภาคการผลิตและบริการที่**

ยั่งยืน เพื่อปรับแผนการผลิตและพฤติกรรมการบริโภค จะช่วยลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนฯ ๑๐

- **กำหนดกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจฐานชีวภาพ** โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพชุมชนให้เข้มแข็ง และขั้นต้นให้มีคุณภาพ สร้างมูลค่าเพิ่ม และความหลากหลายของสินค้ายกระดับการผลิตของเศรษฐกิจชีวภาพขั้นก้าวหน้าและสร้างนวัตกรรมสู่ตลาดโลก
- **ผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตามแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔** ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ ในเรื่องเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ พัฒนาเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน สร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ และบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน และลำปาง) และพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อใช้พื้นที่ที่มีศักยภาพในพื้นที่เป้าหมาย ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด

- **ร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ศึกษาและวางแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน** เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาและกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับพื้นที่ภาคใต้ในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้า
- **จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุ** เพื่อเตรียมความพร้อมของคนและสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางรายได้ โดยเน้นส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาระบบสังคมสวัสดิการและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ที่เน้นพัฒนาระบบสังคมสวัสดิการกับทุกภาคส่วน รวมทั้งบริหารจัดการขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ซึ่งให้ความสำคัญกับกับพัฒนาระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เป็นต้น

➢ **ภารกิจที่สาม วิเคราะห์และเสนอความเห็นต่อรัฐบาล** ได้แก่

- **ทำความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีรวมทั้งสิ้น ๒๙๖ เรื่อง**
- **วิเคราะห์และจัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจรายไตรมาส และรายปี** ซึ่งมีผลสรุปในปี ๒๕๕๒ พบว่าเศรษฐกิจไทยเริ่มมีแนวโน้มฟื้นตัวที่ชัดเจนขึ้นในปีนี้ เพราะรัฐบาลสามารถดำเนินมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ทัน

ท่วงที เช่น มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะที่ ๑ และแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕ เป็นต้น และเสนอแนะว่าถ้าต้องการให้เศรษฐกิจมีการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องจะต้องให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนและผลักดันการลงทุนของภาคเอกชนให้สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยรวม และส่งเสริมให้ภาคเอกชนใช้ประโยชน์จากการลดภาษีสินค้าในตลาดอาเซียน รวมทั้งประสานนโยบายการเงินและการคลังในการสร้างความมั่นใจให้เศรษฐกิจไทยสามารถฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

- **รายงานภาวะสังคม** ชี้ว่าการจ้างงานเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ แต่คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์เพิ่มขึ้น ปัญหาเด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น

➢ **ภารกิจที่สี่ ติดตามประเมินผล** ได้ดำเนินการที่สำคัญ เช่น

- **ติดตามประเมินผล ๒ ปีแรกของแผนฯ ๑๐** (๒๕๕๐-๒๕๕๑) ซึ่งมีผลสรุปดังนี้คือ การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายของแผนฯ ในหลายประการ โดย **คุณภาพคนและสังคมไทยมีแนวโน้มดีขึ้น** เช่น คดีอาชญากรรมลดลง กำลังแรงงานระดับกลางมีคุณภาพดีขึ้น แต่ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษาและการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ยังสูงขึ้นทุกโรค สำหรับ**การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีความก้าวหน้ามากขึ้น** เช่น มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน และมีเงินออมเพิ่มขึ้น ส่วน**การบริหารเศรษฐกิจมหภาคเข้มแข็งสามารถคุ้มกันเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพอยู่ในเกณฑ์ดีตามเป้าหมาย** แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอย ปัญหาการเมืองภายในประเทศ และการพัฒนาเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตยังช้า และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังอ่อนแอ

นอกจากนี้ **การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพมีความมั่นคงมากขึ้น เช่น พื้นที่ป่าอนุรักษ์มีจำนวนเพิ่มขึ้น** คุณภาพแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ปริมาณขยะยังสูงขึ้น อีกทั้งการ**เสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศมีทิศทางที่ดีขึ้น** เช่น ภาพลักษณ์ธรรมาภิบาลของภาคเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ดีขึ้น แต่สังคมยังเผชิญปัญหากับความขัดแย้งและจริยธรรมทางการเมือง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาของแผนฯ ๑๐ ในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีศักยภาพและมีลู่ทางการตลาด สนับสนุนการรวมกลุ่มตามแนวทางคลัสเตอร์ในภาคการผลิตและบริการ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน รวมทั้งพัฒนาระบบควบคุมคอร์รัปชั่นให้มีพลังเพื่อพัฒนานักการเมืองให้มีจริยธรรม

• **รัฐบาลได้มอบหมายให้ สศช. ร่วมกับสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ติดตามประเมินผลนโยบายรัฐบาล ของนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ** ซึ่งพบว่าสามารถทำให้เกิดการลงทุนทางสังคมเชิงรุก บรรเทาการว่างงานและเตรียมคนสำหรับการพัฒนาในอนาคต ให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นและฟื้นฟูภาพลักษณ์ของประเทศและความสมานฉันท์ในสังคมไทย รวมทั้งสามารถจัดการแก้ไขปัญหาไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๐๙ ชนิด เอ เอช ๑ เอ็น ๑

• **ติดตามประเมินผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน หรือโครงการชุมชนพอเพียง** พบว่าหมู่บ้านและชุมชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ของโครงการ และสามารถเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายได้ระดับหนึ่ง แต่ยังคงมีอุปสรรคที่สำคัญคือ หลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณยังยุ่งยากและสร้างความสับสนให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและงบประมาณจำกัด จึงทำให้การดำเนินโครงการในชุมชนไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ดังนั้นในระยะต่อไปต้องเร่งประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลทุกขั้นตอนของโครงการ และปรับหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งให้บูรณาการโครงการนี้กับโครงการเศรษฐกิจฐานรากอื่นๆ เป็นต้น

• **ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.)** ให้เป็นอนุกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการของกลุ่มกระทรวงด้านสังคม และคณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการของกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมผลักดัน และสอบทานผลการดำเนินงานของส่วนราชการ เพื่อให้การดำเนินงานของภาคราชการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินงานในหลายเรื่อง เช่น กำหนดแนวทางในการตรวจสอบและประเมินผลในระดับกระทรวงที่สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางของ ค.ต.ป. และลักษณะงานของกระทรวงเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี ผู้ให้ความเห็นชอบแผนฯ ๑๐

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางบริหารประเทศ

ดร. อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๑๐ และเตรียมจัดทำแผนฯ ๑๑

น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ร่วมงานประชุมประจำปี ๒๕๔๘ ของ สศช. เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๘

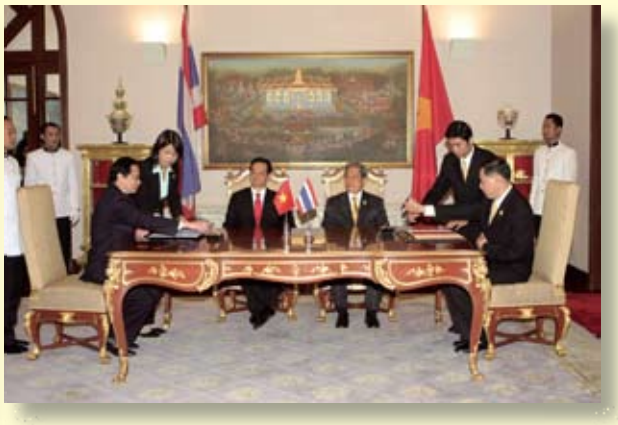

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีลงนามในคำแถลงร่วม Joint Statement for the Joint Strategy for Economic Partnership ระหว่างไทยและเวียดนามเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๙

นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ร่วมงานประชุมประจำปี ๒๕๕๑ ของ สศช. เมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุม ณ ห้องประชุมท่าอากาศยานสากลดอนเมือง เมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๑

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี มอบนโยบาย ณ สศช. เมื่อ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศเมื่อ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

หมายเหตุ : ลำดับภาพตามช่วงเวลา และตำแหน่งบุคคลต่างๆเป็นตำแหน่งในช่วงเวลานั้นๆ

พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

อีกส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรฯ

ห้องสมุดสุริยานุวัตรที่ทันสมัย

อีกมุมหนึ่งของห้องสมุดสุริยานุวัตร

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลางแห่งใหม่

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือแห่งใหม่

ปรับปรุงพื้นที่ทำงานทั้งภายในและภายนอกอาคารสำนักงานฯ

หอประชุมสุริยานุวัตรภายในสำนักพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมภาคกลาง

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี ผู้ให้ความเห็นชอบแผนฯ ๑๐

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางบริหารประเทศ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ *อดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๔ ของประเทศไทย ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ — ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของท่านได้ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ซึ่งยังคงน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนฯ ๙ และท่านได้****น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศ*** *โดยแถลงเป็นนโยบายของรัฐบาลในการยึดหลัก* ***"คุณธรรมนำความรู้" โดยมีหลักการทำงานบนความโปร่งใส เป็นธรรม ประหยัด และมีประสิทธิภาพ*** *รวมทั้งได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเพื่อประชาชนอยู่ดีมีสุข เน้นการพัฒนาคนและครอบครัวให้พึ่งพาตนเองได้ เพื่อนำสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*

*ก่อนหน้าที่จะรับตำแหน่งผู้นำประเทศ ท่านเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย วุฒิสมาชิก โดยปัจจุบันได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งองคมนตรี และนิตยสาร "ไทม์" ได้ยกย่องให้ท่านเป็น****"ผู้นำอาเซียนแห่งปี"*** *(Asian Hero of the Year) ใน พ.ศ. ๒๕๔๖*

จึงนับเป็นโอกาสอันดียิ่งที่ท่านกรุณาให้สำนักงานฯ เรียนสัมภาษณ์ถึงแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศ อันเป็นแบบอย่างให้ สศช. ก้าวตามต่อไป

คุณธรรมและจริยธรรม หลักสำคัญของการพัฒนา "คน"

ผมได้มีโอกาสร่วมงานกับสภาพัฒน์ตั้งแต่ตอนที่เข้าไปช่วยงานในฐานะข้าราชการฝ่ายการเมือง ซึ่งผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ช่วงนั้นท่าน**อาจารย์เสนาะ อูนากูล** เป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ และผมก็ได้ติดตามผลงานสภาพัฒน์มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแผนฯ ๘ เป็นต้นมา ที่ได้ปรับแนวคิดมุ่งเน้น **"พัฒนาคน"** ผมว่าเป็นส่วนที่ก้าวหน้ามากทีเดียว และโดยหลักๆ สิ่งที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องกันคือ แผนการปรับปรุงระบบการศึกษา ซึ่งทำมาค่อนข้างต่อเนื่อง แม้จะสะดุดไปบ้าง แต่โดยภาพรวมแล้วถือว่าก้าวหน้ามาโดยตลอด

สิ่งที่ต้องเจาะลึกลงไปในส่วนนี้คงเป็นเรื่อง **"คุณธรรมและจริยธรรม"** จะทำอย่างไรให้ระบบการศึกษาสะท้อนถึงคุณธรรมและจริยธรรมได้มากขึ้น ไม่ใช่ให้ความรู้เฉพาะด้านวิชาการหรืออาชีพ เนื่องจากในที่สุดแล้วก็จะเผชิญปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพราะเมื่อแข่งขันมากขึ้น อาชีพที่รองรับน้อยลง คนก็จะมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องคิดว่าจะพัฒนาการศึกษาของเราไปในทิศทางใด และจะสอดแทรกเข้าไปในแผนฯ ๑๑ ได้อย่างไร

สถาบันการศึกษาท้องถิ่น แกนหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชน

ปัจจุบันผมเป็นนายกสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และนายกมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งทั้ง ๒ สถาบันเน้นกันไปคนละด้าน ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาว่าจะเดินกันไปอย่างไร ตรงนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผมคิดว่าสภาพัฒน์ควรหาทางที่จะหารือกับทางกระทรวงศึกษาฯ ว่าจะทำเรื่องนี้กันอย่างไร ทั้งในระดับประถมและมัธยม เพราะหากทำในช่วงอุดมศึกษาน่าจะมีความลำบากมากกว่า

ผมคิดว่าหากเราช่วยกัน ไม่ว่าจะทางตรงและทางอ้อม ลงไปทำงานกับชุมชน เน้นชุมชนว่าทำอย่างไรที่สถาบันการศึกษาของท้องถิ่นจะเข้าไปช่วยชุมชนได้ และหากมีโอกาสพบปะ อบต. ก็ควรขอความร่วมมือเขาด้วย หากชุมชนหรือท้องถิ่นมีปัญหาอะไร สถาบันฯ ควรรับมาช่วยคิด ช่วยหาทางแก้ไข ทั้งในเรื่องการเกษตรสภาพความเป็นอยู่ต่างๆ แล้วมองไปข้างหน้าว่า **ชุมชนมีความต้องการอะไร เขาอยากจะไปทางไหน เราก็ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ โดยให้ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งจะช่วยให้การทำงานของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นได้รับความสนใจและได้รับความร่วมมือ**

"พบเขา ฟังเขา ชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือ" แนวทางการทำงานพระราชทาน

สำหรับวิธีทำงานกับชุมชนเป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้กับผมโดยตรง ทรงแนะนำว่า**ให้ไปพบเขา ฟังว่าเขามีปัญหาอะไร นำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วจึงกลับไปถามเขาใหม่ว่า ปัญหานี้คุณจะแก้อย่างไร เมื่อได้คำตอบแล้ว เขาอยากให้ทำอะไร เราก็ชี้แนะเขาไป** ว่าตรงนี้น่าจะมีประโยชน์ คุณควรไปดูก่อนนะ แล้วค่อยมานั่งคุยกันใหม่ มาหารือกับหน่วยงานเพื่อหาทางช่วย เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าหากเราคิดแทนเขาตั้งแต่ต้น อาจจะทำให้มองเห็นคนละภาพ

นี่คือสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้กับข้าราชการ ซึ่งผมเข้าไปทำงานในลักษณะที่พระองค์ท่านได้พระราชทานแนวทางดังกล่าว ผมเข้าไปในพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ด้อยโอกาสต่างๆ ซึ่งปัจจุบันผมก็ยังทำอยู่ ทำด้วยความผูกพัน เขามาขอร้องบ้าง ก็ไปช่วยในฐานะที่เขาเห็นว่าเราให้คำแนะนำอะไรต่างๆ ได้ โดยเฉพาะคนไทยภูเขาที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งมีปัญหาเรื่องการทำลายป่า ต้นน้ำลำธารต่างๆ เราก็เข้าไปจัดการให้เขามีโอกาสใช้พื้นที่เท่าที่เขามีความจำเป็นในการเพาะปลูก ทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ส่วนพื้นที่นอกเหนือจากนี้ก็ให้เขาช่วยฟื้นฟูกลับคืนมาเป็นผืนป่าต่อไป

"ได้สัมผัส มีส่วนร่วม และความศรัทธา" การพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน

ผมคิดว่าคนไทยภูเขาบางส่วนเริ่มตระหนักในสิ่งเหล่านี้ และก็สามารถทำได้ เพียงแต่ว่าเราจะ**เข้าไปสัมผัสกับเขา เข้าไปหาทางร่วมมือกัน ซึ่งหากมีโอกาส**

เข้าไปสัมผัส และทำด้วยกันได้ ตรงนี้ก็จะเดินไปข้างหน้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี

หากได้คุยกับชาวบ้านจะสัมผัสได้ว่า ชาวบ้านมีความศรัทธาโครงการหลวงมาก อย่าง**หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี** ท่านทุ่มเทมาก แม้พระชันษาจะค่อนข้างมากแล้ว แต่ท่านยังทำงานเข้มแข็ง ดังนั้นต้องหาคนมารับช่วงต่อ ช่วยกันหาแนวทางที่จะดำเนินการกันต่อไปในหลายๆ ส่วน

เมื่อเช้านี้มีข้าราชการระดับผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาบอกกับผมว่า ได้เข้าไปคุยกับชาวบ้านที่เขาอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าทางตะวันตกของ อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ และทางด้านตะวันออกของ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติ **ชาวบ้านเขาบอกเองว่าอยากเข้ามามีส่วนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องจากเขาเกิดความศรัทธา**จากการที่เห็นว่าคนกะเหรี่ยงอมก๋อยที่ได้รับการดูแล เขาอยากเป็นอย่างนั้น นี่คือสิ่งที่ผมคิดว่าถ้า กปร. (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมากจากพระราชดำริ) และสภาพัฒน์เข้าไปสัมผัส แล้วแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เข้าไปช่วยกันบูรณาการในภาพรวม ก็จะช่วยได้มากยิ่งขึ้น

“ความต่อเนื่อง” ปัจจัยการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผมคิดว่า**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาอย่างเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง** ฉะนั้นถ้าสภาพัฒน์พยายามที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา **“คน”** และ **“ชุมชน”** ต่อไป จะทำให้เรามีภูมิคุ้มกันต่อไปในระยะยาว นั่นเป็นส่วนที่อยากจะให้เกิดขึ้น เพราะอย่างที่ผมได้กล่าวแล้วว่า **“ความต่อเนื่อง”** มีน้อย พอมีการเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนใหม่ ฉะนั้น ทำอย่างไรที่จะให้เกิดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา เรื่องการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในบริบทที่ค่อนข้างจะครอบคลุมโดยรอบทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เรามีความมั่นคงในทุกๆ ด้านมากกว่าส่วนอื่นๆ

ความต่อเนื่องของผมในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นนโยบายหรือโครงการของใคร หากเป็นสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ควรทำสืบเนื่องกันไป ถ้าทำให้เกิดความต่อเนื่อง ภาพของแผน ๑๑ **ก็จะสอดคล้องกับแผน ๑๐ ทำให้มีความต่อเนื่องในกระบวนการ ในเครือข่ายต่างๆ ที่จะมุ่งไป ไม่อยากให้สะดุดหรือลดความสำคัญลงไป แต่ก็ไม่ได้อยากให้ไปเน้นจนกระทั่งภาคอื่นมองว่า ทำไมต้องไปเน้นในส่วนนี้มากจนเกินไปนัก จึงต้องดูความสมดุลในภาพรวมทั้งหมดด้วย**

ความต่อเนื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ ผมพูดกับรุ่นน้องๆ ตลอดเวลาว่าในส่วนของกองทัพต้องคงความต่อเนื่อง ไม่ใช่พอมาใหม่ก็เปลี่ยนไป อาจจะเปลี่ยนได้บ้างในเรื่องของรายละเอียด แต่โดยหลักการต้องคงไว้ ฉะนั้น สภาพัฒน์ก็ควรมีแนวในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไว้ แต่ในแผนไม่จำเป็นจะต้องเฉพาะเจาะจง ให้เป็นกรอบกว้างๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่แคบจนกระทั่งปรับปรุงไม่ได้ ดังนั้น ถ้าถามว่าควรจะมีแผนหรือไม่มี **ผมว่าควรจะมี ไม่เช่นนั้นบ้านเมืองของเราจะไม่มีเข็มทิศที่ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน?**

“ภาวะโลกร้อน” ประเด็นของโลกที่ทุกประเทศต้องใส่ใจ

เมื่อสองปีที่แล้ว ผมฝากสภาพัฒน์ ๓ เรื่อง

หนึ่ง โลกร้อน หรือ Climate Change ซึ่งวันนี้กลายเป็นประเด็นของโลกที่ได้รับการหยิบยกมาพูดคุยกันมาก

สอง ค่าธรรมเนียมคาร์บอน คือค่าธรรมเนียมหรือภาษีที่รัฐเรียกเก็บจากเชื้อเพลิงแต่ละชนิด ในอัตราที่แปรผันตามสัดส่วนคาร์บอนที่แฝงอยู่ในเชื้อเพลิงนั้นๆ เชื้อเพลิงใดมีสัดส่วนคาร์บอนแฝงอยู่สูงก็จะถูกเก็บค่าธรรมเนียมมากตามไปด้วย โดยทางภาคอุตสาหกรรมสภาพัฒน์เข้าไปเกี่ยวข้องดูแลอยู่แล้วว่าเราจะลดการใช้คาร์บอน (Carbon Emission) ได้อย่างไร ดังนั้น เราจะทำตามที่ตกลงกันไว้ที่กรุงโคเปนเฮเก้นได้มากน้อยแค่ไหนและอย่างไร จะเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้อย่างไร ในลักษณะไหน เช่น สวนยาง ถ้าหากจะเพิ่ม เพิ่มได้แค่ไหนที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาวะด้านการตลาด ต้องดูด้วย ซึ่งผมคิดว่าเหมือนกับสินค้าทางการเกษตรอื่นๆ คือเมื่อมาถึงจุดหนึ่งแล้วก็จะต้องลง เมื่อผลผลิตเกินความต้องการ จึงต้องดูความพอดีด้วยว่าแค่ไหน จะมีจำนวนสักเท่าไร จึงไม่ทำให้เกษตรกรมีปัญหา

สาม ผลกระทบของระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย จะมีปัญหาหรือไม่อย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องหารือกัน ผมเคยให้ทางกรมโยธาธิการช่วยศึกษาเรื่องชายฝั่งทะเลของเราตั้งแต่สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ ไปจนกระทั่งถึงชลบุรี บางปะกง ว่าจะมี

ผลกระทบอย่างไรบ้าง แล้วเราควรจะมีระบบลดผลกระทบนั้นอย่างไร ควรจะได้มีการศึกษาว่าจะป้องกันอุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ ได้อย่างไร โดยต้องเตรียมการแต่เนิ่นๆ

“ในหลวง”... พระผู้ทรงปกป้องปวงชนชาวไทยให้พ้นจากภัยทั้งผอง

ย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์จะเห็นว่า **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางแนวทางป้องกันอุทกภัยไว้รอบด้าน** เช่น เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เขื่อนด่านปราการชล ซึ่งช่วยให้หลายจังหวัดพ้นภัยจากภาวะน้ำท่วม แม้แต่กรุงเทพฯ ก็ทรงให้สร้างแก้มลิง จึงเป็นเรื่องที่พวกเราต้องช่วยกันสานต่อ หากเราไม่ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ต่อไปเราจะลำบาก เราต้องนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ มาปรับใช้แก้ไขปัญหา เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

เรื่องโลกร้อน **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางต่างๆ ไว้แล้ว แม้กระทั่งการเตือนภัยก็ทรงวางไว้หมด เพียงแต่เราต้องมาช่วยกันปรับ ช่วยกันทำให้ดีขึ้น ให้ทันเวลา โดยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและพี่น้องประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม** ตรงนี้ ผมคิดว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานของเราเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้น

“สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้โอกาส” หนทางแห่งความสำเร็จ

การมีส่วนร่วมคงไม่มีอะไรดียิ่งกว่าการย้อนกลับไปที่ชุมชน ถ้าชุมชนเข้าใจ ช่วยตัวเอง เข้ามามีส่วนร่วมตรงนี้อย่างเข้มแข็ง เข้ามาช่วยผลักดัน แล้วภาครัฐลงไปช่วย ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ไกลเกินเอื้อม

ผมในฐานะประธานมูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้เข้าไปทำโครงการกับเยาวชนรอบๆ เขาใหญ่ เห็นเด็กๆ จากโรงเรียนในพื้นที่โดยรอบเขาใหญ่ รอบปางสีดา ทับลาน ตาพระยา ถึงผืนป่าดงพญาเย็น ติดชายแดนกัมพูชา เด็กๆ เขาบอกว่า เขามองเห็น แต่เขาไม่เคยขึ้นมา แต่**เมื่อเขาขึ้นมา เขาก็เข้าใจ แล้วก็คิดว่าการอนุรักษ์ผืนป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งความชุ่มชื้น เป็นสิ่งที่ต้องทำและอยู่ในใจของเขาตั้งแต่นั้นมา**

ปัญหาก็คือ การให้การศึกษา โดยที่เด็กไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติ อาจจะเห็นภาพ แต่พวกเขาไม่เคยได้ปฏิบัติ ไม่ได้สัมผัส พอสัมผัสแล้วเขาเกิดความรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วม เขาสามารถที่จะทำอะไรได้ นี่เป็นจุดหนึ่งในเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น ถ้าเรา**ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสมากขึ้น จะทำให้เขามีความคิด มีการปฏิบัติในเชิงอนุรักษ์นี้มากขึ้น**

อย่างที่ผมเคยพูดอยู่เสมอว่า ถ้าเราเข้าไปเที่ยวในป่า ในอุทยานแห่งชาติ ไม่ต้องอะไรมาก **เพียงคุณนำอะไรเข้าไป เวลากลับออกมา คุณนำสิ่งที่เข้าไปกลับออกมาให้หมด เพียงเท่านี้คุณก็ช่วยอนุรักษ์ป่าแล้ว** สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าไม่ได้มีอะไรลำบากยากเย็น ถ้าเราช่วยกันคนละไม้คนละมือ ป่าก็จะอยู่เป็นป่า หากว่าผู้คนไม่สนใจ ไม่ช่วยกัน เจ้าหน้าที่มีมากมายยังไงก็คงทำไม่ไหว แม้จะออกกฎหมาย ให้ตำรวจไล่จับ ก็คงจับไม่หมด ตรงนี้เป็นส่วนที่ผมคิดว่า**ต้องทำให้เกิดความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ**

สิ่งที่สภาพัฒน์ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผมคิดว่าปัจจัยหลายๆ เรื่องที่เราพูดกันมา เป็นความต่อเนื่องที่ทางสภาพัฒน์ต้องดำเนินการ สิ่งหนึ่งที่ผมมองแล้วและเห็นว่าสภาพัฒน์สามารถมีส่วนร่วมด้วยอย่างมากคือ **การพัฒนาศักยภาพของเราที่จะให้เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน** โดยในแผนฯ ๑๑ ต้องมองด้วยว่าประชาคมอาเซียนจะก่อให้เกิดโอกาส หรือมีผลเสียกับเราหรือไม่อย่างไร แล้ววางแนวทางเดินให้เหมาะสม ให้สอดคล้องกับแผนของประชาคมอาเซียน ผมคิดว่าน่าจะเป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ให้กับเราได้อย่างมาก ดังเช่นที่เราเคยพูดกันในเรื่องของการคมนาคม เขตอุตสาหกรรม ซึ่งค่อนข้างจะมีมากแล้ว จึงควรมีการ**มองในภาพของประชาคมอาเซียนว่าคุณจะทำอะไรแค่ไหน เราจะทำอะไรกันแค่ไหนอย่างไร ตรงนี้ถ้าทำให้เกิดความชัดเจนขึ้นมาได้แล้ว คิดว่าจะทำให้เรามีโอกาสที่จะก้าวไปข้างหน้าร่วมไปกับประชาคมโดยไม่น้อยหน้าใครๆ**

นอกจากนี้ ผมรู้สึกยินดีมากที่ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เริ่มขยับและปรับให้มีโครงการเกี่ยวกับสวัสดิการด้านต่างๆ ให้แก่เกษตรกรสูงอายุ มีการประกันพืชผลเสียหายทางการเกษตร ผมว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรของเรายกฐานะขึ้นมาอยู่ในอีกระดับหนึ่ง และหากว่ามีความต่อเนื่องและเดินหน้าต่อไปได้ ผมคิดว่าเกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน

ดร.อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการฯ ผู้นำการจัดทำแผนฯ ๑๐ และเตรียมจัดทำแผนฯ ๑๑
ผู้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) คนปัจจุบัน เข้ารับตำแหน่งตั้งแต่ปลายปี ๒๕๔๗ ผู้ซึ่งได้รับฉายาจากสื่อมวลชนว่า "คนข้ามห้วย" เพราะท่านมาจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในตำแหน่งรองปลัดกระทรวงเกษตรฯ แต่ในวันนี้ท่านได้พิสูจน์ให้สังคมได้เห็นแล้วว่าท่านเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์อีกคนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้ที่มากด้วยความรู้ ความสามารถ ที่ยืนหยัด มุ่งมั่น และทุ่มเทปฏิบัติภารกิจและหน้าที่ในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์มากว่า ๕ ปี กับ ๕ รัฐบาลที่ท่านได้นำหลักวิชาการไปใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มภาคภูมิ

ในช่วง ๕ ปีกว่า ณ ที่แห่งนี้ ท่านเป็นผู้บริหารที่ไม่ได้อยู่แต่บนหอคอย ท่านมักศึกษาความพอเพียงตามท้องถิ่นต่างๆ ในช่วงวันหยุดอยู่เสมอ และด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ท่านได้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพัฒน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและการพัฒนาบุคลากรที่ท่านถือว่าเป็นทรัพย์สินอันมีค่าขององค์กร

จากศักยภาพและพลังอันเต็มเปี่ยมที่พร้อมด้วยความเป็น **"ข้าราชการมืออาชีพ"** ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ท่านจึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง**สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ** และเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ท่านแรกที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง**ประธานกรรมการ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)** ด้วย จึงนับเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ สศช. จะได้จารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์"

ตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ ภารกิจอันยิ่งใหญ่

จากวันที่ผมได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ผมคิดว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือ **ความรับผิดชอบในฐานะเลขาธิการ สศช.** ซึ่งสภาพัฒน์นั้นเปรียบเสมือนมันสมองของประเทศ ที่จะต้องคอยคิด คอยมองไปข้างหน้า ดูแลในเรื่องของการพัฒนาประเทศ และเสนอแนะแนวนโยบายและมาตรการต่างๆ ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจเหล่านี้ให้กับรัฐบาล การพัฒนาประเทศ และการจัดทำแผน เป็นภาระที่ผมผู้ซึ่งมาจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งทุกคนในสังคมมองว่าคือคนที่ทำงานกับชาวไร่ชาวนาจะทำอย่างไร

ในเดือนแรกของการประกาศแต่งตั้ง จะเห็นได้ว่าสื่อต่างๆ เคลือบแคลงสงสัยว่า รองปลัดกระทรวงเกษตรฯ จะมารับหน้าที่สำคัญนี้ได้หรือไม่ ผมเองก็หนักใจเช่นกัน เคยให้สัมภาษณ์ไปครั้งหนึ่งว่า**สิ่งที่กลัวที่สุดที่จะมาเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์คือ จะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ภารกิจที่ใหญ่หลวงนี้ได้สำเร็จลุล่วง**

ปรึกษาอดีตผู้บริหาร สศช. เตรียมทำงานให้กับ สศช.

ผมรู้ว่าที่นี่มีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากที่ที่ผมเติบโตมาตลอด ๒๐ กว่าปี ภารกิจของกระทรวงเกษตรฯ เป็นภารกิจทางด้านการปฏิบัติการดูแลความเดือดร้อนของชาวไร่ชาวนา การดูแลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร แต่ที่นี่บทบาทของผมในฐานะเลขาธิการฯ นั้น ถูกขยายออกไปให้ต้องดูแลทุกภาคส่วนทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ด้วยเหตุนี้ ผมจึงไปเรียนปรึกษาท่าน **ดร.เสนาะ อูนากูล** อดีตเลขาธิการ สศช. ท่านบอกกับผมว่าเรื่องการพัฒนาบุคลากรเป็นเรื่องที่สำคัญ และถึงแม้ว่าผลสัมฤทธิ์จะเกินกว่าระยะเวลาที่ผมจะทำหน้าที่ ก็ต้องทำ ท่าน**โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์** อดีตรองเลขาธิการ สศช. ท่านบอกกับผมอย่างชัดเจนว่า ที่นี่เป็นสังคมของนักวิชาการ ท่าน**ปีติพงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา** ปลัดกระทรวงเกษตรฯ ท่านบอกว่า การที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นผู้นำ ผู้นำที่ดีต้องนั่งในหัวใจ ไม่ใช่ใช้อำนาจสั่งการ และท่านอื่นๆ ที่ล้วนแล้วแต่เป็นศิษย์เก่าสภาพัฒน์ ซึ่งหากย้อนกลับไปดู จะเห็นว่าผมได้รับการฟูมฟักจากคนสภาพัฒน์ที่ย้ายไปทำงานที่กระทรวงเกษตรฯ โดยตลอดตั้งแต่ท่าน**เถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์** อดีตปลัดกระทรวงเกษตรฯ และท่าน**รุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา** อดีตรองปลัดกระทรวงเกษตรฯ

"อาศรมทางปัญญา" แหล่งเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา

นอกจากนี้ เมื่อผมเข้ารับตำแหน่งใหม่ๆ ท่าน**ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต** ได้ให้ความกรุณาผมอย่างมาก โดยขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งประธานคณะอนุกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง และท่าน**ปณิธาน ยามวินิจ** ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงานของสภาพัฒน์ ซึ่งทั้ง ๒ ท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว ท่านกรุณาแนะนำว่าควรจัด **"อาศรมทางปัญญา"** เพื่อเชิญศิษย์เก่าสภาพัฒน์หรือท่านผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ มาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อปลายปี ๒๕๔๗

การจัดงานครั้งแรกได้กราบเรียนเชิญท่าน**ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต** เสวนาเรื่อง **"มุมมองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในอนาคต"** ผมประทับใจกับการจัดงานครั้งนี้มาก มีศิษย์เก่าสภาพัฒน์

หลายท่านมาร่วมงาน ในวันนั้นทุกท่านให้คำแนะนำที่มีค่าต่อผมมาก

คำแนะนำของอดีตผู้บริหารทุกท่านเหล่านี้ ผมไม่เคยลืมเลือนและจะขอยึดถือปฏิบัติสืบไป

ประชุมประชาคมสภาพัฒน์ ปฏิญาณอันมุ่งมั่นใน ๔ ภารกิจ

ดังนั้น ในวันที่ผมจัดประชุมประชาคม สศช. นั้น ผมได้พูดถึงวัฒนธรรมองค์กรของสภาพัฒน์ที่ควรจะเป็น ซึ่งสรุปได้จากคำแนะนำต่างๆ ดังกล่าว และผมเห็นว่า**ภารกิจแรก**ที่ต้องทำเพื่อให้ที่นี่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการสืบไปนั่นคือ **การสร้างปัญญา สร้างความรู้ให้กับคนของเรา** โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทุกคนได้มีโอกาสในการแสวงหาความรู้ ดังจะเห็นจากโครงการต่างๆ อย่างเช่น NESDB Future Team ซึ่งจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ๆ ที่เข้ามารับราชการ ซึ่งผมให้เขาได้เข้ารับการอบรมและได้ไปสัมผัสพื้นที่ด้วยตัวเอง

ในวันนี้ สภาพัฒน์มีเจ้าหน้าที่ที่เรียนอยู่ต่างประเทศในระดับปริญญาเอก ๖-๗ คน ที่จบกลับมาแล้วในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกอีกรวมแล้วกว่า ๒๐ คน นอกจากนี้ยังมีทุนที่ส่งไปฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้และหาประสบการณ์ในต่างประเทศ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับธนาคารโลกและองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

ภารกิจที่สองที่ผมคิดว่าสำคัญและต้องอยู่ในหัวใจของผู้บริหารคือ ต้อง**มองทรัพยากรมนุษย์ของเราเป็น “ทรัพย์สินที่มีค่า” ไม่ใช่ “ภาระ”** ผมจึงดูแลเรื่องสวัสดิการของพวกเรา สร้างจิตใจให้เป็นผู้ที่มุ่งเน้นเสียสละเพื่อส่วนรวม กล่าวคือ ถ้ามองพนักงานทุกคนคือ

คนทำงาน การดูแลเขาจะเป็นเหมือนภาระ ซึ่งเป็นคนละมุมมองกับการที่มองเขาเหล่านั้นเป็นทรัพย์สิน ถ้าเป็นทรัพย์สินเราก็จะทะนุถนอม เฝ้ารักษา พัฒนาปรับปรุง จากมุมมองนี้เองผมจึงดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมถึงดูแลเรื่องสวัสดิการต่างๆ โดยเฉพาะข้าราชการระดับล่าง ให้ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกันด้วย เพราะเขาเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญ **สภาพัฒน์จะเดินไปไม่ได้ถ้าทุกคนไม่ได้เดินไปด้วยกัน**

ภารกิจที่สามซึ่งแท้จริงแล้วเป็นวัฒนธรรมองค์กรของสภาพัฒน์มาโดยตลอดคือ **ความรับผิดชอบต่อสังคม** นั่นคือ การที่คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ พิจารณาเรื่องต่างๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชน ดังจะเห็นว่ามติมีจำนวนไม่น้อย ทุกปีอย่างน้อยปีละ ๔-๕ มติที่เป็นมติของคณะรัฐมนตรี ทำให้สังคมเริ่มกลับมาเห็นความสำคัญของสภาพัฒน์ว่า คือผู้ที่รับผิดชอบต่อสังคมจริงๆ การตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่ผ่านมา อาทิ กรณีรถเมล์เอ็นจีวี ๔,๐๐๐ คันก็ดี โครงการรถไฟฟ้าก็ดี ฯลฯ ซึ่งหากติดตามมาตลอดจะเห็นว่าสภาพัฒน์ได้เตือนสังคมมาตลอดว่า โครงการใดมีประโยชน์ โครงการใดไม่มี รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่องของการให้ความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสาธารณสุข

หากดูในประวัติการเดินทางของผม จะเห็นว่าผมเป็นผู้หนึ่งที่ชอบไปต่างจังหวัดมาก อย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง ผมจะลงพื้นที่ไปสัมผัสกับชาวบ้าน ไม่ใช่ผมเรียนรู้มาเอง แต่ผมได้ศึกษาพระราชกรณียกิจของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ท่านทรงพิจารณาและทรงปฏิบัติในสิ่งใดๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์พระราชทานให้กับสภาพัฒน์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ เราต้องศึกษาอย่างรอบคอบ ต้องรู้ถึงปัญหา แล้วใช้สติและปัญญาความรู้ในการแก้ไข ต้องใช้คุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสุจริต โปร่งใสในการดำเนินงาน ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และต้องใช้ความมานะและความพากเพียร นั่นคือสิ่งที่ผมยึดถือและปฏิบัติมาโดยตลอด **ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมองค์กรที่น้อมนำมาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

ภารกิจที่สี่ สิ่งสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือ **ความไว้ใจและความเชื่อมั่น** ซึ่งเป็นทรัพย์สินอันสำคัญที่ท่านพระยาสุริยานุวัตรได้เขียนไว้ในหนังสือทรัพย์ศาสตร์ว่าทรัพย์นั้นมี ๓ ทรัพย์ ทรัพย์แรกคือ ทรัพย์ที่เป็นวัตถุทั้งหลาย อาทิ ที่ดิน รถยนต์ต่างๆ ทรัพย์ที่สองคือ ทรัพย์ของความรู้ ความชำนาญ การเป็นช่าง การเป็นนักปราชญ์ต่างๆ และทรัพย์ที่ ๓ ซึ่งเป็นทรัพย์สำคัญที่สุดที่ท่านพระยาฯ ได้เขียนไว้ คือทรัพย์ของความเชื่อมั่น ท่านเขียนอย่างชัดเจนว่า ถ้ารัฐบาลไม่ได้รับความเชื่อมั่น ธนบัตรที่พิมพ์ออกมาก็คือกระดาษแผ่นหนึ่ง ดังนั้น สภาพัฒน์จะเขียนอะไร จะพูดอะไร จะเตือนอะไรแก่สังคม จะให้ความเห็นแก่คณะรัฐมนตรีอย่างไร ถ้าภาคประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในตัวสภาพัฒน์ ความเห็นเหล่านั้นก็คือตัวอักษรเท่านั้นเอง

ดังนั้น ธรรมาภิบาล ซึ่งก็คือ ความเชื่อมั่น ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นถูกแปลมาจากทรัพย์ศาสตร์ที่ผมเข้าใจ สภาพัฒน์ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา จึงไม่ถูกสังคมตั้งคำถามเลยว่า ซื้อรถแพงหรือเปล่า เลขาธิการฯ สร้างตึกต่างๆ เยอะไปหรือไม่ การแต่งตั้งโยกย้ายก็ดี **ทุกอย่างทำด้วยระบบคุณธรรม ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์** เพราะผมเชื่อมั่นว่าการดำเนินการต่างๆ ด้วยระบบคุณธรรม โปร่งใส ชัดเจน จะสามารถชี้แจงได้

ความภาคภูมิใจในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์

ผมจึงมีความภูมิใจเป็นอย่างมากที่ผมได้มีโอกาสมารับใช้ประเทศชาติในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์ ได้มีโอกาสสัมผัสสิ่งดีๆ ของสภาพัฒน์ ซึ่งเปลี่ยนผมในหลายๆ มิติ ทำให้ผมเข้าใจในภาวะเศรษฐกิจ สังคม ในการที่จะดูแลและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และผมก็หวังว่าสิ่งที่ผมได้ปฏิบัติตามหน้าที่เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ แม้จะมีบางสิ่งบางอย่างที่ผิดพลาด แต่ทุกครั้งที่ทำอะไรพลาดผมก็พยายามแก้ไขให้ถูกต้องเสมอ

ใน ๕ ปีที่ผ่านมา มีทั้งหมด ๕ รัฐบาล ๕ นายกรัฐมนตรี สภาพัฒน์ได้เขียนนโยบายให้กับรัฐบาลมา ๕ นโยบาย เขียนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นผลงานของพวกเราสภาพัฒน์ ถึงแม้บางคนอาจจะวิจารณ์ว่าไม่ได้ถูกนำไปใช้ แต่ผมก็ภูมิใจว่า แผนฯ ๑๐ นั้นได้กระตุ้นให้เรานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ

นอกจากนี้ ยังได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของสำนักงานฯ ให้เรามี**หอประชุมสุริยานุวัตร** มี**อาคารสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค**สร้างใหม่เป็นของเราเอง ๒ แห่งคือ ภาคกลาง ซึ่งอยู่ในพื้นที่สี

เขียว จ.นนทบุรี และภาคเหนือที่ จ. เชียงใหม่ สำหรับส่วนกลางก็ได้ปรับปรุงอาคารของทุกสำนักให้น่าอยู่และมีพื้นที่ใช้สอยที่เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงห้องอาหารให้สะอาดถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ ยังได้สร้าง**พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ** เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ และย้ายห้องสมุดมาอยู่ในที่ประชาชนมาใช้บริการได้สะดวกยิ่งขึ้น มีพื้นที่กว้างขวางและมุ่งสู่การเป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-library) มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเปิด**ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแบบครบวงจร** (one Stop Service Center) เพื่อให้บริการประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องการข้อมูลข่าวสารของ สศช. อีกด้วย นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง**มูลนิธิพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อเป็นแกนกลางประสานและบูรณาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

น้อมนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และพระราชดำรัสเป็นแนวทางปฏิบัติ

ที่สำคัญที่สุด ผมน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชดำรัสในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ออกมหาสมาคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ที่พระองค์ท่านมีพระราชประสงค์ให้ทุกคนมีความสมานฉันท์ และมีคุณธรรม ความตอนหนึ่งว่า

“คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรักความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง.

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตามุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน.

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ.

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน.

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล. หากความคิดจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดี ที่เจริญนี้ ยังมีพร้อมมูลในกายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่าประเทศชาติไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้."

รวมถึงพระราชดำรัสองค์ล่าสุดที่พระองค์พระราชทานในวโรกาสเสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๒ พรรษา ในวันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ความตอนหนึ่งว่า

"...ความสุข ความสวัสดีของข้าพเจ้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยบ้านเมืองของเรา มีความเจริญมั่นคงเป็นปรกติสุข ความเจริญมั่นคงทั้งนั้น จะสำเร็จผลเป็นจริงไปได้ ก็ด้วยทุกคนทุกฝ่ายในชาติมุ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เต็มกำลัง ด้วยสติรู้ตัว ด้วยปัญญารู้คิด และด้วยความสุจริตจริงใจ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่น

จึงขอให้ท่านทั้งหลายในที่นี้ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญอยู่ในสถาบันหลักของประเทศ และชาวไทยทุกคนทุกหมู่เหล่า ทำความเข้าใจในหน้าที่ของตนให้กระจ่าง แล้วทั้งตั้งจิตตั้งใจให้เที่ยงตรงหนักแน่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ส่วนรวมอันไพบูลย์ คือชาติบ้านเมืองอันเป็นถิ่นที่อยู่ที่ทำกินของเรามีความเจริญมั่นคงยั่งยืนไป..."

ชาวสภาพัฒน์และผมเองได้น้อมนำพระราชดำรัสของพระองค์ท่านมาปฏิบัติเสมอมา และผมคิดว่าแม้ว่าผมไม่อาจจะบรรลุถึงเป้าหมายในหลายๆ สิ่งที่คนอยากให้เป็น แต่ผมก็อดที่จะภูมิใจไม่ได้ว่า ในช่วง ๕ ปีกว่าที่ผ่านมา จากวันที่ได้รับฉายาว่า "อำพนคนข้ามห้วย" ผมได้พยายามอย่างที่สุด ด้วยความสามารถทั้งหมดที่มี และด้วยพลังของความเพียรพยายาม เท่าที่ความสามารถจะทำได้ ด้วยการพิจารณาอย่างรอบคอบ

เป็นขั้นเป็นตอน และยึดหลักจริยธรรม ความโปร่งใส ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ มาขับเคลื่อนสภาพัฒน์

สิ่งที่หวังในอนาคต..."สภาพัฒน์" หลักยึดของประเทศสืบไป

ผมจึงหวังว่าสภาพัฒน์คงจะเป็นหลักยึดของประเทศ พัฒนานักวิชาการที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี เพื่อให้ความเห็น และข้อวิเคราะห์ทางการศึกษาในสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาประเทศในอนาคต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนับวันก็จะยิ่งมีมากขึ้นและรุนแรงขึ้น ถึงแม้ผมจะจากสภาพัฒน์ไปในสิ้นปีนี้ เพราะได้ดำรงตำแหน่งจนครบวาระ ๔ ปี และคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำรงตำแหน่งต่อได้อีก ๒ วาระ (วาระละ ๑ ปี) ซึ่งผมก็อยู่ครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้สูงสุดแล้วคือสามารถดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ได้ติดต่อกันไม่เกิน ๖ ปี แต่ผมจะไม่มีวันลืมว่า ช่วงหนึ่งของชีวิตผมได้มีโอกาสรับใช้ประเทศชาติในฐานะเลขาธิการสภาพัฒน์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า**ประชาคม สศช. จะยังคงช่วยผลักดันสภาพัฒน์ให้ก้าวไปข้างหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป เป็นความคาดหวังของบ้านเมืองที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป**

สิ่งสุดท้ายที่ผมอยากให้ประชาคม สศช. คิดถึงอยู่เสมอคือ อย่าลืมวันที่ ๓๐ กันยายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันอนิจกรรมของท่านพระยาสุริยานุวัตร อย่าลืมวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสถาปนา สศช. และอย่าลืมทุกวันขึ้นปีใหม่ที่เราได้ร่วมทำบุญตักบาตรที่หน้าตึกสุริยานุวัตรที่ประชาคม สศช. จะได้ร่วมสืบทอดปฏิบัติเป็นประเพณีสืบไป

ช่วงเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

(พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความสมดุลของการพัฒนา

สศช. ได้เริ่มเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ในปี ๒๕๕๑ ด้วยการจัดระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อจัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว ๒๐ ปี ไปถึงพ.ศ. ๒๕๗๐ และนำวิสัยทัศน์ที่ได้ไปกำหนดกรอบแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยยังน้อมนำ **"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และมุ่งสู่สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืน

กระบวนการจัดทำแผนฯ ๑๐ เริ่มต้นด้วยวิสัยทัศน์ระยะยาว

การพัฒนาประเทศไทยในเกือบห้าทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มุ่งสร้างความมั่นคงและรายได้มาสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมคำนึงถึงการแข่งขันและมุ่งตอบสนองความต้องการของตลาดโลกเป็นหลัก โดยการนำประเทศสู่การเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม (NICs) การประกอบธุรกิจการค้าและการพัฒนาความเป็นอยู่โดยใช้เงินเป็นหลัก ในขณะที่**โครงสร้างทางเศรษฐกิจได้ปรับเปลี่ยนจากเกษตรกรรรมไปสู่อุตสาหกรรมและบริการ ที่เน้นการผลิตเพื่อส่งออก และสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ** แม้ว่าจะทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีระดับรายได้ปานกลาง ประชาชนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นจาก ๘๐๙ ดอลลาร์สหรัฐฯ/คน/ปี ในปี ๒๕๓๙ เป็นประมาณ ๔,๔๓๒ ดอลลาร์สหรัฐฯ/คน/ปี หรือประมาณ ๑๔๒,๗๐๕ บาท/คน/ปี ในปี ๒๕๕๑ รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกระดับ ระบบการบริหารจัดการประเทศเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว และสภาพแวดล้อมทั้งในเมืองและชนบทเสื่อมโทรมลง ปัญหาช่องว่างการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองกับชนบทมีความรุนแรง การพัฒนาเศรษฐกิจต้องพึ่งพิงต่างประเทศเกือบทุกด้านและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันได้**ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยที่พ่อแม่ต้องดิ้นรนทำมาหาเลี้ยงชีพ เกิดการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สถาบันครอบครัวแตกแยก และชุมชนอ่อนแอเป็นจำนวนมาก** นำไปสู่การเกิดวิกฤตของสังคมที่คนส่วนใหญ่มีค่านิยมของการยึดถืออำนาจจากความร่ำรวยและวัตถุนิยม ทำให้รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยอ่อนแอลง เกิดความรุนแรงในสังคมบ่อยครั้ง และการใช้สันติวิธีไม่ได้ผล

การพัฒนาที่ยึดโยงอยู่กับกระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันบนเวทีโลกทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญและได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ในช่วงของการจัดทำแผนฯ ๑๐ ได้มีการประเมินแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไว้ ๕ ด้าน ได้แก่ การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการ

เงินของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม การเคลื่อนย้ายของคนอย่างเสรี และการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อประกาศใช้แผนฯ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๐ พบว่า **สถานการณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น** อาทิ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น ภาวะโลกร้อน ภัยธรรมชาติที่รุนแรง ตลอดจนโรคระบาดทั้งที่เป็นโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ ดังนั้น **การวางแผนระยะ ๕ ปี จึงไม่เพียงพอต่อการวางรากฐานประเทศให้สามารถปรับตัวและพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้เหมาะสม**

ที่มาของการการกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาว

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต อดีตประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ริเริ่มให้มีการ**จัดทำวิสัยทัศน์ระยะยาวครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๙ โดยมีสาระชี้นำการพัฒนาประเทศในระยะยาวถึง ๒๐ ปี** และมีการวิเคราะห์แนวทางการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน สามารถบูรณาการและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้อย่างเหมาะสม สศช. ได้นำมาเป็นกรอบการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ฉบับที่ ๙ และฉบับที่ ๑๐ จากแนวทางดังกล่าว สำนักงานฯ ได้เล็งเห็นว่า ควรทบทวนการพัฒนาที่ผ่านมา และกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาไปในอนาคตอีก ๒๐ ปีข้างหน้า เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาในช่วงของแผนฯ ๑๑

ดังนั้น เมื่อปี ๒๕๕๑ สศช. ในฐานะหน่วยงานวางแผนพัฒนาประเทศจึงได้จัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะอีก ๒๐ ปี เพื่อพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทย โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี ๒๕๗๐ ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐

> “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

จากวิสัยทัศน์ ๒๕๗๐... สู่การเตรียมจัดทำแผนฯ ๑๑

ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ สศช. ได้เริ่มกระบวนการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) โดยนำประเด็นที่ได้จากการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี ๒๕๗๐ และการศึกษาวิจัยเชิงลึกเฉพาะด้านในมิติต่างๆ ที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดทิศทางการพัฒนาในช่วงระยะแผนฯ ๑๑ และนำเสนอในการประชุมประจำปี ๒๕๕๒ ของ สศช. เรื่อง **“จากวิสัยทัศน์ ๒๕๗๐... สู่แผนฯ ๑๑”** เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การหาโอกาสจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การแสวงหาโอกาสจากการเกิดภาวะโลกร้อน การพัฒนาทางสังคม และความสมานฉันท์

ในการประชุมดังกล่าว สศช. ได้เปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบแนวคิด และทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนฯ ๑๑ อันเป็นการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ สศช. ได้กำหนดให้**ขยายกระบวนการมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นของภาคีการพัฒนาลงไปสู่พื้นที่ในระดับหมู่บ้านและชุมชนประมาณ ๑๓๐ หมู่บ้าน กระจายครอบคลุมทั้ง ๔ ภูมิภาคทั่วประเทศ** มีผู้เข้าร่วมประชุมในระดับหมู่บ้านที่มาจากหลากหลายอาชีพ ตลอดจนจัดประชุมในระดับภูมิภาค ทั้ง ๔ ภูมิภาค ภาคละ ๑ ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมจากภาคเอกชน หน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัด ผู้แทนจากเวทีระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของบริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อพื้นที่ชุมชน/หมู่บ้าน ตลอดจนการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

สถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกใน ๒๐ ปีข้างหน้า

สศช. ได้ประเมินแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ดังนี้

➢ ***การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคจะมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น*** การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นๆ มีความเชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดตลาดที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะในกลุ่ม GMS (อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง) ที่จะเชื่อมโยงระบบ**โครงข่ายพื้นฐาน**ภายในอนุภาคทั้งเส้นทางคมนาคมทางบก อาทิ ถนน East-West Corridor **แหล่งพลังงานและโทรคมนาคม**ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน **ความร่วมมือด้านการค้า** และลดความแตกต่างทางด้านรายได้กับประเทศเพื่อนบ้าน สร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในแง่การค้า การลงทุน วัฒนธรรม การศึกษา สุขภาพ และแรงงาน รวมทั้งมีกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันที่จะนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้ง กีดกันระหว่างประเทศสมาชิกในอนาคต ความเชื่อมโยงจะขยายไปทั้งระบบ และมีเสถียรภาพมากขึ้น

➢ ***เศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจมาอยู่ในประเทศแถบเอเชีย*** ประเทศจีนและอินเดียจะเป็นมหาอำนาจรายใหม่ทางเศรษฐกิจของโลก และมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม BRICs ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น รวมทั้งกลุ่ม EU จะมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจโลกลดลง สหรัฐฯ ลดจากร้อยละ ๒๗.๓๓ เหลือร้อยละ ๒๑.๗๕ และญี่ปุ่นลดจากร้อยละ ๑๑.๒๘ เหลือร้อยละ ๘.๕๖ จึง**เป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยที่จะเป็นศูนย์กลางการผลิตของภูมิภาค เนื่องจากศักยภาพและโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อม และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีความเหมาะสม**

➢ ***การเปลี่ยนแปลงด้านการเงินโลกจะมีความผันผวนและความเสี่ยงมากขึ้น*** ในภาวะวิกฤตปี ๒๕๕๑-

๒๕๕๒ ภาคการเงินมีความเสียหายอย่างรุนแรงและส่งผลต่อการดำเนินงานของภาคการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เป็นอย่างมาก การแก้ปัญหาภาคการเงินและบรรเทาผลกระทบในภาคเศรษฐกิจจริง กระทรวงการคลังและธนาคารกลางในหลายประเทศได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือภาคธุรกิจและภาคการเงินที่ประสบปัญหาด้วยวิธีการพิเศษอย่างที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน เช่น การเข้าซื้อหนี้เสีย การให้กู้โดยตรงและการรับประกันสินเชื่อแก่ภาคเอกชน การอัดฉีดสภาพคล่องให้สถาบันการเงิน มาตรการดังกล่าวได้ส่งผลต่อฐานะการเงินของรัฐบาลและธนาคารกลางอย่างมีนัยสำคัญ และอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาจริยธรรมในภาคธุรกิจเอกชน ก่อให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เท่าเทียมระหว่างกิจการที่ถือหุ้นโดยเอกชนทั้งหมดกับกิจการที่รัฐถือหุ้น สร้างความอ่อนแอให้กับองค์กรที่ไม่สามารถแข่งขันได้กับองค์กรที่มีการแทรกแซงโดยรัฐ หรือเป็นการจูงใจให้สถาบันการเงินที่มีภาครัฐถือหุ้นในสัดส่วนสูงขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ในระยะปานกลางและยาวมีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาหาแนวทางในการขายหุ้นคืนให้กับภาคธุรกิจเอกชนอย่างเหมาะสม

➢ ***ประชากรสูงอายุของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว*** เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่จะ**เป็นโอกาสของประเทศไทยในการจัดบริการเพื่อสนองตอบผู้สูงอายุในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ** โดยพัฒนาธุรกิจและลงทุนด้านการค้า บริการ การท่องเที่ยว และที่พักอาศัย การให้บริการสุขภาพในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการส่งแรงงานไทยไปทำงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว

➢ ***ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับการดำรงชีวิตของมนุษย์*** ในช่วงการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยในอนาคตจะมีเทคโนโลยีสำคัญ ๔ ประการที่พัฒนาบนพื้นฐานของอะตอม ยีนส์ Bits (Information) และนิวรอน (Neurons) หรือ เซลล์สมอง เป็นเทคโนโลยีหลัก ๔ กลุ่ม คือ NBIC : นาโนเทคโนโลยี (Nanotechnology : N) เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology : B) เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (Information Technology : I) และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต (Cognitive Sciences : C) การผสมผสานของเทคโนโลยีทั้งสี่และการประยุกต์ใช้ในสินค้าและบริการต่างๆ จะส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่ โอกาสทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจต่างๆ อย่างมหาศาล ดังนั้น **ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมในการเข้าถึง เรียนรู้และเข้าใจ ประยุกต์ใช้ ตรวจสอบ รับรอง ดัดแปลง และคิดค้นเทคโนโลยีเหล่านี้ที่จะมาถึงในอนาคต**

➢ ***ปัญหาด้านพลังงานจะมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของโลก***

• **วิกฤตพลังงานเป็นโอกาสปรับตัวสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพ และการผลิตพลังงานทดแทน** เนื่องจากความต้องการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วประมาณ ๒ เท่าใน ๒๐ ปี ขณะที่ปริมาณน้ำมันมีน้อยลง ราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ได้ส่งผลให้หลายประเทศเริ่มปรับตัว โดยการแสวงหาแหล่งน้ำมันนอกประเทศ การพัฒนาเทคโนโลยีแหล่งพลังงานทดแทน และการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงาน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนอาหารในหลายประเทศ จึงเป็นโอกาสที่**ไทยจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชพลังงานที่ไม่ขัดแย้งกับการเพาะปลูกพืชอาหาร ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ**

• **ปัญหาความมั่นคงทางอาหารของโลกเป็นโอกาสการพัฒนาภาคเกษตรกรรมไทย** ผลจากวิกฤตพลังงานทำให้เกิดการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงาน โดยลดการปลูกพืชอาหารในหลายประเทศ เริ่มส่งผลให้เกิดปัญหาที่คาดว่าจะรุนแรงในระยะยาว และกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก ขณะที่หลายประเทศมีปัญหาการผลิตทางการเกษตร ความต้องการสินค้าเกษตรและอาหารจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรโลกที่มากขึ้น จึง**เป็นโอกาสของการพัฒนาภาคเกษตรของไทยให้มีประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร**

• **ภัยคุกคามจากภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต** ภาวะโลก

ร้อนก่อให้เกิดภัยพิบัติที่อาจจะมีผลกระทบรุนแรงกว้างขวางต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ทั้งด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติและมาตรการทางการค้าที่ให้ความสำคัญกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้สร้างโอกาสและก่อเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับหลายประเทศและโลกโดยรวม อาทิ การดำเนินโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism: CDM) จะทำให้หลายประเทศในโลกได้รับประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีสะอาดในภาคการผลิต ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น การพัฒนานวัตกรรมในอนาคตที่เน้นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร่วมไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในสาขาการผลิตหลักเพื่อลดปริมาณมลพิษที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกเกิดขึ้นในปลายปี ๒๕๕๑

ในระหว่างการประเมินการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกเพื่อประกอบการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี ๒๕๗๐ **เศรษฐกิจโลกอยู่ท่ามกลางภาวะไม่สมดุลก่อให้เกิดความเสี่ยงสำคัญ ๔ ประการ** ได้แก่ (๑) วิกฤตการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (๒) วิกฤตการณ์น้ำมันและพลังงาน (๓) วิกฤตการณ์ทางด้านอาหารและความหิวโหย และ (๔) วิกฤตการณ์ทางด้านการเงินและเศรษฐกิจความไม่สมดุลทางด้านเศรษฐกิจและการเงินโลกซึ่งก่อตัวขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐ เป็นวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ และมีนัยสำคัญต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบต่อเงื่อนไขการพัฒนาประเทศในอนาคต

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและการค้าโลกผ่าน ๓ ช่องทางที่สำคัญ คือ ตลาดเงิน/ตลาดสินเชื่อในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเกิดใหม่ ตลาดทุน และตลาดการค้าโลก โดยวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบในระยะสั้นที่สำคัญ คือ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ตกต่ำอย่างรุนแรง การเข้าแทรกแซงของภาครัฐเพื่อพยุงระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในประเทศไทยเริ่มได้รับผลกระทบในไตรมาสสี่ ปี ๒๕๕๑ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจติดลบถึงร้อยละ ๔.๒ และต่อเนื่องมาถึงไตรมาสแรกของปี ๒๕๕๒ ที่ลดลงร้อยละ ๗.๑ เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน การส่งออกเริ่มมีสัญญาณหดตัวตั้งแต่ไตรมาส ๔ ของปี ๒๕๕๑ และยังชบเซาต่อเนื่องทำให้มูลค่าส่งออกในเดือนมกราคม – พฤษภาคม ๒๕๕๒ ลดลงถึงร้อยละ ๒๒.๒ จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงไตรมาสแรกลดลงร้อยละ ๑๕.๑ และอัตราการใช้กำลังการผลิตในภาคอุตสาหกรรมลดลงเหลือร้อยละ ๕๘.๑ สถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้การบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนหดตัว และการว่างงานเพิ่มขึ้นจาก ๕ แสนคนเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็น ๙ แสนคนในเดือนมกราคม ก่อนจะลดลงเหลือ ๗ แสนคนในเดือนมีนาคม ๒๕๕๒

ความเสี่ยงใหม่หลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก

สถานการณ์ของโลกหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับโลกในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิดในการกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศต่างๆ ดังนี้

➢ ***อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลกในระยะปานกลางมีแนวโน้มอยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราเฉลี่ย ในปี ๒๕๔๕-๒๕๕๐*** ในระยะ ๔ - ๕ ปีข้างหน้าจะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของเศรษฐกิจโลกในการปรับตัวจากภาวะความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกา และประเทศอุตสาหกรรมสำคัญจำเป็นที่จะต้องลดการบริโภค และสะสมเงินออมเพิ่มขึ้น และภาคการเงินต้องเพิ่มทุน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการรวมตัวและลดขนาดลง ภาครัฐบาลและธนาคารกลางในประเทศต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา และเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจ รวมทั้งการดำเนินมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ในขณะที่ความเสี่ยงด้านเสถียรภาพทางการคลังในบางประเทศเพิ่มขึ้น จากการดำเนินมาตรการแก้ปัญหาภาคการเงินและการกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา และ

ประเทศกำลังพัฒนาตลอดจนประเทศเกิดใหม่จะต้องปรับตัวจากการมีกำลังการผลิตส่วนเกิน

การปรับตัวของเศรษฐกิจโลกควบคู่กับการถ่ายเทความมั่งคั่งและอำนาจทางเศรษฐกิจจากทางตะวันตกมายังตะวันออกและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ได้**ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีความชัดเจนมากขึ้น** โดยเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ BRICs จะมีขนาดและความสำคัญใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศ จี ๗ ในช่วงปี ๒๕๘๓-๒๕๙๓ จีนจะเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลกในปี ๒๕๖๘ ซึ่งยืนยันถึงบทบาทของเศรษฐกิจเอเชียที่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลก

➢ ***ตลาดการเงินโลกปรับตัวในลักษณะ Multiple Financial Nodes และระบบการกำกับสถาบันการเงินเข้มงวดมากขึ้น*** ระบบการกำกับดูแลสถาบันการเงินมีแนวโน้มที่จะเข้มงวด มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมการให้บริการมากขึ้น ทั้งด้านการบริหารความเสี่ยง และมาตรฐานทางบัญชีมากขึ้น ตลาดการเงินโลกจะปรับตัวในลักษณะ Multiple Financial Nodes คือ จะมีศูนย์กลางการเงินเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคตะวันตก โดยจีนและอินเดียจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกในระยะยาว เช่นเดียวกับรัสเซียและกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง และมีแรงผลักดันที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและแนวคิดในลักษณะภูมิภาคนิยมมากขึ้น

นอกจากนี้ เงินดอลลาร์สหรัฐฯ จะลดความสำคัญในการเป็นฐานของทุนสำรองระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและขาดดุลงบประมาณมาเป็นระยะเวลายาวนาน ประกอบกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งล่าสุด หลายประเทศทั่วโลกเริ่มไม่มั่นใจในเสถียรภาพของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ จึงลดสัดส่วนการถือครองเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในทุนสำรองระหว่างประเทศและเสนอแนวคิดการเปลี่ยนทุนสำรองหลักของโลกจากเงินเหรียญสหรัฐฯ เป็นเงินสกุลอื่นๆ เช่น ยูโร หยวน หรือ ระบบตะกร้าเงิน (Special Drawing Rights : SDR)[๑]

➢ ***การว่างงานและสังคมผู้สูงอายุ*** ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน จำนวนคนจนในโลกจะเพิ่มขึ้นกว่า ๕๐ ล้านคน และส่งผลให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรง การแก้ปัญหาเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลประเทศต่างๆ ประสบปัญหาการขาดดุลทางการคลังและหนี้สาธารณะ ทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาภายใต้กรอบ MDGs จะจำกัด ส่งผลให้การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี ๒๕๕๘ อาจล่าช้า โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความท้าทายที่เกิดขึ้น อาทิ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ในระยะ ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า ประเทศยุโรปและญี่ปุ่นจะประสบปัญหาในการรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเนื่องจากสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลง และความเสี่ยงของโรคระบาดและความรุนแรงในการแพร่ระบาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคระบาดที่เกิดจากไวรัสสายพันธุ์ใหม่ อาจทำให้อัตราตายของประชากรสูงขึ้น

➢ ***การบริหารจัดการเศรษฐกิจและธุรกิจปรับตัวสู่ระบบทุนนิยม เพื่อความยั่งยืน*** วิกฤตการณ์เศรษฐกิจทำให้อิทธิพลของ Anglo-Saxon Model of Liberalization and Deregulation ที่เน้นบทบาทภาคเอกชนและบริการภาคการเงินมากขึ้นในช่วงหลังยุคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มอ่อนกำลังลง และเปลี่ยนไปสู่การให้รัฐมีบทบาทมากขึ้น และเป็นเจ้าของทุนของประเทศทั้งหมด (State Capitalism) เนื่องจากความสำเร็จของการใช้นโยบายเศรษฐกิจลักษณะดังกล่าวทั้งในช่วงก่อนและในระหว่างการเกิดวิกฤต ประกอบกับบทเรียนจากการใช้ระบบทุนนิยม

---

๑ *SDR เป็นตะกร้าเงินประกอบด้วยสกุลเงินสำคัญของโลก เช่น ดอลลาร์-เยน-ปอนด์-ยูโร นำมาถ่วงเทียบใช้เป็นสกุลเงินหลักของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF โดย SDR คือ สิทธิพิเศษถอนเงินเป็นสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มเติมปริมาณสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่ โดยในปี ๒๕๒๔ ได้กำหนดให้สิทธิพิเศษถอนเงินมีมูลค่าเทียบกับกลุ่มเงินตราสกุลหลัก ๕ สกุล คือ ดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา ยูโร (เยอรมนี) เยนญี่ปุ่น ยูโร (ฝรั่งเศส) และปอนด์สเตอร์ลิง มีสัดส่วนร้อยละ ๓๙, ๒๑, ๑๘, ๑๑ และ ๑๑ ตามลำดับ ปัจจุบัน SDR ๑ หน่วย มีมูลค่าประมาณ ๑.๓ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา*

ซึ่งให้ความสำคัญกับกำไรในระยะสั้น ผลักดันโดยแรงจูงใจจากความโลภและผลประโยชน์ของตนเองได้นำไปสู่วิกฤตที่สร้างความลำบากไปทั่วโลก จะส่งผลให้มีการปรับตัวของการดำเนินธุรกิจเอกชนไปสู่ระบบทุนนิยมเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Capitalism หรือ Creative Capitalism) เช่น การพัฒนารูปแบบการทำธุรกิจที่เน้นการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ ความโปร่งใส ให้ความสำคัญกับบรรษัทภิบาลหรือการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) รวมถึงจะเกิดการดำเนินธุรกิจที่ให้บริการทางสังคม (Social Enterprise) มากขึ้น โดยภาครัฐจะมีบทบาทในกระจายผลประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจผ่านการให้บริการในรูปแบบรัฐสวัสดิการ รวมถึงบทบาทขององค์กรไม่แสวงหากำไร และภาคประชาชนในการทำประโยชน์ต่อสาธารณะจะมีมากขึ้น

➢ ***การค้าและความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคมีมากขึ้น*** การลดลงของอุปสงค์ในสหรัฐฯ และประเทศอุตสาหกรรมในภาวะที่เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มชะลอตัว ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามีกำลังการผลิตส่วนเกินที่เพิ่มขึ้น จึงสร้างแรงกดดันด้านการแข่งขันในตลาดโลก ประกอบกับประเทศต่างๆ หันมาให้ความสำคัญกับอุปสงค์ภายในประเทศ รวมทั้งกระแสภูมิภาคนิยมในเอเชีย และการลงทุนจำนวนมากของกลุ่มประเทศเกิดใหม่ในทรัพย์สินของประเทศพัฒนาแล้ว อาจก่อให้เกิดแรงต่อต้านทางการเมืองต่อการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากนี้ กฎระเบียบทางการค้าจะมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการที่มิใช่ภาษี ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้าที่สำคัญ

กระแสภูมิภาคนิยมในเอเชียทำให้เกิดสถานการณ์ใหม่ทางเศรษฐกิจโลก และลักษณะความแตกต่างของประเทศที่มีบทบาทต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกจะทำให้**โลกมีแนวโน้มที่จะมีการแบ่งออกเป็น ๓ เขตการค้าและการเงิน ในช่วง ๒๐ ปีข้างหน้า ได้แก่ อเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียตะวันออก** โดยที่มีความเป็นไปได้ว่า เขตการค้าและการเงินดังกล่าวจะเกิดขึ้นก่อนปี ๒๕๖๘ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำความตกลงทางการค้าภายใต้กรอบการเจรจาขององค์การการค้าโลก อย่างไรก็ดีแม้ว่าความร่วมมือทางการค้า การลงทุน และการเงินในภูมิภาคเอเชียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาด้านการขาดความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ จะเป็นแรงกดดันที่ส่งผลให้การแข่งขันระหว่าง จีน อินเดีย และญี่ปุ่น ในสินค้าทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มพลังงานทวีความรุนแรง

➢ ***ภูมิภาคเอเชียมีบทบาทในเวทีการเมืองโลก*** บทบาทของสหรัฐฯ ในเวทีการเมืองโลกมีแนวโน้มลดลง ขณะที่กลุ่มประเทศ BRICs ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจของโลกมากขึ้นด้วยการดำเนินนโยบายรักษาผลประโยชน์มากกว่าการดำเนินการตามวิถีทางของประเทศตะวันตก โดยเฉพาะประเทศจีนที่ขยายบทบาทสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านของไทย ในขณะที่ความขัดแย้งและการก่อการร้ายจะยังคงสร้างแรงกดดันต่อโลก แต่ด้วยระดับความรุนแรงที่มีแนวโน้มภายใต้เงื่อนไขที่เศรษฐกิจโลกยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (ภูมิภาคตะวันออกกลางจะได้รับประโยชน์จากการที่ราคาน้ำมันสูง และลดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกับการก่อการร้าย) นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะส่งผลให้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการของกลุ่มการก่อการร้ายมีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและน้ำมัน อาจก่อตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการขาดแคลนน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

วิกฤตราคาน้ำมัน พลังงาน และอาหาร

ราคาน้ำมันและสินค้าขั้นปฐมภูมิปรับตัวลดลงและผันผวนในระยะสั้น วิกฤตการณ์เศรษฐกิจได้ส่งผลให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ลดลง โดยเฉพาะน้ำมันดิบ อันมีสาเหตุมาจากปริมาณความต้องการน้ำมันลดลงตามภาวะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ และความต้องการเก็งกำไรลดลง เนื่องจากความเสียหายในภาคการเงินที่เกิดขึ้นได้ลดแรง

จูงใจในการเก็งกำไรในตลาดน้ำมัน รวมทั้งถอนเงินทุนออกจากตลาดน้ำมัน ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ประเภทอื่นๆ ได้ปรับลดลงเช่นกัน โดยเฉพาะทองแดง อลูมิเนียม ข้าวโพด ถึงแม้ผลดังกล่าวจะช่วยลดแรงกดดันต่อเงินเฟ้อ แต่ก็ทำให้รายได้ของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเกิดใหม่ที่พึ่งพิงการส่งออกสินค้าเหล่านี้ลดลงเช่นกัน

การขาดแคลนน้ำและพื้นที่การเกษตร ราคาน้ำมันและราคาสินค้าขั้นปฐมภูมิปรับตัวลดลงและมีความผันผวนในระยะสั้น จากการลดปริมาณความต้องการน้ำมันตามภาวะการหดตัวทางเศรษฐกิจ และการลดความต้องการเก็งกำไร ซึ่งผ่อนคลายแรงกดดันด้านเงินเฟ้อและความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนพลังงานในระยะสั้น แต่อาจจะทำให้แรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมันลดลงเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกในระยะยาวอาจสร้างแรงกดดันทางด้านพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมัน อาหาร และน้ำ ซึ่งจะส่งผลให้มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนอิทธิพลของการบริโภคนิยม การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องใช้น้ำเพื่อบริโภคสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร และพื้นที่เพาะปลูก

การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกในระยะยาวสร้างแรงกดดันด้านพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกและการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางสร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ซึ่งคาดว่าความต้องการจะเพิ่มเร็วกว่าอุปทานในช่วง ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า การผลิตสินค้าเชื้อเพลิงเหลว (Liquid Hydrocarbon) ของประเทศนอกกลุ่ม OPEC ซึ่งรวมทั้งน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และเชื้อเพลิงอื่นๆ เช่น Tar sands ไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้ทันต่อความต้องการ ขณะที่ขีดความสามารถในการผลิตน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในประเทศที่เป็นผู้ส่งออกดั้งเดิมลดลง ส่วนการผลิตในประเทศอื่นๆ อาทิ จีน อินเดีย และเม็กซิโกคงที่ ประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเชื้อเพลิงลดลงอย่างต่อเนื่องและส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ขาดความมั่นคงด้านการเมือง ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในระยะ ๑๐ – ๒๐ ปีข้างหน้า โลกจะอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพิงน้ำมันดิบไปสู่การใช้ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน และพลังงานทางเลือกอื่นๆ มากขึ้น

ความต้องการอาหารในระยะ ๕๐ ปีข้างหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๐ ธนาคารโลกได้คาดการณ์ว่าความต้องการอาหารในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันร้อยละ ๕๐ โดยมีปัจจัยผลักดันสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของประชากร การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนชนชั้นกลาง อิทธิพลของกระแสบริโภคนิยมจากตะวันตก และปัญหาการขาดแคลนน้ำมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร รวมทั้งการลดลงของพื้นที่เพาะปลูกเนื่องจากการพัฒนาเข้าสู่ความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว ผลจากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญพบว่าในปัจจุบันมี ๒๑ ประเทศ ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น ๖๐๐ ล้านคน อยู่ในภาวะขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรและ/หรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรกรรม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรและการพัฒนา คาดว่าในปี ๒๕๖๘ จะมีประเทศที่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าวทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเป็น ๓๖ ประเทศ มีประชากรที่ได้รับผลกระทบถึง ๑,๔๐๐ ล้านคน

โครงสร้างของสังคมไม่สมดุล

สังคมไทยมีความอ่อนแอจากความไม่สมดุลทั้งในเชิงโครงสร้างและปัญหาที่สั่งสม เช่น โครงสร้างการกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งมีความเหลื่อมล้ำ การกระจายอำนาจยังไม่ครอบคลุมสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การกระจายโอกาสการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของรัฐ

ยังไม่ทั่วถึง กลไกและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ นอกจากนี้ การปฏิรูปทางสังคมที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยมีแนวโน้มแยกส่วนมากขึ้น ระบบและกลไกต่างๆ เติบโตและขยายตัวอย่างอิสระ ไม่สามารถประกอบกันเป็นโครงสร้างสังคมไทยที่สมดุล เป็นต้นเหตุของปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพคนและสังคมไทย แนวโน้มที่สำคัญด้านสังคมในช่วงต่อไป มีดังนี้

➢ ***โครงสร้างประชากรไทยเปลี่ยนจากยุคเบบี้บูมสู่สังคมผู้สูงอายุ*** การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากอดีตที่มีประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานในสัดส่วนสูง ทำให้นโยบายการพัฒนาและการลงทุนมุ่งพัฒนาสุขภาพ การศึกษาและทักษะฝีมือแรงงาน ปัจจุบันประชากรวัยเด็กมีสัดส่วนลดลง ขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานยังคงมีระดับที่ค่อนข้างคงที่ แต่สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ ๒๐ ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า การลงทุนพัฒนาคนและสังคมจึงต้องทบทวนให้เหมาะสมกับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน การส่งเสริมการออม และการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่มอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง

➢ ***คุณภาพคนยังไม่พร้อมรับกระแสโลกาภิวัตน์และการปรับตัวสู่สังคมภูมิปัญญา*** การเคลื่อนย้ายของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยีอย่างเสรี ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย คนไทยมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ขณะที่มีคุณธรรม จริยธรรมลดลง ในปี ๒๕๕๐ อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรในทุกระดับชั้นมีสัดส่วนร้อยละ ๘๔.๖๑ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการและเด็กพิเศษด้านต่างๆ ได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๘.๘ ปีในปี ๒๕๕๑ สัดส่วนแรงงานที่จบการศึกษาระดับปริญญามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนยังอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นผลจากการขาดแคลนครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ระบบการศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่สร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และหล่อหลอมคนไทยให้รู้จักคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

ขณะที่**คนไทยถึงแม้จะมีอายุยืนยาว แต่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่มีสาเหตุจากพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสม** โครงสร้างครอบครัวมีการเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวในหลายลักษณะ อาทิ พ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง คู่สมรสอยู่ด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรส ส่งผลให้รูปแบบและความสัมพันธ์ของระบบครอบครัวไทยมีความหลากหลายและซับซ้อน บทบาทครอบครัวอ่อนแอในการทำหน้าที่อบรม เลี้ยงดูและปลูกฝังเด็กให้เป็นคนดีมีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

➢ ***คนไทยมีรายได้สูงขึ้น แต่การกระจายรายได้ขาดความเป็นธรรม แรงงานนอกระบบขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิต*** สัดส่วนคนจนลดลงอย่างรวดเร็วเหลือร้อยละ ๘.๕ ของประชากร หรือเป็นจำนวน ๕.๔ ล้านคนในปี ๒๕๕๐ แต่ช่องว่างของรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงที่สุดร้อยละ ๒๐ บน และกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ ๒๐ ล่าง ห่างกันมากถึง ๑๒.๕ เท่า ขณะที่ผู้ใช้แรงงานในระบบ มีหลักประกันและได้รับการคุ้มครองในการทำงานในเรื่องสิทธิ ค่าจ้าง และสวัสดิการต่างๆ แต่กลุ่มแรงงานนอกระบบซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ ๖๓ ของผู้ที่ทำงานทั้งหมดยังเข้าไม่ถึงหลักประกันและการคุ้มครองดังกล่าว

นอกจากนี้ การกระจายการพัฒนาระหว่างพื้นที่ และระหว่างเมืองกับชนบทมีความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดช่องว่างทางความรู้ ความคิดของประชาชนมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำของระดับการศึกษาที่จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรในเขตเมืองกับชนบทในปี ๒๕๕๑ มีความแตกต่างกันระหว่าง ๙.๗ ปีกับ ๗.๔ ปี คุณภาพการศึกษาที่วัดจากคะแนนสอบระดับชาติระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดอื่นๆ มีความแตกต่างกันมาก คนในชนบทยังเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานที่มีคุณภาพ ทั้งน้ำสะอาด และบริการสุขภาพ ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนปรับตัวดีขึ้นตลอด ๕ ปีที่ผ่านมา จากร้อยละ ๕๙.๕ ในปี ๒๕๔๔ เป็นร้อยละ ๖๘.๙ ในปี ๒๕๕๐ เกิดจากการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน แต่การเปลี่ยนจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมืองมีส่วนทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนลดลง

➢ ***การขาดความสมานฉันท์ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนและสงบสุข*** จากการวิเคราะห์สถานการณ์ความสงบสุขของประเทศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ผ่านดัชนีต่างๆ ในระดับมหภาค ดังนี้

• **ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระดับดัชนีความสงบสุข (Peace Index) อยู่ในระดับต่ำ** สถานการณ์ความสงบสุขของไทยในปี ๒๕๕๑ อยู่ในอันดับที่ ๑๐๘ ต่ำกว่าปี ๒๕๕๐ อยู่ในอันดับที่ ๑๐๕ จากการจัดอันดับประเทศทั่วโลกจำนวน ๑๔๐ ประเทศ ถือว่าอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระดับความสงบสุขต่ำที่สุดประเทศหนึ่งในโลก และต่ำที่สุดเป็นอันดับที่สองในกลุ่มประเทศ ASEAN รองจากประเทศพม่า (อันดับที่ ๑๒๖) เพียงประเทศเดียว ปัจจัยเชิงลบที่มีผลต่อสถานการณ์ความสงบสุขของไทย อาทิ อาชญากรรมที่รุนแรงเพิ่มขึ้น เสถียรภาพรัฐบาล การละเมิดมนุษยชน การแสดงออกด้านความรุนแรง

• **ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยได้รับผลกระทบจากความสมานฉันท์ภายในประเทศ** การประเมินผลสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา พบว่า องค์ประกอบด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะความอยู่เย็นเป็นสุข มีค่าดัชนีอยู่ที่ร้อยละ ๕๗.๘ ในปี ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นระดับที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากความสมานฉันท์ของคนในชาติเป็นตัวฉุดที่สำคัญ

• **ภาพลักษณ์การบริหารจัดการที่ดีของไทยในสายตาต่างชาติยังอยู่ในระดับปานกลางและมีแนวโน้มลดลง** ผลการสำรวจการบริหารจัดการที่ดี ๑๐ ประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยธนาคารโลก พบว่า ประเทศไทยมีค่าคะแนนลดลงตามลำดับจาก ๖.๗ ในปี ๒๕๔๕ เหลือ ๕.๖ ในปี ๒๕๔๙ และ ๕.๔ ในปี ๒๕๕๐ (จากคะแนนเต็ม ๑๐) อยู่ในลำดับ ๔ รองจากสิงคโปร์ บูรไน และมาเลเซีย สาเหตุหลักมาจากเสถียรภาพทางการเมืองที่ไม่มั่นคงและมีค่าคะแนนต่ำกว่ามิติอื่นๆ มาโดยตลอด เพราะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การใช้ความรุนแรงและสำนึกรับผิดชอบที่ลดลง รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชั่นที่ยังสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย

นอกจากนี้ สังคมไทยยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มคนจนในชนบทยังเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานจากรัฐอย่างเท่าเทียม หลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างเหล่านี้เป็นสาเหตุของความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความเชื่อมั่นของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย

บทบาทในการวางแผนพัฒนาฯ ในระยะต่อไปของ สศช.

แม้ว่าสถานการณ์การพัฒนาประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก พร้อมทั้งเกิดกลไก กระบวนการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อบทบาทการวางแผนของ สศช. อาทิ บทบัญญัติในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ การจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินตาม พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่จากการหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความเห็นว่า **สศช. ควรคงภารกิจด้านการวางแผนพัฒนาประเทศต่อเนื่องต่อไป เพื่อใช้เป็นแผนฯ ในภาพรวมที่สามารถบอกทิศทางของประเทศได้** โดยแผนฯ ๑๐ ก็สามารถขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนทุกอาชีพให้มีความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ยังได้สร้างภูมิคุ้มกันเศรษฐกิจไทยจากผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลกในปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความสมดุล และชี้นำประเด็นการพัฒนาที่สำคัญๆ ให้กับสังคมไทยได้หลายประเด็น เช่น การดำเนินงานเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ การสร้างระบบการออมและยุทธศาสตร์พลังงาน

ในขณะเดียวกัน พ.ร.บ. พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๖ (๒) ยังมีข้อกำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังมีภารกิจต้องจัดทำแผนฯ ต่อไป อย่างไรก็ตาม **แผนฯ ในระยะต่อไปต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และปรับเปลี่ยนสาระ แนวทาง**

การเขียนแผนฯ กระบวนการจัดทำ และการผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติ โดย

➢ ***ลักษณะของแผนฯ ๑๑*** แผนพัฒนาประเทศที่จะจัดทำในระยะต่อไปยังคงเป็นแผนระยะปานกลาง ๕ ปี เนื่องจากมีเวลาสามารถปรับแผนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและควรมีตัวชี้วัดหลักๆ ในระดับมหภาค เพื่อใช้สำหรับการติดตามประเมินผลมีจุดเน้นที่เป็นประเด็นการพัฒนาเฉพาะเรื่อง อาทิ สังคมผู้สูงอายุ ภาวะโลกร้อน โดยมีประเด็นการจัดทำแผน ดังนี้

• กำหนดหลักการพื้นฐานของแผน และทำความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน โดยเริ่มจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้กว้างขวางและมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

• ชี้ให้เห็นความสำเร็จของแผนพัฒนาประเทศ โดยมีตัวชี้วัดและข้อมูลสนับสนุนที่ชัดเจน เชื่อถือได้

• แผนพัฒนารูปแบบใหม่นี้จะต้องถูกนำไปใช้ในทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าใช้เพื่อจัดสรรทรัพยากรเพียงอย่างเดียว

➢ ***จัดทำทิศทางการพัฒนาในระยะยาวที่กำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศในอนาคต*** เป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาในช่วงแผนฯ ๑๑ และทบทวนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทุก ๕ ปี

➢ ***ประเด็นการพัฒนาในแผนฯ ต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ*** และเพิ่มเติมประเด็นใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ และยังไม่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

➢ ***กระบวนการจัดทำแผนฯ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน*** ทั้งการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การร่วมคิดและร่วมขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

กรอบแนวคิดและทิศทางของแผนฯ ๑๑

กรอบแนวคิดของแผนฯ ๑๑ มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘-๑๐ โดยยึดหลัก **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา”** ในทุกมิติ โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและกำหนดจุดยืนในการพัฒนาระยะยาว

แผนฯ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว

หลักการสำคัญ

➢ ***พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*** และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

➢ ***ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม*** และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

➢ ***พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ*** อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม

➢ ***ยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นจุดมุ่งหมายหลัก*** โดยพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และบังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ

➢ ***ความท้าทายและโอกาสของเศรษฐกิจไทย*** วิกฤตการเงินโลกได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนา จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การขยายตัวทาง

เศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกใน ๒๐ ปีข้างหน้า อาทิ การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ศูนย์กลางอำนาจทางเศรษฐกิจเปลี่ยนมาอยู่ในประเทศแถบเอเชียมากขึ้น สังคมผู้สูงอายุ การขาดแคลนน้ำและพื้นที่การเกษตร

➢ ***การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่กับเศรษฐกิจฐานความรู้*** มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ บนพื้นฐานขององค์ความรู้และนวัตกรรม โดยเฉพาะภาคการผลิตและบริการให้มีการสร้างสรรค์เกิดขึ้น สร้างมูลค่าเพิ่มตลอดจนการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ ขณะเดียวกัน สร้างธุรกิจใหม่โดยใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ ดังนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบด้วย

➢ ***โอกาสบนวิกฤตภาวะโลกร้อน*** ในช่วงทศวรรษที่ผ่านประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตภาวะโลกร้อน ทั้งการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทำให้หลายประเทศต้องปรับกระบวนการและโครงสร้างการผลิตสู่การเป็นสังคม/เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำเพื่อสงวนรักษาศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องเรียนรู้วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนาเพื่อป้องกัน เตือนภัย และบรรเทาภัยต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

➢ ***สถาปัตยกรรมทางสังคม*** การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศต้องเผชิญทั้งการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ความกดดันจากระบบทุนนิยม แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทย ตลอดจนวิกฤตเศรษฐกิจและการเมืองส่งผลให้ของฐานรากสังคมไทยอ่อนแอ จึงต้องปรับกระบวนทรรศน์ใหม่ของการพัฒนาสังคม แนวคิดในการออกแบบโครงสร้างทางสังคมให้มีความแข็งแกร่งตั้งแต่ฐานราก เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ โดยเน้นการเสริมสร้างผลิตภาพและคุณภาพ ทั้งในเชิงความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมนำความรู้ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

➢ ***สัญญาประชาคมใหม่*** ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งที่ขยายวงกว้างและมีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า เป็นสังคมที่สงบสุข ดังนั้น จึงต้อง **“สร้างสัญญาประชาคมใหม่”** ร่วมกันขึ้นในสังคมไทย เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ปลอดภัยและมั่นคง เน้นสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการของทุกภาคส่วนของสังคม

สรุป

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ขณะเดียวกัน กฎ กติกา เงื่อนไข กฎหมาย และกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาประเทศปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก ดังนั้น **การจัดทำแผนพัฒนาประเทศในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศระยะยาว ๒๐ ปีให้เป็นทิศทางที่ประเทศจะก้าวไปในอนาคต ควบคู่กับการจัดทำเป็นระยะปานกลาง ๕ ปีที่มีระยะเวลาเหมาะสม สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่เป็นรูปธรรม**

ดังนั้น แผนฯ ๑๑ จึงยังคงเป็นแผนระยะปานกลาง **ยึดคนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความสมดุลของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ** ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ เช่น สังคมผู้สูงอายุ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิกฤตพลังงานและอาหาร เป็นต้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของประเทศมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง

ตอนที่ ๔

ทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคต

นานาทัศนะ เกี่ยวกับบทบาทของ สศช.

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

ดร.พนัส สิมะเสถียร

สุรนันทน์ เวชชาชีวะ

ธรรมรักษ์ การพิศิษฎ์

ทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคต

ส่วนแรก นำเสนอแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ว่า นับจากวันนี้สภาพัฒน์จะก้าวเดินต่อไปในทิศทางไหน และอย่างไร ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญอีกก้าวหนึ่งในประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศไทยต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้ทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ตลอดจนเพื่อการยืนหยัดอยู่บนเวทีแข่งขันของโลก

ส่วนที่สอง “นานาทัศนะ เกี่ยวกับบทบาทของ สศช.” โดย “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ได้รับเกียรติอย่างสูงจากผู้ทรงคุณวุฒิของประเทศที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับสำนักงานฯ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น ทัศนะ และมุมมอง ที่ล้วนเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำมาปรับแนวทางการดำเนินงานของสภาพัฒน์ต่อไปในอนาคต ได้แก่

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลสภาพัฒน์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ผู้นำความคิดทางสังคมที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูง นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ กรรมการสภาพัฒน์ อดีตผู้บริหารสภาพัฒน์ และอดีตรองนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลสภาพัฒน์ และผู้สร้างทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท นายพนัส สิมะเสถียร ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติท่านปัจจุบัน โดยดำรงตำแหน่งประธานสมัยที่ ๒ นายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ อดีตข้าราชการสภาพัฒน์ และอดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลสภาพัฒน์ และ นายธรรมรักษ์ การพิศิษฎ์ อดีตผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับ ๑๑ ของสภาพัฒน์ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน

ทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคต

ตลอด ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ปฏิบัติภารกิจทั้งในด้านการจัดทำแผนพัฒนาระยะปานกลาง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจัดทำข้อเสนอนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเห็นที่เกี่ยวกับโครงการลงทุน และนโยบายการพัฒนาเฉพาะเรื่อง รวมทั้งปฏิบัติภารกิจพิเศษตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง

อาจกล่าวได้ว่า ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา สศช. ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากรัฐบาล ส่วนราชการ และประชาชนทั่วไป ในการเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของหลักวิชาการที่เน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

นอกจากนี้ **“คนสภาพัฒน์”** ยังได้รับการยอมรับในด้านความเชี่ยวชาญทั้งในเชิงวิชาการและการบริหาร รวมทั้งความซื่อสัตย์สุจริต และโปร่งใส จึงมีอดีตผู้บริหารและข้าราชการของ สศช. เป็นจำนวนมากได้รับมอบหมายตำแหน่งสำคัญในคณะรัฐมนตรี หน่วยงานราชการ และองค์กรอิสระอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลงานการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อย่างหลากหลายเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนทั่วไป

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วง ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้ช่วยให้ประเทศไทยมีการกระจายความเจริญทั้งในด้านการศึกษา การสาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากส่วนกลางไปยังภูมิภาคต่างๆ มากขึ้น ช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ประชาชนไทยมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงขึ้น มีรายได้ต่อหัวมากขึ้น และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ได้มากขึ้น และที่สำคัญระบบเศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวสูงขึ้นอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงเริ่มต้นของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑

จากขนาดของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ ที่เริ่มมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศต่างๆ ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศ และโครงสร้างประชากรไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาประเทศในระยะต่อไปมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบในวงกว้างต่อประเทศต่างๆ มากขึ้น ทำให้การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ และการคาดการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ประเทศไทยยังคงความสามารถด้านการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างต่อเนื่อง

ภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ได้ส่งผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก และได้ทำให้ สศช. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถทำงานสนองตอบความต้องการของประชาชน รัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บริการของ สศช. ได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

โดย**มุ่งปรับบทบาทไปสู่การเป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ และกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นความสำคัญด้านการเป็นองค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานบนพื้นฐานหลักวิชาการ ความโปร่งใส เพื่อคงความน่าเชื่อถือของสาธารณชน และการสร้างคุณค่าของบุคลากรให้พร้อมด้วยความสามารถในการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และเป็นสังคมนักวิชาการ ที่มีองค์ความรู้ทันสมัยเท่าทันการเปลี่ยนแปลง**

ดังนั้น เพื่อให้ สศช. มีขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทิศทางการดำเนินงานของ สศช. ในอนาคตจะประกอบด้วย

- **การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้มีความยั่งยืนและสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล ในระยะยาว** โดยการจัดทำทิศทางการพัฒนาประเทศระยะยาว เพื่อเตรียมความพร้อมในการ

กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างชัดเจนในทุกด้าน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทย และอยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ

รวมทั้งการวางแผนและจัดทำนโยบายบริหารเศรษฐกิจมหภาค โดยประสานงานกับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเฉพาะด้าน การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและบริหารประเทศที่ยึดประโยชน์ส่วนรวม และการประสานงานกับกระทรวง ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนภาคเอกชน ในการติดตามผลและผลักดันแผนการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติตามเป้าหมายที่วางไว้

➢ **การบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงและนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้** โดยการปฏิรูปบทบาทขององค์กรให้เป็นเสาหลักของประเทศในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบายมหภาค การเป็นคลังข้อมูลและเครื่องชี้วัดเศรษฐกิจและสังคม และการติดตามประเมินผลการพัฒนา รวมทั้งการปรับโครงสร้างการบริหารสายงานให้สอดคล้องกับภารกิจ และปฏิรูปกระบวนการดำเนินงาน โดยเน้นการทำงานเป็นทีม ที่เพรียบพร้อมด้วยบุคลากรที่มีความรอบรู้ ความคิดริเริ่ม และสามารถตอบสนองภารกิจหลักของ สศช. ได้อย่างรวดเร็วคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนการหมุนเวียนการทำงาน (Rotation) ระหว่างสำนัก โดยคำนึงถึงศักยภาพองค์ความรู้ที่มีต่องานหรือภารกิจหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการปฏิบัติงานให้ทันสมัยและสามารถเป็นเครื่องมือของการบริหารและดำเนินงานของ สศช.

นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายการสร้างองค์ความรู้ร่วมกับหน่วยงานวางแผนและองค์กรระหว่างประเทศ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยวางแผนของประเทศต่างๆ และสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และภาคเอกชนให้เกิดความร่วมมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

➢ **การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา** โดยพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับภารกิจของ สศช. อย่างเพียงพอ รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรอบรมที่พัฒนาสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำกลุ่มงาน (Functional Competency) ตลอดจนหลักสูตรเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน (Efficiency Development Program) นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสมประสบการณ์ ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างประเทศ และสร้างระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคน โดยมีการมอบหมายงานที่ชัดเจน และสอดคล้องกับเป้าหมายรวมขององค์กร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ สศช. เป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่มีความสามารถ โดยมีเส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพที่ชัดเจน และเป็นองค์กรชั้นนำองค์กรหนึ่งที่สามารถดึงดูดคนเก่งให้เข้ามาร่วมงานได้

➢ **การเสริมสร้างวัฒนธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลขององค์กร ที่นำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดี** โดยการสอดแทรกวัฒนธรรม จริยธรรมอันดีในกิจกรรมและสื่อต่างๆ ในองค์กร เช่น ในงานพิธีการต่างๆ ในหน่วยงาน

การปฐมนิเทศ หรือ การฝึกอบรมต่างๆ โดยมีการสื่อสารผ่านสื่อทุกประเภทด้วยรูปแบบที่หลากหลายอย่างบูรณาการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการจัดการกับปัจจัยความเสี่ยงเชิงพฤติกรรมที่อาจมีผลกระทบทางลบต่อวิถีชีวิตตามแนวทางวัฒนธรรม และค่านิยมองค์กร รวมทั้งรณรงค์และส่งเสริมค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของข้าราชการ เพื่อสร้างผู้สุจริต มีคุณธรรม มีความกล้าหาญในทางจริยธรรม เน้นการทำงานที่ใช้ความสามารถและผลงาน ไม่เน้นชั้นยศและอาวุโส โดยสร้างวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมใหม่ให้เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

➢ **การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ** ให้ความสำคัญกับทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้น่าอยู่และเอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข และมีสุขภาวะที่ดี รวมทั้ง ปรับปรุงระบบสวัสดิการ นันทนาการและสันทนาการ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจสนับสนุนให้ข้าราชการและบุคลากรของ สศช. ให้มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี ตลอดจนสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่สร้างสมานฉันท์ในทุกระดับระหว่างผู้บริหารกับข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงาน และระหว่างข้าราชการกับผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน ตลอดจนระหว่างหน่วยงานและภาคีภายนอก เช่น ชุมชนโดยรอบที่สำนักงานตั้งอยู่ หรือเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ ที่ สศช. ปฏิบัติภารกิจด้วย

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๗

ผู้กำกับดูแลงานสภาพัฒน์ในปัจจุบัน

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย

มุมมองบทบาทในอนาคตของ สศช.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

อดีตรองเลขาธิการฯ และอดีตรองนายกรัฐมนตรี

ผู้สร้างทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท

ดร. พนัส สิมะเสถียร

ประธานกรรมการสภาพัฒน์ ๒ สมัย

สภาพัฒน์... กระจกสะท้อนความจริง

สุรนันทน์ เวชชาชีวะ

อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

สภาพัฒน์คือโรงเรียนที่ดีของชีวิต

ธรรมรักษ์ การพิศิษฏ์

อดีตผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับ ๑๑

สภาพัฒน์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๗

ผู้กำกับดูแลงานสภาพัฒน์ในปัจจุบัน

*ทีมงานผู้จัดทำหนังสือ **"๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์"** ได้มีโอกาสเข้าพบท่านอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๗ เพื่อเรียนสัมภาษณ์ถึงความหลังที่ได้เคยมาฝึกงานที่สภาพัฒน์ ช่วงเวลาสั้นๆ ก่อนจะเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย และความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสภาพัฒน์ ตลอดจนแนวทางการจัดทำแผนฯ ๑๑ ที่สภาพัฒน์กำลังดำเนินการยกร่างแผนฯ ก่อนจะประกาศใช้จริงในปี ๒๕๕๕*

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มาร่วมระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนฯ ๘ รวมทั้งยังให้ข้อคิดเห็นในการประชุมสัมมนาของสภาพัฒน์หลายครั้ง และปัจจุบันเป็นผู้กำกับดูแลงานสภาพัฒน์โดยตรง

ท่านเริ่มชีวิตการทำงานด้วยการเป็นอาจารย์ในหลายสถาบัน อาทิ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้ World Economic Forum ได้จัดอันดับให้เป็น “๑ ใน ๑๐๐ ผู้นำสำหรับโลกวันพรุ่งนี้” และนิตยสารไทม์ จัดให้เป็น “๑ ใน ๖ นักการเมืองที่เป็นความหวังของเอเชีย”

ฝึกงานด้านเศรษฐกิจ ณ สศช.

ผมเคยมาฝึกงานที่สภาพัฒน์ คำนวณดูแล้วประมาณ ๒๗ ปี โดยระบบที่อังกฤษหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาในเดือนธันวาคมแล้ว มีเวลา ๑๐ เดือนก่อนเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยในเดือนตุลาคมของปีถัดไป จึงต้องใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

ส่วนหนึ่งก็คือไป**ทำงานการเมืองเป็นอาสาสมัครหาเสียงในการเลือกตั้งที่คลองเตย และฝึกงานในหน่วยราชการ คือที่สภาพัฒน์ และธนาคารแห่งประเทศไทย นับเป็นประสบการณ์ที่มีประโยชน์มาก** ได้มีโอกาสช่วย ดร.ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์ ในเรื่องแบบจำลองทางเศรษฐกิจ มี ดร.อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกรอยู่ด้วย

ตั้งแต่ศึกษาและเล่าเรียนจนกระทั่งทำงาน ผมเป็นคน**ให้ความสำคัญกับการมองภาพรวม การแก้ไขปัญหาของส่วนรวม** ทำงานในการบริหารในแง่การเรียนรู้เทคนิคแต่ละเรื่อง ไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องยาก แต่เรื่องยากที่สุด คือ การมองเห็นว่าอะไรเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอะไรบ้าง แล้วเราจะหาความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายต่างๆ ได้อย่างไร เพราะฉะนั้น **ตั้งแต่เรียนหนังสือจนกระทั่งทำงานให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก แน่นอนที่สุดตอนนั้นที่ตัดสินใจว่ามาฝึกงานที่นี่ด้วยเหตุผลนี้ เพราะสภาพัฒน์คือหน่วยงานที่จะต้องเห็นภาพรวมของกระบวนการของการพัฒนา แก้ไขปัญหาของประเทศทั้งหมด**

ผมจำได้ว่าปีนั้นเป็นปีแรกที่งบประมาณผ่านหลักแสนล้าน แต่ว่าตอนนี้ก็เพิ่มมาอีกเป็น ๑๐ ถึง ๒๐ เท่าแล้ว ตามกาลเวลา

เชื่อว่าเกือบ ๖๐ ปีของหน่วยงานคงได้สร้างความเข้มแข็งขององค์กร วัฒนธรรม และบุคลากรทุกรุ่นที่เข้ามาทำงาน

สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานหลักที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารเศรษฐกิจ

หากย้อนประวัติศาสตร์ไป หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นและมีอายุใกล้เคียงกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็คือ**สภาการศึกษา และสภาวิจัยแห่งชาติ** มีทั้งหมด ๓ หน่วยงาน ซึ่งตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา ผมคิดว่าคนจะรับรู้บทบาทของสภาพัฒน์มากกว่าที่อื่น จะเป็นเพราะเหตุผลที่ดีหรือไม่ดี หรือด้วยเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมก็ตาม ต้องยอมรับว่า ในความรับรู้ของคน บทบาทของสภาพัฒน์ค่อนข้างเด่นชัด ซึ่งผมเองเคยพูดถึงสภาพัฒน์กับสภาวิจัยฯ และสภาการศึกษาว่า ทั้งสองหน่วยงานคงจะต้องหาทางผลักดันบทบาทของเขาให้มีความโดดเด่นชัดเจนยิ่งขึ้น

แต่ผมคิดว่า เหตุผลที่**สภาพัฒน์มีความโดดเด่นนั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นข้อเท็จจริงที่ว่า เรื่องเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและประชาชนก็ค่อนข้างสัมผัสได้มากที่สุด** และถ้าจะพูดลึกลงไป ก็ต้องยอมรับว่าสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังมองไปที่เศรษฐกิจเป็นหลัก ดังนั้นถ้าให้ผมมองหน่วยงานนี้ **ก็อยากให้ข้อคิดสำหรับอนาคตว่าในส่วนของสังคมจะมีบทบาทเพิ่มเติมขึ้นได้อย่างไร**

ผมคิดว่าการที่**สภาพัฒน์จะมีบทบาทที่โดดเด่นหรือไม่ในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น ขึ้นอยู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองด้วย** ผมว่าช่วงที่เริ่มก่อตั้งสภาพัฒน์ขึ้นมา เป็นช่วงที่รัฐบาลมีบทบาททางเศรษฐกิจสูง ต้องลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในช่วงต้นๆ จึงชัดเจนว่า หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการวางแผนย่อมจะมีบทบาทที่โดดเด่น

ต่อมาเป็นยุคที่เศรษฐกิจไทยปรับตัว คือ เปิดประเทศมากขึ้น ดูเรื่องการส่งออก ดูเรื่องการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ก็มีประเด็นเรื่องการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สภาพัฒน์เข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ผมคิดว่า ในอดีตบทบาทตรงนี้เป็นสิ่งที่รับรู้อย่างเห็นได้ชัด หากมองจากปัจจัยการเมืองสิ่งหนึ่งก็คือ **เวลาการเมืองมีความผันผวน สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในแง่ของปรัชญาของการบริหารเศรษฐกิจ**

ตรงนี้เป็นที่ยอมรับ **ทำให้มีอยู่หลายช่วงที่คนข้างนอกมองด้วยความทึ่งว่า ในขณะที่การเมืองไทยมีความเปลี่ยนแปลง มีความวุ่นวาย มีปฏิวัติ มีรัฐธรรมนูญไม่รู้กี่ฉบับ แต่นโยบายเศรษฐกิจกลับค่อนข้างจะมีความต่อเนื่อง ผมว่าสภาพัฒน์ได้แสดงบทบาทนี้ค่อนข้างชัดครับ**

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ควรมีจุดเน้นที่ชัดเจน

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ที่สภาพัฒน์อยู่ระหว่างดำเนินการยกร่างนั้น ผมคิดว่าแผนฯ ๑๐ ก็ยังควรจะมีอยู่ จริงๆ กรอบ ๕ ปี เป็นกรอบที่ยาก เพราะคนจะสนใจปัญหาเฉพาะหน้า กับพูดถึงอะไรที่ระยะยาวไปเลย ซึ่งปัญหาเฉพาะหน้าทุกคนจะมองเห็น ทุกคนมีอยู่ในใจ แล้วก็ต้องไปแก้ไขกัน ส่วนเรื่องแผนระยะยาวนี่พูดง่าย เพราะผมก็ไม่เคยเห็นใครไปตรวจสอบเลยว่าใครพูดอะไรไว้บ้าง อีก ๑๐ ปี ๒๐ ปี หรือ ๕๐ ปี จะเป็นอย่างที่พูดไว้หรือไม่ อยากฝัน อยากทำอะไรก็ทำได้เต็มที่ เพราะเป็นแผนระยะยาว

แต่**แผน ๕ ปี เป็นสิ่งที่บังคับให้เราต้องคิดว่าจะเกิดปัญหาเฉพาะหน้าอะไรด้วย** ไม่ใช่ว่าพูดอะไรก็ได้ เพราะว่า ๕ ปีนี้ เอาเข้าจริงๆ เวลาก็มาถึงแล้ว ส่วนทิศทางกรอบต่างๆ จะไปทางไหนนั้น ผมตั้งข้อสังเกตไว้ตอนที่ผมไปเป็นประธานเปิดงานประชุมประจำปี ๒๕๕๒ ของสภาพัฒน์ เพื่อระดมความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาประเทศในแผนฯ ๑๐ ผมบอกว่า **“มาระยะหลังๆ เราพยายามเขียนแผนมากเสียจนจับจุดเน้นไม่ได้ เราเขียนทุกอย่างลงไป เลยทำให้เหมือนกับไม่ได้เขียน”** เพราะการมีแผนทุกเรื่อง ทำให้ไม่รู้ว่าจะทำอะไรก่อน อะไรหลัง ซึ่งผมก็เข้าใจ แล้วผมก็เห็นตลอดคนทำงานมักรักพี่เสียดายน้อง ก็เลยเกิดความกลัวตลอดเวลา พอไม่เขียนเรื่องนี้ ก็จะมีคนบ่นว่า ทำไมไม่เห็นความสำคัญ เรื่องนี้ผมเข้าใจและเห็นใจ แต่ว่าก็ควรทำอะไรให้เห็นทิศทางที่ชัดขึ้น

นอกจากนี้ ภาษาที่เขียนในแผนก็อ่านยากมากนะครับ ภาษาจะยากขึ้นเรื่อยๆ จะเป็นภาษากึ่งราชการกึ่งเอ็นจีโอ คนอ่านทั่วๆ ไป ที่ไม่คุ้นกับ ๒ ส่วนนี้ก็ยากมากที่จะเข้าใจ ผมว่า**อาจจะต้องมีภาคผนวกแยกการรวบรวมความคิดที่คนเขาเสนอเข้ามาออกมาต่างหาก จะต้องมีจุดที่ไม่ใช่ว่ารวมทุกอย่างเข้ามาหมด** ผมขอยกตัวอย่างที่ว่า ถ้าเราดูโครงสร้างประชากร เราจะต้องเขียนแผนไปข้างหน้าว่า ผลกระทบต่อระบบการศึกษาจะเป็นอย่างไร เพราะสมัยก่อน เด็กจะเริ่มเพิ่มขึ้นทุกปีๆ แต่เดี๋ยวนี้ก็เริ่มเปลี่ยนไปอีก

นอกจากนี้ เรื่อง**การใช้บริการสาธารณสุข หรือประเด็นการพัฒนาที่สำคัญอื่นๆ น่าจะนำเข้ามาอยู่ในกรอบของภาพใหญ่มากขึ้น** คือ บางทีเราอาจจะมองว่างานด้านสาธารณสุข เขาก็มีสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเขาทำอยู่ แต่ว่าจริงๆ แล้วก็น่าจะได้ประโยชน์กว่า ถ้ามีคนที่อยู่วงนอกมาฉายภาพให้ดูด้วย เพราะว่าในส่วนของเขาเอง เขาก็จะมีจุดเน้นแบบของเขา

ให้ความเห็นแก่รัฐบาลเป็นหน้าที่สำคัญของ สศช.

สิ่งที่ผมประทับใจในสภาพัฒน์ก็คือ **ผมและ ครม. ได้ประโยชน์จากการวิเคราะห์โครงการพัฒนาประเทศทั้งหลายที่สภาพัฒน์ดำเนินการ ตรงนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลใช้อ้างอิงอยู่ตลอดเวลา** ถึงแม้บางครั้งอาจจะไม่ได้เห็นด้วยทุกครั้ง แต่อย่างน้อยก็ยังมีความเห็นที่รัฐบาลจะต้องฟัง และยังใช้เป็นหลักในการพิจารณาในหลายเรื่อง ตัวอย่างของนโยบายใหม่ ของรัฐบาลในปีที่ผ่านมา อย่างเช่นเรื่องการประกันรายได้เกษตรกร รัฐบาลพยายามที่จะคิดนโยบายที่สามารถอ้างอิงได้กับเรื่องของกลไกตลาดด้วย ซึ่งเป็นภาพที่ใหญ่กว่า ไม่ใช่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าว่าทำอย่างไรไม่ให้เกษตรกรเดินขบวน แต่รัฐบาลเองต้องคิดว่าทำอย่างไรให้ข้าวไทยขายได้ ข้าวไทยไม่แพงเกินไป ข้าวไทยมีคุณภาพ คือ **สภาพัฒน์จะมีบทบาทในการมาช่วยให้คนทำงานมีกรอบความคิดที่ชัดเจน ว่าเป้าหมายเป็นอย่างไร ตรงนี้ยังเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์มาก**

อีกเรื่องหนึ่งคือ รัฐวิสาหกิจ ถึงแม้ว่าจะมีกระทรวงคลังดูแลอยู่ แต่**สภาพัฒน์น่าจะดูในกรอบของคุณภาพของบริการสาธารณะด้วย เพราะว่าหน่วยงานที่ทำงานกับรัฐวิสาหกิจโดยตรง บางครั้งต้องเข้าไปดูแลผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งในโลกปัจจุบันประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจกับประโยชน์ของสาธารณะไม่จำเป็นต้องตรงกันเสมอไป** เพราะว่ามีเรื่องของธุรกิจการพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้อง และสภาพการแข่งขันก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ดังนั้น **การที่สภาพัฒน์ออกมาเตือนในเรื่องต่างๆ ที่อาจตรงกับความเห็นของรัฐบาล หรือรัฐบาลไม่เห็นด้วยก็ดี ผมเห็นว่าหากเป็นความคิดเห็นที่อิงอยู่กับหลักวิชาการ และสภาพัฒน์แสดงออกมาตามหน้าที่ ก็ไม่มีเหตุผลที่จะต้องมาโกรธกัน แล้วก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี**

ผมว่า ถ้า สศช. ละเลยไม่เตือนก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เหมือนกับบางครั้งธนาคารแห่งประเทศไทย เขาอาจจะประเมินเรื่องเงินเฟ้อ ซึ่งผมก็อาจจะไม่เห็นด้วยก็ได้ แต่ผมคิดว่าเขาก็มีหน้าที่ที่จะทำในเรื่องนี้ เพราะนั่นคือ อำนาจหน้าที่ของเขาตามกฎหมาย เขาก็ต้องทำ สภาพัฒน์ก็ต้องทำ กระทรวงการคลังก็ต้องทำ

สภาพัฒน์ ไม่ใช่หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ สภาพัฒน์ต้องให้ความเห็น แน่นอนการเสนอความเห็นให้ทำกันภายในเป็นเรื่องดีที่สุด แต่บังเอิญผมอยู่กับความเป็นจริงของสังคมไทยว่า ไม่มีความลับ และใครจะแสดงความคิดเห็นตรงไปตรงมา ก็ไม่เป็นไร แล้ววันนี้สมมุติว่ามีเรื่องไหนที่หน่วยงานแสดงความคิดเห็นออกมาแล้วไม่ตรงกับรัฐบาล ผมก็มีความพร้อมที่จะชี้แจงในมุมของผม ผมว่าสังคมก็ต้องดูและวิเคราะห์เอง

การให้รัฐบาลทราบปัญหา ข้อจำกัดและมีคำเตือนถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของสภาพัฒน์ แต่ว่าหลักการถ้าสามารถทำเป็นเรื่องภายในได้ ก็ถือว่าถูกต้องที่สุด แต่บางครั้งผมก็คิดว่า จะให้คนที่ทำงานตรงนี้ไม่แสดงออกเลยก็เป็นไปไม่ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา แวดวงวิชาการ หรือสื่อสารมวลชน เขาก็ต้องการความเห็น

อย่างที่ผมบอกครับว่า **ขอให้ความเห็นที่เสนออ้างอิงอยู่กับหลักทางวิชาการ และมีเจตนาที่สุจริต ผมว่าต้องยอมรับกันได้** และถ้าเป็นข้อมูลจริงก็ดี อย่างที่ผมบอกว่า สมมุติว่า ในยุคนี้มีบางเรื่องที่สภาพัฒน์มีความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล วันนี้คนที่เป็นรัฐบาลถ้ามั่นใจในสิ่งที่ตนเองทำ ก็ต้องสามารถหักล้างกันด้วยเหตุผลได้ ไม่มีปัญหาครับ

บทบาทใหม่ของ สศช. ยังเป็นเรื่องท้าทาย

ในอดีตสภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเด่นในเรื่องการเป็นผู้วางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ซึ่งเป็นบทบาทหลักในเรื่องเศรษฐกิจ กับเรื่องการปรับโครงสร้างเตรียมพร้อมรับการเปิดประเทศ ซึ่งปัจจุบันปัจจัยเหล่านั้นไม่น่าจะมีอยู่แล้ว วันนี้แม้แต่

เวลาที่จะลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานรัฐก็ไม่ได้เป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก แต่จะไปเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับเอกชนมากขึ้น

ขณะเดียวกัน บทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจขนาดของรัฐบาลก็ไม่ได้ใหญ่โต เพราะฉะนั้นตรงนี้จึงเป็นจุดที่อาจทำให้คนมองบทบาทของสภาพัฒน์ไม่ชัดเจนเหมือนเมื่อก่อน ยิ่งเมื่อมาโยงเข้ากับเรื่องของการเมือง ซึ่งปัจจุบันพรรคการเมืองจะมีนโยบาย มีแนวคิดของการแก้ปัญหาต่างๆ เข้ามาอย่างมีความพร้อมมากกว่าในอดีตที่สภาพัฒน์เป็นผู้เขียนนโยบายให้แก่รัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภา **แต่สมัยนี้พรรคการเมืองไม่ได้ให้สภาพัฒน์เขียนนโยบายแล้ว แต่จะดูว่านโยบายของรัฐบาลจะโยงกับแผนพัฒนาฯ และรัฐธรรมนูญได้มากน้อยแค่ไหน** เพราะฉะนั้น จึงท้าทายมากว่าบทบาทสภาพัฒน์ตอนนี้จะเดินไปในทิศทางไหน อย่างไร

สภาพัฒน์ต้องมีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้น

ผมมองว่า มีอยู่หลายประเด็นที่น่าสนใจ ประเด็นแรกก็คือ กลับไปเป็นเรื่องของความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม **ผมคิดว่างานทางด้านสังคมอาจจะต้องถูกขับออกมาให้โดดเด่นมากขึ้น** โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนนี้ สังคมไทยมีประเด็นท้าทายทั้งเรื่องของโครงสร้างประชากรที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจนถึงปัญหาสังคมที่เรื้อรังมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในเรื่องของเยาวชน ยาเสพติด หรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ที่ผ่านมา รัฐมักจะมุ่งไปที่หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายหรือดูแลปัญหานั้น แต่อาจจะไม่ค่อยมีคนที่ทำภาพรวมให้เห็นว่าทำไมสังคมถึงเป็นอย่างนี้ ทำไมเด็กผู้หญิงท้องเร็วขึ้น ทำไมความยอมรับพฤติกรรมบางอย่างในคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งผมคิดว่า ถ้าสภาพัฒน์สามารถแสดงบทบาทในเรื่องที่เคยมีบทบาท ดังเช่นเรื่องโครงสร้างเศรษฐกิจในภาพใหญ่ ให้มาดูภาคสังคมบ้างก็น่าจะเป็นจุดที่ยังเข้ามาได้ เพราะผมมองเห็นช่องว่างตรงนี้อยู่

สภาพัฒน์ต้องเป็นที่ปรึกษา และนักคิด

ประเด็นที่สองคือ **บทบาทของสภาพัฒน์ในเรื่องของเศรษฐกิจ อาจจะถูกตีกรอบให้แคบลง จะเป็นในลักษณะคล้ายเป็นที่ปรึกษามากขึ้น** ในเรื่องของการดำเนินนโยบาย ในแง่ของการมีผลการศึกษาทางวิชาการ การเสนอทางเลือก การนำเสนอข้อจำกัด หรือปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ พูดง่ายๆ ก็คือเป็นกึ่งที่ปรึกษา กึ่งสำนักนักคิด มากกว่าที่จะเป็นเหมือนกับผู้ที่มากำหนดในหลายสิ่งหลายอย่าง เหมือนที่เคยได้ทำในอดีต

เพราะฉะนั้น ผมว่า หนึ่ง ด้านสังคมต้องทำให้เด่นมากขึ้น สองคือ เริ่มดูแนวทางของบทบาทที่มาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและตามบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายข้าราชการประจำกับฝ่ายข้าราชการการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป น่าจะเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด

ต้องเป็นหน่วยงานหลักพัฒนาฐานข้อมูล และตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่สามก็คือ **การเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของภาครัฐ** จริงอยู่ว่า หน่วยงานที่เก็บข้อมูลตอนนี้ยังกระจัดกระจายอยู่ อย่างเช่น ตัวเลขการค้า ก็ได้มาจากกระทรวงพาณิชย์ส่วนหนึ่ง กระทรวงการคลังส่วนหนึ่ง ตัวเลขแรงงานก็กระทรวงแรงงาน แต่ว่าข้อมูลในลักษณะที่จะนำเสนอความก้าวหน้าของประเทศในภาพรวม น่าจะมีฐานข้อมูลที่สภาพัฒน์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่รัฐและสังคมสามารถนำมาใช้อ้างอิงได้

ผมเคยมีความคิด ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ แล้วว่า รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ควรมีการสร้างตัวชี้วัดความก้าวหน้าในแต่ละประเด็นของนโยบายพื้นฐานของรัฐ เพื่อจะได้เห็นว่า

นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่เขียนไว้เหมือนเป็นแผน เป็นอุดมการณ์ของประเทศที่ระบุอยู่ในกฎหมายสูงสุด จริงๆ แล้วเราเดินไปได้มากน้อยแค่ไหน

เพราะปกติการรายงานต่อรัฐสภาในแต่ละรัฐบาลมักจะรายงานว่าได้ทำอะไรไปบ้าง แต่สิ่งสำคัญกว่าคือภาพจริงที่เกิดขึ้น สถานภาพของประเทศในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดตรงนี้ ผมคิดว่ายังไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาให้ได้รับการยอมรับและอ้างอิงได้ในหลายๆ เรื่อง ตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่ผมคิดว่าสภาพัฒน์น่าจะดำเนินการอย่างมาก

ส่วนสิ่งที่เป็นประเด็นในเชิงภาพใหญ่ของการพัฒนา เช่น ตอนนี้ที่ผมกำลังพยายามจะดูอยู่คือเรื่อง **ดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าความสุขมวลรวมของประเทศก็อาจจะเป็นบทบาทหนึ่งของสภาพัฒน์** ที่ผมคิดว่าน่าจะเข้ามาดูแลได้ และดูจะเหมาะสมที่สุดในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งน่าจะเป็นศูนย์รวมที่ดี

สภาพัฒน์ควรพัฒนาข้อมูลทางด้านสังคมให้เป็นระบบ

ผมว่า การจัดเก็บข้อมูลของประเทศในหลายๆ เรื่องต้องเป็นระบบมากขึ้น ปัจจุบันเราอาจจะมีเฉพาะตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นมาตรฐานอยู่ แต่หลายเรื่องทางสังคม เรายังไม่ค่อยได้ทำออกมาให้คนรับรู้เหมือนอย่างจีดีพี (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) ตอนนี้ทุกคนเข้าใจหมดแล้ว ทุกไตรมาสเป็นอย่างไร ดัชนีราคาผู้บริโภคเป็นอย่างไร ตัวเลขส่งออกเป็นอย่างไร ประเด็นพวกนี้ คนเริ่มชินแล้ว แต่ตัวชี้วัดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสังคมยังมีน้อย ซึ่งต่อไปจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ อย่างที่ผมเพิ่งเห็นตัวเลขอาชญากรรม ๒ ปี ก็มีประเด็นที่น่าสนใจว่า ตัวเลขในไตรมาสที่สามเพิ่มขึ้น โดยเขียนอธิบายว่าตัวเลขจะเพิ่มขึ้นทุกไตรมาสที่สาม ผมก็ยังไม่ทราบคำอธิบายว่าทำไมในไตรมาสที่สามแล้วอาจจะต้องเพิ่มขึ้น ซึ่งผมไม่รู้ว่าเรามีฐานข้อมูลที่บอกว่าเป็นอย่างนี้ทุกปีจริงหรือเปล่า แล้วทำไมเราถึงไม่วิเคราะห์ไปถึงสาเหตุว่า ในไตรมาสที่สามอาชญากรรมเพิ่มขึ้นเพราะอะไร

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของความลังเลในการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขทางด้านสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติของข้อมูลด้านนี้ เพราะ**ในเรื่องสังคม ข้อมูลทางด้านตัวเลขอาจไม่สามารถสะท้อนได้ทุกอย่าง** แต่การมีตัวเลขก็ดีกว่าไม่มี ได้เห็นภาพตัวเลขแล้วนำมาใช้ ก็ดีกว่าไม่ได้ใช้ เพียงแต่ว่าต้องใช้อย่างระมัดระวังมากกว่าเวลาใช้ตัวเลขทางเศรษฐกิจเท่านั้นเอง

ขณะเดียวกัน ตัวเลขสังคมก็เก็บยากด้วย และบางครั้งก็ก่อให้เกิดการถกเถียงกันได้ เช่น สมมุติว่าจับยาเสพติดได้เพิ่มขึ้น บางคนก็บอกว่า แปลว่า ตำรวจมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่บางคนก็บอกว่าบางทีอาจจะเป็นเพราะว่า มีการค้ายาเสพติดมากเสียจนจับได้มากขึ้น ซึ่งตรงนี้ ถ้ามีการพัฒนาตัวชี้วัดที่ยอมรับร่วมกันก็จะเริ่มทำให้กรอบความคิดของสังคมเป็นระบบ และมีเหตุผลมากขึ้น อย่างเช่นเรื่องของหวย ผมอยากจะเห็นว่าตอนที่หวยบนดินเปิดดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบ หวยใต้ดินจะลดลงไปเท่าไร ไม่มีใครให้คำตอบได้อย่างแท้จริง ซึ่งผมเองก็รู้ว่ายากที่จะสำรวจในเรื่องของผิดกฎหมาย แต่ก็ควรจะทำการศึกษาในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ด้วย

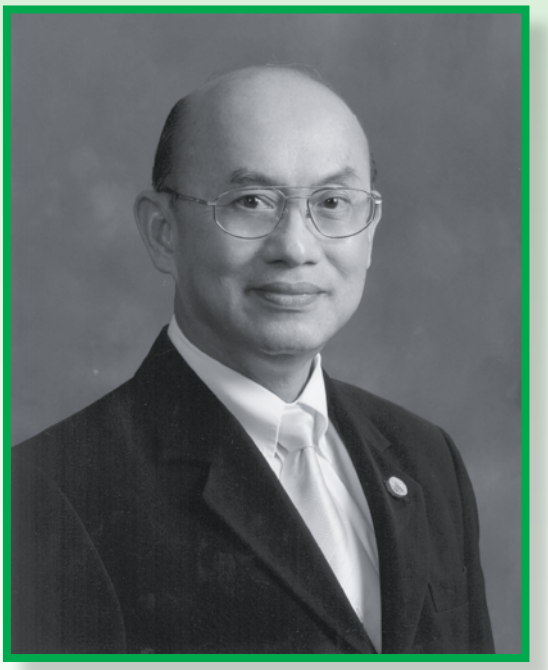

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย

องคมนตรี

มุมมองบทบาทในอนาคตของ สศช.

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ท่านได้ให้เกียรติร่วมงานกับสภาพัฒน์มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ท่านได้อุทิศเวลาในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ภาคส่วนต่างๆ มาโดยตลอด โดยท่านสามารถถ่ายทอดมุมมอง สร้างความเข้าใจของคำว่า "ปรัชญาความพอเพียง" ได้เป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนเห็นคุณค่านำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการดำเนินชีวิต การทำธุรกิจ และการพัฒนาประเทศ และในช่วงการจัดทำแผนฯ ๙ ท่านได้กรุณาเป็นประธานคณะอนุกรรมการประสานและกำกับการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อจัดทำรายละเอียดในเรื่องดังกล่าว

ท่านเคยดำรงตำแหน่งสำคัญๆ อาทิ อธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สมาชิกสภานิติบัญญัติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งในฐานะประธานกรรมการหลายแห่ง และนายกสภาหลายสถาบัน อาทิ ประธานมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิพระดาบส นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทีมจัดทำหนังสือ "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่านองคมนตรีได้กรุณาให้สัมภาษณ์เพื่อนำแนวคิด ประสบการณ์ และทัศนะในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศของท่านมาร่วมบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ ๖๐ ปี สภาพัฒน์

การจัดทำแผนฯ ของ สศช. ยังคงความสำคัญ

ผมเป็นคนที่ศรัทธาในการทำแผน ศรัทธาการบริหารโดยมีแผนเป็นตัวนำ เมื่อสภาพัฒน์เป็นผู้รับผิดชอบจัดทำแผนพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ผมได้เฝ้าติดตามมาตั้งแต่แผนฯ ๑ ซึ่งตอนนั้นผมเป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผมคิดว่า เรื่องแผนฯ เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก สภาพัฒน์ได้ทำคุณูปการให้กับประเทศอย่างมาก ที่เข้ามารับผิดชอบในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จนปีนี้ ๖๐ ปีแล้ว ผมคิดว่า**ถ้าเราตั้งสมมุติฐานว่า ๖๐ ปีที่ผ่านมาเราไม่มีแผน เราไม่มีสภาพัฒน์ ผมคิดไม่ออกเหมือนกันว่า ประเทศไทยจะเป็นอย่างไร** เนื่องจาก**การใช้เงินงบประมาณแผ่นดินจำเป็นต้องมีแผนรองรับ เพราะเป็นเงินของประชาชน เป็นเงินของประเทศ ถ้ามีแผนกำกับก็จะทำให้เกิดความรอบคอบในการพัฒนาประเทศมากขึ้น**

ถ้าเราแบ่งประเทศไทยเป็นในช่วงที่เรามีรัฐบาลแล้วยังไม่มีแผน ตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ กับหลังจากที่มีรัฐบาลแล้วมีแผนฯ ๑ ในปี ๒๕๐๔ จะพบว่าช่วงก่อนที่จะมีการจัดทำแผนฯ การบริหารประเทศค่อนข้างจะไม่มีทิศทาง ขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่ามีความสนใจที่จะนำเงินไปพัฒนาอะไร และในแต่ละรัฐบาลยังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นมาตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ จนถึงปี ๒๕๐๔ แต่พอหลังจากปี ๒๕๐๔ เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีรัฐบาลที่ขาดความต่อเนื่อง บางชุดอยู่นาน บางชุดอยู่ในระยะสั้น หรือบางครั้งมีปฏิวัติ แต่เนื่องจากเรามีแผน ๕ ปีอยู่ ประเทศจึงยังคงพัฒนาไปได้อย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง ผมคิดว่า**ที่ผ่านมาสภาพัฒน์เป็นองค์กรที่มีคุณูปการในการทำให้ประเทศบริหารโดยมีแผน** ซึ่ง**ทำให้รู้สึกมีความมั่นใจและมั่นคงมากกว่า**

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฯ

นอกจากนี้ **กระบวนการทำแผนที่ผ่านมามีพัฒนาการค่อนข้างดีมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ** แต่เราใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยใช้โครงสร้างของการบริหารบ้านเมืองที่เรามีอยู่ คือ เป็นโครงสร้างก่อนมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นโครงสร้างการบริหารส่วนกลางกับการบริหารส่วนภูมิภาค แต่ภายหลังเมื่อมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ก็จำเป็นต้องมีโครงสร้างของแผนที่ได้มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นจากโครงสร้างใหม่ที่เกิดขึ้น เราจำเป็นต้องเอาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากโครงสร้างใหม่ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเข้ามาอยู่ในกระบวนการทำแผน **เราต้องฟังเสียงจากประชาชนและภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น** ดังนั้น **ต้องนำเขาเข้ามาในกระบวนการจัดทำแผนให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น**

สภาพัฒน์ต้องดูแลสถาบันหลักของสังคม

ส่วนทางด้านสังคมเป็นปัญหาใหญ่ที่เราต้องให้ความสำคัญให้มาก เพราะในอีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า อาจหมายถึงความล่มสลายของความเป็นไทย ถ้าเราเปิดตัวติดต่อกับโลกภายนอกแล้วทำให้เราเสียความเป็นไทย เราจะยอมหรือ แต่ขณะเดียวกัน คงเป็นไปไม่ได้ที่เราจะปิดประตูบ้าน ไม่คบหาใคร เราจะทำตรงนี้ให้เกิดความสมดุลได้อย่างไร ซึ่งผมคิดว่า**แผนฯ ต้องกลับมาทบทวนถึงความสำคัญของสถาบันหลักของสังคมไทย ว่าเราจะทำอย่างไร เพื่อให้อัตลักษณ์ของความ**

เป็นไทยยังอยู่ คือสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และสถาบันประชาชน ซึ่งก็คือครอบครัวและชุมชน เราต้องชี้ให้เห็นไปเลยว่า ตอนนี้สังคมครอบครัวของเราเข้มแข็งหรืออ่อนแออย่างไร ปัจจัยอะไรทำให้เข้มแข็งหรืออ่อนแอ เราจะต้องกำหนดสิ่งเหล่านี้อยู่ในแผนที่จะทำ เพราะว่าเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญและท้าทายมาก ผมคิดว่า**ควรต้องมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ** ถึงแม้ว่าทุกกระทรวงจะมีแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ แต่กลับไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูภาพรวม หรือต่อจิ๊กซอว์เข้าด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นสภาพัฒน์ที่เข้ามาดูแลก็ได้

นำส่วนย่อยที่มีผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมาฉายภาพให้ชัดขึ้น

เดิมเมื่อตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจฯ เพื่อดูแลด้านเศรษฐกิจของประเทศ แต่ต่อมาเราคิดว่าจะดูเรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้แล้ว ต้องเอาสังคมเข้ามาด้วย จึงเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่ตอนนี้**ผมคิดว่าเศรษฐกิจและสังคมยังไม่เพียงพอ เพราะมีส่วนย่อยๆ** (Sub-segment) **อีกหลายส่วนที่ซ่อนอยู่ภายใต้คำว่าเศรษฐกิจและสังคม** อย่างภายใต้คำว่าเศรษฐกิจนั้น ผมคิดว่าเราอาจจะต้องมองไปที่ส่วนย่อยๆ โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่เป็นส่วนย่อยแต่มีขนาดใหญ่ ผมคิดว่าในแผนฯ ๑๐ หรือแผนฯ ๑๑ ต้องดึงส่วนย่อยต่างๆ ที่มีความสำคัญมากขึ้นมา เราต้องกำหนดสิ่งเหล่านี้ลงในลักษณะ Issue Base หรือ Sectoral Base ก็ได้

ผมขอยกตัวอย่างสาขาที่สำคัญมากและกำลังจะสำคัญมากยิ่งขึ้นคือ เรื่องเกษตร ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ของโลก ไม่ใช่ของไทยประเทศเดียว และโชคดีที่ประเทศไทยมีทุนทางการเกษตรที่สูงมาก ไม่มีชาติไหนเท่ากับเรา โดยเฉพาะท่ามกลางภาวะโลกร้อน ภาวะขาดแคลนอาหาร และภาวะประชากรกำลังล้นโลก จึงเป็นโอกาสทองของไทยที่จะทำให้ภาคเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกร ชาวนาชาวไร่ ได้มีความเป็นอยู่และรายได้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น แผนฯ จะต้องบรรจุสิ่งเหล่านี้ไว้

ด้วยเหตุนี้ อาจต้องมีองค์กรคล้ายๆ บีโอไอ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) ด้านภาคการเกษตร เข้าไปให้ความสำคัญ เข้าไปบริหารจัดการภาคการเกษตรเหมือนกับภาคอุตสาหกรรมที่บีโอไอดูแลอยู่ ซึ่งจะช่วยให้**เกิดความสมดุล และสามารถช่วยให้เกษตรกรและชาวนามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ด้วยการทำให้เป็นเกษตรกรรมที่มีมูลค่าสูง** (High-end Agriculture) ดังเช่นประเทศเนเธอร์แลนด์ สวิสเซอร์แลนด์ อิสราเอล ญี่ปุ่น หรือจีนแผ่นดินใหญ่ ที่มีการทำเกษตรกรรมที่มีมูลค่าสูง เขาทำหมด ตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีขั้นต่ำ ขั้นกลาง จนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และนำมาใช้อย่างมากในการพัฒนาเกษตรกรรม โดยให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกส่วน

พัฒนาเกษตรกรรมด้วยการบริหารจัดการที่ดี

เมื่อเร็วๆ นี้ ผมได้ทราบว่าที่สุพรรณบุรีมีอาจารย์กลุ่มหนึ่งไปเก็บข้อมูลของชุมชน โดยไปดูว่าการทำนาของเขามีระบบบริหารจัดการ หรือ Rice Farming Management อย่างไร เพื่อศึกษาว่าทำไมเราไม่มีการบริหารจัดการในภาคการเกษตรที่เป็นระดับครัวเรือน ในขณะที่อีกรายหนึ่งซึ่งผมประสบด้วยตัวเอง บ้านเขาทำนาปีละ ๒ ครั้ง เขารู้จักทำรายรับรายจ่าย รู้วิธีหาและเลือกตลาด ทำให้ปีหนึ่งๆ เขาสามารถขายข้าวได้กำไรประมาณหนึ่งล้านบาท เมื่อลูกๆ เรียนจบ ปวช. ปวส. ก็กลับมาช่วยกันทำนา

จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการมีความสำคัญมาก ทำไมเราไม่สอนให้ชาวนาชาวไร่รู้จักและใช้การบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการทำนาข้าว ทำไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย หรือสวนลำไย ผมคิดว่าต้องหาวิธีสอนให้เขารู้จักบริหารจัดการสินค้าเกษตรของเขา โดยต้องรู้จักออกไปหาตลาด ไม่ใช่ให้คนซื้อมาหาเรา ผมจึงอยากให้บรรจุเรื่องนี้ไว้ในแผนฯ ด้วย เพราะขณะนี้คน ๔๐ กว่าล้านคนยังเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร และเป็นฐานที่กว้างใหญ่และมีความสำคัญมาก จึงอาจจะต้องปรับนโยบายเรื่องนี้ใหม่ (Policy shift)

“วิจัยและพัฒนา” หนทางสู่โอกาสทองของประเทศไทย

ในช่วง ๓ – ๔ ปีที่ผ่านมา ราคาของธัญพืชเพิ่มขึ้น ๒ – ๓ เท่า เนื่องจากความต้องการ (Demand) เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ปริมาณการผลิต (Supply)

คงที่หรือลดลง เนื่องจากประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ภาวะโลกร้อน ผมคิดว่าเป็นโอกาสทองของประเทศไทย เพียงแค่เรื่องข้าวอย่างเดียว เรามีคนอยู่ ๓ กลุ่มที่กินข้าว กลุ่มที่ ๑ เป็นคนจนกินเพื่ออิ่ม กลุ่มที่ ๒ กินข้าวเพื่อความอร่อย กลุ่มนี้มีอำนาจซื้อ ต้องการกินข้าวหอมมะลิ กลุ่มที่ ๓ กินเพื่อสุขภาพ ถ้ารัฐบาลลงทุนนิดเดียว มุ่งเน้น**ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับข้าว หนึ่ง** มีการลงทุนทำวิจัยเรื่อง Productivity ว่าพันธุ์ข้าวชนิดไหนหอมอย่างไร เหนียวอย่างไร **สอง** ทำวิจัยเรื่องคุณค่าทางโภชนาการว่าข้าวพันธุ์ไหนมีวิตามินบี ๑ เท่าไหร่ บี ๒ เท่าไหร่ แล้วไปหาตลาดว่าคนประเทศไหนชอบรับประทานข้าวแบบไหน โดยรัฐบาลลงทุนทำการวิจัยและพัฒนาทั้งหมดว่า สายพันธุ์นี้เหมาะกับประเทศไหนที่นิยมหรือชอบรับประทานข้าวเพื่อสุขภาพ เพื่อแก้เหน็บชา เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องไปแข่งกับเวียดนาม ผมคิดว่าตรงนี้เรา**ต้องรีบดำเนินการโดยเร็ว เพื่อให้สามารถผลิต ขาย และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวได้ตามความต้องการของตลาด**

ทั้งนี้ ผลผลิตจากข้าวสามารถแบ่งผลิตภัณฑ์ได้ถึง ๓ กลุ่ม **กลุ่มที่ ๑ ผลิตภัณฑ์อาหาร** หรือ Food Products ที่ทำเป็นอาหารได้ ตั้งแต่หุงข้าวกิน เป็นขนมขบเคี้ยวต่างๆ **กลุ่มที่ ๒ ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร** หรือ Non-food Products โดยนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น นำฟางข้าวมาทำเป็นเก้าอี้ **กลุ่มที่ ๓ ผลิตภัณฑ์จากพืชผลทางการเกษตร** เช่น นำข้าวมาผลิตเป็นน้ำมันรำข้าว

ดังนั้น ผมคิดว่าหากเราตั้งหลักให้ดี **จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นฐานไปที่ภาคเกษตรกรรม** (Based on Agriculture) แล้วมุ่งเน้นศึกษาวิจัย**พัฒนาการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรให้มากขึ้น** ตลอดจนการบริหารจัดการกับสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ผมคิดว่าเราจะอยู่กันได้สบาย ถ้าวางแผนดีๆ เกือบจะเลิกทำประกันราคาพืชผลทางการเกษตรได้เลย เพราะราคาพืชผลสูงขึ้นเรื่อยๆ สูงกว่าราคาประกัน

วิจัยด้านโลจิสติกส์... ขยายตลาดสู่ทุกมุมโลก

นอกจากนี้ เราต้องให้ความสำคัญเรื่อง**การทำวิจัยด้านโลจิสติกส์** (Logistics Research) **เพื่อให้การขนส่งสินค้าตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำเป็นไปอย่างคุ้มทุน รวดเร็ว สินค้าเกษตรไม่เน่าเสียกลางทาง** เช่น ผลไม้ของไทยเป็นที่นิยมของตลาดต่างประเทศมาก ต้องมีการศึกษาวิจัยทุกขั้นตอน จากสวนไปถึงห้างใช้เวลาเท่าไหร่ เวลาอยู่ในทะเลกี่วัน ขึ้นฝั่งอีกกี่วัน จนถึงมือผู้บริโภค การบรรจุหีบห่อควรทำอย่างไร เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญมาก

แนวทางพัฒนาเกษตรกรรมไทย

สรุปแนวทางการพัฒนาด้านเกษตรกรรมผมคิดว่าเราต้องเน้น ๕ เรื่องด้วยกัน **หนึ่งเรื่องดิน** ซึ่งมีอยู่ ๒ ประเด็นที่สำคัญคือ ความเป็นเจ้าของที่ดิน และความอุดมสมบูรณ์ของดิน **สองเรื่องน้ำ** เราต้องเตรียมรับมือเรื่องการจัดการน้ำอย่างไรไม่ให้เกิดน้ำท่วม แต่ให้มีน้ำไว้สำหรับทำเกษตร อุตสาหกรรม และการบริโภคอย่างสมดุล **สามการพัฒนาเทคโนโลยีด้านเกษตร** (Agricultural Technology) ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการแปรรูป เป็นสิ่งที่สำคัญมาก **สี่เรื่องโลจิสติกส์** (Logistics) จะทำอย่างไรให้สินค้าของเราไปถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะอยู่มุมไหนของโลก (The World is Our Market) เราต้องไปหาตลาด ไปหาลูกค้า ไม่ใช่รอให้ลูกค้ามาหาเรา พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม และ**ห้าการรวมกลุ่มของเกษตรกร** จะเป็นสหกรณ์ สมาคมชาวนาหรือกลุ่มอะไรก็ได้ **ที่จะมาร่วมกันหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ** ให้กับกลุ่ม **และรวมกลุ่มกันนำไปขาย เพื่อตัดพ่อค้าคนกลาง**ทั้งในขั้นตอนการซื้อและขาย และ**ประการสำคัญคือ เงินออมของกลุ่มเกษตรกร**

“ภาวะโลกร้อน” ประเด็นร้อนที่สภาพัฒน์ต้องดูแล

นอกจากนี้ สภาพัฒน์ หรืออาจต้องมีหน่วยงานย่อยอีกหน่วยงานหนึ่งเข้ามารับผิดชอบดูแลในเรื่องผลกระทบจากภาวะโลกร้อน โดยให้ทุกกระทรวงต้องรายงานมายังหน่วยงานนี้ และให้หน่วยงานนี้มีหน้าที่เชื่อมโยงความรู้จากสากลมาสู่เมืองไทย เพื่อเตรียมรับมือกับภาวะโลกร้อน ดังเช่นฮอลแลนด์ที่เขาเตรียมรับมือไว้แล้วว่าหากน้ำขึ้นมา ๑๐ ฟุต หรือ ๒๐ – ๓๐ ฟุต เขาจะทำอย่างไร โดยออกแบบเมือง ออกแบบบ้านใหม่ เป็นต้น

ผมจึง**อยากให้สภาพัฒน์เป็นตัวกลาง นำนักวิทยาศาสตร์มาเป็นที่ปรึกษา แล้วป้อนข้อมูลให้รัฐบาลและให้หน่วยงานต่างๆ** เพื่อแบ่งงานกันทำ และให้มีการจัดเวทีการประชุมสากล หรือ International Forum สำหรับประเทศไทยทุกปี เพื่อเตรียมการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อยากฝากเรื่องนี้ เพราะเป็นเรื่องสำคัญมาก อย่างเช่นประเทศจีน ที่มณฑลเจ๋อเจียงซึ่งอยู่ติดทะเลเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลที่ใหญ่มาก รัฐบาลจีนคิดไว้ก่อนเลยว่าหากเกิดภาวะโลกร้อนจะมีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์อาหารทะเลของเขาอย่างไร จึงได้ตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาชุดหนึ่งโดยมีผมเป็นที่ปรึกษา ผมบอกเขาว่าหากคุณทำคนเดียวก็ตั้งโครงการวิจัยขึ้นมาแต่จะแก้ปัญหาได้เฉพาะเรื่องผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์อาหารทะเลที่เจ๋อเจียงเท่านั้น แต่เรื่องนี้เป็นประเด็นของสังคมโลก จึงน่าจะ**จัดเป็นเวทีการประชุมระดับนานาชาติ เชิญผู้รู้ทั่วโลกมาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และระดมความคิดเห็น** เมื่อจีนทำตามที่แนะนำปรากฏว่าเขาได้รับคำตอบจากหลายๆ ประเทศ จากโจทย์ที่ตั้งไว้ว่าเขาจะจัดการกับชายฝั่งทะเลของเขาอย่างไร

ต้องมีกลไกขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติ

เรื่องสุดท้าย ผมคิดว่า**ต้องมีกลไกที่ทำให้แผนของสภาพัฒน์นำไปปฏิบัติได้จริง** ผมยังคิดอยู่ว่าแผน ๕ ปียาวเกินไปหรือเปล่า หรือเราจะทำ ๒ ส่วน เน้นทีละครึ่งแผน คือเราทำแผน ๕ ปี แต่การนำไปปฏิบัติในเรื่องหลักๆ เราทำแค่ ๒ ปีครึ่ง จะดีหรือไม่ บาง Issue ถ้ากำหนด ๕ ปี อาจช้าเกินไป

ผมคิดว่าบางเรื่องในแผน **อาจจะต้องเน้นเพียงครึ่งแผน บางเรื่องอาจจะต้อง ๕ ปี เวลาดูแผนอย่าไปบอกว่าทุกเรื่องควรจะดำเนินการ ๕ ปีแล้วจบ** ควรจะบอกว่าครึ่งแผน หรือหนึ่งแผนจะดีกว่า ซึ่งก็มีหลากหลายความคิดว่าควรจะมองระยะยาว เช่น เราเห็นชัดว่าอนาคตจะเป็นสังคมผู้สูงอายุ หรือภาวะโลกร้อนจะมีผลกระทบกับเราแน่นอน เราก็ควรจะวาดภาพระยะยาวไว้ แล้วมาวางแผนว่าใน ๒ – ๓ ปีนี้ จะรับมือกับสองเรื่องนี้อย่างไร เป็นต้น

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการเผยแพร่ตัวอย่าง

สำหรับเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ขณะนี้ทุกคนค่อนข้างที่จะเข้าใจ และหลายคนก็นำไปปฏิบัติแล้ว ถ้าโยงกับบทบาทของสภาพัฒน์ **สภาพัฒน์คือผู้เสนอแนวคิดและตัวอย่างให้กับประชาชน ผมคิดว่าเราควรจะนำตัวอย่างดีๆ มาเสนอกับประชาชน แล้วหาวิธีกระตุ้นให้เขาน้อมนำมาปฏิบัติต่อ** เราคงไม่ไปจับมือใครทำ แต่เราจะใช้ให้คนอื่นทำให้เรา ซึ่งน่าจะเน้นไปที่กระทรวงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

ส่วนกระทรวงพาณิชย์นั้นส่วนใหญ่ได้ดำเนินการแล้ว หรืออย่างหอการค้าเขาได้ทำแล้ว แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังไม่ค่อยได้เห็นเท่าไร สภาพัฒน์อาจจะไปสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็ได้ ลองต่อจิ๊กซอว์ดูว่าตรงไหนอ่อนแอ เราก็ไปเสริม ตรงไหนที่เขาทำดีแล้ว เราก็ยกย่องนำเขามาเผยแพร่เป็นตัวอย่างต่อไป

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

อดีตรองเลขาธิการฯ และอดีตรองนายกรัฐมนตรี
ผู้สร้างทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ *อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นทั้งนักวิชาการและนักบริหารซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ เมื่อครั้งรับราชการที่สภาพัฒน์ท่านเป็นผู้บุกเบิกการพัฒนาชนบทไทย โดยเชื่อมั่นว่าต้องทำให้ชาวชนบท "พึ่งตนเอง" ให้ได้ การพัฒนาจึงจะยั่งยืน และแม้ว่าต่อมาจะเข้าร่วมบริหารประเทศกับรัฐบาลหลายชุดในหลายกระทรวงด้วยกัน รวมทั้งเป็นประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ก็ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของคนไทยตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*

นอกจากจะเติบโตมาในสภาพัฒน์จนเป็นผู้บริหารแล้ว ภายหลังลาออกจากราชการ ท่านยังคงทำงานใกล้ชิดกับสภาพัฒน์มาโดยตลอด ทั้งในฐานะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และรองนายกรัฐมนตรีผู้กำกับดูแลงานของสภาพัฒน์ในสมัยพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงเห็นได้ว่าท่านเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ มุมมองของท่านต่อการทำงาน และอนาคตของ สศช. จึงน่าสนใจติดตามอย่างยิ่ง

วิวัฒนาการของแผนพัฒนาประเทศ

ผมเข้ารับราชการครั้งแรกที่สภาพัฒน์ในปี ๒๕๐๘ ในช่วงของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สภาพัฒน์ระดมผู้มีความรู้มาจากที่ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ นับ

เป็นยุคบุกเบิกของการพัฒนาประเทศก็ว่าได้ ทั้งนี้ สภาพัฒน์มีจุดมุ่งหมายหลักคือ ทำอย่างไรจะพัฒนาให้เศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตที่ดี โดยใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือ การวางแผนและการจัดเตรียมโครงการพัฒนาร่วมกับส่วนราชการต่างๆ และการประสานโครงการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แผนฯ ๑ จึงเป็นแผนที่เรียกได้ว่าเป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน หรือแผนการใช้จ่ายของรัฐบาล

ต่อมาได้มีการเพิ่มขอบเขตของแผนพัฒนาฯ ให้มีหลายมิติมากขึ้น โดยในระยะแรกก่อตั้งมีเพียงการพัฒนาความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ในระยะหลังมีการพัฒนาด้านสังคม ความมั่นคง และสิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดหน่วยงาน เช่น ตั้งกองวางแผนกำลังคนและกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น และมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาตามลำดับ ทำให้สภาพัฒน์มีขอบเขตของงานกว้างขวางขึ้นเรื่อยๆ สำหรับในแง่ของลักษณะงานก็เปลี่ยนไปเช่นกัน จากการเป็นเพียงคณะเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ช่วยทำแผนและโครงการพัฒนาภาครัฐเพื่อสนับสนุนความเจริญเติบโตและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ก็เพิ่มบทบาทขึ้นเป็นเจ้าหน้าที่วิชาการที่ช่วยให้คำปรึกษารัฐบาลในด้านการพัฒนาประเทศจนกระทั่งมีบทบาทเป็นหน่วยงานที่ทั้งเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและเข้าไปร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์นั้นๆ ด้วย

สภาพัฒน์... เครื่องมือพัฒนาประเทศของรัฐบาล

สภาพัฒน์ต้องทำงานค่อนข้างใกล้ชิดกับรัฐบาล แต่ก็มีบางช่วงที่ไม่ใกล้ชิด เนื่องจากรัฐบาลมีหลายลักษณะ เช่นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งมีพรรคการเมืองดูแล การกำหนดยุทธศาสตร์ก็จะเป็นไปตามที่พรรคการเมืองตระเตรียมมา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าการเมืองต้องการอย่างไร สศช. อาจเป็นทั้งหน่วยงานที่วางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการพร้อมไปกับทำงานวิชาการให้แก่รัฐบาล โดยเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลด้วย แต่ในบางช่วงก็เพียงเข้าไปช่วยตามที่รัฐบาลมอบหมาย โดยสรุป คือ **สภาพัฒน์ถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในทุกยุคสมัย สุดแล้วแต่ว่ารัฐบาลจะใช้เครื่องมือนั้นอย่างไร**

ถ้ารัฐบาลต้องการใช้สภาพัฒน์ในหลายๆ รูปแบบ สภาพัฒน์ก็ต้องทำงานมากขึ้น สภาพัฒน์ในยุคที่ทำงานได้มากที่สุด เห็นจะเป็นในยุคที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งสภาพัฒน์ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบทั้งด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเป็นผู้กำหนดและประสานแผนปฏิบัติการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์นั้นๆ ด้วย ซึ่งในแผนปฏิบัติการแต่ละแผนก็มีโครงการต่างๆ มารองรับ และโครงการเหล่านั้นก็จะได้รับความสนับสนุนในเชิงงบประมาณ เพราะฉะนั้น จึงเท่ากับเป็นการดำเนินงานพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จจนถึงขั้นปฏิบัติการ แต่บางระยะก็เป็นเพียงที่ปรึกษาห่างๆ โดยรัฐบาลเลือกใช้เฉพาะบางประเด็นเท่านั้น

สภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ

ในภาพรวมสภาพัฒน์มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศโดยผ่านการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ ๕ ปี เนื่องจาก**กระบวนการวางแผนระยะ ๕ ปีเป็นกระบวนการที่เป็นกรอบหลักให้เกิดการประสานความคิดในการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยความรู้ การค้นคว้า การปรึกษาหารือ และอาศัยการสื่อสารกับผู้รู้ กับประชาชนและรัฐบาล** ทำให้สภาพัฒน์มีบทบาทหลักในเชิงทิศทางการพัฒนา เว้นแต่ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ซึ่งสภาพัฒน์มีการจัดทำแผนเชิง **“ปฏิบัติการ”** ด้วยคือ นอกจากสภาพัฒน์จะมีบทบาทในการกำหนดว่า ประเทศไทยจะมุ่งพัฒนาด้านใด เช่น การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก การ

พัฒนาชนบทยากจนแล้ว ยังลงไปประสานการปฏิบัติระหว่างส่วนราชการ กำหนดบประมาณตลอดจนถึงการกำหนดพื้นที่ด้วย ซึ่งเป็นขอบเขตที่กว้างขวางมากที่สุดของการทำแผนฯ

คนสภาพัฒน์... ต้องแสวงหาความรู้และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

โดยลักษณะงานของสภาพัฒน์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่**สภาพัฒน์ต้องมีบุคลากรที่มีความสนใจในเรื่องของวิวัฒนาการของการพัฒนาประเทศ ต้องตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้ และสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา**

สองประเด็นนี้นับว่าสำคัญมากไม่ว่าจะเป็นสภาพัฒน์ในยุคไหน เพราะข้าราชการสภาพัฒน์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีผลกระทบอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือสังคม หรืออื่นๆ ซึ่งที่ผ่านมาสภาพัฒน์ได้ทำหน้าที่นำเสนอรายงานภาวะเศรษฐกิจและสังคมรายไตรมาสและรายปีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากข้อมูลที่รวบรวมขึ้นเองโดยเฉพาะระบบบัญชีประชาชาติ และข้อมูลที่หน่วยงานอื่นรวบรวม

แม้บุคลากรจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่สภาพัฒน์ในฐานะที่เป็นสถาบันของระบบราชการได้สะสมศักยภาพมายาวนาน ส่วนจะมีการนำศักยภาพนี้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาล บางรัฐบาลก็ใช้ศักยภาพตรงนี้เต็มที่ บางรัฐบาลก็ใช้น้อย ถ้ารัฐบาลใช้ประโยชน์น้อย สภาพัฒน์ก็จะสามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมได้น้อยลง อย่างไรก็ดี หากรัฐบาลใช้งานน้อย สภาพัฒน์ก็จะมีเวลาทำงานวิเคราะห์ทั้งในระดับในระดับภาพรวมและรายสาขาได้ละเอียดมากขึ้น แต่สังคมส่วนใหญ่มักจะคาดหวังให้สภาพัฒน์ ทำงานในเรื่องที่จับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่า ซึ่งการที่จะทำงานให้เกิดรูปธรรมและยั่งยืนได้นั้น นอกจากจะต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่เข้มข้นแล้ว ยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลด้วย เพราะบางรัฐบาลก็เชื่อมั่นว่าพรรคที่เป็นรัฐบาลมีความรู้ ความเข้าใจเพียงพอที่จะดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้โดยฝ่ายการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่พรรคการเมืองสัญญาไว้กับประชาชน แต่รัฐบาล

ดังกล่าวก็เคยให้โอกาสสภาพัฒน์ได้มีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในบางด้าน

กล่าวในภาพรวมก็คือ สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่สำคัญมาโดยตลอด ไม่ว่ารัฐบาลชุดไหน เพียงแต่ว่าจะทำงานลงลึกขั้นปฏิบัติการมากน้อยเพียงใดเท่านั้น

ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท

แผนฯ ๑ ถึง แผนฯ ๔ ได้เน้นเป้าหมายในด้านความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่**การเจริญเติบโตจะยั่งยืนต้องมีการกระจายการพัฒนาได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด ถ้ากระจายความเจริญได้มากก็ย่อมส่งผลดีต่อประชาชนได้มากที่สุดด้วย** ดังนั้น หากยังคงมีคนยากคนจนอยู่จำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าความเจริญเติบโตยังไม่ได้มีอานิสงส์ต่อคนเหล่านั้น แผนพัฒนาจึงต้องมาพิจารณาว่า แล้วจะทำอย่างไรจึงจะสามารถบริหารจัดการให้คนยากจนได้รับอานิสงส์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าบางยุคบางสมัย สภาพัฒน์ได้รับโอกาสที่จะดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น**ในกรณีแผนฯ ๕ สภาพัฒน์ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบภารกิจในการวางแผนและประสานการปฏิบัติในด้านการพัฒนาชนบทตั้งแต่ต้นจนเกิดผลที่เป็นรูปธรรม** ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า **“แผนพัฒนาชนบทแห่งชาติ” ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมาย แผนงานและโครงการที่เป็นรูปธรรม** เช่น เป้าหมายรายชื่ออำเภอจำนวน ๒๐๐-๓๐๐ แห่ง ที่มีประชากรยากจนอยู่หนาแน่นมาก ซึ่งสภาพัฒน์กำหนดระบบบริหารจัดการขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อที่จะกระจาย

การพัฒนาลงไปให้ถึงอำเภอเหล่านั้นให้ได้ภายในเวลา ๑๐ ปี ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า **"ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท"**

ในช่วงนั้นงานของ สศช. มีทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์และกำหนดรูปธรรมของยุทธศาสตร์นั้นๆ ซึ่งมีทั้งแผนงาน โครงการและงบประมาณ เช่น เมื่อเริ่มต้นแผนฯ ๕ นั้นมีอำเภอจำนวนกว่า ๑๐๐ แห่ง ที่ไม่มีโรงพยาบาลอำเภอ ทำให้บริการสาธารณสุขกระจายไม่ทั่วถึง สภาพัฒน์จึงกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมขึ้น โดยมีแผนและโครงการที่จะจัดสร้างโรงพยาบาลและระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้สำเร็จทุกอำเภอและตำบลภายใน ๓-๕ ปี ซึ่งนับเป็นเรื่องชัดเจนที่ช่วยแก้ไขการกระจุกตัวของความเจริญ โดยกระจายบริการสาธารณะที่จำเป็นสู่คนยากจนทำให้คนจนมีเครื่องมือที่จะต่อสู้กับความยากจน เช่น การมีสุขภาพที่ดี และการมีความรู้ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันโรค ดูแลสุขภาพ และช่วยให้ประชาชนมีโอกาสมากขึ้นในการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความสามารถของตน

ปัจจัยสำคัญ... สู่ความสำเร็จ

การได้รับการสนับสนุนจากทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่สภาพัฒน์จะมีบทบาทในเชิงปฏิบัติควบคู่ไปกับการทำงานเชิงวิชาการ และการเผยแพร่ความคิดในการพัฒนาในเชิงของภาพรวม ในกรณีเช่นนี้การเมืองก็จะสนับสนุนโดยมอบหมายให้สภาพัฒน์ทำแผนทั้งแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ อย่างไรก็ดี ในกรณีของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีพรรคต่างๆ ซึ่งย่อมมีนโยบายของตนนั้น สภาพัฒน์มักจะต้องประสานงานระหว่างนโยบายของพรรคที่เข้ามาร่วมเป็นรัฐบาล หรือในบางกรณีก็จะได้รับมอบหมายให้นำนโยบายของพรรคใดพรรคหนึ่งเข้ามาเป็นหลักในการวางแผนหรือในบางกรณีสภาพัฒน์จะมีลักษณะคล้ายเป็นหน่วยงานภายนอกที่ไปเกี่ยวโดยตรงกับนโยบายในการพัฒนาประเทศโดยหากรัฐบาลต้องการทราบ หรือต้องการความคิดเห็นในเรื่องใดก็จะถามมา หรือการทำงานกับรัฐบาลอีกลักษณะหนึ่งคือ รัฐบาลเป็นผู้พิจารณาว่าเห็นด้วยกับแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างไรและมอบให้สภาพัฒน์ดำเนินการไปจนถึงระดับการปฏิบัติได้ ซึ่งในกรณีนี้สภาพัฒน์ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการทำงานที่เรียกว่า "ครบวงจร" ลักษณะต่างๆ เหล่านี้ สภาพัฒน์ล้วนผ่านมาแล้วทั้งสิ้น

คณะกรรมการสภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือคณะกรรมการของสภาพัฒน์เป็นโครงสร้างที่ทำให้สภาพัฒน์มีลักษณะที่ไม่เหมือนกับหน่วยงานอื่นๆ และเป็นจุดเด่นของสภาพัฒน์ คือหน่วยงานอื่นๆ มีสายการบังคับบัญชาโดยตรงผ่านอธิบดี ปลัดกระทรวง จนถึงรัฐมนตรี แต่สภาพัฒน์มีคณะกรรมการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อคิดหรือข้อแนะนำโดยผ่านการประชุมคณะกรรมการซึ่งเป็นกระบวนการปรึกษาหารือชี้แจงเหตุผล และประมวลความคิดเห็นในระดับหนึ่งซึ่งมากกว่าหน่วยงานปกติ

เพราะฉะนั้น ตั้งแต่สมัยดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบันกรรมการสภาพัฒน์จึงมักจะเลือกจากบุคลากรที่เคยมีประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน และเมื่อประกอบกันเป็นองค์คณะ จึงมีประสบการณ์หลากหลาย ลักษณะของการทำงานของกรรมการสภาพัฒน์คือ ทุกคนมีมุมมองของตนเอง แล้วนำมุมมองเหล่านั้นมาประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความคิดเห็นที่รอบคอบ เพราะฉะนั้น **ความเห็นที่ไปจากสภาพัฒน์ จึงไม่ใช่ความเห็นของหน่วยงาน แต่เป็นความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการกลั่นกรองในเชิงวิชาการและประสบการณ์ของกรรมการสภาพัฒน์ในมิติต่างๆ ผสมผสานกัน**

ดังนั้น องค์ประกอบทั้งสำนักงานและกรรมการของสภาพัฒน์จึงเป็นรูปแบบการทำงานที่เป็นกระบวนการ ซึ่งในระยะหลังนี้ไม่เพียงจำกัดอยู่ในรูปของสำนักงานและคณะกรรมการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกระบวนการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของสังคม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เรียกว่าการทำ **"ประชาคม"** ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าจะเป็นประโยชน์กับสังคมส่วนใหญ่ กระบวนการนี้มีวิวัฒนาการสอดคล้องกับครรลองของกระบวนการทางการเมืองด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเห็นว่าในช่วงแผนฯ ๘ แผนฯ ๙ และแผนฯ ๑๐ ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมอย่างมาก

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

ในสมัยรัฐบาลพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ผมได้รับแต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรีซึ่งกำกับดูแลงานของสภาพัฒน์ด้วย ผมได้มอบหมายให้สภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และมีส่วนร่วมเป็นเลขานุการคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และหาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในระยะสั้นเพียง ๑-๒ ปี ทำให้เศรษฐกิจในปี ๒๕๕๐ ซึ่งเริ่มจะพบกับปัญหาความยุ่งยากอันเป็นผลกระทบมาจากต่างประเทศ สามารถที่จะประคับประคองให้อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อเนื่องไปได้โดยไม่เสียหาย โดยอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายไตรมาสดีขึ้นตามลำดับ นับเป็นช่วงหนึ่งที่สภาพัฒน์ได้มีส่วนสำคัญในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของรัฐบาลอย่างได้ผล นอกจากนี้ สภาพัฒน์ยังช่วยดำเนินการประสานการเร่งรัดการเบิกจ่าย และขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ได้ในระดับหนึ่ง

สภาพัฒน์ภายใต้แผนบริหารราชการแผ่นดิน

สภาพัฒน์สามารถเสนอความคิดเห็นในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งในปัจจุบันมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ส่วนการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินนั้นเป็นไปตามกรอบของกฎหมายที่ระบุให้สภาพัฒน์ดำเนินการ โดยสภาพัฒน์จะพิจารณาว่าควรทำเรื่องอะไรบ้าง หรือว่าจะทำทุกเรื่อง เพราะอย่างน้อยในรัฐธรรมนูญมีกรอบว่าให้ดำเนินการในเรื่องใดบ้าง ส่วนบทบาทของสภาพัฒน์ที่สำคัญในระบบนี้ก็คือการนำเสนอร่างแผนการบริหารราชการแผ่นดินต่อรัฐบาลแต่ละชุด

แผนพัฒนาฯ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นโยบายหลักของรัฐบาลพลเอก สุรยุทธ์ คือ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต้องพิจารณาถึงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงเวลา ๑-๒ ปี ภายใต้งบประมาณที่รัฐบาลก่อนได้กำหนดไว้แล้วในโครงการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ซึ่งรัฐบาลพลเอก สุรยุทธ์ได้นำมาพิจารณาทบทวนแล้วเห็นว่าควรจะดำเนินการพัฒนาภายใต้ **“ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข”** เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสภาพัฒน์ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการประสานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขนับเป็นเรื่องต่อเนื่องจากแผนพัฒนาชนบท โดยชุมชนจะมีส่วนในการกระจายสวัสดิการให้ทั่วถึงสำหรับกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ส่วนกลุ่มที่ช่วยตัวเองได้ ชุมชนก็จะมีส่วนให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองทางเศรษฐกิจตามศักยภาพที่มีอยู่ หรือสนับสนุนพัฒนาให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น และให้ชุมชนสามารถประสานให้ประชาชนดูแลซึ่งกันและกันและดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจึงกำหนดให้ชุมชนร่วมกันคิด และกำหนดขึ้นเองว่าในชุมชนของเขาต้องการจะมีอาชีพอะไรที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ และเหมาะสมกับสถานการณ์การตลาดขณะนั้น เป็นการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของชุมชน ซึ่งก็เหมือนกับการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของประเทศหรือจังหวัด เช่น กำหนดว่าจะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมเกษตร หรือจะพัฒนาจังหวัดหนึ่งให้เป็นแหล่งส้มโอหวาน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการจะให้ชุมชนเห็นว่ารายได้ของประชาชนในชุมชนจะมาจากไหนเพื่อให้ร่วมกันขับเคลื่อนร่วมกันไปในทิศทางนั้น

การสนับสนุนให้ชุมชนและชาวบ้านคิดเองดำเนินการเองอาจจะล้มเหลวบ้าง ก็เป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิต เราควรเคารพความคิดของเขา เขาอาจจะคิดผิดก็ไม่เป็นไร เพราะเป็นการสนับสนุนให้เขาเริ่มคิด ไม่

ควรสนับสนุนโดยการนำเงินไปแจกหรือทำให้ประชาชน เราควรสนับสนุนให้เขาได้ทำตามความคิดของเขาตามควรแต่กรณี เพราะฉะนั้นกติกาของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขคือ **“คุณต้องคิดและคุณต้องทำเองด้วย”** ไม่ใช่คิดแล้วบอกให้ส่วนราชการไปทำให้

บทบาทของสภาพัฒน์ในอนาคต

สภาพัฒน์ต้องเตรียมความพร้อม ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อได้รับมอบหมายไม่ว่าจะมอบหมายในลักษณะใดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้อง**ใฝ่หาความรู้ มีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา** ถ้าไม่ยึดหลักการนี้การทำงานก็จะไม่เกิดประโยชน์

ในอนาคตอาจไม่จำเป็นต้องทำแผนพัฒนา ๕ ปี ตามที่เคยทำกันมาเพราะวัตถุประสงค์ในการพัฒนาส่วนใหญ่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว อย่างไรก็ดี ในฐานะหน่วยงานของรัฐ สภาพัฒน์จะต้องเสนอความคิดและแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณในระยะยาว โดยใช้ภาษีกับเงินกู้ภายใต้กรอบงบประมาณให้มีประสิทธิภาพสูงสุด **เมื่อรัฐบาลสัญญากับประชาชน เช่นว่าทุกคนเรียนฟรี ๑๕ ปี การรักษาพยาบาลฟรี ภาครัฐก็ต้องเตรียมหาแนวทางว่าอีก ๑๐ ปี จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร และจะหางบประมาณมาจากไหน** โดยรัฐบาลไม่ควรกู้เงินจากต่างประเทศมากเกินไป แต่ควรมีกลไกต่างๆ ที่จะจำกัดตัวเองให้อยู่ในจุดที่ไม่เป็นอันตราย การบริหารจัดการสมัยใหม่ต้องนำเรื่องการพัฒนาระบบเข้าไปเกี่ยวข้อง จะต้องมีระบบที่สามารถวินิจฉัยและคลี่คลายปัญหาที่ทุกคนยอมรับได้

สภาพัฒน์จึงต้องปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายในฐานะเป็น Technocrat ของระบบราชการซึ่งเป็นคุณสมบัติที่น่าจะรักษาไว้ เพราะความเป็น Technocrat ก็คือการนำความรู้สติปัญญาไปรับใช้ชาติบ้านเมืองด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

สภาพัฒน์จึงเป็นหน่วยงานสำคัญ และต้องพยายามทำหน้าที่ให้เต็มที่เพื่อให้ประเทศไทยยังคงมีหน่วยงานที่เรียกได้เต็มปากว่าเป็นหน่วยงานของ Technocrat คือ ผู้ใช้ความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ เพื่อพัฒนาให้บ้านเมืองดีขึ้น

ผลงานที่ได้ฝากไว้กับสภาพัฒน์

โดยส่วนตัว ผมประทับใจสภาพัฒน์ที่เป็นหน่วยงานที่มีบรรยากาศของนักวิชาการ มีความถนัดในการวิเคราะห์และเรียบเรียงความคิด ทุกอย่างที่ผมได้มีโอกาสทำมาก็คิดว่าเป็นประโยชน์ แต่ที่ผมชอบมาก คือ ตอนที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อำนวยการศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ หรือ ศปช. ผมชอบช่วงเวลาของชีวิตช่วงนั้นมากที่สุด เพราะเป็นช่วงเวลาที่ได้มีโอกาสทำในสิ่งที่ผมเห็นว่าควรทำในเชิงปฏิบัติการ เพราะ ศปช. เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อรองรับการปฏิบัติ ไม่ใช่หน่วยวางแผนเพียงอย่างเดียว ในสมัยนั้นผมจึงดำรงตำแหน่ง ๒ ตำแหน่ง คือเป็นผู้ช่วยเลขาธิการฯ และเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ นี้ต่อเนื่องจากครั้งที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองศึกษาการพัฒนา ซึ่งผมรับผิดชอบในการทำแผนชนบทยากจนอยู่แล้ว แต่ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทฯ เป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งเป็นงานที่สนุกกว่า เพราะว่าได้ทำงานปฏิบัติที่เกิดผลและติดตามผลได้

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศ

สภาพัฒน์จำเป็นต้องสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาประเทศ ซึ่งยุคแรกของการพัฒนาประเทศเคยมีเพลงผู้ใหญ่ลี ที่ชี้ถึงปัญหาเรื่องการสื่อสาร คือเวลาผู้ใหญ่ลีตีกลองประชุม ชาวบ้านมาชุมชนก็ไม่เข้าใจว่าผู้ใหญ่ลีพูดเรื่องอะไร ดังนั้น ถ้าต้องการให้เกิดการพัฒนา ก็ต้องสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เพราะงานพัฒนาตัวเองนั้นทำแทนกันไม่ได้ หรือมอบหมายต่อๆ กันไปไม่ได้ การพัฒนาต้องอาศัยความเข้าใจและความรอบรู้ของประชาชนทุกคน ดังนั้น จึงต้องอาศัยการสื่อสารที่เรียกว่า “การสื่อสารการพัฒนา”

สภาพัฒน์ต้องนำสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมสื่อสารออกไปให้กว้างขวางมากที่สุด เพื่อช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่สำคัญที่สุด เมื่อสื่อสารไปแล้วชาวบ้านอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ แต่สภาพัฒน์ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้งานพัฒนาประเทศบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นส่วนรวม

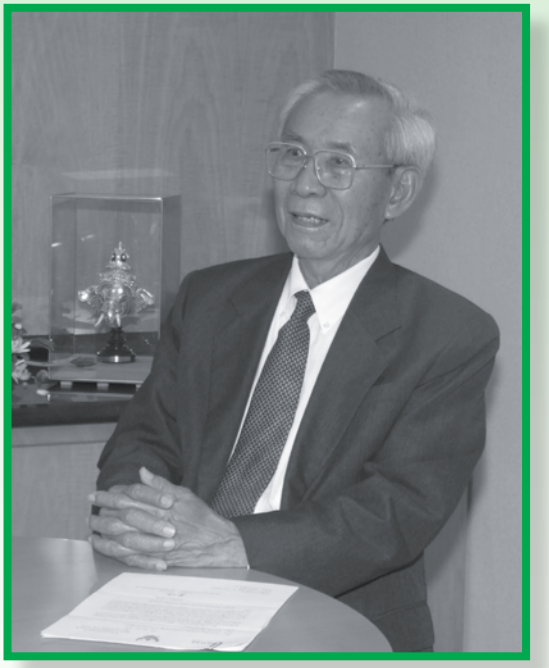

ดร.พนัส สิมะเสถียร

ประธานกรรมการสภาพัฒน์ ๒ สมัย

สภาพัฒน์... กระจกสะท้อนความจริง

ดร.พนัส สิมะเสถียร *ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นสมัยที่ ๒ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ - ปัจจุบัน โดยร่วมเป็นกรรมการฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗*

ดร.พนัส เป็นผู้ที่มีบทบาทและแนวทางในการทำงานที่โดดเด่น มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับในแวดวงนักวิชาการ เป็นผู้ที่มากด้วยประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศจากหลากหลายตำแหน่งที่สำคัญ ในอดีต อาทิ อธิบดีกรมบัญชีกลาง อธิบดีกรมสรรพากร ปลัดกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน และเข้าร่วมในคณะกรรมการหลายชุด อาทิ ประธานกรรมการธนาคารออมสิน ประธานกรรมการธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ประธานกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประธานกรรมการที่ปรึกษาเพื่อการปฏิรูปสถาบันการเงิน ประธานกรรมการที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ

ทีมงานจัดทำหนังสือ "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" ได้ขอเรียนสัมภาษณ์ ดร.พนัส ถึงความเห็นต่อการดำเนินงานของสภาพัฒน์

คณะกรรมการสภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ

บทบาทของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่นิยมเรียกสั้นๆ ว่า "คณะกรรมการสภาพัฒน์" นั้น โดยหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว**มีหน้าที่พิจารณาและให้ความเห็นกับงานใดๆ ของสภาพัฒน์ก่อนเสนอรัฐบาล** อาทิ การจัดทำแผนพัฒนาประเทศ การวิเคราะห์โครงการ แผนงาน การลงทุนที่สำคัญๆ ของภาครัฐ ตลอดจนการเป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะหรือความเห็นแก่รัฐบาล

โดยสภาพัฒน์จะทำหน้าที่กลั่นกรองแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ที่จะทำในแต่ละปีนั้นว่าสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับแผนฯ หรือตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายและตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ ผมคิดว่าเหล่านี้เป็นงานของสภาพัฒน์ที่มีคุณค่าต่อรัฐบาล และต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ความเห็นของสภาพัฒน์มีประโยชน์ต่อรัฐบาล

จากประสบการณ์ที่ได้ร่วมงานกับสภาพัฒน์ โดยร่วมเป็นกรรมการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และประธานกรรมการฯ มาเป็นเวลากว่า ๑๖ ปีแล้ว ผมคิดว่า**ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาพัฒน์ ไม่เคยมีกรณีที่รัฐบาลไม่เห็นด้วย เนื่องจากเป็นความเห็นที่ได้ผ่านการกลั่นกรองจากนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับเลขาธิการฯ** ก่อนเสนอคณะกรรมการสภาพัฒน์ ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยผู้อาวุโส ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ จากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งทุกคนล้วนทำหน้าที่เป็นอย่างดี มีความเที่ยงตรง เป็นกลาง **ความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสภาพัฒน์จึงเป็นความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของรัฐบาล** รัฐบาลเองก็ได้ใช้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน และการตัดสินใจของรัฐบาล

“รวดเร็ว ทันใจ และความสามารถ” ประสิทธิภาพของสภาพัฒน์

การตัดสินใจของรัฐบาลมีหลักการที่เชื่อมโยงกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะปานกลางก่อน คือระยะ ๕ ปี ซึ่งในแต่ละปี ส่วนราชการจะของบประมาณไปปฏิบัติงานตามภารกิจที่วางไว้ **โดยสภาพัฒน์เป็นผู้มีหน้าที่กลั่นกรองพิจารณาว่างานที่ทำในแต่ละปีนั้นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแผนฯ ที่รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ ผมคิดว่าภารกิจนี้ถือเป็นคุณค่าของสภาพัฒน์ที่มีต่อรัฐบาลและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ**

ผมเห็นว่า**ประสิทธิภาพการทำงานของสภาพัฒน์ที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการมีสูงมาก ทุกเรื่องมีความรอบคอบ รวดเร็ว ทันใจ** โดยเฉพาะในระยะหลังๆ มีหลายเรื่องที่รัฐบาลส่งให้สภาพัฒน์พิจารณา และกำหนดระยะเวลา ๓๐-๕๐ วัน เจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ต่างทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งสามารถทำได้รวดเร็วทันกำหนดเวลาทุกเรื่อง โดยผมคิดว่าไม่เคยมีกรณีที่ผิดนัดหมายหรือเสนอคณะรัฐมนตรี ล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้เลย

ความสามารถของเจ้าหน้าที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ **สภาพัฒน์นับเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่มีความสามารถมากที่สุดหน่วยหนึ่ง** โดยวัดได้จากผลงานที่เสนอคณะรัฐมนตรีและความยอมรับในผลงานนั้นๆ จึงขอชมเชยเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ทุกคนมา ณ ที่นี้

“มีความเป็นกลาง ถือประโยชน์ส่วนรวม ได้รับการยอมรับ” ผลงานที่ภาคภูมิใจ

ผลงานทุกชิ้นของคณะกรรมการเป็นตัวอย่างของความเป็นกลาง ความน่าเชื่อถือ **ผมภูมิใจในงานทุกชิ้นที่ผ่านคณะกรรมการฯ** โดยภาพรวมแล้วผลงานไม่เคยมีความเห็นแย้งจากผู้ที่ขอความเห็น และเท่าที่ทราบไม่มีกรณีใดที่เจ้าของเรื่องไม่รับข้อเสนอหรือความเห็นของคณะกรรมการฯ แม้แต่เรื่องรถเมล์ NGV ก็ไม่เป็นที่หนักใจ เนื่องจากเราให้ความเห็นอย่างเป็นกลางที่สุด อะไรที่คิดว่ายังมีข้อมูลที่น่าสงสัย หรือเป็นความเสี่ยงในการดำเนินการต่อไป เราก็ชี้แนะให้ผู้รับผิดชอบได้รับทราบ

บทบาทของเราเป็นบทบาทของผู้ให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ไม่ใช่เป็นผู้ตัดสิน การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี สภาพัฒน์จึงเป็นเสมือนที่ปรึกษาให้ความเห็น ดังนั้น **การให้ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิถ้าจิตใจเป็นกลาง ทำด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงตรง คิดถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักแล้ว เชื่อว่า**

ไม่มีอะไรน่าหนักใจ ผลงานของสภาพัฒน์จึงเป็นที่ยอมรับของทุกคน ซึ่งนับเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง

"สภาพัฒน์" กระจกสะท้อนแง่มุมปัญหา

สำหรับองค์ประกอบของคณะกรรมการสภาพัฒน์ ผมคิดว่าความเป็นกลาง ความต่อเนื่องขององค์กรที่เป็นผู้วางแผนนับว่ามีความสำคัญ เพราะว่าหากเป็นนักการเมืองเข้ามาวางแผน นักการเมืองจะมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความมั่นคงของการเมือง แม้ว่าบางประเทศ เช่น ไต้หวัน ที่มีคณะกรรมการมาจากฝ่ายการเมืองซึ่งเหมือนของไทยในยุคแรกคือ "คณะกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศ" ที่มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรี เป็นประธานนั้น ผมคิดว่าสำหรับประเทศไทยในขณะนี้ องค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งไม่มีฝ่ายการเมืองเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการฯ น่าจะมีความเป็นกลางมากกว่า เพราะว่าถึงท้ายที่สุดแล้วฝ่ายการเมืองก็จะเป็นผู้รับความเห็นหรือข้อเสนอแนะจากสภาพัฒน์ไปพิจารณา **สภาพัฒน์จึงต้องทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนความจริงหรือแง่มุมต่างๆ ในปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้พิจารณา** ซึ่งน่าจะพิจารณาได้รอบคอบมากกว่าที่จะต้องมานั่งเป็นกรรมการสภาพัฒน์เอง

สภาพัฒน์ต้องพิจารณาอยู่เสมอว่ามีผู้ใช้ความเห็นหรือข้อมูลของสำนักงานฯ มากน้อยเพียงใด มีความพึงพอใจในระดับใด คือ **เราต้องพยายามจุดประกายความคิดของผู้ที่ใช้ข้อเสนอแนะและความเห็นของสภาพัฒน์อยู่ตลอดเวลา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง** ซึ่งสภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาต่างๆ จำนวนมาก จึงสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและชี้ถึงสัญญาณเตือนภัยต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทันเหตุการณ์

เราดำเนินการในรูปแบบนี้มายาวนานและยังไม่เคยมีใครบอกว่าไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการนั้นมาจากภาครัฐและเอกชนทั้งจากทางภาคเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งผมคิดว่าเป็นตัวแทนที่มีความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการฯ ชุดหลังๆ ที่เริ่มมีภาคประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการ เริ่มจากผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม คุณประยงค์ รณรงค์ ซึ่งช่วยให้ภาคส่วนต่างๆ ครบถ้วนยิ่งขึ้น

อนาคตแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระยะหลังเราพูดถึงวิสัยทัศน์ ๒๐ ปี ซึ่งเป็นการมองในระยะยาว สภาพัฒน์ก็ได้เริ่มทำมาแล้ว โดยเฉพาะการประชุมประจำปี ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา "จากวิสัยทัศน์ ๒๕๗๐... สู่แผนฯ ๑๑" จำได้ว่าท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้กล่าวในการประชุมประจำปี ๒๕๕๐ ของ สศช. ว่า สภาพัฒน์ควรเปลี่ยนชื่อจากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นคณะกรรมการพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ คล้ายกับเตือนให้เรารู้ว่า**การวางแผนพัฒนาควรให้ความสำคัญกับ "ภาคสังคม" ไม่น้อยกว่าหรือเท่าๆ กับ "ภาคเศรษฐกิจ"**

ผมคิดว่าเราต้องทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเกิดความสมดุล เพราะหากเศรษฐกิจดีแต่สังคมไม่เข้มแข็ง ไม่มั่นคง การพัฒนาเศรษฐกิจก็จะไม่ยั่งยืน รวมทั้งผลกระทบที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมโลก และ

สังคมรอบข้าง ก็เป็นเรื่องที่สำคัญ การวางแผนจึงต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมจากปัจจัยภายนอกประเทศด้วยเหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้สังคมโลกกำลังตื่นตัวกับเรื่องภาวะโลกร้อน ซึ่งแผนฯ ๑๑ ก็จับประเด็นปัญหานี้อยู่

นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของสภาพัฒน์ก่อนเสนอรัฐบาลให้ประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาประเทศนั้น ผมคิดว่าเวลาในการพิจารณาแผนของสภาที่ปรึกษาฯ ค่อนข้างกระชั้นเกินไป เพื่อให้ได้ประโยชน์เต็มที่ผมเห็นว่า**ควรให้สภาที่ปรึกษาฯ เข้ามารับรู้ในกระบวนการจัดทำแผนให้ได้มากที่สุดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง** ไม่เช่นนั้นระยะเวลาที่ส่งร่างแผนฯ ที่สภาพัฒน์ทำเสร็จแล้ว ให้สภาที่ปรึกษาฯ พิจารณาจะน้อยเกินไป ความเห็นที่ได้จากสภาที่ปรึกษาฯ อาจไม่ดีเท่ากับที่ได้มีการประสานงานกันน่าจะปรึกษากันดูว่าจะให้ทางสภาที่ปรึกษาฯ เข้ามามีส่วนรับรู้ว่าเราทำอะไรบ้าง เวลาพิจารณาแผนฯ ในขั้นสุดท้ายจะช่วยให้พิจารณาได้อย่างรอบคอบและรวดเร็วขึ้น

“มีสติ ใช้ปัญญา รักษาสิ่งที่ดี” เพื่อตนเอง เพื่อองค์กร และเพื่อส่วนรวม

ผมต้องขอชมเชยคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ที่ทุ่มเทพลังกายและพลังใจอย่างมาก ทุกคนต่างมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้งานออกมาดีและเร็วที่สุด ซึ่งผมขอฝากให้ประชาคมสภาพัฒน์รักษาประสิทธิภาพการทำงานนี้ไว้ รวมทั้งขอให้เราดำเนินชีวิตและทำงานตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสหรือพระบรมราโชวาทในวาระโอกาสต่างๆ ซึ่งสรุปหลักสำคัญๆ ได้คือ **ให้มีสติ ใช้ปัญญา และให้ตระหนักไว้เสมอว่า อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรเป็นสิ่งดีต้องพยายามทำและรักษาไว้เพื่อส่วนรวมก่อนเพื่อตนเอง**

“คนสภาพัฒน์” พลังสำคัญสร้างความน่าเชื่อถือ

ผลงานของสภาพัฒน์ที่ผ่านมามีมากมาย แต่ยังสื่อสารในเรื่องของความสำเร็จน้อยไป ไม่ค่อยมีการชี้แจงหรือบอกกล่าวให้สาธารณชนได้รับทราบ **จึงควรมีการสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจสู่สาธารณชนผ่านสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายในทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง** เพราะถ้าแถลงอย่างเป็นทางการก็จะจบตามที่เราแถลง อย่างที่สภาพัฒน์เคยจัดให้มีการนัดพบสื่อมวลชนซึ่งนับว่าดีมาก โดยเราสามารถสื่อข้อความบางอย่างที่ต้องการได้ ควรมีการสื่อสารในเรื่องของความสำเร็จ ไม่ใช่ทำดีแล้วเรารู้คนเดียว ขณะที่คนข้างนอกไม่ทราบว่าเราทำอะไรอย่างไร เพราะฉะนั้นถ้ามีทางสื่อสารเป็นประจำก็จะเป็นการดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่ไม่ได้ใกล้ชิดสภาพัฒน์ เพราะหากพวกเขาได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนก็อาจจะเข้าใจผิดได้

ส่วนสื่อที่สภาพัฒน์เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ จะได้เฉพาะคนที่เปิดเข้ามาดู แต่กับสื่อมวลชนเราสามารถให้ข่าวอย่างที่เราต้องการเผยแพร่ได้ โดยอาจทำเป็นแบบพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งนับเป็นการสานสัมพันธ์สื่อมวลชนได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ถ้ามีโอกาสเผยแพร่ผลงานสภาพัฒน์ผ่านทางสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องด้วยจะเป็นการดี ให้สาธารณชนได้รับทราบว่า**สภาพัฒน์ได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีมาก** โดยสังเกตดูได้จากคณะกรรมการสำคัญๆ ที่นายกรัฐมนตรีเป็นประธานต้องมีเลขาธิการสภาพัฒน์ไปเป็นเลขานุการ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหน่วยงาน เมื่อผู้นำองค์กรร่วมเป็นกรรมการ ก็ถือว่าคนสภาพัฒน์ต้องมีส่วนร่วมในงานนั้นด้วย **ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ทุกคนจึงล้วนมีส่วนสร้างภาพลักษณ์สภาพัฒน์ให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ข้อมูลและความเห็นของสภาพัฒน์จะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์หรือไม่ อยู่ที่ความน่าเชื่อถือขององค์กรและบุคลากรในองค์กรนั่นเอง**

สุรนันทน์ เวชชาชีวะ

อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

สภาพัฒน์คือโรงเรียนที่ดีของชีวิต

สุรนันทน์ เวชชาชีวะ *ศิษย์เก่าสภาพัฒน์คนหนึ่ง ที่ภายหลังออกจากราชการได้มีโอกาสกลับมากำกับดูแลงานสภาพัฒน์ในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านได้ทำงานด้านการเมืองและได้รับตำแหน่งสำคัญๆ อาทิ กรรมการบริหารสหภาพรัฐสภา เลขานุการคณะกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร และงานด้านสื่อมวลชน*

ท่านเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะในบทบาทปัจจุบันของท่านในฐานะสื่อมวลชนที่ทำให้ท่านยังคงติดตามใช้ข้อมูลของสภาพัฒน์ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสื่อข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาประเทศถึงประชาชน ดังนั้นมุมมองของท่านต่อการทำงานของสภาพัฒน์ ต่อแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และอนาคตของ สศช. จึงน่าสนใจและติดตามเป็นอย่างยิ่ง สภาพัฒน์จึงขอบันทึกเรื่องราวและมุมมองของท่านใน "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" นี้

สภาพัฒน์คือ... โรงเรียนที่ดีของชีวิตการทำงาน

ตอนเรียนจบปริญญาตรีที่สหรัฐอเมริกากำลังจะต่อปริญญาโท ผมมีโอกาสได้มาฝึกงานที่ "สภาพัฒน์" โดยการแนะนำของท่านอาจารย์ **ดร.เสนาะ อูนากูล** ซึ่งเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ขณะนั้น และเมื่อสำเร็จปริญญาโท ท่านให้ผมกลับมาทำงานก่อนที่กองวางแผนส่วนรวมอีกครั้ง จนกระทั่งท่านออกจากตำแหน่งเลขาธิการฯ ผมจึงลาออกไปทำงานภาคเอกชน

การทำงานที่สภาพัฒน์ในช่วงนั้นได้ความรู้และสนุกกับการทำงานมาก **สภาพัฒน์เป็นเสมือนโรงเรียนตอกย้ำถึงสิ่งที่เราเรียนมา ฝึกให้เราได้คิด ได้มีโอกาสสัมผัสกระบวนการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น และ**

บางครั้งการนั่งหลังผู้ใหญ่เพื่อช่วยสรุปประเด็น ทำให้ได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น การได้ร่วมทีมจัดทำร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ ทำให้มีความเข้าใจจากประสบการณ์จริงในกระบวนการทำแผน โดยการมีโอกาสร่วมคิดร่วมจัดทำแผนฯ ๖ นี้ นับเป็นช่วงสำคัญที่ช่วยสร้างพื้นฐานของชีวิตในการทำงาน ทำให้สามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ มองสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบทุกด้านและเป็นภาพรวม

กลับมาร่วมงานสภาพัฒน์ในบทบาทรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ผมได้มีโอกาสกลับมาร่วมงานกับสภาพัฒน์อีกครั้งในช่วงที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นเลขาธิการสภาพัฒน์ คือ **ดร.อำพน กิตติอำพน** เป็นผู้ซึ่งผมรู้จักและเคยทำงานด้วยกันมาก่อน

ช่วงนั้นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของเศรษฐกิจไทยช่วงหนึ่ง เนื่องจากต้องแก้วิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ซึ่งผมได้ร่วมงานกับสภาพัฒน์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการเริ่มจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ด้วย โดยส่วนตัวของผมที่มีโอกาสได้ร่วมจัดทำแผนฯ ๖ และ ๑๐ แล้ว ผมคิดว่า**สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานสำคัญของประเทศ มีผลงานชัดเจน และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศมาก**

สภาพัฒน์มันสมองของประเทศ

สภาพัฒน์ เป็นหน่วยงานที่ทำงานด้วยแล้วสบายใจ เพราะสภาพัฒน์เป็นหน่วยงานราชการที่กึ่งวิชาการ และผู้ที่มาเป็นเลขาธิการฯ ในแต่ละยุค อาทิ **อาจารย์เสนาะ อูนากูล อาจารย์โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ อาจารย์พิสิฎฐ ภัคเกษม อาจารย์สุเมธ ตันติเวชกุล และท่านวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม** แม้ท่านจะมีพื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน แต่ทุกท่านเป็นผู้มีที่มีความคิดก้าวหน้าทันสมัย และเปิดใจรับฟังความเห็นของผู้อื่น

สภาพัฒน์เป็นหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เติบโต ได้เรียนรู้ เป็นหน่วยงานวิชาการที่ไม่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง เวลาเสนอความเห็นเกี่ยวกับแผนงานโครงการต่างๆ สามารถทำได้ด้วยความสบายใจ เพราะเป็นการวิเคราะห์จากพื้นฐานวิชาการ ไม่ต้องกังวลเรื่องการเมือง หรือการไปขัดผลประโยชน์กับใคร ทำให้เราสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ **สภาพัฒน์จึงเป็นหน่วยงานวิชาการที่เป็นมันสมอง เป็น Think Tank ของประเทศ และเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ**

ความเป็นกลางทางวิชาการ... ศักดิ์ศรีที่สภาพัฒน์ต้องรักษาไว้

ผมคิดว่าสภาพัฒน์จำเป็นต้องดำรงความเป็นหน่วยงานกลางทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต คือ**ต้องเป็นหน่วยงานกลาง ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อช่วยคิด ช่วยดู ชี้แนะโดยเฉพาะแผนงานหรือโครงการใหญ่ๆ ที่ต้องผ่านการวิเคราะห์ กลั่นกรองจากสภาพัฒน์ และแน่นอนการทำงานลักษณะเช่นนี้จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องมีแรงกดดันจากฝ่ายการเมืองบ้าง แต่สำนักงานฯ จะต้องรักษาความเป็นกลางไว้ให้ได้**

ผมคิดว่า**สภาพัฒน์ในอนาคต ต้องรักษาศักดิ์ศรีของการเป็นหน่วยงานวิชาการ เป็นหน่วยงานที่ช่วยรัฐบาล หรือช่วยใครก็ตามที่เข้ามาบริหารประเทศในการไตร่ตรอง ตกผลึกประเด็นนโยบายและโครงการแผนงานต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ**

นอกจากนี้สภาพัฒน์ต้องประสานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผมคิดว่ามีความสำคัญมาก เพราะถ้าไม่สามารถประสานงานได้ก็ไม่สามารถผลักดันความคิดได้ และ**สิ่งที่สำคัญคือต้องรักษาศักดิ์ศรีไว้ให้ได้ว่า สภาพัฒน์ไม่เป็นเครื่องมือของ**

ทางการเมืองของนักการเมืองคนใดคนหนึ่ง หรือให้กับบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือกับแผนงานหรือโครงการใดๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันประเทศที่สภาพัฒน์ต้องสร้างไว้

กำจัดจุดอ่อน... สภาพัฒน์

ผลงานสภาพัฒน์ที่ผ่านมามีมากมาย และการประชาสัมพันธ์ก็ทำได้ดี รวมทั้งยังมีเอกสารการวิเคราะห์ต่างๆ สนับสนุนครบถ้วน แต่ยังไม่สามารถทำให้คนที่อยู่นอกวงการสนใจได้เท่าที่ควร นั่นคือยังไม่ดึงดูดความสนใจประชาชนมากนัก แต่บังเอิญว่าผมสนใจเพราะผมเป็นศิษย์เก่า เป็นคนที่อยู่ในแวดวงราชการ และการทำงานต้องใช้ข้อมูลของสภาพัฒน์อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น **สภาพัฒน์ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มคนภายนอกที่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สภาพัฒน์ให้ได้** และบางครั้งสื่อมวลชนก็ไม่สามารถเสนอข่าวหรือข้อมูลของสภาพัฒน์ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากเวลาที่มีจำกัด บางครั้งมีระยะเวลาในการนำเสนอข่าวแค่ ๑๕ – ๓๐ วินาที เท่านั้น เพราะฉะนั้นถึงแม้สภาพัฒน์จะใช้หลักวิชาการอย่างเต็มที่ในการทำงาน แต่ผู้รับชมสื่อก็อาจไม่เข้าใจได้ โดยเฉพาะหากเรื่องนั้นๆ เป็นเรื่องใหม่ที่จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการอธิบายให้เข้าใจได้ นอกจากนั้น แม้ว่าสภาพัฒน์จะมีการวิเคราะห์เรื่องตามหลักวิชาการแล้วก็ตาม แต่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็สามารถให้ข่าวว่าสภาพัฒน์ไปเข้าข้างกับกลุ่มผลประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งก็จะทำให้เกิดเข้าใจผิดหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นได้ **จึงต้องมีกระบวนการประชาสัมพันธ์ที่เป็นระบบ และทำให้เข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น**

ดังนั้น สิ่งที่สภาพัฒน์ควรทำต่อไปคือ **ต้องมียุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์ของตัวเองที่ชัดเจน ทำอย่างไรที่ทำให้ประชาชนเข้าไปแล้วมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นโดยตรง มีการประสานกับภาคส่วนต่างๆ โดยต้องมีกลไกบางอย่างที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้** อาทิ เว็บไซต์ หรือการตั้งกระทู้ในเว็บบอร์ด ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสภาพัฒน์ในวงกว้างมากขึ้น และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสภาพัฒน์เพิ่มมากขึ้นด้วย เพราะเขามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยตรง ในขณะเดียวกันบทบาทของคณะกรรมการสภาพัฒน์

และเลขาธิการสภาพัฒน์ หรือสำนักงานฯ ต้องไปในทิศทางเดียวกัน และจะต้องเป็นทิศทางที่สามารถอธิบายด้วยเหตุและผลได้

บทบาทในอนาคตของสภาพัฒน์

สภาพัฒน์ ต้องพิจารณาว่าแผนฯ ๕ ปียังเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดหรือไม่ หรือจะมีอย่างอื่นมาช่วยเสริมหรือไม่ อย่างเช่นแผนเฉพาะทาง แผนเฉพาะด้าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นแผน ๕ ปี บางเรื่องอาจจะ ๓ ปี หรือ ๑๐ ปี

ผมคิดว่า**หัวใจสำคัญของสภาพัฒน์ยังคงต้องเป็นหน่วยงานที่ตกผลึกความคิด ด้วยการสร้างงานวิชาการด้วยตนเอง หรือการประสานงานกับหน่วยงานอื่น แล้วเสนอทางเลือกของนโยบายให้กับผู้บริหารประเทศ โดยคงความเป็นศักดิ์ศรีของหน่วยงานวิชาการและความเป็นกลาง** โดยต้องมองให้รอบด้าน แต่กลไกการนำเสนออาจเป็นแค่การสรุปนโยบายสั้นๆ ให้กับนายกรัฐมนตรี หรืออาจจะเป็นแผนทั้งเล่ม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องดูความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

แผนฯ ๕ ปียังจำเป็นต้องมี แต่ต้องมีกลไกอย่างอื่นเข้าไปเสริมด้วย อย่างเช่นที่อาจารย์สุเมธกล่าวถึงอาทิ แผนพลังงาน ซึ่งขณะนี้อยู่ในแผน ๕ ปีไม่พอแล้ว อาจจะต้องเป็นแผน ๑๐ ปี ที่เปลี่ยนพลังงานจากที่พึ่งพาน้ำมันเป็นพึ่งพาพลังงานเชื้อเพลิงชีวภาพหรือพลังงานแสงอาทิตย์ โดยเป็นแผนในระยะ ๓ ปีแรกก่อน แล้วอาจจะต้องมีแผนรองรับใน ๓ ปีต่อไปว่าต้องทำอะไร หรือแผนสิ่งแวดล้อม คงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ใน ๕ ปี อาจจะต้องเป็น ๑๐ ปี แต่บางแผนอาจใช้เวลาแค่ ๒-๓ ปี ซึ่งเป็นแผนเฉพาะด้านไป

นอกจากนี้ **แผนต้องมีลักษณะเป็นยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) เสริมในแต่ละเรื่อง** คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะมีแนวทางว่าควรจะเจาะลึกในเรื่องใดหรือประเด็นใดที่ต้องให้ความสำคัญ และต้องมีเป้าหมายว่าต้องการให้สังคมหรือประเทศไทยเป็นอย่างไร หรืออยากเห็นลูกหลานเราเป็นอยู่อย่างไร แล้วจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อไปให้ถึงจุดนั้นได้

แผนฯ ๑๐ คนไทยต้องพึ่งตนเองให้มากขึ้น

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นแผนที่ต้องระมัดระวังในการจัดทำอย่างมาก เนื่องจาก**โลกกำลังเปลี่ยนรูปกระบวนทรรศน์ (Paradigm Shift) ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการต้องเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน แต่จะเปลี่ยนไปอย่างไรนั้น จะต้องมีการวิเคราะห์เชิงลึกต่อไป**

หากภายในปี ๒๕๕๓ นี้เราสามารถหลุดจากวิกฤตเศรษฐกิจได้ ต้นปี ๒๕๕๔ อาจจะมีตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ (Engine of Growth) ดังนั้นสภาพัฒน์ต้องคิดแล้วว่าจะวางบทบาทอย่างไรให้สามารถจับกระแสนั้นได้ทัน เพื่อที่เราจะไม่หลงกระแสหรือก้าวไปผิดทิศทาง ในช่วง ๒ ปีแรกของแผนฯ ๑๑ อาจต้องดูว่าจะแก้วิกฤตเศรษฐกิจ บรรเทาทุกข์ประชาชนอย่างไร จะใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่ไหน เราจะสร้างเงินสร้างรายได้ได้อย่างไร แล้วอีก ๓ ปีต่อไปจึงค่อยเป็นแผนฟื้นฟูประเทศหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ

สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทำอย่างไรให้ประเทศไทยยืนบนขาตัวเองได้ พึ่งพาจากภายนอกประเทศให้น้อยที่สุด แต่ไม่ใช่การปิดทางค้าขาย เรายังคงต้องค้าขาย ต้องการเงินลงทุนจากโลก แต่คนไทยต้องมีภูมิคุ้มกัน ต้องยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ประเทศพึ่งพาตัวเองได้

ดังนั้น อาจจะต้องกลับไปหาจุดสมดุลใหม่ ไม่ใช่ยังคงต้องพึ่งพาการส่งออกถึงกว่า ๗๐-๘๐ เปอร์เซ็นต์ของจีดีพี ต้องสร้างเศรษฐกิจภายในให้เข้มแข็ง สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ถ้าไม่มองเรื่องทุนทางด้านผลิตผล (Capital Goods) อาทิ เครื่องจักรต่างๆ ซึ่งเราอาจจะต้องซื้อเทคโนโลยีอื่นๆ สิ่งเดียวที่จำเป็นที่ต้องซื้อ คือน้ำมันและพลังงาน เราต้องพิจารณาสัดส่วนที่จะมาทดแทน สัดส่วนที่สร้างอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศ ต้องขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจ

ภายในประเทศ ๕๐ – ๖๐ เปอร์เซ็นต์ ลดการพึ่งพาการส่งออก แต่ควรหาการส่งออกที่เพิ่มมูลค่าของสินค้า (Value Added) มากๆ โดยต้องยืนบนขาตัวเองให้ได้ในเรื่อง ความมั่นคงทางพลังงาน ทางการเมือง และทางทหาร สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของประเทศต้องดูให้รอบด้าน

แผนฯ ๑๑ อาจไม่จำเป็นต้องครอบคลุมหลากหลายในทุกประเด็น แต่ข้อสมมุติฐานต้องครบ เนื่องด้วยทรัพยากรที่เรามีอยู่จำกัด เราไม่สามารถเขียนแผนอย่างเดิมในลักษณะที่ครอบคลุมทุกอย่าง เราต้องมาจัดใหม่ว่าทรัพยากรที่มีอยู่ **จะสามารถผลักดันการพัฒนาประเทศไปในทิศทางใด โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งต้องให้คนไทยอยู่กันเองได้ พึ่งพาตนเองได้ อีกส่วนหนึ่งคือ ส่วนที่สามารถหารายได้ได้เร็ว แล้วเราสะสมความมั่งคั่งจากรายได้นั้นมาหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาในระยะยาว** ต้องคิดให้ดีมีข้อสมมุติฐานครบเพื่อสามารถวางแผนป้องกันหรือมีความระมัดระวังและรอบคอบมากขึ้น

รักษาวัฒนธรรมเป็นเวทีที่เปิดกว้าง

การได้ร่วมงานกับสภาพัฒน์ ไม่ว่าจะเป็นการรับราชการที่สภาพัฒน์หรือได้ร่วมงานในฐานะอื่นๆ **ผมมีความประทับใจอย่างมากในความเป็นพี่เป็นน้องกัน การเป็นหน่วยงานวิชาการความรู้** ผมขอฝากถึงผู้บริหารยุคนี้และยุคต่อไป ซึ่งผมเชื่อว่าต่างตั้งใจจะพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ให้มีคุณภาพ และมีความรู้มากขึ้น ส่วนที่จะเข้ามาใหม่ขอให้หาคนที่มีความรู้ความเข้าใจจริง **สำคัญที่สุดผมเชื่อว่า ถ้าสภาพัฒน์ยังคงวัฒนธรรมลักษณะการทำงานที่เป็นเวทีที่เปิดให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างที่ผ่านมา ผมว่าสภาพัฒน์จะยังคงอยู่ได้อีกถึง ๑๐๐ ปี**

ธรรมรักษ์ การพิศิษฏ์

ผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับ ๑๑

สภาพัฒน์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ธรรมรักษ์ การพิศิษฏ์ *ผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับ ๑๑ คนแรกและคนเดียวของสภาพัฒน์ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ยุคเริ่มต้นการทำแผนฯ จนถึงยุคปัจจุบัน จึงมีประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศมายาวนาน ท่านเป็นผู้จัดทำแนวความคิดการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ในแผนฯ ๗ และเป็นแกนนำสำคัญท่านหนึ่งของสภาพัฒน์ที่ร่วมผลักดันแนวคิดให้ "คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา" ได้สำเร็จในแผนฯ ๘*

ท่านเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิพัฒนาไท สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งในราชการพิเศษที่สำคัญ อาทิ กรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ประธาน อ.ก.พ.ร. ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยมของระบบราชการ อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างส่วนราชการด้านสังคม

ทีมงาน "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" ได้มีโอกาสขอคำแนะนำถึงการปรับเปลี่ยนบทบทของสภาพัฒน์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสำนักงานฯ ต่อไป

ช่วงเริ่มก่อตั้ง... สภาพัฒน์มีบทบาทสูงมาก

บทบาทของสภาพัฒน์ขึ้นอยู่กับบริบทของโลกและการเมือง เนื่องจากบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิธีคิดหรือกรอบคิดของคนแต่ละยุคสมัย ซึ่ง**ในช่วงเริ่มก่อตั้งสภาพัฒน์เมื่อปี ๒๔๙๓ เป็นยุคที่การเมืองของประเทศมีเสถียรภาพ ทำให้ข้าราชการที่เรียกว่าข้าราชการนักวิชาการ (Technocrat) มีบทบาทสำคัญ**

ยุคนั้นอยู่ในช่วง แผนฯ ๑ – ๔ โดยเริ่มตั้งแต่สมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ - ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖) การปกครองเป็นการรวมศูนย์อำนาจอย่างมาก **บทบาทของสภาพัฒน์ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการก็กลายเป็นเหมือนรัฐบาล ได้รับการเชื่อถือและยอมรับและมีบทบาทค่อนข้างสูง** เพราะนักการเมืองที่เข้ามากุมอำนาจส่วนใหญ่ก็เป็นข้าราชการ มีทั้งทหารและพลเรือน **ผู้บริหารสูงสุดของรัฐบาลก็ใช้สภาพัฒน์ ให้เป็นผู้กำหนดทิศทาง แผน และงบประมาณการพัฒนาประเทศ**

ระดมหัวกะทิของประเทศ... พัฒนาเศรษฐกิจชาติ

ในระยะหลังๆ ก็ต้องปรับตัว โดยเฉพาะยุคปรับเปลี่ยนทางการเมืองสมัย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งอยู่ในช่วงแผนฯ ๔ ต่อมาในช่วงแผนฯ ๕ - แผนฯ ๖ การเมืองเริ่มเข้าสู่เสถียรภาพ รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้นักวิชาการข้าราชการในการดำเนินงานค่อนข้างมาก

ในยุคนั้นข้าราชการสมัยใหม่ มักจะรวมศูนย์กันอยู่ที่สภาเศรษฐกิจฯ ส่วนกระทรวง ทบวง กรม ยังทำงานแบบเก่าอยู่ ยังไม่มีคนที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ทำให้สภาพัฒน์มีบทบาทอย่างเต็มที่ในการชี้นำ **รัฐบาลก็ใช้สภาพัฒน์เป็นหลักในการเขียนแผน ในสมัยนั้นการทำงานอย่างมีแผนถือว่าเป็นเรื่องจำเป็น เพราะโลกในยุคนั้นเป็นโลกที่มีสภาพแวดล้อมคงที่ ไม่เป็นพลวัตรอย่างสมัยนี้** นักวิชาการสามารถใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อการตัดสินใจในระดับนโยบายได้ง่าย

ยุคแห่งการพยากรณ์ที่มีความแน่นอน

นักเศรษฐศาสตร์ในยุคนั้นสามารถประมาณการทางเศรษฐกิจได้ไม่ยาก โดยใช้รูปแบบจำลองทางเศรษฐกิจมาทำนายเศรษฐกิจปีหน้าว่าจะเป็นอย่างไร เราดูเมฆก็สามารถพยากรณ์ได้แม่นยำ ทำไมเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุการณ์ของโลกเคลื่อนไหวไม่ซับซ้อนมากนัก **นักเศรษฐศาสตร์ที่เรียนแบบจำลอง (Model) มาก็สามารถรวบรวมข้อมูลมาทำนายอนาคตล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ** โดยการดูเมฆก็พอรู้ เพราะว่าฝนมาตามฤดูกาล พอฝนมาข้าวก็จะให้ผลผลิตดี โดยสามารถดูผลผลิตข้าวย้อนหลังไปในอดีต **นำข้อมูลในอดีตมากำหนดอนาคตได้** ในลักษณะของวิธีคิดแบบเส้นตรง (Linear Thinking)

หน่วยงานวางแผนเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของระบอบการปกครองที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง (Top Down) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ เป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงาน เพลงลูกทุ่งในสมัยนั้น คือ “เพลงผู้ใหญ่ลี” ซึ่งมีเนื้อร้องตอนหนึ่งว่า **“ ..ทางการเขาสั่งมาว่า ให้ชาวนาเลี้ยงเป็ดและสุกร..”** เพราะทางการ หรือนักวิชาการข้าราชการ หรือสภาพัฒน์รู้ดีว่าเศรษฐกิจไทยจะไปทางไหน อย่างไร

ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากสมัยนั้นยังไม่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นโลกในยุคอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงมาจากเกษตรกรรม มีความเที่ยงแท้แน่นอน สามารถใช้วิธีคิดแบบตายตัว และใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องในแนวดิ่งได้ **นับว่านักเศรษฐศาสตร์ในสมัยนั้นเป็นที่น่าเชื่อถือ สามารถนำวิชาการทางเศรษฐมิติ** (Econometric) มาใช้ ในการทำนายอนาคตทางเศรษฐกิจได้อย่างแม่นยำ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ อาทิ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ดร.โอฬาร ไชยประวัติ เป็นต้น ขณะที่แผนพัฒนาฯ เป็นแผนที่นิยมนำมาใช้เพราะมีความชัดเจนในเรื่องของโครงการ ทำให้ผู้บริหารนโยบายสามารถตัดสินใจสั่งการได้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน

โครงการจะส่ง ครม.พิจารณา... ต้องผ่านสภาพัฒน์ก่อน

สมัยนั้นถ้าโครงการไม่ผ่านสภาพัฒน์ก่อน จอมพล สฤษดิ์จะไม่ให้นำมาพิจารณาในการประชุมคณะรัฐมนตรี ซึ่งพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ก็ยังเอื้อให้โครงการต้องผ่านสภาพัฒน์

ผมเข้ามาทำงานในสภาพัฒน์ครั้งแรกที่กองวางแผนกำลังคน โดยต้องหาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับกำลังคนที่เศรษฐกิจในภาคต่างๆ ต้องการ (Manpower Demand) **ซึ่งเมื่อคำนึงย้อนหลังไปก็คิดว่าไม่ถูกต้องเสียทีเดียวนัก ที่มองคนเป็นเพียงเครื่องมือทางเศรษฐกิจ** (Input) เช่น บอกว่าถ้าเศรษฐกิจโตร้อยละ ๗ อุตสาหกรรมจะต้องโตเท่านี้ ดังนั้นต้องผลิตกำลังคนด้านช่างเชื่อม ช่างกลึงจำนวนเท่าใด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในขณะนั้น ต้องเน้นเรื่องเศรษฐกิจ เพราะอยู่ในยุคหลังสงครามโลก เป็นช่วงที่ต้องเร่งรัดฟื้นฟูเศรษฐกิจ **ซึ่งสภาพัฒน์มีบทบาทเด่นชัดในระยะนั้น เพราะเป็นผู้มีความรู้ทางด้านวิชาการ และรัฐบาลให้การสนับสนุน จึงมีบทบาทมากในขณะนั้น**

การวางแผนของสภาพัฒน์เหมาะสมกับสถานการณ์

การวางแผนของสภาพัฒน์เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้น ซึ่งเป็นการวางแผนในลักษณะของพิมพ์เขียว (Blueprint Plan) ที่แพร่หลายและนิยมกัน ผู้ที่ไปเรียนหนังสือต่างประเทศก็เรียนการวางแผนในลักษณะอย่างนี้ คือ**ใช้นักวิชาการเก่งพัฒนาประเทศที่มีรัฐบาลเข้มแข็ง ขณะที่สถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก** กระบวนทัศน์ในตอนนั้น คือ การมีอำนาจควบคุม (Command and Control) และกำกับผู้อื่น

การรวมศูนย์อำนาจก็คล้ายๆ กับเพลงลูกทุ่งผู้ใหญ่ลีที่บอกว่าทางการเขาสั่ง เพราะมีอำนาจ ถึงผู้นำไม่มีความรู้ทางวิชาการ ก็สามารถใช้นักวิชาการคิดและเขียนแผน มีแผนงาน แผนเงิน แผนคน ให้สั่งการได้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ประเทศไทยก้าวหน้า ตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมาก มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน **“งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” และ “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ”**

ส่วนใหญ่ข้าราชการสมัยก่อนล้วนแล้วแต่เป็นคนดี คนเก่ง เป็นที่ไว้วางใจและศรัทธาของคนในสังคม ผู้มีอำนาจทางการเมืองก็ให้ความไว้วางใจแก่ข้าราชการ อาทิ **หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ท่านบุญมา วงศ์สวรรค์ และ ดร.เสนาะ อูนากูล** ในการกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ ในสภาพแวดล้อมของโลกที่จำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่การเมืองมีเสถียรภาพ และสภาพแวดล้อมของโลกก็เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

หน่วยงานวางแผนฯ ในยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน

เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ประเทศพัฒนามาถึงจุดหนึ่ง พอเข้าสู่ช่วงแผนฯ ๔ ความเป็นอยู่ของคนไทยและเศรษฐกิจไทยดีขึ้น การมีงานทำมากขึ้น ก็เริ่มมีคนชั้นกลางมากขึ้น ทำให้การเมืองเริ่มไม่นิ่ง เพราะคนชั้นกลางเริ่มดิ้นรน มีการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยที่ปกครองโดยประชาชนมากขึ้น ในเวลาเดียวกันการเมืองก็เกิดการเปลี่ยนขั้วอำนาจ ขั้วอำนาจใดๆ กุมอำนาจทางการเมืองนาน ก็ย่อมจะมีผู้ท้าชิง ดังนั้นจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

เมื่อเริ่มมีการจลาจล ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นช่วงที่บทบาทของสภาพัฒน์ลงสู่จุดต่ำสุด จากที่เคยชินกับการกำหนดไปถึงโครงการและงบประมาณในการพัฒนา ต้องกลับมาทบทวนคำถามที่ว่า **“คุณคือใครที่จะมากำหนด ใครเลือกคุณ”** ทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น **เนื่องจากข้าราชการไม่ชินกับการทำงานภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับหน่วยงานวางแผน ที่ต้อง**

ทบทวนบทบาทของตนเองในการทำงานภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ข้าราชการต้องแยกจากการเมือง

แผนฯ ๔ เป็นแผนฯ ที่เห็นได้ชัดเจนว่าหน่วยงานวางแผนอาจจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหากได้รับการสนับสนุนจากทางการเมือง แต่ถ้าการเมืองไม่สนับสนุน ให้ข้าราชการเป็นเพียงที่ปรึกษา (Advisor) ที่บางครั้งก็มีความเห็นไม่สอดคล้องกัน ทำให้**การเมืองกับข้าราชการเป็นเรื่องที่ต้องแยกจากกัน** จึงต้องเขียนแผนฯ ๔ อย่างกว้างๆ เพราะเกรงว่าการเมืองจะไม่เห็นด้วยกับโครงการที่กำหนดให้ โดยนโยบายจะมาจากการที่พรรคการเมืองไปหาเสียงกับประชาชนแล้วนำนโยบายนั้นผลักดันสู่การปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนฯ ๕ - ๖ เป็นช่วงที่การเมืองเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น การทำงานของข้าราชการก็เริ่มฟื้นตัวขึ้นมา เป็นยุคการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) ในรัฐบาลของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่เป็นคนกลางเข้ามา ทำให้การเมืองหยุดนิ่ง และท่านให้ความสำคัญต่อบทบาทของสภาพัฒน์เป็นอันมาก จะสังเกตเห็นว่า **ถ้านักการเมืองใช้สภาพัฒน์ยุคไหน สภาพัฒน์ก็จะฟื้นในยุคนั้น แต่ส่วนใหญ่การวางแผนฯ ในระบอบประชาธิปไตยจะมีปัญหา เพราะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง มักจะถือว่าตนเป็นผู้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ เพราะได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนโดยตรง**

การเมืองเข้มแข็ง... มีนโยบายของตนเอง

ในช่วงหลัง ตั้งแต่แผนฯ ๖ จนถึงแผนฯ ๑๐ บรรยากาศทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง **สภาพัฒน์จึงกลายเป็นหน่วยงานวางแผนในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถ้ารัฐบาลเข้มแข็ง จะมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาประเทศ** เมื่อเป็นเช่นนี้ สภาพัฒน์จึงต้องปรับปรุงบทบาทเพื่อให้แผนฯ ไม่เป็นเพียงเศษกระดาษ

สภาพัฒน์วางแผนฯ ๕ ปี บางทีรัฐบาลอยู่ไม่ถึงกำหนด หรือรัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนเข้ามา แผนฯ แทบจะไม่มีความหมาย และถ้าการเมืองอ่อนแอ สภาพัฒน์

ก็ยิ่งไม่มีทิศทางในการทำงาน แผนฯ ก็จะยิ่งนิ่ง คือไม่มีการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

ผู้ตั้งฉลี...
เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน

ในช่วงแผนฯ ๘ ผมได้รับมอบหมายให้เป็นประธานในการประสานงานการจัดทำแผนฯ โดยมีส่วนเป็นตัวจักรสำคัญ ในการผลักดันให้นำบทสังคมขึ้นมากล่าวก่อนบทเศรษฐกิจได้สำเร็จ และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

มีอยู่วันหนึ่งในช่วงประเมินผลแผนฯ ๗ ซึ่ง ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นเลขาธิการฯ ท่านถามผมเกี่ยวกับผลการประเมินการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ควรจะสรุปประเด็นได้อย่างไรดี ผมตอบท่านว่าทั้งหมดพูดได้ ๓ คำ คือ **“เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน”** ซึ่งกลายเป็นสโลแกนที่ใช้อธิบายสถานการณ์ในช่วงนั้นในเวลาต่อมา

ปรับเปลี่ยนวิธีคิด... เป็นองค์รวม

บทบาทของสภาพัฒน์ในฐานะหน่วยงานวางแผนในยุคโลกาภิวัฒน์ (Globalization) ที่โลกมีความเคลื่อนไหวอย่างเป็นพลวัตร ทั้งกระแสข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ จากเดิมที่เราเคยชินกับวิธีการทำแผนฯ ภายใต้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่ทุกอย่างมีความแน่นอน สามารถควบคุมกำกับทิศทางได้ โดยการจัดทำแผนฯ แบบพิมพ์เขียว

ในช่วงของการจัดทำแผนฯ ๘ ได้มีการริเริ่มเปลี่ยนวิธีคิดดังกล่าว โดยสภาพัฒน์ไม่ทำแผนพิมพ์เขียวอีกต่อไป แต่ปรับเปลี่ยนมาเป็นในลักษณะของการจัดทำแผนชี้นำ หรือแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนด

เป้าหมาย กรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์เป็นปีๆ ไป และ**ได้ปรับบทบาทเข้าสู่การเมืองใหม่เพื่อรองรับนักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศในช่วงระยะเวลาอันสั้น**

การที่สภาพัฒน์วางแผนฯ โดยกำหนดวิสัยทัศน์นั้นถูกต้องแล้ว และควรทำแผนระยะยาว มองไกลออกไปถึง ๒๐ ปี และควรจะเน้นเป็นบทบาทสำคัญของสภาพัฒน์ในอนาคต เพราะสภาพบ้านเมืองและสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แทบจะไม่มีหน่วยงานใดเน้นหนักการทำงานที่มองไกลไปในระยะยาวอย่างต่อเนื่องเลย นักการเมืองมักจะมองการแก้ปัญหาระยะสั้นมากกว่า และต้อง**สร้างกรอบทิศทางและตรวจสอบว่าแผนระยะยาวนั้นมีการดำเนินการที่ผิดทิศทางหรือไม่ คือ ต้องวางแผนยุทธศาสตร์ติดตาม เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และชี้ทิศทางการพัฒนาในระยะยาวต่อไป**

บริหารการเปลี่ยนแปลง... สู่สังคมอยู่ดีมีสุข

สภาพัฒน์ถ้าจะทำแผนฯ ๕ ปี ต่อไปควร**เน้นในเรื่องกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) โดยสภาพัฒน์ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ส่งเสริมกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีทำงานเพื่อพัฒนาประเทศ** ตามหลักการของการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางแบบองค์รวมที่พูดไว้ในแผนฯ ๘ แต่ยังขาดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง

เมื่อสภาพัฒน์กำหนดวิสัยทัศน์ ๒๐ ปี ต้องคอยตรวจสอบและเตือนในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้สังคมเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ซึ่งหน่วยงานในลักษณะนี้ควรออกนอกระบบ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบว่ารัฐบาลบริหารงานเหมาะสมเพียงใด ถ้าเป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้รัฐบาลก็จะไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้อย่างเต็มที่

สภาพัฒน์จะต้องหาจุดยืนขององค์กรให้ได้ และจุดที่เราควรจะยืน ก็คือ ต้องมองการพัฒนาในระยะยาว ว่าเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาประเทศคืออย่างไร โดยเฉพาะในเรื่อง "ความอยู่ดี มีสุขอย่างยั่งยืน" เพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรม ไม่รวยกระจุก จนกระจาย อย่างที่เคยเป็นมา ในปัจจุบันเราแก้ปัญหาแบบแยกส่วน คิดแบบเก่า จึงควรแก้ปัญหาที่โครงสร้าง โดยเน้นที่การพัฒนาคน (Empowerment)ควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาให้คนอยู่ดี-มีสุขตามที่ในหลวงท่านเคยตรัสไว้

ต้อง "ระเบิดจากข้างใน"

สภาพัฒน์จึงต้องปรับวิธีคิด ให้มุ่งเน้นการพัฒนาคน ให้แก้ที่ตัวเราก่อน คือ **"ระเบิดจากข้างใน" ต้องทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ถ่องแท้ เข้าใจโลก เข้าใจทุกอย่าง ต้องสร้างสภาวะผู้นำให้สามารถนำตัวเองได้ก่อน** คือสภาพัฒน์ต้องพัฒนาองค์กรโดยเริ่มที่**เจ้าหน้าที่สามารถชี้แจงให้สังคมเข้าใจโดยไม่มองหาทางแก้จากข้างบน ควรจะแก้จากตัวเราก่อน แล้วมองขึ้นไป**

การเรียนรู้ด้วยตนเองต้องมีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียง คือ SWOT รู้เขา รู้เรา รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของสิ่งที่ต้องเรียนรู้ เป็นการสร้างศักยภาพ สร้างระบบให้เอื้อต่อการอยู่แบบพอเพียง โดยการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบองค์รวมที่ให้คนเป็นเป้าหมายสุดท้าย **พัฒนาคนในทุกระดับทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ให้คิดเป็น ทำเป็น ซึ่งแนวทางของแผนฯ ๘ ยังคงทันสมัยจนถึงปัจจุบัน**

ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลง ในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ สภาพัฒน์จะต้องชี้แจงให้สังคมเข้าใจ ต้องประชาสัมพันธ์โดยมุ่งไปสู่ประเด็นแนวคิดแผนฯ ๘ ให้คนเข้าใจเรื่องการพัฒนาคน และแนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ด้วยการกลับมาสู่พื้นฐาน (Basic) เข้าใจว่า **"อยู่ดีมีสุข" คือการหาความสมดุลในทุกมิติ ไม่ใช่พิจารณาเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ เพียงเพื่อขยายการมีงานทำ แต่ลืมเน้นการเพิ่มรายได้ที่แท้จริง และคุณภาพชีวิตของคนทำงาน ซึ่งเป็นวิธีคิดเอาแต่เศรษฐกิจมิติเดียว**

สร้างความรู้ความเข้าใจและตัวชี้วัดความสำเร็จ

อนาคตอยู่ที่ทุนทางสังคมที่สภาพัฒน์ไปสร้างไว้ คือชุมชนเข้มแข็ง โดยการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มี

ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วจากภายนอกได้ สามารถเป็นที่พึ่งพิง อยู่ดีมีสุข ยั่งยืน ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ มีทิศทางที่ถูกต้องแล้ว เพียงแต่ไม่ได้มีการดำเนินการตามแผนฯ ที่ได้วางไว้ จึงต้องปรับปรุงวิธีการแปลงแผนสู่ภาคปฏิบัติ (Policy Implementation)

สภาพัฒน์จะต้องวางระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องผสมผสานเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน มีแนวทางในการตรวจสอบการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ มีข้อแนะนำและสามารถอธิบายให้กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ต่างๆ และต้องมีตัวชี้วัด (KPI) เพื่อประเมินความสำเร็จของแผนฯ ว่ามีการดำเนินการตามแผนฯ มากน้อยเพียงใด เพื่อพัฒนาให้คนอยู่ดีมีสุข เก่ง ดี เรียนรู้ ช่วยตนเองได้ สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวโดยมีระบบเศรษฐกิจที่ยุติธรรมมารองรับ

บทบาทของสภาพัฒน์นั้น ขึ้นตรงกับรัฐบาลอย่างมาก ถ้ารัฐบาลใช้เรามาก เราก็จะมีบทบาทมาก แต่**สภาพัฒน์ต้องมุ่งทำงานให้กับสังคมเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และโน้มน้าวรัฐบาลให้เห็นด้วยกับแนวทางที่เราเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประเทศชาติโดยรวม**

สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนี้ มีช่องว่างระหว่างรายได้มากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสังคมที่ไม่ยุติธรรม มีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ฉะนั้น **การกระจายรายได้ที่เสมอภาคจึงสำคัญมากสำหรับเสถียรภาพทางการเมือง สังคมอยู่เย็นเป็นสุขจะต้องเป็นสังคมที่มีมาตรฐานพอๆ กัน** ทั้งนี้ นักวิชาการรุ่นแรกๆ เชื่อว่า เมื่อเริ่มต้นการพัฒนาต้องสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก่อน แล้วจึงค่อยๆ ลดอัตราการเจริญเติบโตลง ซึ่งแนวทางของแผนพัฒนาฯ ถูกต้องตามสถานการณ์แล้ว แต่ยังต้องปรับปรุงในเรื่องการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงกันในสังคมไทย

ได้เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงของประเทศ

จากการทำงานที่สภาพัฒน์ ผมได้เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงของประเทศจำนวนมาก ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ ถึงแม้เกษียณแล้ว ก็ยังทำให้ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา นับเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด **เจ้าหน้าที่สภาพัฒน์มีโอกาสได้เรียนรู้ตลอดเวลา**

ทั้งการทำงานด้านนโยบายและวิชาการ ได้มีโอกาสทำงานวิจัย ลงพื้นที่สำรวจ นับเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อสามารถกลับมาทำนโยบายที่ดีกว่าได้ ซึ่งสภาพัฒน์ให้โอกาสดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ทุกคน

การทำงานในด้านสังคมจะช่วยให้สามารถมองสถานการณ์ในระยะยาวได้ เป็นการทำงานที่ใช้เวลายาวนานจากนามธรรมสู่ผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในที่สุดได้ช่วยแก้ปัญหาหลายด้านให้แก่สังคม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง... เส้นทางสู่ความยั่งยืน

สถานการณ์ต่อไปนี้ **ทุกอย่างมาจากตัวเรา ให้เริ่มพัฒนาตัวเรา ให้มีสภาวะผู้นำ ขยันหมั่นเพียร เรียนรู้ เพราะขณะนี้อำนาจไม่ได้อยู่ที่เงิน หรือการสั่งการของคนอื่น แต่อำนาจอยู่ที่ตัวเรา ให้รักตัวเองให้มาก ถ้ารักตัวเอง ชาติส่วนรวมก็จะดีไปด้วย**

ที่สำคัญที่สุดคือ เราต้องมีเครื่องมือ มีการเรียนรู้ทางเครือข่ายเทคโนโลยีสมัยใหม่ คิดจากล่างขึ้นบน (Bottom up) เพราะถ้าเราคิดจากบนลงล่าง (Top down) จะไม่ได้ผล และต้องทราบว่าทำอย่างไร (Know How) ไม่ใช่ทำอะไร (Know What) อย่างเดียว เน้นสร้างองค์ความรู้ ควรบริหารความรู้มากกว่าอำนาจ **ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้เกิดการเรียนรู้** สามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนกระบวนการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ สร้างเครือข่าย สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ถ้าคนในสภาพัฒน์สามารถพัฒนาตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำตัวเองให้เข้มแข็ง สภาพัฒน์โดยภาพรวมก็จะเข้มแข็ง เป็นหลักของบ้านเมืองได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

ตอนที่ ๕

นานาสาระเกี่ยวกับ สศช.

รายนามนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ก่อตั้ง สศช. ถึงปัจจุบัน
รายนามกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติชุดแรกจนถึงชุดปัจจุบัน
รายนามผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
รายนามข้าราชการ สศช. ที่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรีและเป็นผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่างๆ
เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับ สศช.
ประมวลภาพบุคคลสำคัญเยือน สศช. หรือร่วมงานของ สศช.
และภาพกิจกรรมสำคัญ

สาระน่ารู้เกี่ยวกับ สศช.

รวบรวมเรื่องราวน่ารู้เกี่ยวกับสภาพัฒน์ โดยส่วนแรก เป็นการรวบรวม**รายนามนายกรัฐมนตรี**ตั้งแต่ก่อตั้ง สศช. ถึงปัจจุบัน **รายนามคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** ตั้งแต่ชุดแรกถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้รวบรวม**รายนามผู้บริหารของ สศช.** ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ**รายนามอดีตผู้บริหารและข้าราชการ สศช. ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรี**หลายยุคหลายสมัย รวมถึงมีความก้าวหน้าเป็นผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ ยังมี**เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับสภาพัฒน์** ที่น่าสนใจ ซึ่ง “๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” เก็บมาจากข้อมูลของสำนักงานฯ หอสมุดแห่งชาติ คำสัมภาษณ์ และข้อมูลบางอย่างที่คิดไม่ถึงและหาอ่านไม่ได้ในตำราหรือหนังสือวิชาการ ได้แก่ ความหมายของตรา สศช. ทำไมเรียก สะ-ภา-พัฒน์ ครั้งแรกของ สศช. ในแผนพัฒนาฯ ฉบับต่างๆ และภาคภูมิใจกับรางวัล “สังข์เงิน”

“๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์” ยังได้**ประมวลภาพบุคคลสำคัญที่มาเยือน สศช. หรือร่วมงานสำคัญของ สศช.** และ**ภาพกิจกรรมการดำเนินงานที่สำคัญของ สศช.** มาบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของสำนักงานฯ อีกด้วย

รายนามนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ก่อตั้ง สศช. ถึงปัจจุบัน

ลำดับที่ รายชื่อ	ช่วงเวลาการดำรงตำแหน่ง
๑. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	๘ เมษายน ๒๔๙๑ – ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐
๒. นายพจน์ สารสิน	๒๑ กันยายน ๒๕๐๐ – ๑ มกราคม ๒๕๐๑
๓. จอมพล ถนอม กิตติขจร	๑ มกราคม ๒๕๐๑ – ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑
๔. จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์	๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ – ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖
๕. จอมพล ถนอม กิตติขจร	๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ – ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖
๖. นายสัญญา ธรรมศักดิ์	๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ – ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘
๗. หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช	๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ – ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘
๘. หม่อมราชขวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช	๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘ – ๒๐ เมษายน ๒๕๑๙
๙. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	๒๐ เมษายน ๒๕๑๙ – ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙
๑๐. นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	๘ ตุลาคม ๒๕๑๙ – ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐
๑๑. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ – ๓ มีนาคม ๒๕๒๓
๑๒. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	๓ มีนาคม ๒๕๒๓ – ๔ สิงหาคม ๒๕๓๑
๑๓. พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ	๔ สิงหาคม ๒๕๓๑ – ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔
๑๔. นายอานันท์ ปันยารชุน	๒ มีนาคม ๒๕๓๔ – ๗ เมษายน ๒๕๓๕
๑๕. พลเอก สุจินดา คราประยูร	๗ เมษายน ๒๕๓๕ – ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕
๑๖. นายอานันท์ ปันยารชุน	๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ – ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕
๑๗. นายชวน หลีกภัย	๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ – ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘
๑๘. นายบรรหาร ศิลปอาชา	๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ – ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙
๑๙. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ – ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐
๒๐. นายชวน หลีกภัย	๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ – ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔
๒๑. พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร	๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ – ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙
๒๒. พลเอก สุรยุทธ จุลานนท์	๘ ตุลาคม ๒๕๔๙ – ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑
๒๓. นายสมัคร สุนทรเวช	๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ – ๘ กันยายน ๒๕๕๑
๒๔. นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์	๒๔ กันยายน ๒๕๕๑ – ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑
๒๕. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน

รายนามคณะกรรมการสภาพัฒน์ ชุดแรก – ชุดปัจจุบัน

คณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

พระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ (ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาตอนที่ ๑๐ เล่มที่ ๖๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓) กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นประธาน ส่วนคณะกรรมการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีจำนวนไม่เกิน ๒๐ คน

ชุดที่ ๑ ระหว่าง ๗ มีนาคม ๒๔๙๓ – ๒๗ ธันวาคม ๒๔๙๔

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

คณะกรรมการ

๑. พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
๒. พลโท พระยาเทพหัสดิน (ลาออก นายปฐม โพธิแก้ว แทน)
๓. พระช่วงเกษตรศิลปการ
๔. นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์
๕. นายวรการบัญชา
๖. หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์
๗. หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร (พ้นตำแหน่งตามมติคณะรัฐมนตรี พระมนูภาณวิมลศาสตร์ แทน)
๘. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ
๙. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
๑๐. พลตรี หม่อมสนิทวงศ์เสนี
๑๑. พระยาโกมารกุลมนตรี
๑๒. พระยาโทณวณิกมนตรี
๑๓. นายกอ มไหสวรรย์ สมบัติศิริ
๑๔. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๑๕. พลอากาศตรี มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๑๖. พลโท ผิน ชุณหะวัน
๑๗. พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์ (ลาออก หลวงวิจิตรวาทการ แทน)
๑๘. นายเจริญ เชนะกุล
๑๙. พระยาโภชากร
๒๐. หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ

ชุดที่ ๒ ระหว่าง ๒๘ ธันวาคม ๒๔๙๔ – ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๙๕

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

คณะกรรมการ

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัน
๒. พลอากาศเอก ฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี
๓. พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
๔. พลเรือตรี หลวงยุทธศาสตร์โกศล
๕. นายวรการบัญชา
๖. นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์
๗. หลวงวิจิตรวาทการ
๘. พลอากาศตรี มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๙. นายเลื่อน พงษ์โสภณ
๑๐. พันเอก ประมาณ อดิเรกสาร
๑๑. พันเอก ศิริ สิริโยธิน
๑๒. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์
๑๓. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ
๑๔. พระยาโกมารกุลมนตรี
๑๕. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๑๖. นายกอ มไหสวรรย์ สมบัติสิริ
๑๗. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๑๘. หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ
๑๙. นายเจริญ เชนะกุล
๒๐. พระยาโภชากร

ชุดที่ ๓ ระหว่าง ๒๘ พฤษภาคม ๒๔๙๕ – ๑๙ มิถุนายน ๒๕๐๐

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

คณะกรรมการ

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัน
๒. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
๓. พลอากาศเอก ฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี
๔. พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
๕. พลเรือโท หลวงยุทธศาสตร์โกศล
๖. นายวรการบัญชา
๗. นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ (ลาออก นายพร ศรีจามร แทน)
๘. พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์
๙. พลอากาศตรี มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฏ์
๑๐. พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์
๑๑. พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์
๑๒. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี
๑๓. นายเลื่อน พงษ์โสภณ (พ้นจากตำแหน่งตามมติคณะรัฐมนตรี พลโท บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา แทน)
๑๔. พันเอก ประมาณ อดิเรกสาร
๑๕. พันเอก ศิริ สิริโยธิน
๑๖. พลเอก จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์
๑๗. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ (ถึงชีพิตักษัย หม่อมหลวงชูชาติ กำภู แทน)
๑๘. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๑๙. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๒๐. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ (ขอลาออกไปรับราชการ ณ ต่างประเทศ นายเกษม ศรีพยัคฆ์ แทน)

ชุดที่ ๔ ระหว่าง ๒๐ มิถุนายน ๒๕๐๐ - ๔ เมษายน ๒๕๐๑

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (นายพจน์ สารสิน)

คณะกรรมการ

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัน
๒. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
๓. พลเอก เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
๔. นายวรการบัญชา
๕. นายพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์
๖. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๗. หลวงถวิลเศรษฐพาณิชย์การ
๘. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๙. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๑๐. นายเกษม ศรีพยัคฆ์
๑๑. นายประยูร กาญจนดุล
๑๒. นายมาลัย หุวะนันท์
๑๓. นายสมทบ สุวรรณสุทธิ
๑๔. นายกำแหง พลางกูร
๑๕. นายประดิษฐ์ เชี่ยวสกุล

ชุดที่ ๕ ระหว่าง ๕ เมษายน ๒๕๐๑ – ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (พลโท ถนอม กิตติขจร)

คณะกรรมการ

๑. นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์
๒. พลโท ประภาส จารุเสถียร
๓. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๔. พระประกาศสหกรณ์
๕. นายวิบูลย์ ธรรมบุตร
๖. พลโท กฤช ปุณณกันต์
๗. พลตรี พงษ์ ปุณณกันต์
๘. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์

คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๙ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ **ส่วนที่ ๑ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ** ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน และกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยมีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ **ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ** ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการบริหาร ซึ่งคณะกรรมการบริหารจะเลือกจากกรรมการคนหนึ่ง คณะกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยมีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง ต่อมาภายหลังได้เพิ่มกรรมการบริหารโดยตำแหน่งขึ้นอีก คือ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และอธิบดีกรมวิเทศสหการ (ภายหลังได้แยกตัวไปจากสภาพัฒนาฯ เป็นกรมวิเทศสหการเมื่อปี ๒๕๐๖) **ส่วนที่ ๓ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ** เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ภายใต้กำกับของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ชุดที่ ๑ ระหว่าง ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒ – ๒๗ สิงหาคม ๒๕๐๕

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัตน์)

คณะกรรมการ

๑. พลโท กฤช ปุณณกันต์
๒. พลตรี กฤษณ์ สีวะรา
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
๔. พันเอก กัลย์ กุญชร ณ อยุธยา
๕. นายกำแหง พลางกูร
๖. นายเกษม ล่ำซำ
๗. นายควง อภัยวงศ์
๘. นายจ่าง รัตนะรัต
๙. พลตรี จิตต์ สุนทานนท์
๑๐. พลอากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร
๑๑. พันเอก เฉลิมชัย จารุวัสตร์
๑๒. นายพลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล
๑๓. พลเรือเอก หลวงชำนาญอรรถยุทธ
๑๔. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๑๕. พันเอก โชติ หิรัณยัษฐิติ
๑๖. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
๑๗. นายบรรเจิด ชลวิจารณ์
๑๘. นายบุญชนะ อัตถากร
๑๙. พลอากาศเอก บุญชู จันทรุเบกษา
๒๐. นายบุญรอด บิณฑสันต์
๒๑. นายประยูร กาญจนดุล
๒๒. นายพลตำรวจโท ประเสริฐ รุจิรวงศ์
๒๓. พลตรี ผเชิญ นิมิบุตร
๒๔. นายพร ศรีจามร
๒๕. หลวงยุกตเสวีวิวัฒน์
๒๖. พันเอก หลวงวิจิตรวาทการ
๒๗. นายวิชา เศรษฐบุตร
๒๘. พันเอก วิรัช เพ็ชรโยธิน
๒๙. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๓๐. พระยาศรีวิสารวาจา
๓๑. นายสด กูรมะโรหิต
๓๒. พลเรือเอก สนอง ธนศักดิ์
๓๓. นายสละ ทศานนท์
๓๔. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๓๕. พลโท หลวงสินาดโยธารักษ์
๓๖. นางสุภาพ ยศสุนทร
๓๗. พลเอก สุรจิต จารุเศรณี
๓๘. พลโท สุรใจ พูลทรัพย์
๓๙. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
๔๐. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๔๑. นายพลตำรวจเอก ไสว ไสวแสนยากร
๔๒. นายพลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร
๔๓. พลตรี อัมพร จินตกานนท์
๔๔. นายโอสถ โกศิน
๔๕. พลอากาศโท หะริน หงสกุล (แต่งตั้ง ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๐๓)

ชุดที่ ๒ ระหว่าง ๒๘ สิงหาคม ๒๕๐๕ – ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๐๘

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (เปลี่ยนจากจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัตน์ เป็น จอมพล ถนอม กิตติขจร ๙ ธันวาคม ๒๕๐๖)

คณะกรรมการ

๑. พลโท กฤช ปุณณกันต์
๒. พลตรี กฤษณ์ สีวะรา
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
๔. พันเอก กัลย์ กุญชร ณ อยุธยา
๕. นายกำแหง พลางกูร
๖. นายควง อภัยวงศ์
๗. นายจ่าง รัตนะรัต
๘. พลตรี จิตต์ สุนทานนท์
๙. พลอากาศเอก หะริน หงสกุล
๑๐. พลตรี เฉลิมชัย จารุวัสตร์
๑๑. พลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล
๑๒. พลเรือเอก หลวงชำนาญอรรถยุทธ
๑๓. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๑๔. พลตรี โชติ หิรัณยัษฐิติ
๑๕. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
๑๖. พลตรี ทวน สริกขกานนท์
๑๗. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์
๑๘. นายบรรเจิด ชลวิจารณ์
๑๙. นายบุญชนะ อัตถากร
๒๐. พลอากาศเอก บุญชู จันทรุเบกษา
๒๑. นายบุญรอด บิณฑสันต์
๒๒. นายประยูร กาญจนดุล
๒๓. พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์
๒๔. พลโท ผเชิญ นิมิบุตร
๒๕. นายพร ศรีจามร
๒๖. หลวงยุกตเสวีวิวัฒน์
๒๗. นายวิชา เศรษฐบุตร
๒๘. พลตรี วิรัช เพ็ชรโยธิน
๒๙. นายวีกิจ วีรานุวัติ
๓๐. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๓๑. พระยาศรีวิสารวาจา
๓๒. พลโท เสถียร พจนานนท์
๓๓. นายสด กูรมะโรหิต
๓๔. พลเรือเอก สนอง ธนศักดิ์
๓๕. นายสละ ทศานนท์
๓๖. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๓๗. พลโท หลวงสินาดโยธารักษ์
๓๘. นางสุภาพ ยศสุนทร
๓๙. พลโท สุรใจ พูลทรัพย์
๔๐. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
๔๑. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๔๒. พลตำรวจเอก ไสว ไสวแสนยากร
๔๓. พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร
๔๔. พลโท อัมพร จินกานนท์
๔๕. นายอำนวย วีรวรรณ
๔๖. นายโอสถ โกศิน

ชุดที่ ๓ ระหว่าง ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๐๘ – ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๑

ประธานฯ

นายกรัฐมนตรี (จอมพล ถนอม กิตติขจร)

คณะกรรมการ

๑. นายกำแหง พลางกูร
๒. นายควง อภัยวงศ์
๓. หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่
๔. พลโท จิตต์ สุนทานนท์
๕. พลโท เฉลิมชัย จารุวัสตร์
๖. พลเรือเอก หลวงชำนาญอรรถยุทธ
๗. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๘. นายชัชวาล โอสถานนท์
๙. พันเอก ถนัด คอมันตร์
๑๐. นายถวิล สุนทรศารทูล
๑๑. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์
๑๒. นายบุญรอด บิณฑสันต์
๑๓. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
๑๔. นายประยูร กาญจนดุล
๑๕. พลโท ผเชิญ นิมิบุตร
๑๖. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์
๑๗. นายยศ บุนนาค
๑๘. นายวิชา เศรษฐบุตร
๑๙. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๒๐. พันเอก พระยาศรีวิสารวาจา

๒๑. นายสด กูรมะโรหิต
๒๒. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์
๒๓. คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร
๒๔. นายสุริยน ไรวา
๒๕. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
๒๖. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๒๗. พันตรี แสง จุละจาริตต์
๒๘. พันโท แสวง เสนาณรงค์
๒๙. นายอำนวย วีรวรรณ
๓๐. นายโอสถ โกศิน

ชุดที่ ๔ ระหว่าง ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๑ - ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๔

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (จอมพล ถนอม กิตติขจร)

คณะกรรมการ

๑. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา
๒. นายกำแหง พลางกูร
๓. หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่
๔. พลโท จิตต์ สุนทานนท์
๕. พลโท เฉลิมชัย จารุวัสตร์
๖. พลเรือเอก หลวงชำนาญอรรถยุทธ
๗. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๘. นายชัชวาล โอสถานนท์
๙. พันโท ชินวุธ สุนทรสีมะ
๑๐. พันเอก ถนัด คอมันตร์
๑๑. นายถวิล สุนทรศารทูล
๑๒. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์
๑๓. นายบุญรอด บิณฑสันต์
๑๔. นายบุญชู โรจนเสถียร
๑๕. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
๑๖. นายประยูร กาญจนดุล
๑๗. พลโท ผเชิญ นิมิบุตร
๑๘. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์
๑๙. นายยศ บุนนาค
๒๐. นายวิชา เศรษฐบุตร
๒๑. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร
๒๒. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๒๓. นายสด กูรมะโรหิต
๒๔. คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร
๒๕. นายสุริยน ไรวา
๒๖. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
๒๗. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๒๘. พันตรี แสง จุละจาริตต์
๒๙. พันโท แสวง เสนาณรงค์
๓๐. นายอำนวย วีรวรรณ
๓๑. นายโอสถ โกศิน

ชุดที่ ๕ ระหว่าง ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๔ – ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (เปลี่ยนจากนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็น หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘ เป็น นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ๘ ตุลาคม ๒๕๑๙ และเป็น พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

คณะกรรมการ

๑. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา
๒. นายเกษม จาติกวนิช
๓. นายจรูญ ศรีบุญเรือง
๔. หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่
๕. พลโท จิตต์ สุนทานนท์
๖. พลโท เฉลิมชัย จารุวัสตร์
๗. นายชัชวาล โอสถานนท์
๘. พันโท ชินวุธ สุนทรสีมะ
๙. นายเชาวน์ ณ ศิลวันต์
๑๐.พันเอก ถนัด คอมันตร์
๑๑. นายถวิล สุนทรศารทูล
๑๒. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์
๑๓. นายบุญรอด บิณฑสันต์
๑๔. นายบุญชู โรจนเสถียร
๑๕. นายประชุม โฉมฉาย
๑๖. พลเรือเอก ประชุมธรรม โมกขะเวส
๑๗. นายประยูร กาญจนดุล
๑๘. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
๑๙. นายประเสริฐ ณ นคร
๒๐. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์
๒๑. นายยศ บุนนาค
๒๒. นายวิชา เศรษฐบุตร

๒๓. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร
๒๔. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๒๕. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์
๒๖. คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร
๒๗. นายสุริยน ไรวา
๒๘. พลโท แสวง เสนาณรงค์
๒๙. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๓๐. นายอุปดิศร์ ปาจรียางกูร
๓๑. นายอำนวย วีรวรรณ

คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ชุดที่ ๑ ระหว่าง ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒ – ๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๕

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุณยเกตุ
๔. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลโท จิตติ นาวีเสถียร
๖. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๗. นายป่วย อึ๊งภากรณ์
๘. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๙. นายฉลอง ปึงตระกูล (ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ๑๓ มกราคม ๒๕๐๔ นายบุญชนะ อัตถากร แทน)

คณะกรรรมการโดยตำแหน่ง

๑๐. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายฉลอง ปึงตระกูล)

ชุดที่ ๒ ระหว่าง ๑๗ สิงหาคม ๒๕๐๕ – ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๐๘

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุณยเกตุ
๔. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลโท จิตติ นาวีเสถียร
๖. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๗. นายป่วย อึ๊งภากรณ์
๘. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๙. นายบุญชนะ อัตถากร

คณะกรรรมการโดยตำแหน่ง

๑๐. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายประหยัด บุรณศิริ)

ชุดที่ ๓ ระหว่าง ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๘ – ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุณยเกตุ
๔. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลโท จิตติ นาวีเสถียร
๖. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๗. นายป่วย อึ๊งภากรณ์
๘. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๙. นายบุญชนะ อัตถากร
๑๐. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายประหยัด บุรณศิริ)

ชุดที่ ๔ ระหว่าง ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙ – ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุณยเกตุ
๔. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลเอก จิตติ นาวีเสถียร
๖. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
๗. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๘. นายเรณู สุวรรณสิทธิ์
๙. นายชำนาญ ยุวบูรณ์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๔ ท่าน)

๑๐. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายป๋วย อึ้งภากรณ์)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจากนายสิริ ปกาสิต นายเรณู สุวรรณสิทธิ พ.ศ. ๒๕๐๙)
๑๒. อธิบดีกรมวิเทศสหการ (ศ. บุญชนะ อัตถากร)
๑๓. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายประหยัด บุรณศิริ)

ชุดที่ ๕ ระหว่าง ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ – ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุณยเกตุ
๔. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู
๖. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๗. นายฉลอง ปึงตระกูล
๘. นายสนิท วิไลจิตต์
๙. นายโอสถ โกศิน
๑๐. พันโท ชินวุธ สุนทรสีมะ
(ได้รับการแต่งตั้งเพิ่มเติม เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๔)

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๔ ท่าน)

๑๑. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจากนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็น นายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๔)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจากนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ เป็น นายพลโท ชาญ อังศุโชติ พ.ศ. ๒๕๑๓)
๑๓. อธิบดีกรมวิเทศสหการ (เปลี่ยนจากพลโท ชาญ อังศุโชติ เป็น นายผิว พูลสวัสดิ พ.ศ. ๒๕๑๓)
๑๔. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (เปลี่ยนจากนายประหยัด บุรณศิริ เป็น นายเรณู สุวรรณสิทธิ พ.ศ. ๒๕๑๓)

ชุดที่ ๖ ระหว่าง ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ – ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. พลอากาศโท มุนี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์ (นายแสวง กุลทองคำ แทน)
๔. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
๕. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
๖. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๗. นายชาญชัย ลี้ถาวร
๘. นายสนิท วิไลจิตต์
๙. นายโอสถ โกศิน
๑๐. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ
๑๑. นายเสริม วินิจฉัยกุล (แต่งตั้งวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๕)
๑๒. นายเชาวน์ ณ ศิลวันต์
๑๓. นายเถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์ (แต่งตั้งเพิ่มเติมวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๘)

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง ๔ ท่าน)

๑๔. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจากนายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์ เป็น นายเสนาะ อูนากูล พ.ศ.๒๕๑๘)
๑๕. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจากพลโท ชาญ อังศุโชติ เป็น นายบุญธรรม ทองไข่มุกต์ พ.ศ. ๒๕๑๗)
๑๖. อธิบดีกรมวิเทศสหการ (เปลี่ยนจาก นายผิว พูนสวัสดิ์ เป็น นายชูชาติ ประมูลผล)
๑๗. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (เปลี่ยนจากนายเรณู สุวรรณสิทธิ เป็น นายเสนาะ อูนากูล พ.ศ.๒๕๑๖)

ชุดที่ ๗ ระหว่าง ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๙ – ๒๑ มีนาคม ๒๕๒๑

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายแสวง กุลทองคำ
๔. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

๕. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
๖. นายโอสถ โกศิน
๗. นายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์
๘. นายฉลอง ปึงตระกูล
๙. นายบัณฑิต บุณยะปานะ
๑๐. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ
๑๑. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๑๒. นายเชาวน์ ณ ศิลวันต์
๑๓. นายเถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๔ ท่าน)

๑๔. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายเสนาะ อูนากูล)
๑๕. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายบุญธรรม ทองไข่มุกต์ เป็น นายสุธี สิงห์เสน่ห์ พ.ศ. ๒๕๑๙)
๑๖. อธิบดีกรมวิเทศสหการ. (นายชูชาติ ประมูลผล)
๑๗. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายกฤช สมบัติศิริ)

ชุดที่ ๘ ระหว่าง ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๑ - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๑

คณะกรรมการ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายบุญมา วงศ์สวรรค์
๔. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
๕. นายยศ บุนนาค
๖. นายโอสถ โกศิน
๗. นายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์
๘. นายฉลอง ปึงตระกูล
๙. นายบัณฑิต บุณยะปานะ
๑๐. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ
๑๑. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๑๒. นายเชาวน์ ณ ศิลวันต์
๑๓. นายเถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๔ ท่าน)

๑๔. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายเสนาะ อูนากูล)
๑๕. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายสุธี สิงห์เสน่ห์)
๑๖. อธิบดีกรมวิเทศสหการ (นายชูชาติ ประมูลผล)
๑๗. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (นายกฤช สมบัติศิริ)

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคน กรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความจัดเจนหรือมีประสบการณ์ในทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เกิน ๙ คน และให้เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการ ก.พ. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

ชุดที่ ๑ ระหว่าง ๑ ธันวาคม ๒๕๒๑ - ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๒

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์)

คณะกรรมการ

๑. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์
๒. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๓. นายสมหมาย ฮุนตระกูล
๔. นายเชาว์ ณ ศิลวันต์
๕. นายบุญมา วงศ์สวรรค์
๖. พลอากาศโท สิทธิ เศวตศิลา
๗. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๘. นายประภาศน์ อวยชัย
๙. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (พันเอก จินดา ณ สงขลา)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (นายไกรศรี จาติกวณิช)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายเสนาะ อูนากูล)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายกฤช สมบัติศิริ)

ชุดที่ ๒ ระหว่าง ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๒ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

ประธาน

นายกรัฐมนตรี (พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์)

คณะกรรมการ

๑. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์
๒. นายบุญมา วงศ์สวรรค์
๓. นายสุพัฒน์ สุธาธรรม
๔. นายฉลอง ปึงตระกูล
๕. พลอากาศโท สิทธิ เศวตศิลา
๖. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๗. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๘. นายสมพร บุญยคุปต์
๙. นายสิปปนนท์ เกตุทัต

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก พันเอก จินดา ณ สงขลา เป็น นายประวีณ ณ นคร ๑ ตุลาคม ๒๕๒๒)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (นายไกรศรี จาติกวณิช)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก นายเสนาะ อูนากูล เป็น นายนุกูล ประจวบเหมาะ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๒)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายกฤช สมบัติศิริ)

ชุดที่ ๓ ระหว่าง ๗ เมษายน ๒๕๒๓ - ๖ เมษายน ๒๕๒๗

ประธาน

นายสุนทร หงส์ลดารมภ์

คณะกรรมการ

๑. นายบุญมา วงศ์สวรรค์
๒. นายฉลอง ปึงตระกูล
๓. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา
๔. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๕. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๖. นายสิปปนนท์ เกตุทัต
๗. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี
๘. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล
๙. นายวทัญญู ณ ถลาง

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายประวีณ ณ นคร เป็น นายโสรัจ สุจริตกุล ๑ ตุลาคม ๒๕๒๔)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์ เป็น นายบดี จุณณานนท์ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๖)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายไกรศรี จาติกวณิช เป็น นายกำจร สถิรกุล ๑ ตุลาคม ๒๕๒๕)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายนุกูล ประจวบเหมาะ)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เปลี่ยนจาก นายกฤช สมบัติศิริ เป็น นายเสนาะ อูนากูล ๓๐ กันยายน ๒๕๒๓)

ชุดที่ ๔ ระหว่าง ๗ มิถุนายน ๒๕๒๗ - ๖ มิถุนายน ๒๕๓๑

ประธาน

นายสุนทร หงส์ลดารมภ์

คณะกรรมการ

๑. นายบุญมา วงศ์สวรรค์
๒. นายฉลอง ปึงตระกูล
๓. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๔. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๕. นายสิปปนนท์ เกตุทัต
๖. นายวีรพงษ์ รามางกูร
๗. นายวทัญญู ณ ถลาง
๘. นายอาณัติ อาภาภิรม
๙. นายอมร รักษาสัตย์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายโสรัจ สุจริตกุล เป็น นายสำราญ ถาวรายุศม์ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๙)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายบดี จุณณานนท์)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายกำจร สถิรกุล เป็น นายมนัส ลีวีระพันธุ์ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๗ และเป็น นายอรัญ ธรรมโน ๑ ตุลาคม ๒๕๒๙)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก นายนุกูล ประจวบเหมาะ เป็น นายกำจร สถิรกุล ๑๔ กันยายน ๒๕๒๗)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายเสนาะ อูนากูล)

ชุดที่ ๕ ระหว่าง ๔ มิถุนายน ๒๕๓๑ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒

ประธาน

นายบุญมา วงศ์สวรรค์

คณะกรรมการ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๒. นายฉลอง ปึงตระกูล (ลาออก วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๑ นายชีระ ภาณุพงศ์ แทน วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๑)
๓. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๔. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล
๕. นายวีรพงษ์ รามางกูร
๖. นายอาณัติ อาภาภิรม
๗. นายอมร รักษาสัตย์
๘. นายสิปปนนท์ เกตุทัต
๙. นายวทัญญู ณ ถลาง

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (นายสำราญ ถาวรายุศม์)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายบดี จุณณานนท์)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (นายอรัญ ธรรมโน)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายกำจร สถิรกุล)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายเสนาะ อูนากูล)

ชุดที่ ๖ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๒ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๖

ประธาน

นายอำนวย วีรวรรณ

คณะกรรมการ

๑. นายสิปปนนท์ เกตุทัต
๒. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี
๓. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล
๔. นายศุภชัย พานิชภักดิ์

๕. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๖. นายเฉลิม เชี่ยวสกุล
๗. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๘. นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม
๙. นายชีระ ภาณุพงศ์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายสำราญ ถาวรายุศม์ เป็น ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสะอ้าน ๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ และเป็น ดร. วิลาศ สิงหวิสัย ๑ ตุลาคม ๒๕๓๕)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายบดี จุณณานนท์)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายอรัญ ธรรมโน เป็น นายนิพัทธ พุกกะณะสุต ๑ กันยายน ๒๕๓๓ เป็น นายศุภชัย พิศิษฐวานิช ๗ กรกฎาคม ๒๕๓๕ และเป็น นายสมชัย ฤชุพันธุ์ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๕)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก นายกำจร สถิรกุล เป็น นายชวลิต ธนะชานันท์ ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๓)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เปลี่ยนจาก นายเสนาะ อูนากูล เป็น นายพิสิฏฐ ภัคเกษม ๑ ตุลาคม ๒๕๓๒)

ชุดที่ ๗ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๖ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐

ประธาน

นายสิปปนนท์ เกตุทัต

คณะกรรมการ

๑. นายพนัส สิมะเสถียร
๒. นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม
๓. นายจรัส สุวรรณเวลา
๔. นายประเวศ วะสี
๕. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๖. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล
๗. นายสม จาตุศรีพิทักษ์
๘. นายสุธรรม อารีกุล
๙. นายอักขราทร จุฬารัตน

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก ดร.วิลาศ สิงหวิสัย เป็น นายอุดล บุญประกอบ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๘)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายบดี จุณณานนท์ เป็น นายเสรี สุขสถาพร ๑ ตุลาคม ๒๕๓๘)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายสมชัย ฤชุพันธุ์ เป็น นายวุฒิชัย พงษ์ประสิทธิ์ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๙)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก นายวิจิตร สุพินิจ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๓ เป็น นายเริงชัย มะระกานนท์ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๙)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เปลี่ยนจาก นายพิสิฏฐ ภัคเกษม เป็น นายสุเมธ ตันติเวชกุล ๑ ตุลาคม ๒๕๓๗ และเป็น นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ๑ ตุลาคม ๒๕๓๙)

ชุดที่ ๘ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๐ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ประธาน

นายสิปปนนท์ เกตุทัต

คณะกรรมการ

๑. นายพนัส สิมะเสถียร
๒. นายจรัส สุวรรณเวลา
๓. นายประเวศ วะสี
๔. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๕. นายอักขราทร จุฬารัตน
๖. นายฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์
(ลาออก วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓
นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ แทน ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓)

๗. นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
๘. นายโอฬาร ไชยประวัติ
๙. นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายอุดล บุญประกอบ เป็น คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายเสรี สุขสถาพร เป็น นายสวัสดิภาพ กันทาธรรม ๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ และเป็น นายพูลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๒)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายวุฒิชัย พงษ์ประสิทธิ์ เป็น นายสมหมาย ภาษี ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ และ นายสถิต ลิ่มพงศ์พันธุ์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๓)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก นายเริงชัย มะระกานนท์ เป็น นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๐ เป็น ม.ร.ว.จัตุมงคล โสณกุล ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และเป็น ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เปลี่ยนจาก นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม เป็น นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม ๒๕ เมษายน ๒๕๔๒)

ชุดที่ ๙ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๔ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘

ประธาน

นายทนง พิทยะ (ลาออก วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๘ นายพนัส สิมะเสถียร แทน วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๘)

คณะกรรมการ

๑. นายพนัส สิมะเสถียร
๒. นายประเวศ วะสี
๓. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๔. นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
๕. นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์
๖. นางจุรี วิจิตรวาทการ
๗. นายกฤษณพงศ์ กีรติกร
๘. นายนิพนธ์ พัวพงศกร
๙. นายประสิทธิ์ โฆวิไลกูล

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ เป็น นายบุญปลูก ชายเกตุ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ และเป็น นายสีมา สีมานันท์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายพูลทรัพย์ ปิยะอนันต์ เป็น นายพรชัย นุชสุวรรณ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๕
และเป็น นายวุฒิพันธุ์ วิชัยรัตน์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายวิสุทธิ์ ศรีสุพรรณ เป็น นายศิโรตน์ สวัสดิ์พาณิชย์ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ และเป็น นายนริศ ชัยสูตร ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม ลาออก ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช ดำรงตำแหน่ง ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ และ นายอำพน กิตติอำพน ดำรงตำแหน่ง ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗)

ชุดที่ ๑๐ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๘ – ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ประธาน

นายพนัส สิมะเสถียร

คณะกรรมการ

๑. นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์
๒. นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

๓. นางจุรี วิจิตรวาทการ
๔. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๕. ท่านผู้หญิงสุธาวัลย์ เสถียรไทย (ลาออก วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๐ นายสนิท อักษรแก้ว แทน ๕ มิถุนายน ๒๕๕๐)
๖. นายศักรินทร์ ภูมิรัตน
๗. นายอาชว์ เตาลานนท์
๘. นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม
๙. นายประสิทธิ์ โฆวิไลกูล

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายสีมา สีมานันท์ เป็น นายปรีชา วัชราภัย ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายวุฒิพันธุ์ วิชัยรัตน์ เป็น นายบัณฑูร สุภัควณิช ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (นายสมชัย สัจจพงษ์)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (เปลี่ยนจาก ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล เป็น นางธาริษา วัฒนเกส ๖ ตุลาคม ๒๕๔๙)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายอำพน กิตติอำพน)

ชุดที่ ๑๑ ระหว่าง ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน

ประธาน

นายพนัส สิมะเสถียร

คณะกรรมการ

๑. นายณรงค์ชัย อัครเศรณี
๒. นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์
๓. นางจุรี วิจิตรวาทการ
๔. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา
๕. นายสนิท อักษรแก้ว
๖. นายศักรินทร์ ภูมิรัตน
๗. นายอาชว์ เตาลานนท์
๘. คุณพรทิพย์ จาละ
๙. นายประยงค์ รณรงค์

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง (๕ ท่าน)

๑๐. เลขาธิการ ก.พ. (เปลี่ยนจาก นายปรีชา วัชราภัย เป็น นางเบญจวรรณ สร่างนิทร ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒)
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (เปลี่ยนจาก นายบัณฑูร สุภัควานิช เป็น นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒)
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (เปลี่ยนจาก นายสมชัย สัจจพงษ์ เป็น นายสาธิต รังคสิริ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒)
๑๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นางธาริษา วัฒนเกส)
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายอำพน กิตติอำพน)

รายนามผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑. นายสุนทร	หงส์ลดารมภ์	(พ.ศ. ๒๔๙๓ – ๒๔๙๙)
๒. นายฉลอง	ปึงตระกูล	(พ.ศ. ๒๔๙๙ – ๒๕๐๖)
๓. นายประหยัด	บุรณศิริ	(พ.ศ. ๒๕๐๖ – ๒๕๑๓)
๔. นายเรณู	สุวรรณสิทธิ์	(พ.ศ. ๒๕๑๓ – ๒๕๑๖)
๕. นายเสนาะ	อูนากูล	(พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๘)
๖. นายกฤช	สมบัติศิริ	(พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๒๓)
๗. นายเสนาะ	อูนากูล	(พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๒)
๘. นายพิสิฎฐ	ภัคเกษม	(พ.ศ. ๒๕๓๒ – ๒๕๓๗)
๙. นายสุเมธ	ตันติเวชกุล	(พ.ศ. ๒๕๓๗ – ๒๕๓๙)
๑๐. นายวิรัตน์	วัฒนศิริธรรม	(พ.ศ. ๒๕๓๙ – ๒๕๔๒)
๑๑. นายสรรเสริญ	วงศ์ชะอุ่ม	(พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๕)
๑๒. นายจักรมณฑ์	ผาสุกวนิช	(พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗)
๑๓. นายอำพน	กิตติอำพน	(พ.ศ. ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

นายธรรมรักษ์	การพิศิษฎ์	(พ.ศ. ๒๕๓๙ – ๒๕๔๔)

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑. นายบุญชนะ	อัตถากร	(พ.ศ. ๒๕๐๓ – ๒๕๐๖)
๒. นายจำรัส	ฉายะพงศ์	(พ.ศ. ๒๕๐๗ – ๒๕๑๒)
๓. ดร.เถลิง	ธำรงนาวาสวัสดิ์	(พ.ศ. ๒๕๑๐ – ๒๕๑๔)
๔. นายพร้อม	พานิชภักดิ์	(พ.ศ. ๒๕๑๒ – ๒๕๑๘)
๕. นายประกอบ	จ๋วงพานิช	(พ.ศ. ๒๕๒๔ – ๒๕๒๖)
๖. นายวิระ	โอสถานนท์	(พ.ศ. ๒๕๒๒ – ๒๕๒๕)
๗. นายโฆสิต	ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	(พ.ศ. ๒๕๒๙ – ๒๕๓๕)
๘. นายวิทยา	ศิริพงษ์	(พ.ศ. ๒๕๓๒ – ๒๕๓๘)
๙. นายอานุภาพ	สุนอนันต์	(พ.ศ. ๒๕๓๔ – ๒๕๓๘)
๑๐. นายสมชาย	กรุสวนสมบัติ	(พ.ศ. ๒๕๓๘ – ๒๕๔๐)
๑๑. นายไพโรจน์	สุจินดา	(พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๒)
๑๒. นายพายัพ	พยอมยนต์	(พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๒)
๑๓. นายณรงค์	นิตยาพร	(พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๓)
๑๔. นายสันติ	บางอ้อ	(พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๙)
๑๕. นายสมเจตน์	เตรคุพ	(พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๑)
๑๖. นายภิรมย์ศักดิ์	ลาภาโรจน์กิจ	(พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๓)

๑๗. นายพรชัย	รุจิประภา	(พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๖)
๑๘. นายโกมล	ชอบชื่นชม	(พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๗)
๑๙. นายบุญยงค์	เวชมณีศรี	(พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๔๗)
๒๐. นายวิษณุ	พูลสุข	(พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๔๘)
๒๑. นางสาวพรรณราย	ขันธกิจ	(พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗)
๒๒. นายกิติศักดิ์	สินธุวณิช	(พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๐)
๒๓. นางสาววิไลพร	ลิ่วเกษมศานต์	(พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๕๒)
๒๔. นางจุฑามาศ	บาระมีชัย	(พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๒)
๒๕. นายอาคม	เติมพิทยาไพสิฐ	(พ.ศ. ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน)
๒๖. นายอุทิศ	ขาวเธียร	(พ.ศ. ๒๕๔๘ – ปัจจุบัน)
๒๗. นางเพ็ญจา	อ่อนชิต	(พ.ศ. ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน)
๒๘. นางสุวรรณี	คำมั่น	(พ.ศ. ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน)
๒๙. นายสุวัฒน์	วาณีสุบุตร	(พ.ศ. ๒๕๕๒ – ปัจจุบัน)
๓๐. นายปรเมธี	วิมลศิริ	(พ.ศ. ๒๕๕๒ – ปัจจุบัน)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

๑. นายสมบัติ	ชุตินันท์	(พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๘)
๒. นายเชื่อง	ชาตอริยะกุล	(พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๑)
๓. นายสุรพันธ์	จุ่นพิจารณ์	(พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๐)
๔. นายธานินทร์	ผะเอม	(พ.ศ. ๒๕๕๐ – ปัจจุบัน)
๕. นายชาญวิทย์	อมตะมาทุชาติ	(พ.ศ. ๒๕๕๐ – ปัจจุบัน)
๖. นางนิตยา	กมลวัทนนิศา	(พ.ศ. ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน)
๗. นางสาวลดาวัลย์	คำภา	(พ.ศ. ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน)
๘. นางชุตินาฏ	วงศ์สุบรรณ	(พ.ศ. ๒๕๕๑ – ปัจจุบัน)
๙. นายสมชาย	ศักดาเวคีอิศร	(พ.ศ. ๒๕๕๒ – ปัจจุบัน)
๑๐. นายภูมิใจ	อัตตะนันทน์	(พ.ศ. ๒๕๕๒ – ปัจจุบัน)

รายนามอดีตข้าราชการของ สศช. ที่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรี หรือดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่างๆ

(เรียงตามลำดับอักษร)

ชื่อ - นามสกุล		การดำรงตำแหน่งที่สำคัญ
คุณกานตี	พรหมศิริ	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านกิจกรรมพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อดีตที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายกิตติ	อิทธิวิทย์	อดีตผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
นายกิรศักดิ์	จันทรจรัสวัฒน์	อดีตรองปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อดีตรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นายเกษม	สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อดีตปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อดีตปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน อดีตเลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
ดร.เกษมสันต์	จิณณวาโส	อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อดีตอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อดีตเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ดร.คณิศ	แสงสุพรรณ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง กรรมการบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ประธานกรรมการ บริษัท ไทย-อะมะดิอุส เซาท์อีสต์เอเชีย จำกัด
นายโฆสิต	ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	ประธานกรรมการบริหารธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ประธานสภาสถาบันและประธานคณะกรรมการบริหาร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ประธานคณะกรรมการนวัตกรรมแห่งชาติ อดีตรองนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อดีตเศรษฐกรธนาคารโลก กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา
นายจรัญ	บุรพรัตน์	อดีตผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย
นายจักรมณฑ์	ผาสุกวนิช	ประธานกรรมการธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) อดีตปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อดีตเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
นายจำลอง	โต๊ะทอง	อดีตผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อดีตผู้อำนวยการองค์การคลังสินค้า อดีตที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจ ESCAP
นายจำรัส	ฉายะพงศ์	อดีตผู้ว่าการการประปานครหลวง อดีตนายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

นางสาวจีรวรรณ	พิพิธโภคา	อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อดีตเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นายฉลอง	ปึงตระกูล	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง อดีตรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
นายเฉลิมเกียรติ	แสนวิเศษ	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นางชุตาภรณ์	ลัมพะสาระ	อดีตรองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
นายเชาวลิต	พิชาลัย	รองผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ
นายไชยยศ	ไชยมั่นคง	อดีตเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชยนาวี กระทรวงคมนาคม
ม.ร.ว.ดิศนัดดา	ดิศกุล	เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ประธานมูลนิธิสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล
นายต่อพงศ์	วัจนะสวัสดิ์	อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก
นายเถลิง	ธำรงนาวาสวัสดิ์	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีตปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายธรรมรักษ์	การพิศิษฏ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ อดีตสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นายธานีรัตน์	ศิริประชะนะ	รองปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ศ.คุณหญิงนงเยาว์	ชัยศรี	อดีตนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.บุญญรักษ์	นิงสานนท์	ที่ปรึกษาฝ่ายประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) อดีตรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง อดีตผู้อำนวยการธนาคารออมสิน
นายบุญยงค์	เวชมณีศรี	สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชุดที่ ๒ อดีตที่ปรึกษากิตติมศักดิ์และผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมาธิการแรงงานและสวัสดิการสังคม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ อดีตที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (นายอภัย จันทนจุลกะ) อดีตผู้ทรงคุณวุฒิประจำศาลรัฐธรรมนูญ
นายประเสริฐ	คล่องวัฒนกิจ	อดีตผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายบริหารความเสี่ยง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
นายประเสริฐ	อภิปุญญา	รองเลขาธิการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
นายปริญญา	นาคฉัตรีย์	อดีตกรรมการการเลือกตั้ง อดีตรองปลัดกระทรวงมหาดไทย อดีตอธิบดีกรมการปกครอง
นายปรีชา	ศรีทองสุข	อดีตผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย
นายปานเทพ	กล้าณรงค์ราญ	ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ดร.ปิยสวัสดิ์	อัมระนันทน์	กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน อดีตประธานกรรมการ บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุนกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

นายปีติพงศ์	พึ่งบุญ ณ อยุธยา	อดีตปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อดีตปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ดร.พรชัย	รุจิประภา	ปลัดกระทรวงพลังงาน
นางสาวพรรณราย	ขันธกิจ	อดีตเลขาธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ดร.พร้อม	พานิชภักดิ์	อดีตเลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
นายพิมลศักดิ์	สุวรรณทัต	กรรมการและเหรัญญิก มูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ดร.พิสิฏฐ	ภัคเกษม	ประธานกรรมการบริษัท ทิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ที่ปรึกษาผู้บริหารเครือเจริญโภคภัณฑ์
นายพีรเทพ	รุ่งชีวิน	อดีตกรรมการผู้จัดการ บริษัท น้ำตาลวังขนาย จำกัด
นายฟ้อน	แจ่มจันทร์	อดีตรองผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
นายไพโรจน์	สุจินดา	ประธานคณะอนุกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง ประธานคณะกรรมการอำนวยการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ประธานกรรมการมูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม
นายภานุพล	หรยางกูร	อดีตผู้เชี่ยวชาญอาวุโส ธนาคารพัฒนาเอเชีย
นางภัทรา	ศิลาอ่อน	ประธานกรรมการ บริษัทเอสแอนด์พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน)
นายภิรมย์ศักดิ์	ลาภาโรจน์กิจ	อดีตผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน อดีตรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
นายมนูญ	มุกข์ประดิษฐ์	กรรมการและรองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายมีชัย	วีระไวทยะ	ประธานกรรมการบริหารโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
นายยงยุทธ	กปิลกาญจน์	อดีตกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อดีตรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ดร.รุ่งเรือง	อิศรางกูร ณ อยุธยา	ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ปรึกษาฝ่ายประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีตรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ดร.วณี	สัมพันธารักษ์	อดีตเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นางวนิดา	ดุละลัมพะ	ผู้ช่วยประธานกรรมการบริหารบริษัท เอ็น.ซี.ซี. แมนเนจเม้นท์ แอนด์ ดิเวลลอปเม้นท์ จำกัด
นายวิเชฎฐ์	โรจนธรรมกุล	อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงคมนาคม
ดร.วิชิต	แย้มบุญเรือง	ประธานบริษัท ไทยพรีเมียร์ลีก จำกัด ประธานคณะกรรมการตรวจสอบ บมจ. ระยองเพียวริฟายเออร์ ประธานคณะกรรมการตรวจสอบ บมจ. จัสมินอินเตอร์เนชั่นแนล ประธานคณะกรรมการ บจก. โกลเบิลบอนด์ อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหารกลุ่มธุรกิจการกลั่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ดร.วิญญู	วิจิตรวาทการ	อดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายวิรัช	ดำรงผล	อดีตรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ดร.วิรัช	อารมย์ดี	อดีตรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
นายวิรัตน์	วัฒนศิริธรรม	อดีตกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ท่านผู้หญิงวิลาวัลย์	วีรานุวัตติ์	เลขาธิการร้านจิตรลดา
นายวิศิษฐ์	บุณยเกศานนท์	อดีตผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
นายวีรพล	จิรประดิษฐกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน
นายสถาพร	กวิตานนท์	รองประธานกรรมการบริหารธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
นายสนอง	จันทนินทร	อดีตอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นายสมเกียรติ	ลิมทรง	ประธานกรรมการบริษัท ลานนารีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) กรรมการผู้จัดการบริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง
นายสมจิต	นพคุณ	อดีตรองผู้อำนวยการ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)
ดร.สมชัย	วุฒิปรีชา	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายสมชาย	กรุสวนสมบัติ	กรรมการมูลนิธิไทยรัฐ อดีตประธานสภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
นายสมพล	พันธุ์มณี	อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายสมหมาย	ภาษี	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง อดีตรองผู้ว่าการฝ่ายบริหาร การทางพิเศษแห่งประเทศไทย อดีตประธานกรรมการ บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) อดีตกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย อดีตกรรมการและประธานกรรมการฝ่ายบริหาร ธนาคาร ทหารไทย จำกัด (มหาชน)
นายสรรเสริญ	วงศ์ชะอุ่ม	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประธานกรรมการบริหาร บริษัทหลักทรัพย์ บัวหลวง จำกัด (มหาชน) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ศาสตราภิชาน สาขาเศรษฐศาสตร์พัฒนาเงินทุนฯ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.สราวุฒิ	ไพฑูรย์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญอาวุโส ฝ่ายการวิจัยทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาสังคม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ที่ปรึกษาธนาคารโลก สำหรับรัฐบาลไนจีเรีย
ดร.สฤต	สันติเมทนีดล	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อดีตที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี อดีตที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม อดีตที่ปรึกษาประธานรัฐสภา
นายสันติ	บางอ้อ	อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยโยนก
นายสันติ	บุญประคับ	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อดีตรองอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี
นายสายเมือง	วิริยะศิริ	อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ดร.สาวิตต์	โพธิวิหค	ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี สมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมทย์
นายสำเนา	จุลกะรัตน์	อดีตปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อดีตเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
นางสาวสิริมาศ	วัฒนะโชติ	รองเลขาธิการสมาคมธนาคารไทย รองประธาน สภาธุรกิจชายแดนภาคใต้ IMT-GT
นายสุเมธ	ชัยเลิศวณิชกุล	ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี อดีตรองอธิการวิทยาลัยการปกครอง (ฝ่ายวิชาการ)
ดร.สุเมธ	ตันติเวชกุล	กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานมูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายสุนทร	หงส์ลดารมภ์	อดีตรองนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อดีตเลขาธิการซีโต้ (องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) อดีตเอกอัครราชทูตประจำสหราชอาณาจักรอังกฤษ
นายสุรชัย	แสงทักษิณ	ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาค ๓ ชลบุรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นายสุรนันท์	วงศ์วิทยกำจร	อดีตเลขาธิการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
นายสุรนันทน์	เวชชาชีวะ	อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
นางสาวสุวรรณี	สำโรงวัฒนา	อดีตรองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด
นายสุวัฒน์	เทพอารักษ์	รองเลขาธิการคณะกรรมการการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรัส
ดร. เสนาะ	อูนากูล	ประธานกรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อดีตรองนายกรัฐมนตรี อดีตวุฒิสมาชิก อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อดีตรองปลัดกระทรวงพาณิชย์ อดีตประธานกรรมการและประธานกรรมการบริหาร ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)
นายอดุลย์	วินัยแพทย์	อดีตอธิบดีกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์
นายอานุภาพ	สุนอนันต์	อดีตผู้อำนวยการบริหารสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย อดีตผู้อำนวยการการท่าเรือแห่งประเทศไทย
นายอำพล	ตียาภรณ์	อดีตอธิบดีกรมเจ้าท่า
นายอรรณพ	ตังคณานุกูลชัย	ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายประสานงานองค์กรและราชการ บริษัท ผาแดงอินดัสทรี จำกัด (มหาชน)

เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับ สศช.

ศิลาฤกษ์ของสำนักงานฯ

เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ เวลา ๘.๕๓ น. ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์ตึกสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งในแผ่นศิลาฤกษ์ดังกล่าว ปรากฏข้อความดังนี้

"ดวงศิลาฤกษ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยพระลิขิตและพระฤกษ์ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (อยู่ ญาโณทยมหาเถระ) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร วันจันทร์ เดือน ๙ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ปีฉลู จัตวาศก จ.ศ. ๑๓๒๓ ตรงกับสุริยคตินิยม วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ เวลา ๘.๕๓ น. เป็นปฐมฤกษ์ เวลา ๙.๔๕ น. เป็นที่สุดแห่งฤกษ์ลักขณาสถิตราษีกันย์ ปฐวีธาตุลัคเกาะภูมิ ปาโลฤกษ์ประกอบด้วยสมณะแห่งฤกษ์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ผู้วางศิลาฤกษ์"

ความหมายของตราสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มีคำถามอยู่เสมอว่า ตราของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่มักเรียกกันง่ายๆ ว่า "เทวดา ๓ องค์" นั้น มีความหมายว่าอย่างไร เรื่องนี้เจ้าหน้าที่อาวุโสท่านหนึ่งซึ่งเกษียณอายุแล้ว ให้ความเห็นว่า เทวดาทั้ง ๓ องค์ ได้แก่

องค์ขวา	**คือ พระพรหม**	**หมายถึง**	**ผู้สร้าง**
องค์กลาง	**คือ พระอิศวร**	**หมายถึง**	**ผู้ให้**
องค์ซ้าย	**คือ พระนารายณ์**	**หมายถึง**	**ผู้ปราบยุคเข็ญ**

ความหมายของเทวดาทั้ง ๓ องค์ดังกล่าว จึงสอดคล้องกับหน้าที่หลักของ สศช. คือ การสร้างสรรค์ การให้สิ่งใหม่ๆ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญนั่นเอง

ทำไมเรียก "สะ-ภา-พัฒน์"

สภาพัฒน์ เป็นคำย่อของ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นชื่อของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ สศช. ในอดีต เหตุที่เรียกเช่นนี้ ก็เป็นเพราะความสั้นและง่ายนั่นเอง จึงได้รับความนิยมเรียกขานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ จนถึงปัจจุบัน

ครั้งแรกและที่สุดของแผนฯ

- **แผนฯ ที่ใช้เป็นแนวทางพัฒนาประเทศนานที่สุด คือ แผนฯ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)** มีระยะเวลาดำเนินงาน ๖ ปี โดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ ระยะแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ และระยะที่สองตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙ หลังจากนั้นเมื่อเข้าสู่แผนฯ ๒ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทุกแผนฯ มีระยะเวลาดำเนินงาน ๕ ปีเท่ากัน
- **แผนฯ ที่เพิ่มการพัฒนาสังคมเป็นครั้งแรก คือ แผนฯ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔)** ผลจากการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแผนฯ ๑ ทำให้เกิดความแตกต่างขัดแย้งในหลายส่วนของสังคม ในแผนฯ ๒ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมควบคู่กันไป โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยเน้นการเจริญเติบโตที่สมดุลทั้งสองด้าน และเปลี่ยนมาใช้ชื่อ **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** เป็นครั้งแรก จนถึงแผนฯ ๕ และตั้งแต่แผนฯ ๖ ตัดคำว่า "การ" ออก เป็นชื่อ "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" ซึ่งใช้จนถึงปัจจุบัน
- **แผนฯ ที่บรรจุนโยบายประชากรไว้เป็นครั้งแรก คือ แผนฯ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙)** ในการวางแผนฯ ๓ ปัญหาการเพิ่มของประชากรเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้รับความสนใจ มีการกำหนดเป้าหมายที่จะลดอัตราการเพิ่มของประชากรจากร้อยละ ๓.๒ ต่อปี เหลือร้อยละ ๒.๕ ต่อปี โดยสนับสนุนการวางแผนแบบสมัครใจ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่บรรจุนโยบายประชากรไว้ในแผนฯ

- **แผนฯ ที่เน้นการลดช่องว่างชนบทและเมืองเป็นครั้งแรก คือ แผนฯ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๑๔)** จุดเน้นของแผนฯ ๔ นอกจากการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งชะลออัตราเพิ่มของประชากร ยังมีจุดเน้นอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกของการกำหนดไว้ในแผนฯ คือ การเร่งฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน
- **แผนฯ ที่แปลงนโยบายออกมาเป็นแผนปฏิบัติต่างๆ ระดับพื้นที่เป็นครั้งแรกและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของประเทศครั้งสำคัญ คือ แผนฯ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)** เป็นช่วงเวลาที่สภาพัฒน์มีบทบาทมาก สามารถแปลงนโยบายออกมาเป็นแผนปฏิบัติต่างๆ รวมทั้งการผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นถึง ๕ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ หรือ กรอ. และ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ
- **แผนฯ ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด คือ แผนฯ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔)** ด้วยการวางมาตรการทางการเงินการคลัง รวมทั้งแนวทางฟันฝ่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจไว้อย่างดีในช่วงแผนฯ ๕ และแผนฯ ๖ เศรษฐกิจของประเทศไทยจึงได้ฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยใน พ.ศ. ๒๕๓๐ ขยายตัวร้อยละ ๙.๕ พ.ศ. ๒๕๓๑ ขยายตัวร้อยละ ๑๓.๕ และ พ.ศ. ๒๕๓๒ ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๒ หรือคิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ถึงหนึ่งเท่าตัว นับเป็นอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงสุดในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา อันเป็นผลจากการวางรากฐานการพัฒนาที่มีการพลิกโฉมครั้งยิ่งใหญ่ในแผนฯ ๕
- **แผนฯ ที่ให้ความสำคัญและบรรจุเรื่องการประชาสัมพันธ์ เป็นครั้งแรก คือ แผนฯ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔)** แผนฯ ๖ ได้กำหนดให้มีแผนประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาประเทศขึ้นเป็นแผนฯ แรก เพื่อเป็นแผนแม่บทในการจัดเตรียมแผนพัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ ของภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้ประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถจูงใจให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมในการปฏิบัติตามแผนพัฒนาฯ มากขึ้น
- **แผนฯ ที่เห็นจุดอ่อนของการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก คือ แผนฯ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙)** ผลการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๗ ได้ข้อสรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” โดยเห็นได้จากอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่เฉลี่ยสูงขึ้นถึงร้อยละ ๘ ต่อปี แต่ในด้านสังคมกลับมีปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้คน เช่น การขาดศีลธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ขาดความมีน้ำใจ มีการเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ประหยัดและไม่ระมัดระวัง เช่น ในช่วงสองปีแรกของแผนฯ ๗ มีการตัดไม้ทำลายป่าถึงปีละ ๑ ล้านไร่ พื้นที่เพาะปลูกใช้ประโยชน์ได้น้อยลง ทั้งยังเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ มลภาวะทางเสียง ฝุ่นละออง และขยะทั้งในเขตกรุงเทพฯ และเมืองหลักในภูมิภาคทวีความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ก็มีปัญหา
- **แผนฯ ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ แผนฯ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔)** ผลของการพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๑-๗ ที่ผ่านมา สรุปได้ว่า ประสบผลสำเร็จในหลายเรื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาด้านสังคมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนฯ ๘ จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนา จากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลักเพียงอย่างเดียว เป็นการเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา“ หรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา
- **แผนฯ ที่ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุดเป็นครั้งแรก คือ แผนฯ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔)** ก่อนจัดทำแผนฯ มีการเชิญชวนประชาชนหลากหลายอาชีพมาร่วมเสวนาในหัวข้อ “จุดประกายความคิด...สู่แผนฯ ๘” ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๘-๒๙ มกราคม พ.ศ.

๒๕๓๘ หลังจากนั้นยังมีการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากตัวแทนประชาชนกลุ่มอาชีพหลากหลายในภูมิภาคต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปประมวลเป็นยุทธศาสตร์ นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของการจัดทำแผนฯ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมกำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง

- **แผนฯ ที่ทุกภาคส่วนของสังคมเสนอให้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนฯ คือ แผนฯ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙)** การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทยใน ๒๐ ปีข้างหน้า โดยนำความคิดของทุกภาคส่วนในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอนุภาค และระดับชาติ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบให้เกิดเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” ที่สังคมไทยยอมรับร่วมกัน โดยทุกภาคส่วนเห็นควรให้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง และยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ
- **แผนฯ ฉบับแรกที่ต้องผ่านสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ คือ แผนฯ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙)** สศช. ได้นำร่างแผนฯ ๙ นำเสนอสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ในปี ๒๕๔๓ ให้ความเห็น ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาที่ปรึกษาฯ มีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือให้ความเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจก่อนจะพิจารณาประกาศใช้ หลังจากนั้น สศช. จึงได้นำเสนอร่างแผนฯ ๙ ต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาไปพร้อมกับความเห็นของสภาที่ปรึกษาฯ และปรับปรุงร่างแผนฯ ๙ นำเสนอ ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อนำเสนอต่อ ครม. พิจารณาอนุมัติอย่างเป็นทางการ และนำกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ให้มีผลบังคับใช้ต่อไป
- **แผนฯ ที่ สศช. เก็บข้อมูลระดับรากแก้วถึง ๑๐๘ หมู่บ้านเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนฯ คือ แผนฯ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)** ในการจัดทำแผนฯ ๑๐ ขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนแรกคือการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางและยุทธศาสตร์ของแผนฯ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการเริ่มจากการประเมินผลแผนฯ ๙ จากนั้นจึงระดมความคิดส่วนราชการ ๒๐ กระทรวง การระดมความคิดระดับ ๙ อนุภูมิภาค /ระดับภาค ๔ ภาค การระดมความคิดระดับชาติ การระดมความคิดระดับชุมชน ๓๖ ตำบล๑๐๘ หมู่บ้าน และการระดมความคิดระดับภาคครั้งที่ ๒ ก่อนยกร่างแผนฯ ๑๐ ทั้งนี้ การระดมความคิดระดับชุมชน ๓๖ ตำบล ๑๐๘ หมู่บ้าน ในครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่สำนักงานฯ เก็บข้อมูลในระดับรากแก้วเพื่อประมวลผลและนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนฯ

ภาคภูมิใจกับรางวัล “สังข์เงิน”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เคยได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน” ถึง ๒ ครั้ง ซึ่งรางวัลดังกล่าวเป็นรางวัลสุดยอดของการประชาสัมพันธ์ที่สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยมอบให้กับองค์กร โครงการ และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ปรากฏและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงการส่งเสริมวิชาชีพทางด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยจัดพิธีมอบรางวัลเป็นประจำทุกปี

โดยครั้งแรกสภาพัฒน์ได้รับรางวัลสังข์เงิน ครั้งที่ ๑๔ ประจำปี ๒๕๓๒ สาขาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนครั้งที่ ๒ ได้รับรางวัลสังข์เงิน ครั้งที่ ๒๒ ประจำปี ๒๕๕๐ ประเภทองค์กร แก่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของ สศช. จึงนับเป็นความภาคภูมิใจของสภาพัฒน์ ที่ได้รับรางวัลดังกล่าวถึง ๒ ครั้ง

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ ๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์

นายอำพน	กิตติอำพน	ประธานกรรมการ
นายอาคม	เติมพิทยาไพสิฐ	รองประธานกรรมการ
นางเพ็ญจา	อ่อนชิต	กรรมการ
นางสุวรรณี	คำมั่น	กรรมการ
นายสุวัฒน์	วาณีสุบุตร	กรรมการ
นายปรเมธี	วิมลศิริ	กรรมการ
นายสุทิน	ลี้ปิยะชาติ	กรรมการและเลขานุการ
นางเสาวณีย์	แสงสุพรรณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวกัญญารักษ์	ศรีทองรุ่ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางจันทร์ทิพย์	ปาละนันทน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวช่อผกา	แก้วใหญ่	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ฝ่ายเลขานุการ

นางสาวพุทธิดา	เชี่ยวชาญพานิชย์	นางสาวจีรวัจน์	วงศาโรจน์
นายนพดล	ธัญญาดี	นางสาวอาทิสุดา	ณ นคร
นางสาววรวีวรรณ	เลียดทอง	นางสาวเมตตา	ราศรีจันทร์
นายกัญจน์	แสงจันทร์	นางสาวพัชนี	นิยมจันทร์
นางวรารัตน์	ดุลยพิทักษ์	นางสาวรัตนวรรณ	สุวรรณสิงห์
นางสาวพนิดา	วงษ์ภักดี		

๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์

จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทร ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๑๓๐๓-๕ โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๙๗๖๙-๙๑-๑

พิมพ์ที่ บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด
๑๓ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๔๘ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทร ๐-๒๘๘๓-๐๔๑๗-๘ โทรสาร ๐-๒๘๘๓-๐๔๑๙

บรรณานุกรม

กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง. “กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค : บันทึกหน้าใหม่ของการพัฒนาชนบท”**วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๓๐(๒) ๓๒-๔๑ : มีนาคม – เมษายน ๒๕๓๖.

กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง. “ก่อนจะเป็นร่างทิศทางแผนฯ ๗” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๒๗(๔) ๖๓-๖๘ : กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๓๓.

ธานินทร์ ผะเอม และอนันต์ จรุงวิทยานนท์. “สามเหลี่ยมความเจริญ : ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๓๑(๒) ๕-๑๔ : มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗.

บุญชนะ อัตถากร. **พัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๐๓,** กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, ๒๕๐๔.

ประสพศรี รักความสุข. “แผนพัฒนาประเทศ จากแผนฯ ๑ ถึงแผนฯ ๑๐” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๔๔(๒) : ๔๐-๔๗ : เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๐.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **รายงานผลการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจ.** กรุงเทพฯ, ๒๕๔๑.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **อัตชีวประวัติและงานของเสนาะ อูนากูล.** กรุงเทพฯ, ๒๕๕๒

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์.** นนทบุรี : โรงพิมพ์เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ผลการพัฒนาในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๒๗).** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, ๒๕๒๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนกลยุทธ์ประจำปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕,** มปป.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔.** กรุงเทพฯ : บริษัท ตะวันนา จำกัด, ๒๕๒๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙** : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๒๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หก พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔** : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ยูไนเต็ด โปรดักชั่น, ๒๕๒๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ๒๕๓๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔.** กรุงเทพฯ : หจก.เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๓๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศภายใต้ความช่วยเหลือจากองทุนการเงินระหว่างประเทศ,** กรุงเทพฯ, ๒๕๔๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : ครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙.** กรุงเทพฯ, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานประเมินผลการพัฒนาในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖.**(เอกสารอัดสำเนา), ม.ป.ป.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๑(๒๒) มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๒๙(๑) มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) และผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๖,** ๒๕๓๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ถึง ๕ ฉบับประกาศเป็นพระบรมราชโองการในราชกิจจานุเบกษา,** ๒๕๒๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๘,** กรุงเทพฯ (เอกสารอัดสำเนา), ม.ป.ป.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสแรกและแนวโน้มปี ๒๕๕๐” Economic Outlook. ๕๐(๑) : ๒ – ๑๑ : ๔ มิถุนายน ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สองและแนวโน้มปี ๒๕๕๐” Economic Outlook. ๕๐(๒) : ๒ – ๑๒ : ๓ กันยายน ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สามและแนวโน้มปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑” Economic Outlook. ๕๐(๓) : ๒ – ๑๔ : ๓ ธันวาคม ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่และทั้งปี ๒๕๕๐ และแนวโน้มปี ๒๕๕๑” Economic Outlook. ๕๐(๔) : ๒ – ๑๗: ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสแรกและแนวโน้มปี ๒๕๕๑” Economic Outlook. ๕๑(๑) : ๒ – ๑๙ : ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สองและแนวโน้มปี ๒๕๕๑” Economic Outlook. ๕๑(๒) : ๒ – ๒๑ : ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สามและแนวโน้มปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒” Economic Outlook. ๕๑(๓) : ๒ – ๒๔ : ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ และทั้งปี ๒๕๕๑ และแนวโน้มปี ๒๕๕๒” Economic Outlook. ๕๑(๔) : ๒ – ๒๐ : ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสแรก และแนวโน้มปี ๒๕๕๒” Economic Outlook. ๕๒(๑) : ๒ – ๓๐ : ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สอง และแนวโน้มปี ๒๕๕๒” Economic Outlook. ๕๒(๒) : ๒ – ๘ : ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สาม และแนวโน้มปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓” Economic Outlook. ๕๒(๓) : ๒ – ๖ : ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. ๒๕๕๐- ๒๕๕๔.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พริ้นติ้ง,ม.ป.ป.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. เอกสารพิมพ์แจกในพิธีเปิดตึก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กรุงเทพฯ : รัชดารมภ์ การพิมพ์ และหล่อตัวพิมพ์, ๒๕๐๕

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สอง (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔).** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙)** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๕.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ระหว่างระยะเวลา พ.ศ.๒๕๐๔ ถึง พ.ศ.๒๕๐๖ และถึง พ.ศ.๒๕๐๙.** สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, ๒๕๐๓.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔- พ.ศ. ๒๕๐๖ - พ.ศ. ๒๕๐๙ ระยะที่สอง พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙.** พระนคร : โรงพิมพ์ประชาช่าง จำกัด, ๒๕๐๗.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (๒๕๑๐-๒๕๑๔).** กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, ๒๕๑๒.

สุขเกษม วงศ์สุบรรณ และฉวีวรรณ อินทร์โต. “กรณีศึกษา : การพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นแนวทางมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและพึงปรารถนา:โครงการพัฒนาครอบครัว” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม.** ๓๑(๖) : ๓๔-๓๘ พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๓๗.

สุทิน ลี้ปิยะชาติ. **การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต.** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เอกสารอัดสำเนา),ม.ป.ป.

สุวรรณี คำมั่น. **เอกสารประกอบการบรรยายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐.** (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๔๘.

เสนาะ อูนากูล. **นโยบายการเงินการคลังและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รามินทร์, ๒๕๑๔.

เสนาะ อูนากูล. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ อดีต ปัจจุบัน อนาคต.** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ๒๕๓๐.

เสนาะ อูนากูล. **อัตชีวประวัติและงานของเสนาะ อูนากูล.** กรุงเทพฯ : สถาบันเพื่อการวิจัย และพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๕๒.

อธิปัตย์ บำรุง และลดาวัลย์ คำภา. “ทศวรรษที่ ๒ ยุคทองของนักวางแผน (พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๒)”, ใน **๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์**.หน้า ๑๐๑-๑๒๕, นนทบุรี : โรงพิมพ์เพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๓.

อรทิพย์ อาชวิบูลโยบล. “การบริหารจัดการเรื่องโครงการโรคเอดส์” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม** ๓๑(๖) : ๓๙-๔๓ : พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๓๗.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ และปรเมธี วิมลศิริ. “ทศวรรษที่ ๕ ยุคบูมครั้งที่สองถึงเศรษฐกิจตกต่ำและฟื้นตัว (พ.ศ. ๒๕๓๓-ปัจจุบัน)” ใน **๕ ทศวรรษ สภาพัฒน์.** หน้า ๑๗๒-๑๘๕, นนทบุรี : โรงพิมพ์เพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๓.

บุคคลสำคัญเยือน สศช. หรือร่วมกิจกรรมกับ สศช.

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน**การประชุมระหว่างประเทศ เรื่อง "แนวนโยบายการพัฒนาพลังงานของประเทศไทยในช่วงแผนฯ ๖"** เมื่อวันที่ ๒๕-๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๘ จัดโดย สศช.

นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี **เยี่ยมชมอาคารสุริยานุวัตร และหารือถึงแนวทางการพัฒนาประเทศ** โดยมี **ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม** เลขาธิการฯ พร้อมคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สศช. ให้การต้อนรับ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๔

ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม เลขาธิการฯ ให้การต้อนรับ **ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรี ประเทศมาเลเซีย** ในโอกาสมาเยือน สศช. วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๕

นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี เดินทางมา**มอบนโยบายในการปฏิบัติงานแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สศช.** ณ ห้องประชุมอาคารสุริยานุวัตร เมื่อปี ๒๕๓๙

นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พร้อมคณะผู้บริหาร สศช. ถ่ายรูปร่วมกันเนื่องในโอกาสเยือนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อปี ๒๕๔๔

นายกิตติพันธ์ กาญจนพิพัฒน์กุล อธิบดีกรมวิเทศสหการ และ**ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต** ประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมอง **ร่วมลงนามการให้ความช่วยเหลือในโครงการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศของกรมวิเทศสหการ** เมื่อปี ๒๕๔๔ ณ อาคารสุริยานุวัตร สศช.

หมายเหตุ : ลำดับภาพตามช่วงเวลา และตำแหน่งบุคคลต่างๆ เป็นตำแหน่งในช่วงเวลานั้นๆ

ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการฯ และ**นายเอียน ซี พอร์เตอร์** ผู้บริหารธนาคารโลก ร่วมลงนามความตกลงร่วมกันในงาน **"Annual Review Conference for Country Development Partnership MOU Signing Ceremony and CDP-PAM Phase II"** เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๘

นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กล่าวปาฐกถาพิเศษในการ**ประชุมชี้แจงแนวทางการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ จัดโดย สศช. และ สำนักงาน ก.พ.

นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นประธานในพิธี**เปิดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียงสัญจร** จ. เชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐ จัดโดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

องคมนตรี ประกอบด้วย **นายเชาว์ ณ ศีลวันต์ นายอำพล เสนาณรงค์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย และนายพลากร สุวรรณรัฐ** ในฐานะที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง **รับทราบผลการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนฯ** ณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๙

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานในการ**สัมมนาโครงการฝึกอบรมวิทยากรตัวคูณเศรษฐกิจพอเพียง** เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๐ จัดโดย สศช.

ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ให้ **ดร.อำพน กิตติอำพน** เลขาธิการฯ นำคณะเจ้าหน้าที่ สศช. เข้าพบ และสัมภาษณ์ เพื่อเผยแพร่ในหนังสือ "๖ ทศวรรษ สภาพัฒน์" เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๒

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นภารกิจหลักที่สำคัญของ สศช. โดยได้ประกาศใช้แผนฯ ๑ ในปี ๒๕๐๔ จวบจนถึงปัจจุบันอยู่ในช่วงแผนฯ ๑๐ และเตรียมจัดทำแผนฯ ๑๑ ซึ่งการจัดทำแผนฯ ได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยด้านแนวคิดของแผนฯ ได้ปรับเปลี่ยนมาเน้น **"คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา"** ตั้งแต่แผนฯ ๘ ส่วนกระบวนการจัดทำแผนฯ ได้เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และเมื่อจัดทำแผนฯ เสร็จเรียบร้อย สศช. จะประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานและประชาชนได้รับทราบด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ

การจัดการประชุมประจำปีของ สศช.

ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา สศช. ได้ใช้เวทีการประชุมประจำปี เป็นเวทีที่เปิดกว้างในการระดมความคิดเห็นในเรื่องสำคัญๆ เพื่อนำมาเสนอเป็นนโยบายของประเทศต่อไป โดยได้รับเกียรติจากนายกรัฐมนตรี เป็นประธานเปิดการประชุมและปาฐกถาพิเศษทุกครั้ง

การประชุมทั้ง ๘ ครั้ง ได้แก่ (๑) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : ๕ ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน (๓) เศรษฐกิจนอกระบบกับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ : ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (๕) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ : สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (๖) ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย (๗) วิสัยทัศน์ประเทศไทย... สู่ปี ๒๕๗๐ (๘) จากวิสัยทัศน์ ๒๕๗๐... สู่แผนฯ ๑๑

วันคล้ายวันสถาปนา สศช.

การจัดงานวันคล้ายวันครบรอบแห่งการสถาปนา สศช. ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ในแต่ละปีนั้น นับเป็นประเพณีสืบทอดกันมายาวนาน ในแต่ละสมัยอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ แต่พิธีที่มักจะมีในทุกๆ ปี คือ พิธีทำบุญเลี้ยงพระ พิธีมอบโล่ประกาศเกียรติคุณข้าราชการพลเรือนดีเด่น และมอบทุนการศึกษาแก่ บุตร-ธิดา ของเจ้าหน้าที่ผู้มีรายได้น้อย และบางปีก็จะจัดการแข่งขันกีฬา และงานสังสรรค์ในยามค่ำคืน ซึ่งเป็นโอกาสที่ศิษย์เก่าจะได้กลับคืนสู่เหย้า เพื่อรำลึกถึงความหลังอันอบอุ่นร่วมกัน โดยการจัดงานครบรอบ **"๕๐ ปี สภาพัฒน์"** ท่าน สุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการ สศช. คนแรกได้ให้เกียรติร่วมงานด้วย ยังความปลาบปลื้มแก่ชาว สศช. ทุกคนเป็นอย่างยิ่ง

รวมพลคนสภาพัฒน์

ทุกครั้งที่มีกิจกรรมทางวิชาการ งานพบปะสังสรรค์ หรืองานอื่นใด เราจะสามารถรวมพลังคนสภาพัฒน์ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละท่านล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และได้รับการยอมรับในสังคม โดยหลายท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี และหลายๆ ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บริหารระดับสูงทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จึงนับเป็นความผูกพันที่ชาวสภาพัฒน์มีต่อองค์กรและเพื่อนร่วมสถาบันอย่างไม่เสื่อมคลายมาตลอด ๖๐ ปี

การให้บริการแก่สังคม และรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

สศช. ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม และการให้บริการแก่สังคมในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การปลูกป่า การจัดแข่งขันแรลลี่เพื่อนำรายได้บริจาคแก่โรงเรียนต่างๆ การจัดงานวันเด็ก การให้บริการข้อมูลข่าวสารผ่านห้องสมุดสุริยานุวัตร และการเปิดให้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

จากการดำเนินงานด้วยความเพียรพยายามและมุ่งมั่นทุ่มเท สศช. จึงได้รับรางวัล **"คุณภาพการให้บริการประชาชน"** และ **"การพัฒนาระบบราชการ"** ประจำปี ๒๕๔๘ และรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ **"สังข์เงิน"** ถึง ๒ ครั้ง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๑๓๐๓-๕

โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖ www.nesdb.go.th